BK
M84 1-5.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Περιεχόμενα.

1. Κατάλογος τῶν ἀρχαίων νομισμάτων συμβόλων καὶ κερματίων τῆς συλλογῆς Ἀ.Ν. Μελετοπούλου. κ-σ' ἐξ 1-ου μετάπινάκων. ὑπὸ Ἀ.Ν. Μελετοπούλου.

2. Ἐπιγραφὴ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Φίλωνος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

3. Περὶ σικνῶν ἐξ σικνάσεως ὑπὸ Κ.Π. Λάμπρου.

4. Zwei Griechische Inschriften von Adolph Wilhelm.

5. Ἀμφορεῦς ~~[illegible]~~ Μύλου ὑπὸ Κ.Δ. Μυλωνᾶ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Δ-ΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

BK
484.1

Αριθ. εισ. 131735

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΩΝ

Γνωστή Α. Μ. Βασιλίσσης
τῶν Α.Β.Υ. τοῦ Πριγ. Γεωργίου καὶ
τῆς Πριγ. Μαρίας

ΤΟ ΔΡΑΓΑΤΣΕΙΟΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ
ΔΩΡΗΜΑ
1903 ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ 1903

ΙΑΚ. ΔΡΑΓΑΤΣΗ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
ΤΩΝ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΕΝ ΑΥΤΩΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΩΝ
ΕΝ ΤΕΤΤΑΡΣΙ ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΚΟΙΣ ΠΙΝΑΞΙ

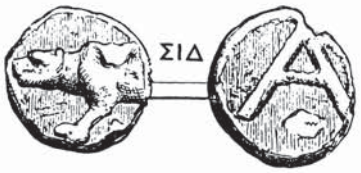

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
IN COMMISSION BEI CARL BECK IN ATHEN
1884

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΝΙΚΟΛΑΩι ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΩι

ΤΩι ΕΜΩι ΠΑΤΡΙ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΚΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΑΥΞΩΝ

Ἡ νομισματική, ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τὰ τῶν λαῶν νομίσματα καὶ ἰδίᾳ τὰ τῶν ἀρχαίων, ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, δι' ἧς πρακτικώτερον μανθάνομεν τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς παραδόσεις, τὴν ἐμπορικὴν κίνησιν, ἅπαντα, ἐν ἑνὶ λόγῳ, τὸν βίον τῶν προγόνων ἡμῶν, παρημελήθη ἐν Ἑλλάδι, ἡ δὲ σπουδὴ αὐτῆς ὡς σχολαστικὴ τοῦ χρόνου σπατάλη παρὰ τῶν πολλῶν ἐθεωρήθη. Ἐν ᾧ ἐν Εὐρώπῃ μετὰ ἰδιαιτέρας ὄντως προσοχῆς τὰ νομισματικὰ τῆς Ἑλλάδος μνημεῖα ἐξητάσθησαν, ἐδημοσιεύθησαν καὶ πλοῦτον ἀκένωτον τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ τῆς ἀρχαιολογίας προσήνεγκον, ἐν τῇ κλασικῇ τῆς ἀρχαιότητος χώρᾳ ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ ἐτάχθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἀρχαίας ἡμῶν εὐκλείας καὶ δόξης.

Ἂν ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ θαυμάζομεν τὰ ἔργα τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου, τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Πολυκλείτου, τοῦ Καλλικράτους, τοῦ Ἰκτίνου, τοῦ Παιωνίου καὶ τοσούτων ἄλλων φωτοβόλων ἀστέρων τοῦ ἀρχαίου καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ἐν τοῖς νομίσμασιν, ἐν τοῖς μικροσκοπικοῖς τούτοις ἀριστουργήμασι, θαυμάζομεν σειρὰν ἀτελεύτητον ἀγνώστων τῇ ἱστορίᾳ ἀριστοτεχνῶν. Ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν τετραδράχμων τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους βλέπομεν πλειστάκις τοὺς τύπους ἐκείνους τοῦ θείου κάλλους, ὃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν κατεβίβασαν οἱ ἀθάνατοι ἐκεῖνοι ἀριστοτέχναι, ἐπὶ πλείστων δὲ νομισμάτων διορῶμεν τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης, δι' ἧς τὸ καλόν, τὸ ἀφελὲς ἀποτυποῦται ἐν κινήσει θαυμασίᾳ. Δὲν ὑπάρχει πόλις ἑλληνική, μᾶλλον δ' εἰπεῖν, πᾶσα ἑλληνικὴ δημοκρατία ἔχει νὰ ὑποδείξῃ ἔργα καλλιτεχνίας.

Τὸ νόμισμα ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἡ εἰκὼν τῆς αὐτονομίας, τὸ σύμβολον τῆς αὐτοδιοικουμένης πολιτείας, διεφύλαξεν ἱερὰ μνημεῖα συντελέσαντα εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ναοὶ καὶ θέατρα, ἀκροπόλεις καὶ τείχη, ἀγάλματα καὶ πᾶν, ὅ,τι τῷ Δήμῳ ὡς ἱερὸν ἐθεωρεῖτο, ἀπεικονίζετο ἐπὶ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων. Ἐπὶ τῶν ἀθηναϊκῶν διεφυλάχθη ὁ σεβαστὸς τῆς ἀκροπόλεως βράχος, ὁ Παρθενών, ἡ ὡπλισμένη προστάτις τῆς πόλεως, τὸ Διονυσιακὸν θέατρον, τὸ ἐν Δήλῳ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ δὲ τῶν τῆς Ἐπιδαύρου τὸ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ἀναφερόμενον ἄγαλμα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν τῆς Ἤλιδος τὸ φημιζόμενον τοῦ ἀετοφόρου Διὸς ἄγαλμα, μυρία δὲ ὅσα ἀγάλματα ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἐχαράχθησαν καὶ ἀκριβῶς ἀπεικονίσθησαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἔντεῦθεν ἀριδήλως δείκνυται ἡ πρὸς τὴν ἀρχαιολογίαν προσγιγνομένη ὠφέλεια ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς.

Ἀλλὰ καὶ τῇ μυθολογίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ συμβάλλει μεγάλως ἡ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων σπουδὴ καὶ μελέτη. Θεοὶ καὶ θεαί, ἥρωες καὶ ἡμίθεοι, θεότητες τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ποταμοὶ ἐν προσωποποιήσει, ἅπας μιᾷ λέξει ὁ θρησκευτικὸς βίος ἀπαντᾷ ἐφ' ὅλων τῶν νομισμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου· νέα δὲ ὀνόματα ἀρχόντων, ἀρχῶν, νηῶν, ἐπιστατῶν ἐπὶ τοῦ ἀργυροκοπείου, νέαι λέξεις τέως ἄγνωστοι καθ' ἑκάστην προστίθενται τῷ ἑλληνικῷ λεξικῷ καὶ ἡ ὀρθογραφία πλείστων ὅσων μεταβάλλεται.

Ὁπόσας δὲ χάριτας ὀφείλει τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ ἡ ἱστορία καὶ ἡ γεωγραφία εἶναι τοῖς πᾶσι δῆλον. Δι' αὐτῆς προσδιορίζομεν ἀκριβέστερον τὴν θέσιν πόλεων ἀγνώστων καὶ νῦν ἐρήμων, κατανοοῦμεν ἄλλων τὰς πολιτικὰς διαιρέσεις, τὰς συμμαχίας καὶ σχέσεις, (ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὴν σειρὰν τῶν νομισμάτων τοῦ Ἀχαϊκοῦ συνδέσμου, τὴν σειρὰν τῶν ἀποικιακῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου), πιστοποιοῦμεν τὴν διαδοχὴν τῶν βασιλέων, τῶν αὐτοκρατόρων καὶ δὴ τῶν βυζαντίνων καὶ ἄπειρον ἀριθμὸν ἀρχόντων χρονολογικῶς κατατάσσομεν.

Τῇ δὲ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ παρέχει τὴν λύσιν πολλῶν νομισματικῶν ζητημάτων, τὴν σχέσιν τουτέστι τοῦ νομίσματος πρὸς τὰ πράγματα, τὴν ἀξίαν τοῦ μετάλλου, τὴν βάσιν τῆς νομισματικῆς μονάδος, ἐν ἄλλαις λέξεσι, κατὰ τὸν σοφὸν νομισματολόγον Φραγκῖσκον Λενορμάν, « *ἅπαντα τὰ νομισματικὰ ζητήματα τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν συνεζητήθησαν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι* ».

Ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου εὕρηνται κατὰ ἑκατοντάδας ἀθηναϊκὰ τετράδραχμα δηλοῦντα τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀττικοῦ ἐμπορίου, τὴν ἐπιρροήν, τὸν πλοῦτον τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Λαοὶ βάρβαροι καὶ πεπολιτισμένοι ἠγάπων τὸν καθαρὸν τοῦ Λαυρείου ἄργυρον, τὰς λαυρεωτικὰς γλαῦκας καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔδιδον τοῖς Ἀθηναίοις πᾶν ὅ,τι παρῆγον αἱ χῶραι αὐτῶν, ἠγάπων « τὰς ἐξ Ἀθηνῶν παρθένους ὅτε ἔφερε Παλλάς », τοὺς καλοὺς τῆς Κορίνθου πώλους, τὰς στιλπνὰς τῆς Αἰγίνης χελώνας, τὰς ἐλαφρὰς τῆς Σικυῶνος περιστεράς, τοὺς ἀεροβάμωνας ἀετοὺς τῆς Ἤλιδος, τοὺς ἀγρίους τοῦ Ἄργους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

λύκους καὶ τὰς χρυσᾶς τῆς Αἰτωλίας παρθένους. Τὸ νόμισμα ἐπεσκέπτετο τὸν γνωστὸν τότε κόσμον ἀπὸ τῶν Ἡρακλείων στηλῶν μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς Ἀφρικῆς μερῶν. Ἐκ τῆς μεγάλης δὲ ταύτης κινήσεως τοῦ νομισματικοῦ πλούτου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καθαρῶς δείκνυται ἡ ζωή, ἡ κίνησις, ἡ ἐργασία, ἡ ἔκτασις τοῦ ἐμπορίου τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν.

Ἀλλὰ τὶς δὲν συγκινεῖται, ὅταν ἐν νομισματικῇ συλλογῇ βλέπῃ τοὺς ἀντιπροσώπους χιλίων ἑλληνικῶν δημοκρατιῶν, ὅταν ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἀναγινώσκῃ: Ἀθηναίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Ἐλευσινίων, Μεγαρέων, Αἰτωλῶν, Βοιωτῶν, ὅταν ἐν στεφάνῳ δάφνης τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων: Ἀσκλήπεια, Ἡραῖα, Ἴσθμια, Νέμεα, ἐπὶ δὲ τῶν πλοίων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καὶ Κερκυραϊκοῦ ναυστάθμου: Νίκα, Ἐλευθερία, Εὐνομία, Δημοκρατία, ὀνόματα ἐγκεχαραγμένα ἐπὶ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων, ὀνόματα ἀποτελοῦντα τὸν κώδικα, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἀνεξαρτήτων Δήμων; Τὶς δὲν αἰσθάνεται ὑγροὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπέναντι τῶν ἱερῶν τούτων μνημείων καὶ δὲν ἀναλογίζεται τὸ σβεσθὲν πῦρ τῆς ἐλευθερίας; Τὶς τέλος δὲν ἤθελεν ἐπιθυμήσει νὰ βλέπῃ αἰωνίως τὸν Θεόν του καὶ τὸν Δῆμον του διὰ μυρίων παραστάσεων ἀπεικονιζομένους ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πατρίδος του; Ἔπεσαν δυστυχῶς τὰ ἀγάλματα τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Δήμου, τὰ ἐν τῇ Πειραϊκῇ ἀγορᾷ ἱστάμενα, καὶ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ φύσει φιλελεύθερον, τὸ πραγματῶσαν τὴν ἀφῃρημένην καθ' ἡμᾶς ἔννοιαν τῆς Δημοκρατίας ἐν τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ, περιῆλθεν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ψυχρᾶς πραγματικότητος τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ

Ἡμεῖς δὲ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες εἰς τὰ ἱερὰ ταῦτα μνημεῖα κατὰ μέγα μέρος ὀφείλομεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ἄνδρες φιλέλληνες, ἐστεμμένοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν δούλην Ἑλλάδα ἐπεσκέφθησαν, τὰ λείψανα αὐτῆς μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἐμελέτησαν καὶ τῇ παντοδυνάμῳ Εὐρώπῃ ἐπέβαλον τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐντεῦθεν ἡ ἄπειρος πρὸς ταῦτα εὐγνωμοσύνη ἡμῶν καὶ ἡ ἐπιβαλλομένη μελέτη τῆς ἀρχαίας νομισματικῆς.

Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν νομισμάτων τῆς ἐμῆς συλλογῆς ἠκολούθησα τὸ παραδεδεγμένον ἐν Εὐ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ρώπη σύστημα, τὸ ἐκτιθέμενον ἐν τῷ πολυτίμῳ συγγράμματι τοῦ σοφοῦ Eckhel, Doctrina numorum veterum, ἀλλὰ καὶ τοὺς δοκιμωτέρους νομισματολόγους ὑπ' ὄψει εἶχον καὶ ἰδίᾳ τὸν J. Sabatier καὶ τὸν H. Cohen εἰς τὴν σειρὰν τῶν ῥωμαίων καὶ βυζαντίνων αὐτοκρατόρων, πλείστων δὲ νομισμάτων τὴν ἀπονομὴν ὀφείλω τῷ Ἀχ. Ποστολάκᾳ, νομισματογνώμονι τοῦ Ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου.

Ἐν τῇ ἐμῇ δὲ συλλογῇ κεῖνται ἐν ὅλῳ 6,478 νομίσματα, σύμβολα, κερμάτια καὶ μολυβδόβουλλα, ἐξ ὧν 127 χρυσᾶ καὶ ἐξ ἠλέκτρου, 1,745 ἀργυρᾶ, 3,616 χαλκᾶ, 1 σιδηροῦν, 987 ἐκ μολύβδου καὶ 2 ἐξ ὀπτῆς γῆς.

Εἰς τὴν σύνταξιν δὲ τοῦ παρόντος καταλόγου ὑπογραμμὸν εἶχον τοὺς δημοσιευθέντας μέχρι σήμερον καταλόγους τῶν εὐρωπαϊκῶν νομισματικῶν μουσείων, ἰδίᾳ δὲ τὸν τοῦ ἡμετέρου. Εἰς τὴν προσαρτηθεῖσαν δὲ περιγραφὴν καὶ ἑρμηνείαν ἑβδομήκοντα νομισμάτων παρεδεξάμην, μετὰ τὴν διὰ μονογραμμάτων δήλωσιν τοῦ μετάλλου, τὴν τοῦ γάλλου Mionnet κλίμακα διὰ τὴν διάμετρον, καὶ τὸ γαλλικὸν δεκαδικὸν σύστημα εἰς γραμμάρια μετὰ τῶν ὑποδιαιρέσεων αὐτῶν διὰ τὸν σταθμόν.

Διήρηται δὲ ὁ κατάλογος εἰς δύω μέρη. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τὰ νομίσματα τῶν χωρῶν, ἐθνῶν, πόλεων καὶ βασιλέων, τὰ σύμβολα καὶ τὰ κερμάτια, τὸ δὲ δεύτερον τὰ τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας καὶ τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. Προσήρτηνται δ' ἐν τέλει πέντε ἀλφαβητικοὶ καὶ χρονολογικοὶ πίνακες καὶ ἐν παραρτήματι περιγραφὴ καὶ ἑρμηνεία νομισμάτων τινῶν ἀνεκδότων ἢ σπανίως εὑρισκομένων, ἀπεικονισθέντων δ' ἐν τέτταρσι χαλκογραφικοῖς πίναξι.

Ἐκτὸς δὲ τῶν νῦν δημοσιευομένων ὑπὲρ τὰ 150 νομίσματα τῆς συλλογῆς ταύτης, μοναδικὰ ἢ ἐνδιαφέροντα, δημοσιευθήσονται προσεχῶς ἐν ἰδίῳ τεύχει ὡς καὶ ἡ πλουσία τῶν μολυβδίνων συμβόλων σειρά. Ἡ ἔκδοσις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῶν νομισμάτων καὶ νομισματικῶν μνημείων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔσται τὸ μόνον τοῦ βίου μου ὄνειρον.

Ἔγραφον ἐν Πειραιεῖ κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1884.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩι ΚΑΤΑΛΟΓΩι ΜΟΝΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

ΧΡ	Χρυσοῦν νόμισμα.
ΗΛ	Νόμισμα ἐξ ἠλέκτρου.
ΑΡ	Ἀργυροῦν νόμισμα.
ΧΑ	Χαλκοῦν νόμισμα.
ΣΙΔ	Σιδηροῦν νόμισμα.
ΜΟ	Μόλυβδος.
ΠΛ	Πηλός.
πρὸ Χρ. ἢ π. Χ.	πρὸ Χριστοῦ.
μ. Χ.	μετὰ Χριστόν.
Ὄπ.	Ὄπισθεν μέρος τοῦ νομίσματος.
Γραμμ	Γραμμάρια.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Πρόλογος . . . . . Σελ. γ'.-ϛ'.
Νομίσματα χωρῶν, ἐθνῶν, πόλεων καὶ βασιλέων. Σύμβολα καὶ κερμάτια. . . » 3-35
Νομίσματα τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας . . . . . » 39-40
Νομίσματα τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων. . . . . » 41-46
Μολυβδόβουλλα . . . . . » 46
Νομίσματα τῶν νεωτέρων χρόνων . . . . . » 46
Πίνακες. . . . . » 49-76
Περιγραφὴ καὶ ἑρμηνεία τῶν ἀπεικονισμένων νομισμάτων καὶ συμβόλων . . . » 79-96
Συμπληρωτικαὶ σημειώσεις . . . . . » 97-99
Παροράματα . . . . . » 100

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Λ. ΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΧΩΡΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΩΝ

ΤΗΣ ΕΜΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
Α. ΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΧΩΡΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΝ. ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΑ.

	ⲬⲢ	ⲀⲢ	ⲀⲀ	ⲘⲘ	ΟΛΙΚΟΝ
ΕΥΡΩΠΗ.					
ΙΣΠΑΝΙΑ.					
ΤΑΡΡΑΚΩΝΗΣΙΑ.					
Ἐμπορίαι ἢ Ἐμπόριον.	—	—	1	—	1
ΓΑΛΛΙΑ.					
ΝΑΡΒΩΝΙΤΙΣ.					
ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΑΙ Η ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΑΙ.					
Μασσαλία.	—	30	1	—	31
ΟΥΟΛΚΑΙ ΑΡΙΚΟΜΙΟΙ.					
Νέμαυσος.					
Αὔγουστος μετὰ τοῦ Ἀγρίππα.	—	—	6	—	6
ΙΤΑΛΙΑ.					
ΜΕΣΗ ΙΤΑΛΙΑ.					
ΚΑΜΠΑΝΙΑ.					
Καληησία	—	—	1	—	1
Νεάπολις	—	1	2	—	3
Ὑρία ἢ Οὐρία.	—	1	—	—	1
	—	32	11	—	43

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Λ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΙΤΑΛΙΑ.*)	—	32	11	—	43
ΙΤΑΛΙΑ Η ΚΑΤΩ.					
ΑΠΟΥΛΙΑ.					
Ῥυβαστεινοί	—	—	1	—	1
ΚΑΛΑΒΡΙΑ.					
Βρεντήσιον	—	2	—	—	2
Τάρας	—	3	1	—	4
ΛΕΥΚΑΝΙΑ.					
Ἡράκλεια	—	1	—	—	1
Μεταπόντιον	—	2	—	—	2
Ποσειδωνία, ὕστερον Παῖστον ἢ Παιστός.					
α΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Ποσειδωνίας	—	1	1	—	2
β΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Παιστοῦ	—	—	2	—	2
Σύβαρις, Θούριον ἢ Θούριοι.					
Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῶν Θουρίων	—	4	1	—	5
Ὑέλη	—	2	1	—	3
ΒΡΕΤΤΙΟΙ	—	—	3	—	3
Ἱππώνιον, ὕστερον Οὐαλεντία.					
Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Οὐαλεντίας	—	—	1	—	1
Κρότων	—	2	—	—	2
Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι	—	—	2	—	2
Ῥήγιον	—	2	6	—	8
Τερίνα	—	—	1	—	1
ΣΙΚΕΛΙΑ ΝΗΣΟΣ.					
Αἴτνη	—	—	1	—	1
Ἀκράγας	—	—	4	—	4
Ζάγκλη, ἡ ἔπειτα Μεσσάνα ἢ Μεσσήνη, ὕστερον δὲ Μαμερτίνη καὶ Μαμερτῖνοι.					
α΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῶν Μαμερτίνων	—	—	1	—	1
β΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Μεσσάνας	—	3	—	—	3
Λεοντῖνοι	—	—	1	—	1
Μέναινον ἢ Μεναί	—	—	1	—	1
	—	54	39	—	93

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΥ[illegible] ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΞΩΝ [illegible]

	Χ	Ρ	Α	Μ	ΟΛΙ ΟΝ
(*ΣΙΚΕΛΙΑ* ΝΗΣΟΣ.)	—	54	39	—	93
Μοργαντίνη.	—	—	1	—	1
Συρακοῦσαι.	1	1	10	—	12
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΣΙΚΕΛΙΑΣ.					
Ἀγαθοκλῆς. (317-289 π. Χρ.).	—	—	1	—	1
Ἱέρων Β'. (270-216 π. Χρ.)	—	—	2	—	2
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗΙ ΣΙΚΕΛΙΑΙ.					
ΜΕΛΙΤΗ.	—	—	1	—	1
ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.					
Ἡράκλειον.	—	—	1	—	1
Παντικάπαιον.	—	—	5	—	5
ΜΥΣΙΑ Η ΜΟΙΣΙΑ Η ΑΝΩ.					
Βιμινάκιον ἢ Οὐιμινάκιον.					
Ἐρέννιος Ἐτροῦσκος. . . .	—	—	1	—	1
ΜΥΣΙΑ Η ΚΑΤΩ.					
Μαρκιανόπολις.					
Καρακάλλας καὶ Ἰουλία Δόμνα.	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος. . .	—	—	2	—	2
Τόμις ἢ Τόμοι.					
Σεουῆρος Ἀλέξανδρος . . .	—	—	1	—	1
ΘΡΑΙΚΗ.					
Ἄβδηρα.	—	1	1	—	2
Ἀγχίαλος.					
Σεπτίμιος Σεουῆρος	—	—	2	—	2
Ἀδριανόπολις.					
Φαυστῖνα ἡ νεωτέρα.	—	—	1	—	1
Αἶνος	—	—	1	—	1
	1	56	71	—	128

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΘΡΑΙΚΗ.*)	1	56	71	—	128
Βυζάντιον	—	2	3	—	5
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Μαρώνεια	—	1	8	—	9
Μεσημβρία	—	—	1	—	1
Ὀδησσός.					
Γορδιανὸς Γ'	—	—	1	—	1
Παυταλία.					
Κόμμοδος	—	—	1	—	1
Πέρινθος.					
Τραϊανός	—	—	1	—	1
Φιλιππόπολις.					
Καρακάλλας	—	—	2	—	2
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΘΡΑΙΚΙΚΗ.					
Καρδία	—	—	1	—	1
Κοῖλα.					
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Μάξιμος Καῖσαρ	—	—	1	—	1
Κριθωτή	—	—	1	—	1
Μαδυτός	—	—	1	—	1
Σηστός	—	—	8	—	8
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
Χερρόνησος	—	4	3	—	7
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗΙ ΘΡΑΙΚΗΙ.					
ΘΑΣΟΣ	—	12	4	—	16
ΙΜΒΡΟΣ	—	—	4	—	4
ΛΗΜΝΟΣ.					
Ἡφαιστιάς	—	—	4	—	4
Μύρινα	—	—	1	—	1
ΣΑΜΟΘΡΑΙΚΗ	—	—	1	—	1
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΘΡΑΙΚΗΣ.					
Λυσίμαχος. (323-281 π. Χρ.)	1	6	4	—	11
Ῥοιμητάλκης Α'. καὶ Αὔγουστος	—	—	24	—	24
	2	81	149	—	232

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Ϟ	Ρ	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
	2	81	149	—	232
ΠΑΙΟΝΙΑ.					
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΙΟΝΙΑΣ.					
Πατράος. (Σύγχρονος τοῦ Ἀμύντου Β'.)	—	2	2	—	4
Εὐπόλεμος. (Σύγχρονος τοῦ Πατράου καὶ Αὐδωλέοντος)	—	—	1	—	1
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	—	4	10	—	14
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΕΠΙ ΡΩΜΑΙΩΝ ΔΙΗΙΡΗΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΕΤΤΑΡΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ.					
Ἐπαρχία πρώτη	—	2	—	—	2
Νομίσματα φέροντα ὀνόματα τῶν ἀξιωμάτων καὶ ἀνδρῶν τῆς ἀρχῆς	—	4	4	—	8
Δομιτιανός.	—	—	4	—	4
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής. . . .	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	2	—	2
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	2	—	2
Ἄκανθος	—	2	3	—	5
ΑΜΦΑΞΙΤΙΣ ΧΩΡΑ.	—	—	1	—	1
Ἀμφίπολις.	—	—	17	—	17
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Τραϊανός.	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	1	—	1
Λ. Οὐῆρος.	—	—	2	—	2
Κόμμοδος.	—	—	1	—	1
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Σαλωνίνα.	—	—	1	—	1
Ἄφυτις.	—	—	1	—	1
Δάτος ὕστερον Νεάπολις.					
α'. Νομίσματα τοῦ Δάτου.	—	1	—	—	1
β'. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Νεαπόλεως .	—	3	—	—	3
Δῖον.					
Μ. Βροῦτος	—	—	1	—	1
	2	99	206	—	307

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Λ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.*)	2	99	206	—	307
Ἔδεσσα.					
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Σεουῆρος Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Ἠιών	—	—	1	—	1
Θεσσαλονίκη	—	—	23	—	23
Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Αὔγουστος.	—	—	2	—	2
Τιβέριος καὶ Λιβία	—	—	1	—	1
Μαξιμῖνος Α'.	—	—	2	—	2
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	5	—	5
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος.	—	—	2	—	2
Ὠτακιλία Σεουῆρα	—	—	1	—	1
Φίλιππος ὁ νεώτερος.	—	—	1	—	1
Λητή	—	—	1	—	1
Μένδη	—	—	2	—	2
Οὐρανόπολις	—	—	5	—	5
Πέλλα	—	—	10	—	10
Δομιτιανός.	—	—	1	—	1
Σεουῆρος Ἀλέξανδρος.	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Στόβοι.					
Ἰουλία Δόμνα.	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Τερώνη	—	1	—	—	1
Τραλλία ἢ Τραίλιον	—	—	1	—	1
Φίλιπποι	1	—	3	—	4
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΧΩΡΑ	—	1	—	—	1
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.					
Ἀρχέλαος Α'. (413-399 π. Χρ.)	—	3	—	—	3
Ἀμύντας Β'. (393-369 π. Χρ.)	—	2	3	—	5
Περδίκκας Γ'. (364-359 π. Χρ.)	—	—	1	—	1
Φίλιππος Β'. (359-336 π. Χρ.)	5	9	12	—	26
Ἀλέξανδρος Γ'. ὁ Μέγας (336-323 π. Χ.)	10	80	6	—	96
	18	195	297	—	510

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ*. ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.)	18	195	297	—	510
Φίλιππος Γ'., ὁ Ἀριδαῖος. (323-316 π. Χ.). . .	1	8	—	—	9
Κάσσανδρος. (315-296) π. Χ.).	—	—	14	—	14
Ἀλέξανδρος Δ'. (296-294 π. Χ.).	—	—	5	—	5
Δημήτριος Α'., ὁ Πολιορκητής. (294-287 π. Χ.) .	—	3	—	—	3
Ἀντίγονος Α'., ὁ Γονατᾶς. (283-239 π. Χ.) . . .	—	—	13	—	13
Δημήτριος Β'. (239-229 π. Χ.)	—	—	12	—	12
Φίλιππος Ε'. (220-178 π. Χ.).	—	—	20	—	20
Περσεύς. (178-167 π. Χ.)	—	—	2	—	2
ΘΕΣΣΑΛΙΑ.	—	5	21	—	26
Αὔγουστος.	—	—	2	—	2
Τιβέριος	—	—	1	—	1
Νέρων.	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	3	—	3
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Καρακάλλας.	—	—	7	—	7
Γαλλιηνός	—	—	4	—	4
Αἰνιᾶνες	—	1	3	—	4
Ἄτραξ	—	—	1	—	1
Γόμφοι	—	—	1	—	1
Ἡράκλεια	—	1	—	—	1
Θῆβαι Φθιώτιδες	—	—	3	—	3
Κιέριον	—	—	2	—	2
Κραννών	—	—	6	—	6
Λαμία.	—	2	2	—	4
Λάρισσα	—	17	11	—	28
Λάρισσα Κρεμαστή	—	—	2	—	2
Μαγνησία	—	2	8	—	10
Μαλία.	—	—	1	—	1
Μελιταία	—	—	1	—	1
Οἰταία.	—	2	4	—	6
Ὁμόλιον	—	—	1	—	1
Ὀρθεία.	—	—	1	—	1
Πέλιννα	—	—	2	—	2
	19	236	452	—	707

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Ρ	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΘΕΣΣΑΛΙΑ.*)	19	236	452	—	707
Περραιβία	—	2	1	—	3
Τρίκκα	—	4	—	—	4
Φάλαννα	—	1	4	—	5
Φαρκαδών	—	2	—	—	2
Φάρσαλος	—	3	5	—	8
Φεραί	—	—	4	—	4
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗι ΜΑΚΕΔΟΝΙΑι ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑι.					
ΠΕΠΑΡΗΘΟΣ	—	—	4	—	4
ΣΚΙΑΘΟΣ	—	—	3	—	3
ΙΛΛΥΡΙΚΟΝ.					
Ἀμαντία	—	—	1	—	1
Ἀπολλωνία	—	2	3	—	5
Δυρράχιον	—	16	2	—	18
ΗΠΕΙΡΟΣ.	—	3	4	—	7
Ἀμβρακία	—	1	11	—	12
Δαμάστιον	—	—	1	—	1
Μολοσσοί	—	—	3	—	3
Νικόπολις.					
Αὔγουστος	—	—	3	—	3
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
Φαυστῖνα ἡ νεωτέρα	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	3	—	3
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
Γέτας	—	—	1	—	1
Ἰουλία Μαῖσα	—	—	1	—	1
Τρεβωνιανὸς Γάλλος	—	—	1	—	1
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.					
Πύρρος. (312-272 π. Χ.)	—	—	1	—	1
Ἀλέξανδρος Β'. (272 π. Χ.)	—	—	1	—	1
	19	270	512	—	801

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

	Χ	Α	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
	19	270	512	—	801
ΚΕΡΚΥΡΑ ΝΗΣΟΣ.	—	6	21	—	27
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ.	—	—	5	—	5
Ἀλυζία.	—	—	1	—	1
Ἀνακτόριον.	—	2	—	—	2
Ἄργος Ἀμφιλοχικόν	—	2	—	—	2
Ἡράκλεια	—	—	1	—	1
Θύρρειον	—	—	2	—	2
Μητρόπολις	—	1	—	—	1
Οἰνιάδαι	—	—	1	—	1
ΛΕΥΚΑΣ ΝΗΣΟΣ.	—	8	7	—	15
ΑΙΤΩΛΙΑ.	4	3	18	—	25
Ἀθαμᾶνες	—	—	3	—	3
ΛΟΚΡΙΣ.	—	2	8	—	10
Ἄμφισσα	—	—	1	—	1
Λοκροὶ Ἐπικνημίδιοι.	—	—	1	—	1
Λοκροὶ Ὀπούντιοι	—	8	7	—	15
Νέρων.	—	—	1	—	1
Λοκροὶ Ὑποκνημίδιοι.	—	2	—	—	2
Σκάρφεια	—	—	2	—	2
ΦΩΚΙΣ.	—	10	15	—	25
Δελφοί.	—	5	—	—	5
Τραϊανός	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Φαυστῖνα ἡ πρεσβυτέρα.	—	—	5	—	5
Ἐλάτεια	—	—	1	—	1
Λίλαια.	—	—	1	—	1
	23	319	616	—	958

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	23	319	616	—	958
ΒΟΙΩΤΙΑ.	—	48	15	—	63
Ἁλίαρτος	—	4	—	—	4
Θεσπιαί	—	4	3	—	7
Δομιτιανός.	—	—	1	—	1
Θῆβαι	—	44	18	—	62
Κορώνεια	—	1	—	—	1
Μυκαλησσός	—	2	—	—	2
Ὀρχομενός.	—	7	1	—	8
Πλαταιαί	—	1	—	—	1
Τάναγρα	—	17	4	—	21
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής.	—	—	1	—	1
Κόμμοδος.	—	—	1	—	1
Φεραί	—	2	—	—	2
ΑΤΤΙΚΗ.					
Ἀθῆναι.					
Α΄. Νομίσματα τῆς πρὸ τοῦ Σόλωνος ἐποχῆς . ΗΛ.	1	13	—	—	14
Β΄. Νομίσματα τῆς τοῦ Σόλωνος ἐποχῆς	—	30	—	—	30
Γ΄. Νομίσματα τῆς τοῦ Περικλέους ἐποχῆς.	—	76	—	—	76
Δ΄. Νομίσματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Φιλίππου Β΄., βασιλέως τῆς Μακεδονίας	1	46	—	—	47
Ε΄. Νομίσματα ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου ἐποχῆς μέχρι τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων					
α΄. Νομίσματα ἄνευ μονογραμμάτων	—	2	—	—	2
β΄. Νομίσματα φέροντα μονογράμματα	—	6	—	—	6
γ΄. Νομίσματα φέροντα ὀνόματα ἐπιστατῶν ἢ ἀρχόντων ἐπὶ τοῦ ἀργυροκοπείου.					
ΑΔΕΙ[ΜΑΝΤΟΣ] ΗΛΙ[ΟΔΩΡΟΣ	—	1	—	—	1
ΑΜΦΙΚΡΑΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΑΤΟΣ	—	1	—	—	1
ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΙΝΑΥΤΗΣ	—	1	—	—	1
ΑΠΕΛΛΙΚΩΝ ΓΟΡΓΙΑΣ	—	1	—	—	1
ΑΡΙΣΤΙΩΝ ΦΙΛΩΝ	—	3	—	—	3
ΑΡΟΠΟΣ ΜΝΑΣΑΓΟ[ΡΑΣ	—	4	—	—	4
	25	633	660	—	1318

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

		ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΤΤΙΚΗ.*)		25	633	660	—	1318
ΑΦΡΟΔΙΣΙ[ΟΣ]	ΑΠΟΛΗΞΙΣ . . .	—	1	—	—	1
ΑΦΡΟΔΙΣ[ΙΟΣ]	ΔΙΟΓΕ[ΝΗΣ. . .	—	1	—	—	1
ΑΧΑΙΟΣ	ΗΛΙ[ΟΔΩΡΟΣ . .	—	1	—	—	1
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΑΓΑΘΙΠΠΟΣ . .	—	3	—	—	3
ΔΗΜΗ[ΤΡΙΟΣ]	ΙΕΡΩ[Ν.	—	1	—	—	1
ΔΙΟΤΙΜΟΣ	ΜΑΓΑΣ	—	1	—	—	1
ΔΩΡΟΘΕ[ΟΣ]	ΔΙΟΦ[ΑΝΤΟΣ . .	—	1	—	—	1
ΔΩΣΙΘΕΟΣ	ΧΑΡΙΑΣ	—	2	—	—	2
ΕΠΙΓΕΝΗΣ	ΣΩΣΑΝΔΡΟΣ . .	—	1	—	—	1
ΕΥΜΑΡΕΙΔΗΣ	ΚΛΕΟΜΕΝ[ΗΣ . .	—	2	—	—	2
ΕΥΜΗΛΟΣ	ΚΑΛΛΙΦΩΝ . . .	—	1	—	—	1
ΖΩΙΛΟΣ	ΕΥΑΝΔΡΟΣ. . .	—	1	—	—	1
ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ	ΕΥΚΛΗΣ	—	2	—	—	2
ΘΕΜΙΣΤΟ[ΚΛΗΣ]	ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ. .	—	1	—	—	1
ΘΕΟΔΟΤΟΣ	ΚΛΕΟΦΑΝΗΣ . .	—	1	—	—	1
ΙΚΕΣΙΟΣ	ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ .	—	2	—	—	2
ΚΟΙΝΤΟΣ	ΚΛΕΑΣ.	—	1	—	—	1
ΚΤΗΣΙ[ΑΣ]	ΕΥΜΑ[ΡΕΙΔΗΣ. .	—	2	—	—	2
ΛΥΣΑΝ[ΔΡΟΣ]	ΓΛΑΥΚΟΣ . . .	—	1	—	—	1
ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ	ΟΙΝΟΦΙΛΟΣ . .	—	2	—	—	2
ΜΕΝΕΔ[ΗΜΟΣ]	ΕΠΙΓΕΝΟ[ΥΣ . .	—	2	—	—	2
ΜΙΚΙΩΝ	ΕΥΡΥΚΛΕΙ[ΔΗΣ .	—	2	—	—	2
ΝΙΚΗΤΗΣ	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ . ,	—	2	—	—	2
ΝΙΚΟΓΕΝΗΣ	ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ. .	—	1	—	—	1
ΞΕΝΟΚΛΗΣ	ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ . .	—	4	—	—	4
ΞΕΝΟΚΛΗΣ	ΑΡΜΟΞΕΝΟΣ . .	—	3	—	—	3
ΠΟΛΕΜΩΝ	ΑΛΚΕΤΗΣ . . .	—	4	—	—	4
ΦΑΝΟΚΛΗΣ	ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ. .	—	1	—	—	1
ΧΑΡΙ[ΑΣ]	ΗΡΑ[ΚΛΕΙΔΗΣ. .	—	1	—	—	1
ΧΑΡ̊ΙΝΑΥΤΗΣ	ΑΡΙΣΤΕΑΣ . . .	—	1	—	—	1
δ΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων.						
Ο ΔΕΜ[ΟΣ		—	1	—	—	1
		25	683	660	—	1368

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΤΤΙΚΗ.* ΑΘΗΝΑΙ.)	25	683	660	—	1368
Ϛ'. Νομίσματα φέροντα διαφόρους παραστάσεις ἢ σύμβολα.					
α'. Μετ' ἐπιγραφῆς ΑΘΕ ἢ ΑΘ	—	—	162	—	162
β'. Μετ' ἐπιγραφῆς ΑΘΗ ἢ ΑΘΗΝΑΙΩΝ . .	—	—	159	—	159
Ζ'. Νομίσματα φέροντα γράμματα, μονογράμματα καὶ ἐπιγραφάς.					
α'. Α)(Α	—	—	1	—	1
β'. Α)(ΘΕΣΜΟΘΕΤΩΝ	—	—	1	—	1
γ'. Η	—	—	1	—	1
δ'. Κ	—	—	1	—	1
ε'. Λ	—	—	1	—	1
ϛ'. Ν	—	—	1	—	1
ζ'. Ϟ	—	—	1	—	1
Η'. Κερμάτια συμβολικά.	—	—	31	—	31
Θ'. Σύμβολα μολύβδινα μετ' Ἀττικῶν τύπων . .	—	—	—	140	140
Ἐλευσίς	—	—	14	—	14
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΗ ΤΗι ΑΤΤΙΚΗι.					
ΣΑΛΑΜΙΣ.	—	—	8	—	8
ΜΕΓΑΡΙΣ.					
Μέγαρα.	—	—	28	—	28
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής. . . .	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	4	—	4
Σ. Σεουῆρος.	—	—	5	—	5
Ἰουλία Δόμνα.	—	—	1	—	1
Καρακάλλας.	—	—	2	—	2
Γέτας.	—	—	1	—	1
Παγαί.					
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	2	—	2
Σ. Σεουῆρος.	—	—	1	—	1
	25	683	1086	140	1934

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	25	683	1086	140	1934
ΑΙΓΙΝΑ ΝΗΣΟΣ	—	58	14	1	73
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.					
ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ.					
Μέγαρα *Μεγαρίδος*	—	4	4	—	8
Παγαὶ *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
ΑΧΑΪΑ	—	—	5	—	5
Ἄγειρα *Ἀχαΐας*	—	3	—	—	3
Αἴγιον *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Δύμη *αὐτόθι*	—	2	—	—	2
Καρυνία *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Κόρινθος *αὐτόθι* (*Κορινθίας*)	—	—	1	—	1
Πάτραι *αὐτόθι*	—	3	—	—	3
Πελλήνη *αὐτόθι*	—	—	4	—	4
Σικυὼν *αὐτόθι* (*Σικυωνίας*)	—	—	3	—	3
Φλιοῦς *αὐτόθι* (*Φλιασίας*)	—	—	2	—	2
ΗΛΙΣ	—	5	1	—	6
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	—	3	—	—	3
Λακεδαίμων *Λακωνίας*	—	2	—	—	2
Ἄργος *Ἀργολίδος*	—	1	2	—	3
Ἐπίδαυρος *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Τροιζὴν *αὐτόθι*	—	1	—	—	1
Ἀντιγονία *Ἀρκαδίας*	—	6	—	—	6
Ἡραία *αὐτόθι*	—	—	2	—	2
Καφύαι *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Μεγαλόπολις *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Παλλάντιον *αὐτόθι*	—	2	—	—	2
Τεγέα *αὐτόθι*	—	3	1	—	4
Φενεὸς *αὐτόθι*	—	—	1	—	1
Ἄγνωστοι πόλεις	—	5	2	—	7
	25	781	1137	141	2084

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	25	781	1137	141	2084
ΑΧΑΪΑ.					
Αἰγαί	—	2	—	—	2
Αἴγειρα	—	—	6	—	6
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
Αἴγιον	—	—	4	—	4
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος	—	—	1	—	1
Κόμμοδος	—	—	1	—	1
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
Δύμη	—	—	3	—	3
Αὔγουστος	—	—	1	—	1
Κόρινθος (*Κορινθίας*)	—	54	27	—	81
Νομίσματα ἀποικίας αὐτόνομα	—	—	56	—	56
Νομίσματα ἀποικίας αὐτοκρατορικά.					
Ἰούλιος Καῖσαρ	—	—	4	—	4
Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ Αὔγουστος	—	—	1	—	1
Μ. Ἀντώνιος	—	—	1	—	1
Αὔγουστος	—	—	8	—	8
Λιβία	—	—	3	—	3
Γάϊος καὶ Λούκιος Καίσαρες	—	—	4	—	4
Τιβέριος	—	—	4	—	4
Ἀντωνία	—	—	1	—	1
Γερμανικός	—	—	4	—	4
Καλιγόλας	—	—	2	—	2
Κλαύδιος	—	—	3	—	3
Ἀγριππῖνα ἡ νεωτέρα	—	—	3	—	3
Νέρων	—	—	17	—	17
Ὀκταουία	—	—	1	—	1
Γάλβας	—	—	4	—	4
Δομιτιανός	—	—	15	—	15
Τραϊανός	—	—	4	—	4
Ἀδριανός	—	—	11	—	11
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	16	—	16
	25	837	1345	141	2348

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	ΧΑ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΧΑΪΑ.* ΚΟΡΙΝΘΟΣ.)	25	837	1345	141	2348
Μ. Αὐρήλιος	—	—	26	—	26
Λ. Οὐῆρος	—	—	9	—	9
Κόμμοδος	—	—	15	—	15
Σ. Σεουῆρος	—	—	12	—	12
Ἰουλία Δόμνα	—	—	2	—	2
Καρακάλλας	—	—	4	—	4
Πλαυτίλλα	—	—	7	—	7
Γέτας	—	—	2	—	2
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Πάτραι	—	1	5	—	6
Κλαύδιος	—	—	1	—	1
Νέρων	—	—	1	—	1
Δομιτιανός	—	—	2	—	2
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος	—	—	1	—	1
Κόμμοδος	—	—	5	—	5
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	3	—	3
Πελλήνη	—	2	17	—	19
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Σικυὼν ἡ καὶ Δημητριὰς (*Σικυωνίας*).					
α΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Σικυῶνος.	—	55	60	—	115
β΄. Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Δημητριάδος.	—	—	3	—	3
γ΄. Νομίσματα αὐτοκρατορικὰ φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Σικυῶνος.					
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Φλιοῦς (*Φλιασίας*)	—	7	3	—	10
ΗΛΙΣ.	—	24	21	—	45
Ἀδριανός	—	—	3	—	3
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
	25	926	1556	141	2648

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Ρ	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΗΛΙΣ.*)	25	926	1556	141	2648
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗΙ ΗΛΙΔΙ.					
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.					
Κράνιον	—	2	—	—	2
ΖΑΚΥΝΘΟΣ.	—	1	4	—	5
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
ΜΕΣΣΗΝΙΑ.	—	1	15	—	16
Θουρία.	—	—	2	—	2
Κολώνη.					
Γέτας	—	—	1	—	1
Κορώνη.	—	1	—	—	1
Κυπαρισσία.					
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Μοθώνη.					
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Πύλος.					
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
ΛΑΚΩΝΙΑ.					
Λακεδαίμων	—	4	24	—	28
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	3	—	3
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής.	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος	—	—	1	—	1
Πλαυτίλλα.	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΗ ΤΗΙ ΛΑΚΩΝΙΑΙ.					
ΚΥΘΗΡΑ.	—	—	18	—	18
	25	935	1633	141	2734

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	25	935	1633	141	2734
ΑΡΓΟΛΙΣ.					
Ἄργος	—	31	20	—	51
Ἀδριανός	—	—	4	—	4
Ἀντίνοος	—	—	1	—	1
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	7	—	7
Μ. Αὐρήλιος	—	—	4	—	4
Λ. Οὐῆρος	—	—	4	—	4
Σ. Σεουῆρος	—	—	15	—	15
Ἰουλία Δόμνα	—	—	4	—	4
Καρακάλλας	—	—	3	—	3
Ἀσίνη.					
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Γέτας	—	—	1	—	1
Ἐπίδαυρος	—	5	20	—	25
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
Ἑρμιόνη	—	—	6	—	6
Κλεωναί	—	3	4	—	7
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Πλαυτίλλα	—	—	1	—	1
Τίρυνς	—	—	4	—	4
Τροιζήν	—	—	5	—	5
Κόμμοδος	—	—	5	—	5
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
ΑΡΚΑΔΙΑ.	—	20	10	—	30
Ἀντίνοος	—	—	3	—	3
Ἀλέα	—	—	3	—	3
Ἡραία	—	1	4	—	5
Θέλπουσα	—	—	1	—	1
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Καφύαι	—	—	1	—	1
	25	995	1770	141	2931

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΡΚΑΔΙΑ.*)	25	995	1770	141	2931
Κλειτορία	—	3	5	—	8
Μαντίνεια	—	3	9	—	12
Πλαυτίλλα	—	—	2	—	2
Μεγαλόπολις	—	1	8	—	9
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Ὀργομενός	—	—	9	—	9
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Στύμφαλος	—	2	—	—	2
Τεγέα	—	1	16	—	17
Φενεός	—	2	10	—	12
Φιγαλία.					
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Ψωφίς	—	2	—	—	2
ΚΡΗΤΗ ΝΗΣΟΣ.					
Κλαύδιος	—	—	1	—	1
Τραϊανός	—	—	3	—	3
Ἀδριανός	—	—	7	—	7
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	2	—	2
Ἄξος	—	—	10	—	10
Ἀπολλωνία	—	1	—	—	1
Ἄπτερα	—	—	12	—	12
Ἀρσινόη	—	—	2	—	2
Γόρτυνα	—	1	19	—	20
Τιβέριος	—	—	1	—	1
Ἐλεύθερναι	—	1	3	—	4
Ἔλυρος	—	—	2	—	2
Κνωσσός	—	3	20	—	23
Κυδωνία	—	1	6	—	7
Αὔγουστος	—	—	2	—	2
Λάππα	—	—	1	—	1
	25	1016	1926	141	3108

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΚΡΗΤΗ.*)	25	1016	1926	141	3108
Λύττος	—	4	21	—	25
Πολυρρηνία	—	3	5	—	8
Πριάνσιον	—	—	3	—	3
Πύρανθος	—	—	2	—	2
Ῥιθυμνία	—	—	2	—	2
Φαιστός	—	2	1	—	3
Φαλασάρνα	—	—	1	—	1
Χερσόνησος	—	—	7	—	7
Νομίσματα ἀγνώστων πόλεων	—	—	2	—	2
ΕΥΒΟΙΑ ΝΗΣΟΣ	—	6	15	—	21
Ἐρέτρια	—	13	3	—	16
Κόμμοδος	—	—	2	—	2
Ἱστίαια	—	25	17	—	42
Κάρυστος	—	2	5	—	7
Νέρων	—	—	1	—	1
Χαλκίς	—	6	17	—	23
Αὔγουστος	—	—	3	—	3
Νέρων	—	—	2	—	2
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Κόμμοδος	—	—	1	—	1
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.					
ΑΜΟΡΓΟΣ	—	—	1	—	1
Αἰγιάλη	—	—	20	—	20
Ἀρκεσίνη	—	—	8	—	8
Μινώα	—	—	2	—	2
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
ΑΝΑΦΗ	—	—	4	—	4
ΑΝΔΡΟΣ	—	—	17	—	17
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
ΔΗΛΟΣ	—	—	9	—	9
	25	1077	2101	141	3344

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.*)	25	1077	2101	141	3344
ΘΗΡΑ	—	—	5	—	5
Λ. Οὐῆρος	—	—	1	—	1
ΙΟΣ	—	—	11	—	11
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
ΚΕΩΣ	—	—	5	—	5
Ἰουλίς	—	—	8	—	8
Καρθαία	—	—	7	—	7
Κορησία	—	1	3	—	4
Ποιήεσσα	—	—	1	—	1
ΚΙΜΩΛΟΣ	—	—	3	—	3
ΚΥΘΝΟΣ.	—	—	4	—	4
ΜΗΛΟΣ.	—	—	16	—	16
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
ΜΥΚΟΝΟΣ	—	—	6	—	6
ΝΑΞΟΣ	—	—	6	—	6
ΠΑΡΟΣ	—	1	16	—	17
Φαυστῖνα ἡ νεωτέρα.	—	—	1	—	1
ΣΕΡΙΦΟΣ	—	—	5	—	5
ΣΙΚΙΝΟΣ	—	—	1	—	1
ΣΙΦΝΟΣ	—	—	5	—	5
ΣΥΡΟΣ	—	—	10	—	10
Δομιτιανός	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος καὶ Λ. Οὐῆρος	—	—	5	—	5
Κόμμοδος.	—	—	1	—	1
ΤΗΝΟΣ	—	—	15	—	15
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	—	—	1	—	1
	25	1079	2241	141	3486

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Λ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
	25	1079	2241	141	3486
ΑΣΙΑ.					
ΠΟΝΤΟΣ.					
Ἀμισὸς ἢ Πειραιεύς.					
Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τοῦ Πειραιῶς . . .	—	2	—	—	2
Νομίσματα φέροντα τὸ ὄνομα τῆς Ἀμισοῦ . . .	—	—	8	—	8
Τραπεζοῦς.					
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Φαρνακία	—	—	2	—	2
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΜΜΕΡΙΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ.					
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΜΜΕΡΙΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ ΕΝ ΑΣΙΑι ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗι.					
ΖΗΝΟΝΙΔΑΙ.					
Πολέμων Β'. καὶ Κλαύδιος. (14-63 μ. Χρ.). . .	—	1	—	—	1
ΑΣΠΟΥΡΓΙΑΝΟΙ.					
Ῥησκούπορις Α'. καὶ Τιβέριος. (11-39 μ. Χρ.) . .	—	—	1	—	1
ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ.					
Ἄμαστρις	—	—	1	—	1
Κρῶμνα	—	—	1	—	1
Σινώπη	—	5	1	—	6
ΒΙΘΥΝΙΑ.					
Ἀπάμεια	—	—	4	—	4
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Νίκαια.	—	—	1	—	1
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Γέτας	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Προῦσα πρὸς Ὄλυμπον	—	—	2	—	2
	25	1087	2268	141	3521

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΟ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΒΙΘΥΝΙΑ.*)	25	1087	2268	141	3521
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΒΙΘΥΝΙΑΣ					
Προυσίας Β'. (180-149 π. Χ.)	—	—	4	—	4
Προυσίας ἀβέβαιος	—	—	1	—	1
ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ.					
ΜΥΣΙΑ.					
Ἀδραμύτιον	—	—	2	—	2
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Ἄντανδρος	—	—	1	—	1
Ἀπολλωνία.					
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Ἄσσός	—	1	4	—	5
Γάργαρα	—	—	2	—	2
Γέρμη	—	—	1	—	1
Κύζικος ΗΛ.	7	—	4	—	11
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	2	—	2
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
Λάμψακος	—	1	1	—	2
Πάριον	—	1	—	—	1
Αὔγουστος	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	3	—	3
Πέργαμος	—	4	18	—	22
Αὔγουστος καὶ Λιβία	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΕΡΓΑΜΟΥ.					
Ἄτταλος Α'. (241-197 π. Χρ.)	—	—	5	—	5
ΤΡΩΙΑΣ.					
Ἄβυδος	—	2	7	—	9
Ἰουλία Δόμνα	—	—	1	—	1
	32	1096	2331	141	3600

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΤΡΩΙΑΣ.*)	32	1096	2331	141	3600
Ἀλεξάνδρεια Τρῳάς	—	—	11	—	11
Νομίσματα ἀποικίας αὐτόνομα	—	—	2	—	2
Νομίσματα ἀποικίας αὐτοκρατορικά.					
Τραϊανός	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος	—	—	2	—	2
Κόμμοδος	—	—	2	—	2
Καρακάλλας	—	—	7	—	7
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	3	—	3
Μάξιμος Καῖσαρ	—	—	2	—	2
Γορδιανὸς Γ'	—	—	1	—	1
Τρεβωνιανὸς Γάλλος	—	—	1	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	2	—	2
Γέργιθος	—	—	2	—	2
Δάρδανος	—	—	3	—	3
Ἴλιον	—	—	2	—	2
Τιβέριος	—	—	1	—	1
Οὐεσπασιανός	—	—	1	—	1
Λ. Οὔῆρος	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Κεβρήνη	—	—	9	—	9
Σίγειον	—	—	5	—	5
Σκῆψις	—	—	5	—	5
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΗ ΤΗΙ ΤΡΩΙΑΔΙ.					
ΤΕΝΕΔΟΣ	—	7	8	—	15
ΑΙΟΛΙΣ.					
Αἰγαί	—	—	2	—	2
Ἐλαία	—	—	4	—	4
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Κύμη	—	1	20	—	21
Τραγκουιλλίνα	—	—	1	—	1
	32	1104	2433	141	3710

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Ρ	Α	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΙΟΛΙΣ.*)	32	1104	2433	141	3710
Μύρινα	—	—	5	—	5
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Τῆμνος	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
ΛΕΣΒΟΣ ΝΗΣΟΣ	—	2	—	—	2
Μέθυμνα	—	—	2	—	2
Μυτιλήνη	—	3	12	—	15
Νασιώπη	—	—	1	—	1
ΙΩΝΙΑ.					
Γάμβριον	—	—	5	—	5
Ἐρυθραί	—	8	24	—	32
Ἰούλιος Καῖσαρ	—	—	1	—	1
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Ἔφεσος	—	8	5	—	13
Αὔγουστος καὶ Λιβία	—	—	2	—	2
Δομιτιανός.	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Σ. Σεουῆρος	—	—	2	—	2
Γέτας	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος.	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	3	—	3
Ἡράκλεια	—	—	1	—	1
Κλαζομεναί	—	5	6	—	11
Κολοφῶν	—	2	3	—	5
Γέτας	—	—	1	—	1
Λέβεδος	—	—	1	—	1
Μαγνησία πρὸς Μαίανδρον	—	—	2	—	2
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
	32	1132	2521	141	3826

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΙΩΝΙΑ.*)	32	1132	2521	141	3826
Μητρόπολις.					
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
Μίλητος	—	6	7	—	13
Πριήνη.	—	1	2	—	3
Σμύρνη.	—	—	23	—	23
Αὔγουστος.	—	—	4	—	4
Αὔγουστος καὶ Λιβία	—	—	1	—	1
Νέρων.	—	—	1	—	1
Δομιτιανὸς καὶ Τῖτος	—	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος.	—	—	1	—	1
Τραγκουιλλίνα	—	—	2	—	2
Τέως	—	—	2	—	2
Ὀκταουία	—	—	1	—	1
Φύγελα.	—	—	2	—	2
Φώκαια	—	—	4	—	4
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗΙ ΙΩΝΙΑΙ.					
ΣΑΜΟΣ.	—	—	13	—	13
Κόμμοδος.	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	2	—	2
Τραγκουιλλίνα	—	—	1	—	1
Ἐρεννία Ἐτρουσκίλλα	—	—	1	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος.	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
ΧΙΟΣ.	—	5	20	—	25
ΚΑΡΙΑ. [redacted]					
Ἀββαιτῶν Μυσῶν.	—	—	1	—	1
Ἀλάβανδα.	—	—	1	—	1
Καρακάλλας.	—	—	1	—	1
Ἁλικαρνασσός.	—	—	6	—	6
	32	1144	2625	141	3942

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΚΑΡΙΑ.*)	32	1144	2625	141	3942
Ἀντιόχεια πρὸς Μαίανδρον	—	—	1	—	1
Ἀπολλωνία	—	—	1	—	1
Ἀφροδισιάς	—	—	2	—	2
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Ἴασος	—	—	1	—	1
Καῦνος	—	—	1	—	1
Κνίδος.	—	2	6	—	8
Καρακάλ. μετὰ τῆς Πλαυτίλλης.	—	—	1	—	1
Μύλασα.					
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Μύνδος	—	—	2	—	2
Κόμμοδος.	—	—	1	—	1
Νῦσα	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
Ὀρθωσία					
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Στρατονίκεια	—	—	2	—	2
Καρακάλ. μετὰ τῆς Πλαυτίλλης.	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Τάβαι	—	—	4	—	4
Δομιτιανός	—	—	1	—	1
Δομιτία	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Τρίπολις	—	—	2	—	2
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΡΙΑΣ.					
Ἑκάτομνος (390-377 π. Χ.).	—	3	—	—	3
Μαύσσολλος (377-353 π. Χ.).	—	3	—	—	3
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗι ΚΑΡΙΑι.					
ΚΑΛΥΜΝΑ.	—	2	3	—	5
	32	1154	2663	141	3990

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	☧	Ρ	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΚΑΡΙΑ.*)	32	1154	2663	141	3990
ΚΩΣ	—	9	8	—	17
Αὔγουστος	—	—	2	—	2
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
ΝΙΣΥΡΟΣ	—	—	1	—	1
ΡΟΔΟΣ	—	32	16	—	48
Κάμιρος	—	1	—	—	1
ΛΥΚΙΑ.	—	—	1	—	1
Ἀπολλωνία	—	—	1	—	1
Κράγος	—	—	1	—	1
Κυάνεαι	—	—	1	—	1
Μασσίκυτος	—	—	1	—	1
Φάσηλις	—	—	1	—	1
ΠΑΜΦΥΛΙΑ.					
Ἄσπενδος	—	1	—	—	1
Ἀττάλεια	—	—	1	—	1
Σ. Σεουῆρος	—	—	1	—	1
Πέργη	—	—	1	—	1
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Καρακάλλας	—	—	1	—	1
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Σαλωνίνα	—	—	1	—	1
Σίδη	—	2	3	—	5
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
ΠΙΣΙΔΙΑ.					
Ἀντιόχεια	—	—	1	—	1
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
Σέλγη	—	1	4	—	5
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής	—	—	1	—	1
	32	1200	2717	141	4090

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΠΙΣΙΔΙΑ.*)	32	1200	2717	141	4090
Τερμησσός.	—	—	6	—	6
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
ΚΙΛΙΚΙΑ.					
Ἄδανα.					
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος. .	—	—	1	—	1
Ἀνάζαρβος.					
Τραϊανὸς Δέκιος.	—	—	1	—	1
Ἄργος.					
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Εἰρηνόπολις.					
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Κελένδερις	—	2	—	—	2
Ὄλβα	—	—	1	—	1
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Σελεύκεια.	—	—	1	—	1
Γαλλιηνός	—	—	1	—	1
Σόλοι	—	1	—	—	1
Ταρσός.	—	1	1	—	2
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
Τραϊανὸς Δέκιος.	—	—	1	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος. .	—	—	1	—	1
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΑΙ ΤΗι ΚΙΛΙΚΙΑι.					
ΚΥΠΡΟΣ	—	—	1	—	1
Οὐεσπασιανός.	—	—	2	—	2
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καὶ Μ. Αὐρήλιος.	—	—	2	—	2
ΛΥΔΙΑ.					
Βλαῦνδος	—	—	1	—	1
Θυάτειρα	—	—	2	—	2
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	2	—	2
	32	1204	2746	141	4123

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

	Χ	Ρ	Α	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΛΥΔΙΑ.*)	32	1204	2746	141	4123
Μαγνησία πρὸς Σίπυλον.	—	—	1	—	1
Μαιονία	—	—	1	—	1
Νάκρασα.					
Ἀδριανός	—	—	1	—	1
Σαίτται.					
Γέτας	—	—	1	—	1
Σάρδεις.	—	—	4	—	4
Δροῦσος ὁ νεώτερος μετὰ τοῦ Γερμανικοῦ.	—	—	1	—	1
Κλαύδιος	—	—	1	—	1
Τάβαλα.	—	—	1	—	1
Τράλλεις	—	—	2	—	2
Ὑπαιπα.	—	—	1	—	1
Τραϊανός	—	—	1	—	1
Φιλαδέλφεια	—	—	1	—	1
Ἐρέννιος Ἐτροῦσκος.	—	—	1	—	1
ΦΡΥΓΙΑ.					
Αἰζανίς.					
Αὔγουστος.	—	—	2	—	2
Ἀκμονία	—	—	2	—	2
Ἀλία	—	—	1	—	1
Ἀπάμεια	—	—	1	—	1
Εὐμενία	—	—	1	—	1
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Ἱεράπολις..	—	—	4	—	4
Κίβυρα.					
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Κοτιάειον.					
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος.	—	—	1	—	1
Λαοδίκεια.					
Αὔγουστος.	—	—	2	—	2
Ἐλαγάβαλος	—	—	1	—	1
Πέλται.	—	—	1	—	1
	32	1204	2781	141	4158

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Χ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΦΡΥΓΙΑ.*)	32	1204	2781	141	4158
Πρυμνησσός.					
Αὔγουστος.	—	—	1	—	1
Σάλα	—	—	1	—	1
Σύνναδα	—	—	1	—	1
Τραϊανόπολις	—	—	1	—	1
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ.					
Καισάρεια.					
Ἰουλία Δόμνα.	—	—	1	—	1
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ.					
Ἀριαράθης Δ'., ὁ Εὐσεβής. (220-163 π. Χ.). . .	—	3	—	—	3
Ἀριοβαρζάνης Α'., ὁ Φιλορωμαῖος. (93-63 π. Χ.) .	—	1	—	—	1
ΣΥΡΙΑ.					
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΣΥΡΙΑΣ.					
Σέλευκος Α'., Νικάτωρ. (312-280 π. Χ.). . . .	—	3	3	—	6
Ἀντίοχος Β'., Θεός. (261-246 π. Χ.).	—	—	3	—	3
Ἀντίοχος Γ'., Μέγας. (223-187 π. Χ.)	—	4	2	—	6
Σέλευκος Δ'., Φιλοπάτωρ. (187-175 π. Χ.. . .	—	—	1	—	1
Ἀντίοχος Δ'., Θεός, Ἐπιφανής, Νικηφόρος. (175-164 π. Χ.)	—	—	2	—	2
Δημήτριος Α'., Θεός, Φιλοπάτωρ, Σωτήρ. (162-150 π. Χ.)	—	1	—	—	1
Ἀλέξανδρος Α'., Θεοπάτωρ, Εὐεργέτης, Ἐπιφανής, Νικηφόρος. (150-145 π. Χ.)	—	—	2	—	2
Τρύφων, Αὐτοκράτωρ. (142-139 π. Χ.)	—	—	1	—	1
Ἀντίοχος Ζ'., Εὐεργέτης. (137-128 π. Χ.) . . .	—	1	1	—	2
Ἀντίοχος Θ'., Φιλοπάτωρ, Ἐπιφανής, Φιλομήτωρ. (113-95 π. Χ.)	—	2	—	—	2
Τιγράνης, Βασιλεὺς Βασιλέων, Θεός, Μέγας. (83-69 π. Χ.)	—	—	1	—	1
	32	1219	2803	141	4195

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

	Χ	Α	Λ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
	32	1219	2803	141	4195
ΚΟΜΜΑΓΗΝΗ.	—	—	1	—	1
Ζεῦγμα.					
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος	—	—	1	—	1
ΣΕΛΕΥΚΙΣ ΚΑΙ ΠΙΕΡΙΑ.					
Ἀντιόχεια πρὸς Ὀρόντην.	—	—	6	—	6
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος.	—	—	3	—	3
ΑΡΑΔΟΣ ΝΗΣΟΣ	—	3	—	—	3
Μ. Αὐρήλιος καὶ Λ. Οὐῆρος	—	—	1	—	1
ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ					
Ἔδεσσα.					
Σ. Ἀλέξανδρος	—	—	1	—	1
Γορδιανὸς Γ'.	—	—	1	—	1
ΠΑΡΘΙΑ.					
ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΠΑΡΘΙΑΣ.					
Ἀρσάκης ΚΑ'.	—	1	—	—	1
	32	1223	2817	141	4213

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ⲤⲢ	ⲀⲢ	ⲤⲀ	ⲘⲀ	ΟΛΙΚΟΝ
	32	1223	2817	141	4213

ΑΦΡΙΚΗ.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

Ἀλέξανδρος Γ'., ὁ Μέγας	—	1	—	—	1
Πτολεμαῖος Α'., ὁ Σωτὴρ Α'. (305-258 π. Χ.)	1	1	—	—	2
Πτολεμαῖος Α'. Σωτὴρ καὶ Βερενίκη	—	—	3	—	3
Πτολεμαῖος Γ'., Εὐεργέτης Α'. (247-222 π. Χ.)	—	—	4	—	4
Πτολεμαῖος Ε'., Ἐπιφανής. (205-181 π. Χ.)	—	—	1	—	1
Κλεοπάτρα Α'. Πτολεμαίου Ε'. (181-173 π. Χ.)	—	—	5	—	5
Πτολεμαῖος Ϛ'., Φιλομήτωρ Α'. (163-145 π. Χ.)	—	—	2	—	2
Πτολεμαῖος Π', Εὐεργέτης Β'.	—	4	—	—	4
Πτολεμαῖος Γ', Σωτὴρ Β'. καὶ Κλεοπάτρα Γ'.	—	—	4	—	4
Πτολεμαῖοι ἀβέβαιοι.	—	—	11	—	11

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ.

ΚΟΙΝΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΑ.

Αὔγουστος.	—	—	2	—	2
Λιβία	—	—	1	—	1
Κλαύδιος	—	—	9	—	9
Νέρων.	—	5	—	—	5
Νέρων καὶ Ποππαία.	—	1	—	—	1
Γάλβας	—	1	—	—	1
Οὐεσπασιανός.	—	3	—	—	3
Τραϊανός	—	—	3	—	3
Ἀδριανός	—	6	12	—	18
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής.	—	1	—	—	1
Μ. Αὐρήλιος	—	2	—	—	2
Σ. Ἀλέξανδρος	—	1	—	—	1
Φίλιππος ὁ πρεσβύτερος.	—	2	—	—	2
Τραϊανὸς Δέκιος.	—	1	—	—	1
Οὐαλεριανὸς ὁ πρεσβύτερος.	—	3	—	—	3
Γαλλιηνός	—	5	—	—	5
	33	1260	2874	141	4308

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΜΑ	ΟΛΙΚΟΝ
(*ΑΙΓΥΠΤΟΣ*. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΑ.)	33	1260	2874	141	4308
Σαλωνίνα	—	4	—	—	4
Μακριανός	—	1	—	—	1
Κούητος	—	1	—	—	1
Αὐρηλιανός	—	5	—	—	5
Αὐρηλιανὸς καὶ Οὐαβάλλαθος	—	1	—	—	1
Τάκιτος	—	4	—	—	4
Πρόβος	—	4	—	—	4
Κάρος	—	1	—	—	1
Νουμεριανός	—	1	—	—	1
Διοκλητιανός	—	8	—	—	8
Οὐαλέριος Μαξιμιανός	—	4	—	—	4
ΚΥΡΗΝΑΪΚΗ.					
Κυρήνη	9	11	7	—	27
ΚΥΡΗΝΑΪΚΗ ΕΠΙ ΡΩΜΑΙΩΝ.					
Λ. Λόλλιος	—	—	2	—	2
Νομίσματα αὐτοκρατορικά.					
Τραϊανός	—	2	—	—	2
Μ. Αὐρήλιος	—	—	1	—	1
ΖΕΥΓΙΤΑΝΗ.					
Καρχηδὼν ἡ παλαιά	1	—	11	—	12
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΕΘΝΩΝ, ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.	8	14	85	—	107
ΣΥΜΒΟΛΑ ΜΟΛΥΒΔΙΝΑ.	—	—	—	739	739
	51	1321	2980	880	5232

ΗΛ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΙ

ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΩΝ

ΤΗΣ ΕΜΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ.

ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ.

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΟΛΙΚΟΝ
Α'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
ΚΟΠΕΝΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ				
α'. Νομίσματα χαλκᾶ. (268 π. Χ. καὶ ἑξῆς)				
Ἀσσάριον	—	—	3	3
Ἡμιασσάριον	—	—	1	1
Σεξτάντιον	—	—	1	1
Οὐγκία	—	—	1	1
β'. Νομίσματα ἀργυρᾶ συνήθως οἰκογενειακὰ καλούμενα. (217-38 π. Χ.)				
Αἰμιλία	—	2	—	2
Ἀκιλία	—	2	—	2
Ἀκουιλλία	—	1	—	1
Ἐγνατία	—	1	—	1
Ἐρεννία	—	1	—	1
Ἰουλία	—	1	—	1
Ἰούνια	—	2	—	2
Καικιλία	—	2	—	2
Καλπουρνία	—	3	—	3
Καρβιλία	—	1	—	1
Κασσία	—	5	—	5
	—	21	6	27

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	—	21	6	27
Κλαυδία	—	4	—	4
Κοιλία	—	1	—	1
Κορδία	—	1	—	1
Κορνηλία	—	3	—	3
Κουινκτία	—	1	—	1
Λικινία	—	2	—	2
Λολλία	—	1	—	1
Μαρκία	—	2	—	2
Μινουκία	—	2	—	2
Ναιβία	—	1	—	1
Ὀπειμία	—	1	—	1
Οὐολτηΐα	—	2	—	2
Πλαιτορία	—	4	—	4
Ποβλικία	—	1	—	1
Πορκία	—	1	—	1
Ποστουμία	—	3	—	3
Προκιλία	—	1	—	1
Ῥουστία	—	1	—	1
Σατριένα	—	1	—	1
Σεντία	—	1	—	1
Σερβιλία	—	1	—	1
Σικινία	—	1	—	1
Σκριβωνία	—	1	—	1
Σουλπικία	—	1	—	1
Τιτία	—	1	—	1
Τιτουρία	—	1	—	1
Φαβία	—	2	—	2
Φλαμινία	—	1	—	1
Φοντηΐα	—	1	—	1
Φουνδανία	—	1	—	1
Φουρία	—	3	—	3
	—	69	6	75

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	⚒	⚒	⚒	ΟΛΙΚΟΝ
Β'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
ΚΟΠΕΝΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.				
(48 π. Χ.-476 μ. Χ.)				
Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ. (48-44 π. Χ.)	—	3	—	3
Σέξτος Πομπήϊος Μάγνος. (48-35 π. Χ.)	—	—	1	1
Μάρκος Ἀντώνιος. (43-30 π. Χ.)	—	20	—	20
Αὔγουστος. (43-28 π. Χ. Καῖσαρ, 27 π. Χ. Αὔγουστος.)	1	5	2	8
Μ. Ἀγρίππας. (12 π. Χ.)	—	—	1	1
Δροῦσος ὁ πρεσβύτερος. (9 π. Χ.)	—	—	1	1
Ἀντωνία	—	—	1	1
Τιβέριος. (10-37 μ. Χ.)	—	—	2	2
Γάϊος κοινῶς Καλιγόλας. (37-41 μ. Χ.)	—	1	—	1
Κλαύδιος Α'. (41-54 μ. Χ.)	—	—	3	3
Νέρων. (51-54 μ. Χ. Καῖσαρ, 54-68 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	2	6	8
Γάλβας. (68-69 μ. Χ.)	—	1	—	1
Ὄθων. (69 μ. Χ.)	—	2	—	2
Οὐϊτέλλιος. (69 μ. Χ.)	—	1	—	1
Οὐεσπασιανός. (69-79 μ. Χ.)	—	7	6	13
Τῖτος. (69-79 μ. Χ. Καῖσαρ, 79-81 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	1	2	3
Δομιτιανός. (69-81 μ. Χ. Καῖσαρ, 81-96 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	12	6	18
Νερούας. (96-98 μ. Χ.)	—	2	1	3
Τραϊανός. (97-98 μ. Χ. Καῖσαρ, 98-117 Αὔγουστος.)	—	16	14	30
Πλωτῖνα	—	—	1	1
Ἀδριανός. (117-138 μ. Χ.)	—	10	20	30
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ.				
ΧΩΡΑΙ				
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	—	—	1	1
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	—	—	1	1
ΔΑΚΙΑ	—	—	1	1
ΙΣΠΑΝΙΑ	—	—	1	1
Σαβῖνα	—	3	—	3
Αἴλιος Καῖσαρ. (136-138 μ. Χ.)	—	1	—	1
Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβής. (138 μ. Χ. Καῖσαρ, 138-161 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	8	10	18
Θεῖος Ἀντωνῖνος	—	1	—	1
	1	96	81	178

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	ΧΡ	ΑΡ	ΧΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	1	96	81	178
Φαυστῖνα ἡ πρεσβυτέρα. (138-141 μ. Χ.)	—	1	—	1
Θεία Φαυστῖνα	—	5	4	9
Μ. Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος. (139-161 μ. Χ. Καῖσαρ, 161-180 Αὔγουστος.)	—	3	15	18
Φαυστῖνα ἡ νεωτέρα.	—	3	2	5
Λούκιος Αὐρήλιος Οὐῆρος. (161-169 μ. Χ.).	—	3	1	4
Λουκίλλα.	—	1	5	6
Κόμμοδος. (166-177 μ. Χ. Καῖσαρ, 177-192 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	2	2	4
Κρισπῖνα.	—	—	1	1
Περτίναξ. (193 μ. Χ.).	—	—	1	1
Κλ. Ἀλβῖνος. (193-195 μ. Χ. Καῖσαρ, 196-197 μ. Χ. Αὔγουστος.).	—	—	1	1
Σεπτίμιος Σεουῆρος. (193-211 μ. Χ.)	—	7	4	11
Ἰουλία Δόμνα	—	2	1	3
Μ. Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος κοινῶς Καρακάλλας. (196-197 μ. Χ. Καῖσαρ, 198-217 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	5	1	6
Φουλβία Πλαυτίλλα.	—	1	—	1
Γέτας. (198-208 μ. Χ. Καῖσαρ, 209-212 μ. Χ. Αὔγουστος)	—	2	1	3
Μ. Ὀπέλιος Μακρῖνος. (217-218 μ. Χ.).	—	1	—	1
Μ. Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος κοινῶς Ἐλαγάβαλος. (218-222 μ. Χ.).	—	3	1	4
Ἰουλία Μαῖσα	—	1	1	2
Σεουῆρος Ἀλέξανδρος. (221-222 μ. Χ. Καῖσαρ, 222-235 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	6	8	14
Ἰουλία Μαμαία	—	2	3	5
Μαξιμῖνος Α΄. ὁ Θρᾷξ. (235-238 μ. Χρ.)	—	3	6	9
Παυλῖνα	—	—	1	1
Βαλβῖνος. (238 μ. Χ.)	—	—	1	1
Μ. Ἀντώνιος Γορδιανὸς Γ΄. (238 μ. Χ. Καῖσαρ, 238-244 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	5	12	17
Μ. Ἰούλιος Φίλιππος Α΄. (244-249 μ. Χ.)	—	6	12	18
Μαρκία Ὠτακιλία Σεουῆρα.	—	—	2	2
Μ. Ἰούλιος Φίλιππος Β΄. (244-246 μ. Χ. Καῖσαρ, 247-249 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	4	4
Τραϊανὸς Δέκιος. (249-251 μ. Χ.)	—	2	3	5
Ἑρεννία Ἐτρουσκίλλα	—	1	1	2
Ὁστιλιανός. (249-250 μ. Χ. Καῖσαρ, 251 μ. Χ. Αὔγουστος.).	—	—	1	1
	1	161	176	338

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	☧	ⲀⲢ	ⲀⲀ	ΟΛΙΚΟΝ
	1	161	176	338
Τρεβωνιανὸς Γάλλος (251-254 μ. Χ.)	—	1	3	4
Οὐολουσιανός. (251-252 μ. Χρ. Καῖσαρ, 252-254 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	1	1	2
Γαλλιηνός. (253-268 μ. Χ.)	—	1	4	5
Σαλωνίνα.	—	2	—	2
Οὐαλεριανὸς ὁ νεώτερος (259-268 μ. Χ.).	—	1	—	1
Πόστουμος (258-267 μ. Χ.)	—	1	—	1
Κούητος (261-262 μ. Χ.).	—	1	—	1
Κλαύδιος Β'. ὁ Γοτθικός. (268-270 μ. Χ.)	—	—	1	1
Αὐρηλιανός. (270-275 μ. Χ.).	—	—	8	8
Σεουηρίνα	—	—	4	4
Τάκιτος. (275-276 μ. Χ.).	—	—	3	3
Φλωριανός. (276 μ. Χ.)	—	—	4	4
Πρόβος. (276-282 μ. Χ.).	—	—	11	11
Κάρος. (282-283 μ. Χ.)	—	—	1	1
Καρῖνος. (282-283 μ. Χ. Καῖσαρ, 283-284 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	2	2
Διοκλητιανός. (284-305 μ. Χ.)	—	1	34	35
Οὐαλέριος Μαξιμιανὸς Ἑρκούλιος. (285 μ. Χ. Καῖσαρ, 286-304 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	34	34
Κωνστάντιος Α'. κοινῶς ὁ Χλωρός, (292-305 μ. Χ. Καῖσαρ, 305-306 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	15	15
Ἑλένη	—	—	2	2
Γαλέριος Οὐαλέριος Μαξιμιανός. (292-305 μ. Χ. Καῖσαρ, 305-311 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	11	11
Γαλερία Οὐαλερία	—	—	2	2
Μαξιμῖνος Β'. κοινῶς Δάξ. (305-307 μ. Χ. Καῖσαρ, 308-313 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	7	7
Μαξέντιος. (306 μ. Χ. Καῖσαρ, 306-312 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	1	1
Ῥωμύλος.				
Θεῖος Ῥωμύλος.	—	—	1	1
Λικίνιος ὁ πρεσβύτερος. (307-323 μ. Χ).	—	—	1	1
Κωνσταντῖνος Α'. ὁ Μέγας. (306-307 μ. Χ. Καῖσαρ, 308-337 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	10	10
Φλ. Ἰούλιος Κρίσπος. (317-326 μ. Χ.)	—	—	4	4
	1	170	340	511

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	☧	Ρ	Α	ΟΛΙΚΟΝ
	1	170	340	511
Φλ. Κλ. Ἰουλιανὸς Β'. ὁ Ἀποστάτης. (355-360 μ. Χ. Καῖσαρ, 360-363 μ. Χ. Αὔγουστος.)	—	—	4	4
Ἰοβιανός. (363-364 μ. Χ.)	—	—	1	1
Οὐαλεντινιανὸς Α'. (364-378 μ. Χ.)	1	—	3	4
Οὐάλης (364-378 μ. Χ.)	2	—	2	4
Γρατιανός. (367-383 μ. Χ.)	1	—	5	6
Θεοδόσιος Α'. ὁ Μέγας. (379-395 μ. Χ.)	1	—	3	4
Γ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
ΚΟΠΕΝΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.				
(395-476 μ. Χ.)				
Ὀνώριος. (395-423)	1	—	—	1
Δ'. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ				
ΚΟΠΕΝΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.				
ΚΟΙΝΩΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΑ.				
(395-1453 μ. Χ.)				
Ἀρκάδιος. (395-408 μ. Χ.)	—	—	4	4
Θεοδόσιος Β'. (408-450 μ. Χ.)	1	—	—	1
Μαρκιανός. (450-457 μ. Χ.)	1	—	—	1
Λέων Α'. (457-474 μ. Χ.)	1	—	—	1
Ἀναστάσιος Α'. (491-518 μ. Χ.)	—	—	2	2
Ἰουστῖνος Α'. (518-527 μ. Χ.)	—	—	1	1
Ἰουστινιανὸς Α'. (527-565 μ. Χ.)	1	—	8	9
Ἰουστῖνος Β'. (565-578 μ. Χ.)	1	—	—	1
Ἰουστῖνος Β'. μετὰ τῆς Σοφίας.	—	—	2	2
Μαυρίκιος Τιβέριος. (582-602 μ. Χ.)	1	—	—	1
Φωκᾶς. (602-610 μ. Χ.)	4	—	4	8
Ἡράκλειος Α'. (610-641 μ. Χ.)	2	—	—	2
Ἡράκλειος Α'. μετὰ Ἡρακλ. Β'. τοῦ Κωνσταντίνου. (613-641 μ.Χ.)	2	—	—	2
	21	170	379	570

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	ΧΑ	ΟΛΙΚΟΝ
	21	170	379	570
Κώνστας Β'. (641-668 μ. Χ.)	1	—	—	1
Κώνστας Β'. μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου Δ'. τοῦ Πωγωνάτου, Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου (659-668 μ. Χ.)	2	—	—	2
Κωνσταντῖνος Δ'. ὁ Πωγωνάτος (668-685 μ. Χ.)	2	—	—	2
Κωνσταντῖνος Δ'. ὁ Πωγωνάτος καὶ Ἡράκλειος μετὰ τοῦ Τιβερίου (668-681 μ. Χ.)	1	—	—	1
Ἰουστινιανὸς Β'. ὁ Ῥινοτμήτης (685-695 καὶ 705-711 μ. Χ.)				
Ἰουστινιανὸς Β'. μετὰ τοῦ Τιβερίου Ε'. τοῦ Ἀψιμάρου (705-711 μ.Χ.)	1	—	—	1
Τιβέριος Ε'. ὁ Ἀψίμαρος (698-705 μ. Χ.)	1	—	—	1
Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία. (797-802 μ. Χ.)	1	—	—	1
Νικηφόρος Α'. ὁ Λογοθέτης (802-811 μ. Χ.)	1	—	—	1
Λέων Ε'. ὁ Ἀρμένιος (813-820 μ. Χ.)				
Λέων Ε'. ὁ Ἀρμένιος καὶ Κωνσταντῖνος Ζ'. (813-820 μ. Χ.)	—	1	—	1
Μιχαὴλ Γ'. ὁ Μέθυσος (842-867 μ. Χ.)				
Μιχαὴλ Γ'. ὁ Μέθυσος μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Θεόφιλος θανών. (856-866 μ. Χ.)	1	—	—	1
Βασίλειος Α'. ὁ Μακεδών. (867-886 μ. Χ.)				
Βασίλειος Α'. ὁ Μακεδὼν μετὰ Κωνσταντίνου Η'. (868-879 μ. Χ.)	1	—	1	2
Λέων Ϛ'. ὁ Σοφός. (886-912 μ. Χ.)	—	—	1	1
Κωνσταντῖνος Ι'. ὁ Πορφυρογέννητος. (913-959 μ. Χ.)				
Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέν. μετὰ Ῥωμανοῦ Β'. (948-959 μ. Χ.)	1	—	—	1
Ῥωμανὸς Α'. ὁ Λακαπηνός. (920-944 μ. Χ.)	—	—	3	3
Νικηφόρος Β'. ὁ Φωκᾶς. (963-969 μ. Χ.)				
Νικηφόρος Β' καὶ Βασίλειος Β'.	1	—	—	1
Ἰωάννης Α'. ὁ Τζιμισκῆς. (969-976 μ. Χ.)	—	—	4	4
Βασίλειος Β'. (976-1025 μ. Χ.)				
Βασίλειος Β'. μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου ΙΑ'. τοῦ Πορφυρογεννήτου. (976-1025 μ. Χ.)	1	1	—	2
Ῥωμανὸς Γ'. ὁ Ἀργυρός. (1028-1034 μ. Χ.)	1	—	—	1
Κωνσταντῖνος ΙΒ'. ὁ Μονομάχος. (1042-1055 μ. Χ.)	1	—	—	1
Κωνσταντῖνος ΙΓ'. ὁ Δούκας. (1059-1067) μ. Χ.)	1	—	—	1
Μιχαὴλ Ζ'. Δούκας ὁ Παραπινάκης. (1071-1078 μ. Χ.)	—	—	1	1
Νικηφόρος Γ'. ὁ Βοτανιάτης. (1078-1081 μ. Χ.)	1	—	1	2
Ἀλέξιος Α'. ὁ Κομνηνός. (1081-1118 μ. Χ.)	2	1	—	3
	42	173	390	605

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

	Χ	Α	Ϡ	ΟΛΙΚΟΝ
	42	173	390	605
Ἰωάννης Β'. Κομνηνὸς ὁ Πορφυρογέννητος. (1118-1143 μ. Χ.)	1	—	—	1
Μανουὴλ Α'. Κομνηνὸς Πορφυρογέννητος ὁ Δούκας. (1143-1180 μ. Χ.)	1	—	—	1
Ἰσαάκιος Β'. ὁ Ἄγγελος. (1185-1195 μ. Χ.)	—	1	—	1
Νομίσματα ἀβεβαίων αὐτοκρατόρων	4	—	4	8
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΛΑΤΙΝΟΙ. (1204-1261 μ. Χ.)				
Νομίσματα ἀβεβαίων αὐτοκρατόρων	—	—	5	5
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. (1261-1453 μ. Χ.)				
Μιχαὴλ Η'. ὁ Παλαιολόγος. (1261-1282 μ. Χ.)	1	—	—	1
Μανουὴλ Β'. ὁ Παλαιολόγος. (1391-1423 μ. Χ.)	—	1	—	1
	49	175	399	623

	Χ	Α	Ϡ	Μ	ΟΛΙΚΟΝ
ΜΟΛΥΒΔΟΒΟΥΛΛΑ	—	—	—	107	107
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ	11	32	93	—	136
ΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΠΑΡΟΝΤΙ ΚΑΤΑΛΟΓΩΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΩΝ.					
Νομίσματα χωρῶν, ἐθνῶν, πόλεων καὶ βασιλέων. Σύμβολα καὶ κερμάτια	51	1321	2980	880	5232
Νομίσματα τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας	—	69	6	—	75
Νομίσματα τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων	49	175	399	—	623
Μολυβδόβουλλα	—	—	—	107	107
Νομίσματα τῶν νεωτέρων χρόνων	11	32	93	—	136
	111	1597	3478	987	6173

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΕΣ.

Α'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΩΝ.

Β'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

Γ'. ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΕΠΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΟΠΕΝΤΩΝ.

Δ'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΩΝ.

Ε'. ΠΙΝΑΞ ΘΕΟΤΗΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ Η ΕΠΙΣΤΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΕΙΟΥ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Α΄. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ

ΧΩΡΩΝ ΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

Α.

Ἀβδαιτῶν Μυσῶν *Καρίας* 27
Ἄβδηρα *Θρᾴκης*. 5
Ἄβυδος *Τρῳάδος*. 24
Ἀγχίαλος *Θρᾴκης* 5
Ἄδανα *Κιλικίας*.. 30
Ἀδραμύτιον *Μυσίας* 24
Ἀδριανόπολις *Θρᾴκης* 5
Ἀθαμᾶνες *Αἰτωλίας* 11
Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*. 12
Αἰγαὶ *Αἰολίδος* 25
Αἰγαὶ *Ἀχαΐας* 16
Αἴγειρα *Ἀχαΐας*. 16
Αἰγιάλη *Ἀμοργοῦ* 21
ΑΙΓΙΝΑ ΝΗΣΟΣ. 15
Αἴγιον *Ἀχαΐας* 16
ΑΙΓΥΠΤΟΣ 34
Αἰζανὶς *Φρυγίας*. 31
Αἰνιᾶνες *Θεσσαλίας* 9
Αἶνος *Θρᾴκης* 5
ΑΙΟΛΙΣ 25
Αἴτνη *Σικελίας* 4
ΑΙΤΩΛΙΑ. 11
Ἄκανθος *Μακεδονίας*. 7
ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ 11
Ακμονία *Φρυγίας* 31
Ακράγας *Σικελίας* 4
Αλάβανδα *Καρίας* 27
Αλέα *Ἀρκαδίας*. 19
Αλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἁλία *Φρυγίας* 31
Ἁλίαρτος *Βοιωτίας* 12
Ἁλικαρνασσὸς *Καρίας* 27
Ἀλυζία *Ἀκαρνανίας*. 11
Ἀμαντία *Ἰλλυρικοῦ*. 10
Ἄμαστρις *Παφλαγονίας* 23
Ἀμβρακία *Ἠπείρου* 10
Ἀμισὸς *Πόντου* 23
ΑΜΟΡΓΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 21
ΑΜΦΑΞΙΤΙΣ ΧΩΡΑ *Μακεδονίας*. . 7
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Ἄμφισσα *Λοκρίδος* 11
Ἀνάζαρβος *Κιλικίας*. 30
Ἀνακτόριον *Ἀκαρνανίας*. 11
ΑΝΑΦΗ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 21
ΑΝΔΡΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 21
Ἄνταν δρος *Μυσίας* 24
Ἀντιόχεια πρὸς Μαίανδρον *Καρίας*. . 28
Ἀντιόχεια *Πισιδίας* 29
Ἀντιόχεια πρὸς Ὀρόντην (Σελευκίδος καὶ Πιερίας) *Συρίας* 33
Ἄξος *Κρήτης*. 20
Ἀπάμεια *Βιθυνίας* 23
Ἀπάμεια *Φρυγίας* 31
Ἀπολλωνία *Ἰλλυρικοῦ* 10
Ἀπολλωνία *Καρίας* 28
Ἀπολλωνία *Κρήτης* 20
Ἀπολλωνία *Λυκίας* 29
Ἀπολλωνία *Μυσίας* 24
ΑΠΟΥΛΙΑ 4
Ἄπτερα *Κρήτης* 20

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΡΑΔΟΣ ΝΗΣΟΣ 33
ΑΡΓΟΛΙΣ 19
Ἄργος Ἀμφιλοχικὸν *Ἀκαρνανίας* . . 11
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Ἄργος *Κιλικίας* 30
ΑΡΚΑΔΙΑ 19
Ἀρκεσίνη *Ἀμοργοῦ* 21
Ἀρσινόη *Κρήτης*. 20
ΑΣΙΑ. 23
Ἀσίνη *Ἀργολίδος* 19
Ἄσπενδος *Παμφυλίας* 29
Ἀσσὸς *Μυσίας* 24
Ἄτραξ *Θεσσαλίας* 9
Ἀττάλεια *Παμφυλίας* 29
ΑΤΤΙΚΗ 12
ΑΦΡΙΚΗ. 34
Ἀφροδισιὰς *Καρίας* 28
Ἄφυτις *Μακεδονίας*. 7
ΑΧΑΪΑ 16
ΑΧΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ. 15
Αἴγειρα Ἀχαΐας 15
Αἴγιον Ἀχαΐας. 15
Ἀντιγονία Ἀρκαδίας 15
Ἄργος Ἀργολίδος 15
ΑΧΑΪΑ 15
Δύμη Ἀχαΐας 15
Ἐπίδαυρος Ἀργολίδος 15
ΗΛΙΣ. 15
Ἡραία Ἀρκαδίας 15
Καρυνία Ἀχαΐας 15
Καφύαι Ἀρκαδίας 15
Κόρινθος Ἀχαΐας (Κορινθίας). . 15
Λακεδαίμων Λακωνίας. . . . 15
Μεγαλόπολις Ἀρκαδίας . . . 15
Μέγαρα Μεγαρίδος. 15
ΜΕΣΣΗΝΙΑ. 15
Παγαὶ Μεγαρίδος 15
Παλλάντιον Ἀρκαδίας. . . . 15
Πάτραι Ἀχαΐας. 15
Πελλήνη Ἀχαΐας 15
Σικυὼν Ἀχαΐας (Σικυωνίας) . . 15
Τεγέα Ἀρκαδίας 15
Τροιζὴν Ἀργολίδος. 15
Φενεὸς Ἀρκαδίας 15
Φλιοῦς Ἀχαΐας (Φλιασίας) . . 15

Β.

ΒΙΘΥΝΙΑ. 23
Βιμινάκιον *Μυσίας τῆς ἄνω*. . . . 5
Βλαῦνδος *Λυδίας*. 30
ΒΟΙΩΤΙΑ. 12
Βρεντήσιον *Καλαβρίας* 4
ΒΡΕΤΤΙΟΙ 4
Βυζάντιον *Θρᾴκης* 6

Γ.

ΓΑΛΛΙΑ 3
Γάμβριον *Ἰωνίας*. 26
Γάργαρα *Μυσίας* 24
Γέργιθος *Τρῳάδος* 25
Γέρμη *Μυσίας* 24
Γόμφοι *Θεσσαλίας* 9
Γόρτυνα *Κρήτης* 20

Δ.

Δαμάστιον *Ἠπείρου* 10
Δάρδανος *Τρῳάδος* 25
Δάτος *Μακεδονίας* 7
Δελφοὶ *Φωκίδος* 11
ΔΗΛΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 21
Δημητριὰς *Ἀχαΐας* 17
Δῖον *Μακεδονίας*. 7
Δύμη *Ἀχαΐας* 16
Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ* 10

Ε.

Ἔδεσσα *Μακεδονίας*. 8
Ἔδεσσα *Μεσοποταμίας* 33

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εἰρηνόπολις *Κιλικίας* 30
Ἐλαία *Αἰολίδος* 25
Ἐλάτεια *Φωκίδος* 11
Ἐλεύθερναι *Κρήτης* 20
Ἐλευσὶς *Ἀττικῆς*. 14
Ἔλυρος *Κρήτης* 20
Ἐμπόριον *Ταρρακωνησίας* 3
Ἐπίδαυρος *Ἀργολίδος* 19
Ἐρέτρια *Εὐβοίας*. 21
Ἑρμιόνη *Ἀργολίδος* 19
Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας* 26
ΕΥΒΟΙΑ ΝΗΣΟΣ. 21
Εὐμενία *Φρυγίας* 31
ΕΥΡΩΠΗ. 3
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26

Ζ.

Ζάγκλη *Σικελίας*. 4
ΖΑΚΥΝΘΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Ἦλιδα . 18
ΖΕΥΓΙΤΑΝΗ. 35
Ζεῦγμα *Κομμαγηνῆς* 33

Η.

Ἠϊὼν *Μακεδονίας* 8
ΗΛΙΣ. 17
ΗΠΕΙΡΟΣ 10
Ἡραία *Ἀρκαδίας* 19
Ἡράκλεια *Ἀκαρνανίας* 11
Ἡράκλεια *Θεσσαλίας*. 9
Ἡράκλεια *Ἰωνίας* 26
Ἡράκλεια *Λευκανίας*. 4
Ἡράκλειον *Ταυρικῆς Χερσονήσου* . . 5
Ἡφαιστιὰς *Λήμνου* 6

Θ.

ΘΑΣΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Θρᾴκην . . 6
Θέλπουσα *Ἀρκαδίας*. 19
Θεσπιαὶ *Βοιωτίας*. 12
ΘΕΣΣΑΛΙΑ 9
Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8
Θῆβαι *Βοιωτίας* 12
Θῆβαι Φθιώτιδες *Θεσσαλίας*. . . . 9
ΘΗΡΑ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Θουρία *Μεσσηνίας* 18
Θούριον *Λευκανίας* 4
ΘΡΑΙΚΗ. 5
Θυάτειρα *Λυδίας*. 30
Θύρρειον *Ἀκαρνανίας* 11

Ι.

Ἴασος *Καρίας*. 28
Ἱεράπολις *Φρυγίας* 31
Ἴλιον *Τρωϊδος* 25
ΙΛΛΥΡΙΚΟΝ. 10
ΙΜΒΡΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Θρᾴκην . . 6
ΙΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . . 22
Ἰουλὶς *Κέω* 22
Ἱππώνιον *Βρεττίων* 4
ΙΣΠΑΝΙΑ 3
Ἱστίαια *Εὐβοίας* 21
ΙΤΑΛΙΑ 3
ΙΤΑΛΙΑ Η ΚΑΤΩ 4
ΙΤΑΛΙΑ Η ΜΕΣΗ. 3
ΙΩΝΙΑ 26

Κ.

Καισάρεια *Καππαδοκίας* 32
ΚΑΛΑΒΡΙΑ. 4
Καλησία *Καμπανίας*. 3
ΚΑΛΥΜΝΑ νῆσος παρὰ τὴν Καρίαν . 28
Κάμιρος *Ῥόδου* 29
ΚΑΜΠΑΝΙΑ 3
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ. 32
Καρδία *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . . 6
Καρθαία *Κέω*. 22
ΚΑΡΙΑ 27
Κάρυστος *Εὐβοίας* 21

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Καρχηδὼν ἡ παλαιὰ *Ζευγιτανῆς* . . 35
Καῦνος *Καρίας* 28
Καφύαι *Ἀρκαδίας* 19
Κεβρήνη *Τρῳάδος* 25
Κελένδερις *Κιλικίας* 30
ΚΕΡΚΥΡΑ νησος 11
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ νῆσος παρὰ τὴν Ἦλιδα 18
ΚΕΩΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . . 22
Κίβυρα *Φρυγίας* 31
Κιέριον *Θεσσαλίας* 9
ΚΙΛΙΚΙΑ. 30
ΚΙΜΩΛΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους 22
Κλαζομεναὶ *Ἰωνίας* 26
Κλειτορία *Ἀρκαδίας*. 20
Κλεωναὶ *Ἀργολίδος*. 19
Κνίδος *Καρίας* 28
Κνωσσὸς *Κρήτης*. 20
Κοῖλα *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . . 6
Κολοφῶν *Ἰωνίας*. 26
Κολώνη *Μεσσηνίας* 18
ΚΟΜΜΑΓΗΝΗ 33
Κορησία *Κέω*. 22
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Κορώνεια *Βοιωτίας* 12
Κορώνη *Μεσσηνίας* 18
Κοτιάειον *Φρυγίας* 31
Κράγος *Λυκίας* 29
Κράνιον *Κεφαλληνίας* 18
Κραννὼν *Θεσσαλίας* 9
ΚΡΗΤΗ νησος. 20
Κριθωτὴ *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . 6
Κρότων *Βρεττίων*. 4
Κρῶμνα *Παφλαγονίας* 23
Κυάνεαι *Λυκίας* 29
Κυδωνία *Κρήτης*. 20
Κύζικος *Μυσίας* 24
ΚΥΘΗΡΑ νῆσος παρὰ τὴν Λακωνίαν . 18
ΚΥΘΝΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Κύμη *Αἰολίδος* 25
Κυπαρισσία *Μεσσηνίας* 18
ΚΥΠΡΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Κιλικίαν. . 30
ΚΥΡΗΝΑΪΚΗ 35
Κυρήνη *Κυρηναϊκῆς*. 35
ΚΩΣ νῆσος παρὰ τὴν Καρίαν . . . 29

Λ.

Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
ΛΑΚΩΝΙΑ 18
Λαμία *Θεσσαλίας* 9
Λάμψακος *Μυσίας* 24
Λαοδίκεια *Φρυγίας* 31
Λάππα *Κρήτης* 20
Λάρισσα *Θεσσαλίας* 9
Λάρισσα Κρεμαστὴ *Θεσσαλίας* . . . 9
Λέβεδος *Ἰωνίας* 26
Λεοντῖνοι *Σικελίας* 4
ΛΕΣΒΟΣ νησος 26
ΛΕΥΚΑΝΙΑ 4
ΛΕΥΚΑΣ νησος 11
ΛΗΜΝΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Θρᾴκην. . 6
Λητὴ *Μακεδονίας* 8
Λίλαια *Φωκίδος* 11
ΛΟΚΡΙΣ 11
Λοκροὶ Ἐπιζεφύριοι *Βρεττίων* . . . 4
Λοκροὶ Ἐπικνημίδιοι *Λοκρίδος*. . . 11
Λοκροὶ Ὀπούντιοι *Λοκρίδος*. . . . 11
Λοκροὶ Ὑποκνημίδιοι *Λοκρίδος*. . . 11
ΛΥΔΙΑ 30
ΛΥΚΙΑ 29
Λύττος *Κρήτης* 21

Μ.

Μαγνησία *Θεσσαλίας* 9
Μαγνησία πρὸς Μαίανδρον *Ἰωνίας* . . 26
Μαγνησία πρὸς Σίπυλον *Λυδίας*. . . 31
Μαδητὸς *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . 6
Μαιονία *Λυδίας* 31
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 7

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μαλία *Θεσσαλίας* 9
Μαμερτίνη *Σικελίας*. 4
Μαντίνεια *Ἀρκαδίας* 20
Μαρκιανόπολις *Μυσίας τῆς κάτω* . . 5
Μαρώνεια *Θράκης* 6
Μασσαλία *Ναρβωνίτιδος Γαλλίας* . . 3
Μασσαλιῶται *Ναρβωνίτιδος Γαλλίας* . 3
Μασσίκυτος *Λυκίας* 29
Μεγαλόπολις *Ἀρκαδίας*. 20
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
ΜΕΓΑΡΙΣ. 14
Μέθυμνα *Λέσβου* 26
Μελιταία *Θεσσαλίας*. 9
ΜΕΛΙΤΗ νῆσος παρὰ τὴν Σικελίαν. . 5
Μεναὶ *Σικελίας* 4
Μέναινον *Σικελίας* 4
Μένδη *Μακεδονίας* 8
Μεσημβρία *Θράκης* 6
ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ 33
Μεσσήνη *Σικελίας* 4
ΜΕΣΣΗΝΙΑ. 18
Μεταπόντιον *Λευκανίας* 4
ΜΗΛΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Μητρόπολις *Ἀκαρνανίας* 11
Μητρόπολις *Ἰωνίας*.. 27
ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ 24
Μίλητος *Ἰωνίας*. 27
Μινώα *Ἀμοργοῦ* 21
Μοθώνη *Μεσσηνίας* 18
Μολοσσοὶ *Ἠπείρου* 10
Μοργαντίνη *Σικελίας* 5
Μυκαλησσὸς *Βοιωτίας* 12
ΜΥΚΟΝΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 22
Μύλασα *Καρίας* 28
Μύνδος *Καρίας* 28
Μύρινα *Αἰολίδος*. 26
Μύρινα *Λήμνου* 6
ΜΥΣΙΑ 24
ΜΥΣΙΑ ἡ ἄνω 5
ΜΥΣΙΑ ἡ κάτω 5
ΜΥΤΙΛΗΝΗ *Λέσβου* 26

Ν.

Νάκρασα *Λυδίας*. 31
ΝΑΞΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
ΝΑΡΒΩΝΙΤΙΣ *Γαλλίας*. 3
Νασιώπη *Λέσβου*. 26
Νεάπολις *Καμπανίας* 3
Νεάπολις *Μακεδονίας* 7
Νέμαυσος *Ναρβωνίτιδος Γαλλίας* . . 3
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΗΛΙΔΑ . . . 18
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΘΡΑΙΚΗΝ . . 6
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΩΝΙΑΝ . . 27
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΚΑΡΙΑΝ . . 28
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΚΙΛΙΚΙΑΝ . . 30
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ. 10
ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ . 21
ΝΗΣΟΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΣΙΚΕΛΙΑΝ. . 5
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗΝ . . 14
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΑΚΩΝΙΑΝ . 18
ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΤΡΩΙΑΔΑ . . 25
Νίκαια *Βιθυνίας*. 23
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
ΝΙΣΥΡΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Καρίαν . .. 29
Νῦσα *Καρίας*. 28

Ο.

Ὀδησσὸς *Θράκης*. 6
Οἰνιάδαι *Ἀκαρνανίας* 11
Οἰταία *Θεσσαλίας* 9
Ὅλβα *Κιλικίας* 30
Ὁμόλιον *Θεσσαλίας* 9
Ὀρθεία *Θεσσαλίας* 9
Ὀρθωσία *Καρίας*. 28
Ὀρχομενὸς *Ἀρκαδίας* 20
Ὀρχομενὸς *Βοιωτίας*. 12
Οὐαλεντία *Βρεττίων* 4

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὐιμινάκιον *Μυσίας τῆς ἄνω* . . . 5
ΟΥΟΛΚΑΙ ΑΡΙΚΟΜΙΟΙ 3
Οὐρανόπολις *Μακεδονίας* 8
Οὐρία *Καμπανίας* 3

Π.

Παγαὶ *Μεγαρίδος*. 14
ΠΑΙΟΝΙΑ 7
Παιστὸς *Λευκανίας* 4
ΠΑΜΦΥΛΙΑ 29
Παντικάπαιον *Ταυρικῆς Χερσονήσου* . 5
ΠΑΡΘΙΑ 33
Πάριον *Μυσίας* 24
ΠΑΡΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Παυταλία *Θρᾴκης* 6
ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑ 23
Πειραιεὺς *Πόντου*. 23
Πέλιννα *Θεσσαλίας* 9
Πέλλα *Μακεδονίας* 8
Πελλήνη *Ἀχαΐας* 17
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ. 15
Πέλται *Φρυγίας* 31
ΠΕΠΑΡΗΘΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν 10
Πέργαμος *Μυσίας*. 24
Πέργη *Παμφυλίας* 29
Πέρινθος *Θρᾴκης*. 6
Περραιβία *Θεσσαλίας* 10
ΠΙΣΙΔΙΑ 29
Πλαταιαὶ *Βοιωτίας* 12
Ποιήεσσα *Κέω*. 22
Πολυρρηνία *Κρήτης* 21
ΠΟΝΤΟΣ. 23
Ποσειδωνία *Λευκανίας* 4
Πριάνσιον *Κρήτης* 21
Πριήνη *Ἰωνίας* 27
Προῦσα πρὸς Ὄλυμπον *Βιθυνίας* . . 23
Πρυμνησσὸς *Φρυγίας* 32
Πύλος *Μεσσηνίας* 18
Πύρανθος *Κρήτης* 21

Ρ.

Ῥήγιον *Βρεττίων* 4
Ῥιθυμνία *Κρήτης*. 21
ΡΟΔΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Καρίαν. . . 29
Ῥυβαστεινοὶ *Ἀπουλίας* 4

Σ.

Σαίτται *Λυδίας* 31
Σάλα *Φρυγίας* 32
ΣΑΛΑΜΙΣ νῆσος παρὰ τὴν Ἀττικὴν . 14
ΣΑΜΟΘΡΑΙΚΗ νῆσος παρὰ τὴν Θρᾴκην 6
ΣΑΜΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Ἰωνίαν . . 27
Σάρδεις *Λυδίας* 31
Σέλγη *Πισιδίας* 29
Σελεύκεια *Κιλικίας* 30
ΣΕΛΕΥΚΙΣ ΚΑΙ ΠΙΕΡΙΑ 33
ΣΕΡΙΦΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 22
Σηστὸς *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . . 6
Σίγειον *Τρῳάδος* 25
Σίδη *Παμφυλίας*. 29
ΣΙΚΕΛΙΑ ΝΗΣΟΣ 4
ΣΙΚΙΝΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 22
Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας) . . . 17
Σινώπη *Παφλαγονίας* 23
ΣΙΦΝΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Σκάρφεια *Λοκρίδος* 11
Σκῆψις *Τρῳάδος* 25
ΣΚΙΑΘΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν 10
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27
Σόλοι *Κιλικίας* 30
Στόβοι *Μακεδονίας* 8
Στρατονίκεια *Καρίας*. 28
Στύμφαλος *Ἀρκαδίας* 20
Σύβαρις *Λευκανίας* 4
Σύνναδα *Φρυγίας* 32

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Συρακοῦσαι *Σικελίας* 5
ΣΥΡΙΑ 32
ΣΥΡΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22

Τ.

Τάβαι *Καρίας*. 28
Τάβαλα *Λυδίας* 31
Τάναγρα *Βοιωτίας* 12
Τάρας *Καλαβρίας* 4
ΤΑΡΡΑΚΩΝΗΣΙΑ 3
Ταρσὸς *Κιλικίας*. 30
ΤΑΥΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ. . . . 5
Τεγέα *Ἀρκαδίας*. 20
ΤΕΝΕΔΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Τρῳάδα . 25
Τερίνα *Βρεττίων* 4
Τερμησσὸς *Πισιδίας* 30
Τερώνη *Μακεδονίας*. 8
Τέως *Ἰωνίας*. 27
Τῆμνος *Αἰολίδος*. 26
ΤΗΝΟΣ νῆσος τοῦ Αἰγαίου πελάγους . 22
Τίρυνς *Ἀργολίδος* 19
Τόμις *Μυσίας τῆς κάτω*. 5
Τόμοι *Μυσίας τῆς κάτω*. 5
Τραϊανόπολις *Φρυγίας* 32
Τραίλιον *Μακεδονίας* 8
Τράλλεις *Λυδίας*. 31
Τραλλία *Μακεδονίας* 8
Τραπεζοῦς *Πόντου* 23
Τρίκκα *Θεσσαλίας* 10
Τρίπολις *Καρίας*. 28
Τροιζὴν *Ἀργολίδος* 19
ΤΡΩΙΑΣ 24

Υ.

Ὑέλη *Λευκανίας*. 4
Ὕπαιπα *Λυδίας* 31
Ὑρία *Καμπανίας*. 3

Φ.

Φαιστὸς *Κρήτης* 21
Φάλαννα *Θεσσαλίας* 10
Φαλασάρνα *Κρήτης* 21
Φαρκαδὼν *Θεσσαλίας*. 10
Φαρνακία *Πόντου*. 23
Φάρσαλος *Θεσσαλίας*. 10
Φάσηλις *Λυκίας* 29
Φενεὸς *Ἀρκαδίας* 20
Φεραὶ *Βοιωτίας* 12
Φεραὶ *Θεσσαλίας*. 10
Φιγαλία *Ἀρκαδίας* 20
Φιλαδέλφεια *Λυδίας* 31
Φίλιπποι *Μακεδονίας* 8
Φιλιππόπολις *Θρᾴκης* 6
Φλιοῦς *Ἀχαΐας* (Φλιασίας). . . . 17
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ νῆσος Αἰγ. πελάγους. 22
ΦΡΥΓΙΑ 31
Φύγελα *Ἰωνίας* 27
Φώκαια *Ἰωνίας* 27
ΦΩΚΙΣ 11

Χ.

ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΧΩΡΑ 8
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21
Χερρόνησος *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς*. . 6
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΘΡΑΙΚΙΚΗ . . . 6
Χερσόνησος *Κρήτης* 21
ΧΙΟΣ νῆσος παρὰ τὴν Ἰωνίαν . . . 27

Ψ.

Ψωφὶς *Ἀρκαδίας*. 20

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Β'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

Α.

Ἀγαθοκλῆς βασιλεὺς Συρακουσῶν Σικελίας 5
Ἀλέξανδρος Α'., βασιλεὺς Συρίας . . 32
Ἀλέξανδρος Β'., βασιλεὺς Ἠπείρου . . 10
Ἀλέξανδρος Γ'. ὁ *Μέγας*, βασιλεὺς Μακεδονίας 8, 34
Ἀλέξανδρος Δ'., βασιλεὺς Μακεδονίας . 9
Ἀμύντας Β'., βασιλεὺς Μακεδονίας . . 8
Ἀντίγονος Α'. ὁ *Γονατᾶς*, βασιλεὺς Μακεδονίας 9
Ἀντίοχος Β'., βασιλεὺς Συρίας . . . 32
Ἀντίοχος Γ'., βασιλεὺς Συρίας . . . 32
Ἀντίοχος Δ'., βασιλεὺς Συρίας . . . 32
Ἀντίοχος Ζ'., βασιλεὺς Συρίας . . . 32
Ἀντίοχος Θ'., βασιλεὺς Συρίας . . . 32
Ἀριαράθης Δ'. ὁ *Εὐσεβής*, βασιλεὺς Καππαδοκίας. 32
Ἀριοβαρζάνης Α'. ὁ *Φιλορωμαῖος*, βασιλεὺς Καππαδοκίας. 32
Ἀρσάκης ΚΑ'., βασιλεὺς Παρθίας . . 33
Ἀρχέλαος Α'., βασιλεὺς Μακεδονίας . 8
Ἄτταλος Α'., βασιλεὺς Περγάμου . . 24

Β.

Βερενίκη Πτολεμαίου Α'., *Σωτῆρος*, βασιλέως Αἰγύπτου 34

Δ.

Δημήτριος Α'. ὁ *Πολιορκητής*, βασιλεὺς Μακεδονίας. 9
Δημήτριος Α'., βασιλεὺς Συρίας . . 32
Δημήτριος Β'., βασιλεὺς Μακεδονίας . 9

Ε.

Ἑκάτομνος βασιλεὺς Καρίας . . . 28
Εὐπόλεμος βασιλεὺς Παιονίας . . . 7

Ι.

Ἱέρων Β'., βασιλεὺς Συρακουσῶν Σικελίας 5

Κ.

Κλεοπάτρα Α'. Πτολεμαίου Ε'., *Ἐπιφανοῦς*, βασιλέως Αἰγύπτου . . . 34
Κλεοπάτρα Γ'. Πτολεμαίου Γ'., *Σωτῆρος* Β'., βασιλέως Αἰγύπτου . . . 34
Κάσσανδρος βασιλεὺς Μακεδονίας . . 9

Λ.

Λυσίμαχος βασιλεὺς Θρᾴκης. . . . 6

Μ.

Μαύσσολλος βασιλεὺς Καρίας . . . 28

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Π.

Πατράος βασιλεὺς Παιονίας 7
Περδίκκας Γ'., βασιλεὺς Μακεδονίας . 8
Περσεὺς βασιλεὺς Μακεδονίας 9
Πολέμων Β'., βασιλεὺς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου 23
Προυσίας ἀβέβαιος βασιλεὺς Βιθυνίας . 24
Προυσίας Β'., βασιλεὺς Βιθυνίας . . 24
Πτολεμαῖοι ἀβέβαιοι βασιλεῖς Αἰγύπτου 34
Πτολεμαῖος Α'., *Σωτὴρ* Α'., βασιλεὺς Αἰγύπτου. 34
Πτολεμαῖος Γ'., *Εὐεργέτης* Α'., βασιλεὺς Αἰγύπτου 34
Πτολεμαῖος Ε'., *Ἐπιφανὴς*, βασιλεὺς Αἰγύπτου. 34
Πτολεμαῖος Ϛ'., *Φιλομήτωρ* Α'., βασιλεὺς Αἰγύπτου 34
Πτολεμαῖος Η'., *Εὐεργέτης* Β'., βασιλεὺς Αἰγύπτου. 34
Πτολεμαῖος Ι'., *Σωτὴρ* Β'., βασιλεὺς Αἰγύπτου. 34
Πύρρος βασιλεὺς Ἠπείρου 10

Ρ.

Ῥησκούπορις Α'., βασιλεὺς τοῦ Κιμμερίου Βοσπόρου 23
Ῥοιμητάλκης Α'., βασιλεὺς Θρᾴκης. . 6

Σ.

Σέλευκος Α'., *Νικάτωρ*, βασιλεὺς Συρίας. 32
Σέλευκος Δ'., *Φιλοπάτωρ*, βασιλεὺς Συρίας 32

Τ.

Τιγράνης βασιλεὺς Συρίας 32
Τρύφων, *Αὐτοκράτωρ*, βασιλεὺς Συρίας. 32

Φ.

Φίλιππος Β'., βασιλεὺς Μακεδονίας. . 8
Φίλιππος Γ'. ὁ *Ἀριδαῖος*, βασιλεὺς Μακεδονίας 9
Φίλιππος Ε'., βασιλεὺς Μακεδονίας. . 9

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Γ'. ΠΙΝΑΞ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

ΤΩΝ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΩΝ

ΕΠΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΟΠΕΝΤΩΝ.

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ.

Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας* 26
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ και ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

Μ. ΒΡΟΥΤΟΣ.

Δῖον *Μακεδονίας*. 7

Μ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ.

Αἰζανὶς *Φρυγίας*. 31
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Ἀφροδισιὰς *Καρίας* 28
Δύμη *Ἀχαΐας* 16
Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας* 26
Εὐμενία *Φρυγίας*. 31
ΘΕΣΣΑΛΙΑ. 9
Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8
ΘΡΑΙΚΗ 6
Κίβυρα *Φρυγίας* 31
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Κυδωνία *Κρήτης*. 20
Κῶς νῆσος 29
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Λαοδίκεια *Φρυγίας* 31
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Ὄλβα *Κιλικίας* 30
Πάριον *Μυσίας* 24
Πρυμνησσὸς *Φρυγίας* 32
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27
Τερμησσὸς *Πισιδίας* 30
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ και ΛΙΒΙΑ.

Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Πέργαμος *Μυσίας*. 24
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ μετα του ΑΓΡΙΠΠΑ.

Νέμαυσος *Ναρβωνίτιδος Γαλλίας* . . 3

ΛΙΒΙΑ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΓΑΪΟΣ και ΛΟΥΚΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡΕΣ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΑΝΤΩΝΙΑ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΙΒΕΡΙΟΣ.

Γόρτυνα *Κρήτης* 20
ΘΕΣΣΑΛΙΑ. 9
Ἴλιον *Τρῳάδος* 25
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
ΠΟΝΤΟΣ 23

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΛΙΒΙΑ.

Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8

ΔΡΟΥΣΟΣ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΜΕΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ.

Σάρδεις *Λυδίας* 31

ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΚΑΛΙΓΟΛΑΣ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΚΛΑΥΔΙΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
ΚΡΗΤΗ νῆσος. 20
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
ΠΟΝΤΟΣ 23
Σάρδεις *Λυδίας* 31

ΑΓΡΙΠΠΙΝΑ Η ΝΕΩΤΕΡΑ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΝΕΡΩΝ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
ΘΕΣΣΑΛΙΑ. 9
Κάρυστος *Εὐβοίας* [redacted] 21
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Λοκροὶ Ὀπούντιοι *Λοκρίδος*. . . . 11
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21

ΝΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΠΠΑΙΑ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34

ΟΚΤΑΟΥΙΑ.

Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Τέως *Ἰωνίας*. 27

ΓΑΛΒΑΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἴλιον *Τρῳάδος* 25
ΚΥΠΡΟΣ νῆσος 30

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΙΤΟΣ.

Σμύρνη *Ἰωνίας* 27

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ.

Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Θεσπιαὶ *Βοιωτίας*. 12
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 7
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Πέλλα *Μακεδονίας* 8
ΣΥΡΟΣ νῆσος 22
Τάβαι *Καρίας*. 28

ΔΟΜΙΤΙΑ.

Τάβαι *Καρίας*. 28

ΤΡΑΪΑΝΟΣ.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Δελφοὶ *Φωκίδος* 11
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κρητη νῆσος. 20
Κυρήνη *Κυρηναϊκῆς*. 35
Πέρινθος *Θράκης*. 6
Ὕπαιπα *Λυδίας* 31

ΑΔΡΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Δελφοὶ *Φωκίδος* 11
Ἐλαία *Αἰολίδος* 25
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Ηλις 17
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Κρητη νῆσος. 20
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Μύλασα *Καρίας* 28
Μύρινα *Αἰολίδος*. 26
Νάκρασα *Λυδίας*. 31
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Πέργαμος *Μυσίας* 24
Πέργη *Παμφυλίας* 29
Συρος νῆσος. 22
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21

ΑΝΤΙΝΟΟΣ.

Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Αρκαδια 19

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ο ευσεβης.

Αἴγιον *Ἀχαΐας* 16
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Ἐπίδαυρος *Ἀργολίδος* 19
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 16
Κρητη νῆσος. 20
Κύζικος *Μυσίας* 24
Κως νῆσος 29
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Μακεδονια 7
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Σέλγη *Πισιδίας* 29
Σηστὸς *Χερσονήσου Θρακικῆς* . . . 6
Τάναγρα *Βοιωτίας* 12

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ο ευσεβης και Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ.

Κυπρος νῆσος 30

ΦΑΥΣΤΙΝΑ η πρεσβυτερα.

Δελφοὶ *Φωκίδος* 11

Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ.

Αἴγιον *Ἀχαΐας* 16
Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Θεσσαλια. 9
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Κυρήνη *Κυρηναϊκῆς*. 35
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Μακεδονια 7
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
Παγαὶ *Μεγαρίδος*. 14
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27

Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ και Λ. ΟΥΗΡΟΥ.

Αραδος νῆσος 33
Συρος νῆσος. 22

ΦΑΥΣΤΙΝΑ η νεωτερα.

Ἀδριανόπολις *Θράκης* 5
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Παρος νῆσος. 22

Λ. ΟΥΗΡΟΣ.

Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Θηρα νῆσος 22
Ἴλιον *Τρῳάδος* 25
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17

ΚΟΜΜΟΔΟΣ.

Αἴγιον *Ἀχαΐας* 16
Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Ἐρέτρια *Εὐβοίας* 21
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Μύνδος *Καρίας* 28
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Παυταλία *Θρᾴκης* 6
Σαμος νῆσος. 27
Συρος νῆσος 22
Τάναγρα *Βοιωτίας* 12
Τροιζὴν *Ἀργολίδος* 19
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21

ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΣΕΟΥΗΡΟΣ.

Ἀγχίαλος *Θρᾴκης* 5
Αιγινα νῆσος. 15
Ανδρος νῆσος 21
Ἀπάμεια *Βιθυνίας* 23
Ἀπολλωνία *Μυσίας* 24
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Ἀσίνη *Ἀργολίδος* 19
Ἀττάλεια *Παμφυλίας* 29
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Ζακυνθος νῆσος. 18
Θεσσαλια. 9
Ιος νῆσος. 22
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Κυπαρισσία *Μεσσηνίας* 18
Μεγαλόπολις *Ἀρκαδίας*. 20
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
Μύρινα *Αἰολίδος*. 26
Νίκαια *Βιθυνίας* 23
Παγαὶ *Μεγαρίδος* 14
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Πελλήνη *Ἀχαΐας* 17
Πύλος *Μεσσηνίας* 18
Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας) . . . 17
Τροιζὴν *Ἀργολίδος* 19
Χαλκὶς *Εὐβοίας* 21

ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ.

Ἄβυδος *Τρῳάδος* 24
Αιγινα νῆσος. 15
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Ἀσίνη *Ἀργολίδος* 19
Βυζάντιον *Θρᾴκης* 6
Θέλπουσα *Ἀρκαδίας*. 19
Καισάρεια *Καππαδοκίας* 32
Κλεωναὶ *Ἀργολίδος*. 19
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Μεγαλόπολις *Ἀρκαδίας*. 20
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
Μοθώνη *Μεσσηνίας* 18
Ὀρχομενὸς *Ἀρκαδίας* 20
Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας) . . . 17
Στόβοι *Μακεδονίας* 8
Φιγαλία *Ἀρκαδίας* 20

ΚΑΡΑΚΑΛΛΑΣ.

Αιγινα νῆσος. 15
Ἀλάβανδα *Καρίας* 27
Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἄργος *Ἀργολίδος* 19
Ἔδεσσα *Μακεδονίας* 8
Ηλις 17
Θεσσαλια. 9
Ἴλιον *Τρῳάδος* 25
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Μαγνησία πρὸς Μαίανδρον *Ἰωνίας* . . 26
Μεγαλόπολις *Ἀρκαδίας*. 20
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μηλος νῆσος 22
Μινώα *Ἀμοργοῦ* 21
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Πάτραι *Ἀχαΐας* 17
Πελλήνη *Ἀχαΐας* 17
Πέργη *Παμφυλίας* 29
Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας) . . . 17
Στόβοι *Μακεδονίας* 8
Τροιζὴν *Ἀργολίδος* 19
Φιγαλία *Ἀρκαδίας* 20
Φιλιππόπολις *Θρᾴκης* 6

ΚΑΡΑΚΑΛΛΑΣ και ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ.

Μαρκιανόπολις *Μυσίας τῆς κάτω* . . 5

ΚΑΡΑΚΑΛΛΑΣ μετα της ΠΛΑΥΤΙΛΛΗΣ.

Κνίδος *Καρίας* 28
Στρατονίκεια *Καρίας*. 28

ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ.

Αἴγειρα *Ἀχαΐας* 16
Αἴγιον *Ἀχαΐας* 16
Κερκυρα νῆσος 11
Κλεωναὶ *Ἀργολίδος*. 19
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Μαντίνεια *Ἀρκαδίας*. 20
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Πύλος *Μεσσηνίας* 18

ΓΕΤΑΣ.

Ἀσίνη *Ἀργολίδος* 19
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Κολοφὼν *Ἰωνίας*. 26
Κολώνη *Μεσσηνίας* 18
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Μέγαρα *Μεγαρίδος* 14
Νίκαια *Βιθυνίας* 23
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10
Σαίτται *Λυδίας* 31

ΕΛΑΓΑΒΑΛΟΣ.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Κοῖλα *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . . 6
Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας) . . . 17
Λαοδίκεια *Φρυγίας* 31
Ὀρθωσία *Καρίας* 28
Πέργη *Παμφυλίας* 29

ΙΟΥΛΙΑ ΜΑΙΣΑ.

Νικόπολις *Ἠπείρου* 10

Σ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἔδεσσα *Μακεδονίας* 8
Ἔδεσσα *Μεσοποταμίας* 33
Θυάτειρα *Λυδίας*. 30
Καισάρεια *Καππαδοκίας* 32
Κύζικος *Μυσίας* 24
Νίκαια *Βιθυνίας* 23
Νῦσα *Καρίας*. 28
Πέλλα *Μακεδονίας* 8
Σαμος νῆσος. 27
Τόμις *Μυσίας τῆς κάτω*. 5

ΜΑΞΙΜΙΝΟΣ Α'.

Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8

ΜΑΞΙΜΟΣ ΚΑΙΣΑΡ.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Κοῖλα *Χερσονήσου Θρᾳκικῆς* . . . 6

ΓΟΡΔΙΑΝΟΣ Γ'.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἔδεσσα *Μακεδονίας* 8
Ἔδεσσα *Μεσοποταμίας* 33
Εἰρηνόπολις *Κιλικίας* 30
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8
Μαγνησία πρὸς Μαίανδρον *Ἰωνίας* . . 26
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 7
Μαρκιανόπολις *Μυσίας τῆς κάτω* . . 5
Μητρόπολις *Ἰωνίας* 27
Ὀδησσὸς *Θράκης*. 6
Πέλλα *Μακεδονίας* 8
ΣΑΜΟΣ νῆσος. 27
Στρατονίκεια *Καρίας*. 28
Ταρσὸς *Κιλικίας* 30
Τῆμνος *Αἰολίδος*. 26
Φώκαια *Ἰωνίας* 27

ΤΡΑΝΚΟΥΙΛΛΙΝΑ.

Κύμη *Αἰολίδος* 25
ΣΑΜΟΣ νῆσος. 27
Σμύρνη *Ἰωνίας* 27

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀντιόχεια *Πισιδίας* 29
Ἀντιόχεια πρὸς Ὀρόντην (Σελευκίδος καὶ Πιερίας) *Συρίας* 33
Ζεῦγμα *Κομμαγηνῆς* 33
Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8
Κοτιάειον *Φρυγίας* 31
Μαρκιανόπολις *Μυσίας τῆς κάτω* . . 5
Μητρόπολις *Ἰωνίας* 27

ΩΤΑΚΙΛΙΑ ΣΕΟΥΗΡΑ.

Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ.

Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας* 8

ΤΡΑΪΑΝΟΣ ΔΕΚΙΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀνάζαρβος *Κιλικίας* 30
Ταρσὸς *Κιλικίας*. 30

ΕΡΕΝΝΙΑ ΕΤΡΟΥΣΚΙΛΛΑ.

ΣΑΜΟΣ νῆσος. 27

ΕΡΕΝΝΙΟΣ ΕΤΡΟΥΣΚΟΣ.

Βιμινάκιον *Μυσίας τῆς ἄνω*. . . . 5
Φιλαδέλφεια *Λυδίας* 31

ΤΡΕΒΩΝΙΑΝΟΣ ΓΑΛΛΟΣ.

Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Νικόπολις *Ἠπείρου* 10

ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΣ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

Ἄδανα *Κιλικίας* 30
Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἀντιόχεια *Πισιδίας* 29
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
Κύζικος *Μυσίας* 24
ΣΑΜΟΣ νῆσος. 27
Ταρσὸς *Κιλικίας*. 30

ΓΑΛΛΙΗΝΟΣ.

Ἀδραμύτιον *Μυσίας* 24
Ἀλεξάνδρεια Τρῳὰς *Τρῳάδος* . . . 25
Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 34
Ἄργος *Κιλικίας* 30
Ἀφροδισιὰς *Καρίας* 28
Βυζάντιον *Θράκης* 6
Ἔφεσος *Ἰωνίας* 26
ΘΕΣΣΑΛΙΑ. 9
Λακεδαίμων *Λακωνίας* 18
Νίκαια *Βιθυνίας* 23
Πάριον *Μυσίας* 24

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πέργη *Παμφυλίας* 29
ΣΑΜΟΣ νῆσος. 27
Σελεύκεια *Κιλικίας* 30
Σίδη *Παμφυλίας*. 29
Τάβαι *Καρίας* 28
Τραπεζοῦς *Πόντου* 23

ΣΑΛΩΝΙΝΑ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35
Ἀμφίπολις *Μακεδονίας* 7
Πέργη *Παμφυλίας* 29

ΜΑΚΡΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΚΟΥΗΤΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΑΥΡΗΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΤΑΚΙΤΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΠΡΟΒΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΚΑΡΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΝΟΥΜΕΡΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ.

Ἀλεξανδρινὰ νομίσματα 35

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Δ'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΤΩΝ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΩΝ.

Α.

Ἀγρίππας (Μ.) 41
Ἀδριανός 41
Αἴλιος Καῖσαρ. 41
Ἀλβῖνος (Κλ.). 42
Ἀλέξανδρος (Σεουῆρος) 42
Ἀλέξιος Α'. ὁ *Κομνηνός*. 45
Ἀναστάσιος Α'. 44
Ἀντωνία 41
Ἀντωνῖνος (Μ. Αὐρήλιος). 42
Ἀντωνῖνος (Μ. Αὐρήλιος) κοινῶς *Ἐλαγάβαλος* 42
Ἀντωνῖνος ὁ *Εὐσεβής*. 41
Ἀντωνῖνος (Μ. Αὐρήλιος) κοινῶς *Καρακάλλας* 42
Ἀντώνιος (Μ.) 41
Ἀρκάδιος 44
Αὔγουστος. 41
Αὐρηλιανός 43

Β.

Βαλβῖνος 42
Βασίλειος Α'. ὁ *Μακεδών*. 45
Βασίλειος Β'. 45

Γ.

Γάϊος κοινῶς *Καλιγόλας*. 41
Γάλβας. 41
Γαλλιηνός. 43
Γέτας 42
Γορδιανὸς Γ'. (Μ. Ἀντώνιος) . . . 42
Γρατιανός 44

Δ.

Δέκιος (Τραϊανός). 42
Διοκλητιανός 43
Δομιτιανός. 41
Δόμνα Ἰουλία. 42
Δροῦσος ὁ *πρεσβύτερος* 41

Ε.

Εἰρήνη ἡ *Ἀθηναία* 45
Ἑλένη. 43
Ἐτρουσκίλλα (Ἑρεννία) 42

Η.

Ἡράκλειος Α'. 44
Ἡράκλειος Β'. ὁ *Κωνσταντῖνος* . . . 44

Θ.

Θεοδόσιος Α'. ὁ *Μέγας* 44

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Θεοδόσιος Β'. 44
Θεόφιλος 45

Ι.

Ἰοβιανός. 44
Ἰουλιανὸς Β'. ὁ Ἀποστάτης (Φλ. Κλ.). 44
Ἰουστινιανὸς Α'. 44
Ἰουστινιανὸς Β'. ὁ Ῥινοτμήτης . . . 45
Ἰουστῖνος Α'. 44
Ἰουστῖνος Β'. 44
Ἰσαάκιος Β'. ὁ Ἄγγελος. 46
Ἰωάννης Α'. ὁ Τζιμισκῆς 45
Ἰωάννης Β'. Κομνηνὸς ὁ Πορφυρογέννητος. 46

Κ.

Καῖσαρ (Γάϊος Ἰούλιος) 41
Καρῖνος 43
Κάρος. 43
Κλαύδιος Α'. 41
Κλαύδιος Β'. ὁ Γοτθικός. 43
Κόμμοδος 42
Κούητος 43
Κρισπῖνα 42
Κρίσπος (Φλ. Ἰούλιος) 43
Κωνσταντῖνος Α'. ὁ Μέγας 43
Κωνσταντῖνος Δ'. ὁ Πωγωνάτος. . . 45
Κωνσταντῖνος Ζ'. 45
Κωνσταντῖνος Η'. 45
Κωνσταντῖνος Ι'. ὁ Πορφυρογέννητος . 45
Κωνσταντῖνος ΙΑ'. ὁ Πορφυρογέννητος 45
Κωνσταντῖνος ΙΒ'. ὁ Μονομάχος . . 45
Κωνσταντῖνος ΙΓ'. ὁ Δούκας . . . 45
Κωνστάντιος Α'. κοινῶς ὁ Χλωρός. . 43
Κώνστας Β'. 45

Λ.

Λέων Α'. 44
Λέων Ε'. ὁ Ἀρμένιος 45
Λέων Ϛ'. ὁ Σοφός 45
Λικίνιος ὁ πρεσβύτερος 43
Λουκίλλα. 42

Μ.

Μαῖσα (Ἰουλία) 42
Μακρῖνος (Μ. Ὀπέλιος). 42
Μαμαία (Ἰουλία). 42
Μανουὴλ Α'. Κομνηνὸς Πορφυρογέννητος ὁ Δούκας 46
Μανουὴλ Β'. ὁ Παλαιολόγος . . . 46
Μαξέντιος. 43
Μαξιμιανὸς (Γαλέριος Οὐαλέριος) . . 43
Μαξιμιανὸς Ἡρακούλιος (Οὐαλέριος). . 43
Μαξιμῖνος Α'. ὁ Θρᾷξ 42
Μαξιμῖνος Β'. ὁ Δάξ 43
Μαρκιανός. 44
Μαυρίκιος Τιβέριος 44
Μιχαὴλ Γ'. ὁ Μέθυσος 45
Μιχαὴλ Ζ'. Δούκας ὁ Παραπινάκης . 45
Μιχαὴλ Η'. ὁ Παλαιολόγος . . . 46

Ν.

Νερούας 41
Νέρων. 41
Νικηφόρος Α'. ὁ Λογοθέτης. . . . 45
Νικηφόρος Β'. ὁ Φωκᾶς. 45
Νικηφόρος Γ'. ὁ Βοτανειάτης . . . 45

Ο.

Ὄθων 41
Ὀνώριος 44
Ὀστιλιανός. 42
Οὐαλερία (Γαλερία) 43
Οὐαλεριανὸς ὁ νεώτερος 43
Οὐαλεντινιανὸς Α'. 44

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὐάλης 44
Οὐεσπασιανός 41
Οὐῆρος (Λ. Αὐρήλιος) 42
Οὐϊτέλλιος 41
Οὐολουσιανός 43

Π.

Παυλῖνα 42
Περτίναξ 42
Πλαυτίλλα (Φουλβία) 42
Πλωτῖνα 41
Πομπήϊος Μάγνος (Σέξτος) 41
Πόστουμος 43
Πρόβος 43

Ρ.

Ῥωμανὸς Α΄. ὁ *Λακαπηνός* 45
Ῥωμανὸς Β΄. 45
Ῥωμανὸς Γ΄. ὁ *Ἀργυρός* 45
Ῥωμύλος 43

Σ.

Σαβῖνα 41
Σαλωνίνα 43
Σεουηρίνα 43
Σεουῆρος (Σεπτίμιος) 42
Σοφία 44

Τ.

Τάκιτος 43
Τιβέριος 41
Τιβέριος Ε΄. ὁ *Ἀψίμαρος* 45
Τῖτος 41
Τραϊανός 41
Τρεβωνιανὸς Γάλλος 43

Φ.

Φαυστῖνα ἡ *νεωτέρα* 42
Φαυστῖνα ἡ *πρεσβυτέρα* 42
Φίλιππος Α΄. (Μ. Ἰούλιος) 42
Φίλιππος Β΄. (Μ. Ἰούλιος 42
Φλωριανός 43
Φωκᾶς 44

Ω.

Ὠτακιλία Σεουῆρα (Μαρκία) . . . 42

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ε'. ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΘΕΟΤΗΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ Η ΕΠΙΣΤΑΤΩΝ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΕΙΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΝΔΟΞΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΚΑΙ ΠΛΟΙΩΝ.

Α'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΘΕΟΤΗΤΩΝ.

ΑΘΗΝΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ	Πέργαμος *Μυσίας*.
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	Πέργαμος *Μυσίας*.
ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ	Μαρώνεια *Θράκης*.
ΖΕΥΣ ΑΚΡΑΙΟΣ	Σμύρνη *Ἰωνίας*.
ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕ[ΡΙΟΣ	Συρακοῦσαι *Σικελίας*.
Ζ]ΕΥC ΚΑCΙOC	ΚΕΡΚΥΡΑ νῆσος.
ΗΡΑ	ΗΛΙΣ.
ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ	ΘΑΣΟΣ νῆσος.
ΚΑΒΕ-ΡΟC (οὕτως).	Θεσσαλονίκη *Μακεδονίας*.
ΚΑΒΙΡΩΝ	ΣΥΡΟΣ νῆσος.

Β'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΡΧΟΝΤΩΝ Η ΕΠΙΣΤΑΤΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΚΟΠΕΙΟΥ.

Α

ΑΓΑΘΟ-ΚΛΕΟC	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.
ΑΓΑΝΙΠ-ΠΟΣ	Ἐπίδαυρος *Ἀργολίδος* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΑΓΑΣΙΚΛΗΣ ΑΝΤΙΠΑ-ΤΡΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΑΓ-ΛΑ	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΑΔ-Ειμαντος ΗΛΙόδωρος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΘΑΝΑ-ΔΑ[Σ	Μέγαρα *Μεγαρίδος* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΑΙΝΕΑΣ	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΑΙΝΗΤΩΡ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΑΙΤΩΡ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ[Σ	Ἔφεσος *Ἰωνίας*.
Α]ΛΕΞΑΝΔΡΟΣ)(ΔΑΜΑ-ΓΕ-ΟΣ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΛΕΞ-ΙΠΠΟΣ	Ἐρέτρια *Εὐβοίας*.
ΑΛΕΞΙ-ΩΝ	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΑΛΚΙΔΑΣ	ΚΩΣ νῆσος.
ΑΜΦΙΔΑμας	ΚΩΣ νῆσος.
ΑΜΦ-ΙΚΡΑ-ΤΗΣ ΕΠΙ-ΣΤΡΑ-ΤΟΣ ΑΡΙΣΤέας	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΝΑΞΙ-ΛΑΣ	Πριήνη *Ἰωνίας*.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΙ-ΝΑΥ-ΤΗΣ ΔΗΜ-ΗΤΡιος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΝΔΡΟΝικος ΑΛΚΙδας	Ἀπάμεια *Βιθυνίας*.
ΑΝΔΡΟ-ΤΙΜΟΣ	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΑΝΤΙ-ΟΧΟΣ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΑΠ-ΕΛ-ΛΙ-ΚΩν ΓΟΡ-ΓΙ-Α-Σ ΑΡΓΕιος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΠ-ΟΛλόδωρος	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΑΠΟΛΛΟΔωρος	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
Α-Ρ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΑΡ]ΓΕΙΟΣ	ΧΙΟΣ νῆσος.
ΑΡΙΞΕΝΟΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ	Λαοδίκεια *Φρυγίας*.
ΑΡΙΣ	ΑΙΤΩΛΙΑ.
ΑΡΙΣ	Θῆβαι *Βοιωτίας*.
ΑΡΙΣ]ΤΑΓΟΡΑΣ	ΚΩΣ νῆσος.
ΑΡΙΣΤΕΑΣ ΑΡΙΣΤΩΝΟΣ	ΚΕΡΚΥΡΑ νῆσος.
ΑΡΙ-ΣΤ-ΙΩΝ ΦΙ-ΛΩΝ ΗΓΕΑΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΡΙ-ΣΤ-ΙΩΝ ΦΙ-ΛΩΝ ΘΕΟδωρος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΡΙΣΤΟΒΙΟΣ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΑΡΙ-ΣΤΟ-ΔΑ-ΜΟΣ	Αἴγιον *Ἀχαΐας* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΥ	Πάτραι *Ἀχαΐας*.
ΑΡΙΣΤΟΚΛΗς	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΑΡΙΣΤΟκλῆς	Φώκαια *Ἰωνίας*.
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤης	Ἔφεσος *Ἰωνίας*.
ΑΡΙΣΤΟ-ΚΡΑΤΗΣ	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑτης	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΣ	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΑΡΙΣΤΟΝΟΜΟΣ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΑΡΙΣΤΩΝ) (ΦΙ-ΛΟΔΑ-ΜΟΥ	Ἀπολλωνία *Ἰλλυρικοῦ*.
ΑΡΟ-ΠΟΣ ΜΝΑ-ΣΑ-ΓΟρας Α-ΠΟΛλώνιος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΡΧΙΔΗΜΟΣ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
Α-Σ-Ω	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΑΦ-ΡΟδίσιος	Ἀμισὸς *Πόντου*.
ΑΦΡΟ-ΔΙΣΙος ΑΠΟ-ΛΗΞΙς ΣΙ-ΜΙας	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΦΡΟ-ΔΙΣιος ΔΙΟΓΕνης ΕΠΙΝΙκος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΧΑ-ΙΟΣ ΗΛΙόδωρος ΙΠΠΟΝΙΚΟΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΑΧΑ-ΙΟΣ ΗΛΙόδωρος ΣΩΣΙ-ΒΙΟΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.

Β.

ΒΑ-ΛΛΙων	Σινώπη *Παφλαγονίας*.
ΒΩΛΑΝος	Σμύρνη *Ἰωνίας*.

Γ.

ΓΟΡΓΟΣ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.

Δ.

ΔΑ-ΙΜων	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΔΑΜΑΛΙτης ΑΡΧΕΑΝ[Α]-ΚΤΟΣ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
Δ-Α-ΜΑΡχος	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
Δ-Α-ΜΟκλῆς	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΔΑΜΟΚΡΑΤΗΣ	ΛΕΥΚΑΣ νῆσος.
ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΕΟ)(ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ΙΠΠΟ	Ἀπολλωνία *Ἰλλυρικοῦ*.
ΔΕΜΑ-ΧΙδης	Πελλήνη *Ἀχαΐας* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΔΕΞΑΓΟΡΑΣ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΔΕΞΙΑ[Σ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ.
ΔΗΜΑΡΕΤΟΣ	ΛΕΥΚΑΣ νῆσος.
ΔΗΜΗΤΡΙ-ΟΣ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΔΗ-ΜΗ-ΤΡΙ-ΟΣ ΑΓΑ-ΘΙΠΠΟΣ ΑΠ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΔΗ-ΜΗτριος ΙΕΡΩν	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΔΗ-ΜΟκράτης	Ἀμισὸς *Πόντου*.
ΔΙ	Σινώπη *Παφλαγονίας*.
ΔΙΟΝΥΣΙος	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΔΙΟ-ΝΥΣιος ΔΙΟ-ΝΥΣιος ΑΡΙΣτίων	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΔΙΟΝΥΣΙος ΚΟΛΛΥΒΑΣ	Σμύρνη *Ἰωνίας*.
ΔΙΟ-ΤΙΜΟΣ ΜΑ-ΓΑΣ ΘΟΙ-ΝΟΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΔΙΟΣΚΟΥρος	Βυζάντιον *Θρᾴκης*.
ΔΩΡ-ΟΘΕος ΔΙΟφαντος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΔΩ-ΣΙ-ΘΕΟΣ ΧΑΡ-ΙΑΣ ΔΙΟΝύσιος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.

Ε.

ΕΝ-ΝΙΓΓΟς	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΕΠΙ-ΓΕΝΗΣ ΣΩΣΑΝ-ΔΡΟΣ ΔΕΙ-ΝΟΚλῆς	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΥΔΩΡΟΥ	Ροδος νῆσος.
ΕΥΘΥΚλῆς	Φώκαια *Ἰωνίας*.
ΕΥΘΥΚΛ[ΗΣ	Χαλκὶς *Εὐβοίας*.
ΕΥΚΛΕΙΔΗ[Σ	Κλαζομεναὶ *Ἰωνίας*.
ΕΥΚΤΗμων) ([ΜΕ]ΝΕΚ-ΡΑτους	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.
ΕΥΜ-ΑΡΕΙ-ΔΗΣ ΚΛΕΟ-ΜΕΝης ΑΣΚληπιάδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΕΥΜ-ΑΡΕΙ-ΔΗΣ ΚΛΕΟ-ΜΕΝης ΜΗΤΡΟδωρος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΕΥΜΗ-ΛΟΣ ΚΑΛ-ΛΙΦΩΝ ΗΡΑκλείδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΕΥΝΟΥΣ) (ΝΙΚΗ[ΤΟΥ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.
ΕΥΝΟΥΣ) (. . ΡΙΛΛΟΥ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.
ΕΥΝΟΥΣ) (. . ΥΛ-ΛΟΥ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.
ΕΥΠΟΛΕ-ΜΟΣ	Ἀπολλωνία *Ἰλλυρικοῦ*.
ΕΥ-ΡΥ-ΚΛΕ-Ους	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
ΕΧΕφρων) (ΑΣ-ΚΛΑ-ΠΟ[Υ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.

Ζ.

ΙΑΝΟ	Χιος νῆσος.
ΖΕΥ-ξις	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
Ι-Ω-Ι-Λ-ΟΣ	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΖΩΙ-ΛΟΣ ΕΥΑΝ-ΔΡΟΣ ΣΩΚΡΑτης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΖΩΠ[Υ]-ΡΟΣ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.

Η.

ΗΓΕ[ΜΩΝ	Χιος νῆσος.
ΗΡΑΚΛΕΙΔΗ[Σ	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΗΡακλείδης	Σινώπη *Παφλαγονίας*.
ΗΡΑ-ΚΛΕΙ-ΔΗΣ ΕΥΚ-ΛΗΣ ΑΣΚληπιάδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΗΡΑΚΛΕΟ ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΗΡΑΚΛΕΩΤΗ[Σ] ΗΡΑΚΛΕΩΤΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΗΡΟΔΩΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΗΡΟΣΤρατος	Χιος νῆσος.

Θ.

ΘΑ-ΡΣ[Ι]-ΔΙΚ-ΑΣ	Κυδωνία *Κρήτης*.
ΘΕΜ-ΙΣΤΟκλῆς ΘΕΟ-ΠΟΜ-ΠΟΣ ΜΕ-ΝΟΙτης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΘΕΟΔΟΤΟ[Σ]) (ΑΡ-ΧΗ-ΝΟΣ	Ἀπολλωνία *Ἰλλυρικοῦ*.
ΘΕΟ-ΔΟΤΟΣ ΚΛΕ-ΟΦΑ-ΝΗΣ ΣΩ-ΤΑΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΘΕΟΚΛΗ[Σ	Σαμος νῆσος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΘΕΟ-ΚΛΗΣ ΠΑΥΣΑ-ΝΙΟΥ	Χαλκὶς *Εὐβοίας*.
ΘΕΟΞΙΟΣ ΚΛΗΤΑΙΟΣ	Αἴγιον *Ἀχαΐας*.
ΘΕΟ-Τιμος	Θῆβαι *Βοιωτίας*.
ΘΕΡΣΗΣ	ΧΙΟΣ νῆσος.
ΘΕΡΣΙΩΝ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.

Ι.

ΙΕΡ-ΩΝ	ΗΛΙΣ (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
Ι-Ε-Ρ-Ω-ΝΟ-Σ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΙΚΕ-ΣΙΟΣ ΑΣΚ-ΛΗΠΙ-ΑΔΗΣ ΘΕΟδοτος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΙΠΠΑΙος	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΙΠΠΑ-ΡΧΟΣ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ.

Κ.

ΚΑ-ΛΛΙας	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΚΑΛΛΙΜΑΧος	Ἀβέβαιος πόλις (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
Κ]ΕΦ-ΑΛος Θ]ΕΜΙΣΤοκλῆς	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΚΗΦΙ-Σ	Ἀπάμεια *Βιθυνίας*.
ΚΛΕΑΝ-ΔΡΟΥ	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΚΛ-ΕΕ	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΚΛΕΩΝ ΑΓΑΠΗΤΟC	Εὐμενία *Φρυγίας*.
ΚΛ-ΙΩν	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΚΟ-ΙΝ-ΤΟΣ ΚΛΕ-ΑΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΚΤΗ-ΣΙας ΕΥΜΑΡείδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΚΥΑ-ΛΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΚΥΛων	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Λ.

ΛΑΑΝδρος	Θῆβαι *Βοιωτίας*.
ΛΑΜΠων	ΧΙΟΣ νῆσος.
ΛΑΠΡΕΠ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΛΕΩΜΕΔΩΝ	ΧΙΟΣ νῆσος.
ΛΙΝΑΙΟΣ	Μίλητος *Ἰωνίας*.
Λ-Υ-Δ-Ι-ΑΔΑς	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΛΥΚΙΝΟΣ	Τάρας *Καλαβρίας*.
ΛΥΚΙΝΩ[Ν	Θῆβαι *Βοιωτίας*.
ΛΥΚΩΝ	ΚΩΣ νῆσος.
ΛΥΣΑνδρος	Πριήνη *Ἰωνίας*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΛΥ-ΣΑΝ-δρος ΓΛΑΥ-ΚΟΣ ΙΕΡΩν	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΛΥ-ΣΑΝ-ΔΡΟΣ ΟΙΝΟΦΙ-ΛΟΣ	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΛΥΣΗΝος	Ηπειρος.
ΛΥ]ΣΙΜΑΧΟΣ	Κως νῆσος.

Μ.

ΜΕΓΑ-ΘΥΜΟΣ	Ἐρυθραὶ Ἰωνίας.
ΜΕΛ	Ἁλικαρνασσὸς Καρίας.
ΜΕ-ΝΕΔημος ΕΠΙΓένης ΝΙΚΟγένης	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΜΕΝΕ-ΚΡΑτης ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	Θεσσαλια.
ΜΗΤΡΑΣ ΔΑΜΑΛΟΥ	Ἐρυθραὶ Ἰωνίας.
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟC ΜΕΝΕΚΛΕΟC	Πάτραι Ἀχαΐας.
ΜΗ-ΤΡΩΝΑΞ ΖΩΠΥΡΟΥ	Ἐρυθραὶ Ἰωνίας.
ΜΙΚ-ΙΩΝ ΕΥΡ-ΥΚΛΕΙδης ΑΡΕ-ΣΤΟ-Σ	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΜΙΚ-ΙΩΝ ΕΥΡ-ΥΚΛΕΙδης ΑΡΙ-ΣΤΟκλῆς	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΜΙΚΙΩΝ ΕΥΡ-ΥΚΛΕΙδης ΓΟ-ΡΓΙΠπος	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΜΝΗΜΩΝ	Ροδος νῆσος.
ΜΟΛΙΩΝ	Ἐρυθραὶ Ἰωνίας.
ΜΟΣ-ΤΡΑ-ΤΟΥ	Ἄβδηρα Θρᾴκης.
ΜΥΤΑΣ	Ἔφεσος Ἰωνίας.

Ν.

Ν-Ι	Ἄργος Ἀργολίδος.
ΝΙΚΑΓΟΡΑΣ	Ροδος νῆσος.
ΝΙΚΑΡΧΟC	Μεσσηνια.
ΝΙ-ΚΗ-ΤΗΣ ΔΙΟ-ΝΥ-ΣΙΟΣ	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ	Ροδος νῆσος.
ΝΙΚΙΑ[Σ] ΝΙΣΑνδρου	Ἐρυθραὶ Ἰωνίας.
ΝΙΚΟ-ΓΕΝΗΣ ΚΑΛ-ΛΙΜΑ-ΧΟΣ ΝΙ-ΚΗ-ΤΗΣ	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΝΙΚΟΚΡΑτης	Θεσσαλια.
ΝΙΚΟ-ΛΟ-ΧΟΥ	Ἀδραμύτιον Μυσίας.
ΝΙΚΟCΤΡΑΤΟC ΚΑΛΛΙCΤΡΑΤΟΥ	Πάτραι Ἀχαΐας.
ΝΙΚΩΝΥΜΟΣ	Θουρία Μεσσηνίας.
ΝΥ	Σύβαρις Λευκανίας.

Ξ.

ΞΕ-ΝΟ-ΚΛΗΣ ΑΡΜΟ-ΞΕ-ΝΟΣ	Ἀθῆναι Ἀττικῆς.
ΞΕΝΟΚΡΑτης	Κύμη Αἰολίδος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΞΕΝΟΤΙ-ΜΟΣ	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΞΕΝΩΝ) (ΦΙΛ. . .	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.

Ο.

ΟΛΥΜ-ΠΙΑδας	Σικυὼν *Ἀχαΐας* (Σικυωνίας).
ΟΝΥ-ΜΑΡ-ΧΟΥ	ΦΩΚΙΣ.

Π.

ΠΑΡΜΕΝΙων	ΚΩΣ νῆσος.
ΠΕ-Λ-Α-ΣΓΟΣ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΠΕΤΡΑΙος	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΠΗΝΟΔΩΡΟΣ;	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΠΟΛΕ-ΜΩΝ ΑΛΚΕ-ΤΗΣ ΑΠΟΛ-ΛΟΔΩρος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΠΟΛΕ-ΜΩΝ ΑΛΚΕ-ΤΗΣ ΔΩΡΟθεος	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΠΟΛΕ-ΜΩΝ ΑΛΚΕ-ΤΗΣ ΘΕΟΔΟ-ΤΟΣ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΠΟΛΕ-ΜΩΝ ΑΛΚΕ-ΤΗΣ ΠΑΤΡ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΠΟΛΕ-ΜΩΝ ΦΙΛΟΠΑΤΡ	Λαοδίκεια *Φρυγίας*.
ΠΟΛΙΑΝΘΕΥΣ	Κυρήνη *Κυρηναϊκῆς*.
Π-Ο-ΛΥ) (. . . ΥΩΝ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΠΟΛΥΚΡΑ-ΤΟΣ ΠΟΛΥΚΡΑ-ΤΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
Π-Ρ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΠΥΘΑΣ	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΠΥΘΕΡΜος	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΠΥΘΟΚΛΗ[Σ	ΚΩΣ νῆσος.
ΠΥΘων	ΗΛΙΣ (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΠΥΘ-ΩΝΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Ρ.

ΡΟΔΙΩΝ	Μίλητος *Ἰωνίας*.

Σ.

Σ-Α	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΣΕΥΘΗΣ	Κύμη *Αἰολίδος*.
ΣΙΜ	Σύβαρις *Λευκανίας*.
ΣΩΚΛΕίδας	ΣΑΜΟΘΡΑΙΚΗ νῆσος.
ΣΩΚΡΑΤης	Φύγελα *Ἰωνίας*.
ΣΩΣΙΠΑΤΡος ΓΟΡΓΩΠΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΣΩΤΗΡΟΣ Δ-ΑΜΑ-ΛΟΥ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τ.

ΤΕΛΕΣΙΦΡΩν	Ἔφεσος *Ἰωνίας*.
ΤΙΜΑΝΔρος	ΧΙΟΣ νῆσος.
ΤΙΜΑΡΙ-CΤΟC	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
Τ-Ι-Μ-Ι	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΤΙ-ΜΟκλῆς	ΒΟΙΩΤΙΑ.
ΤΙΜΟΚΛης	Σμύρνη *Ἰωνίας*.
Τ-ΡΥΠ-ΙC	Ἄργος *Ἀργολίδος*.

Φ.

Φ-Α	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
Φ-Α-ΗΝΟΣ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΦΑ-ΛΑΡ-ΚΟΥ	ΦΩΚΙΣ.
ΦΑΝΟ-ΚΛΗΣ ΑΠΟΛ-ΛΩΝΙΟΣ ΑΝ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΦΑΣΙΩΝ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΦΕΔΩΝ	Ἐρυθραὶ *Ἰωνίας*.
ΦΕΙΔΟστρατος	Θῆβαι *Βοιωτίας*.
ΦΙΛΙΔΑΣ	Μίλητος *Ἰωνίας*.
ΦΙΛΙΣτίων	Χαλκὶς *Εὐβοίας*.
ΦΙΛΟΚΡΑΤης	Ἀπάμεια *Βιθυνίας*.
ΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥΣ) (ΠΕΤΡΑΙΟ[Υ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ.
ΦΙΛΟΝΙΔΑΣ	ΚΕΡΚΥΡΑ νῆσος.
ΦΙ-ΛΩΝ	Ἔφεσος *Ἰωνίας*.
ΦΙΛΩΝ	ΡΟΔΟΣ νῆσος.
ΦΙΛΩΤΑΣ) (ΑΣ-ΚΛΑ-ΠΟΥ	Δυρράχιον *Ἰλλυρικοῦ*.

Χ.

ΧΑΙΡΕΑΣ	Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΧΑ-ΡΙας ΗΡΑκλείδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΧΑΡΙΓΕνης	Αἰνιᾶνες *Θεσσαλίας*.
ΧΑΡΙ-ΝΑΥ-ΤΗΣ ΑΡΙΣ-ΤΕΑΣ ΗΡΑ-ΚΛ-ΕΙδης	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.
ΧΑΡΜΙΔΑ[Σ	Παγαὶ *Μεγαρίδος* (Ἀχαϊκῆς συμμαχίας).
ΧΟΡΕΙΟΥ	Πέργαμος *Μυσίας*.

Γ'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΝΔΟΞΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.

ΛΥΚΟΥΡΓΟC	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
ΟΜΗΡΟC	Ἄμαστρις *Παφλαγονίας*.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΟΜΗ-ΡΟϹ	Σμύρνη *Ἰωνίας*.
ΟΜΗ-ΡΟϹ	ΧΙΟϹ νῆσος.
ΟΜΗ-ΡΟΥ	ΙΟϹ νῆσος.

Δ'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΓΩΝΩΝ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ (οὕτως).	Φιλιππόπολις *Θράκης*.
ΑϹΚΛ-ΗΠΕΙΑ	Ἐπίδαυρος *Ἀργολίδος*.
ΗΡΑΙΑ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΙΣΤΗΜΙΑ	Κόρινθος *Ἀχαΐας* (Κορινθίας).
ΝΕΜΕΙΑ	Ἄργος *Ἀργολίδος*.
ΠΥΘΙΑ	Φιλιππόπολις *Θράκης*.

Ε'. ΟΝΟΜΑΤΑ ΝΗΩΝ.

ΝΙΚΑ	ΚΕΡΚΥΡΑ νῆσος.
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ	ΚΕΡΚΥΡΑ νῆσος.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΡΧΩΝ.

ΕΦΟΡΩΝ	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
ΓΕΡΟΝΤΩΝ	Λακεδαίμων *Λακωνίας*.
ΘΕ-ΣΜΟ-ΘΕ-ΤΩΝ	Ἀθῆναι *Ἀττικῆς*.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩι ΠΑΡΟΝΤΙ ΚΑΤΑΛΟΓΩι ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΕΝΩΝ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩι ΠΑΡΟΝΤΙ ΚΑΤΑΛΟΓΩι ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΕΝΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΙΩΝ.

(ΠΙΝΑΞ Α'. 1-15.)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ & ΚΥΡΙΛΛΑ
ΚΡΙΩΤΗ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΙΤΑΛΙΑ.

ΣΙΚΕΛΙΑ. ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΗ.

1. Λ ὄπισθεν εὐπλοκάμου κεφαλῆς Ἀπόλλωνος δάφνῃ ἐστεμμένης πρὸς δεξιά.

Ὄπ. ΜΟΡΓΑΝΤΙΝΩ-Ν ἄνωθεν ἀετοῦ μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων πρὸς ἀριστερὰ κρατοῦντος διὰ τῶν ὀνύχων ὄφιν, οὗ ἀμυδρῶς τὸ σῶμα ἐπὶ τοῦ νομίσματος φαίνεται. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 4 3/4.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης σπανίως εὑρίσκονται. Ἐν τῷ Βρεταννικῷ μουσείῳ, (Catalogue of the Greek coins in the British Museum. Sicily, p. 114-115), κεῖται ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω περιγεγραμμένῳ, πλὴν ἄνευ τοῦ γράμματος Λ, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς κεφαλὴ Σικελίας μετ' ἀμφιβολίας ἐκλαμβάνεται. Ἕτερον ὅμοιον κεῖται ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως, ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων διάφορος καὶ ἡ γραφὴ αὐτῶν ἀντίστροφος (Catalogo del Museo nazionale di Napoli. Parte I. p. 85).

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΘΡΑΙΚΙΚΗ.

ΚΡΙΘΩΤΗ.

2. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος δάφνῃ ἐστεμμένη κατὰ μέτωπον ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΚΡΙΘΟΥ-ΣΙΩΝ ἐν δυσὶ στίχοις. Κόκκος κριθῆς ἐντὸς στεφάνου στάχεων. . ⅄ 5 1/2.

Εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις τῆς Ἀττικῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἄλλοτε ἐσφαλμένως ἀνεγινώσκετο ΚΡΙΘΟΣΙΩΝ (Mionnet, Suppl. tom. II. p, 533), ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη ἐπανωρθώθη ὑπὸ τοῦ Ed. de Cadalvène, Recueil de méd. grecq. inéd., p. 28.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

ΟΥΡΑΝΟΠΟΛΙΣ.

3. Μηνίσκος ἐστραμμένος πρὸς τἄνω μετ' ἀστέρος ὀκτὼ ἀκτίνων. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου δυσδιακρίτων σφαιριδίων.

Ὄπ. ΟΥΡΑΝΙΔΩΝ-ΠΟΛΕΩΣ ἐν δυσὶ στίχοις. Ἀφροδίτη Οὐρανία, φέρουσα χιτῶνα ποδήρη, κάθηται πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ σφαίρας, κρατεῖ δὲ δεξιᾷ χειρὶ ὑψουμένῃ σκῆπτρον, ἡ δ' ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γόνατος ἐρείδεται· ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ μέτωπον κεφαλῆς φέρει κάλυμμα, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς δυσδιάκριτον πυραμοειδὲς ἀντικείμενον. Κατιωμένον . . . . . Ⱥ 2.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Ὅμοιον περίπου κεῖται ἐν τῷ Βρεταννικῷ μουσείῳ.

Περὶ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πυραμοειδοῦς ἀντικειμένου ἀνάγνωθι τὰ ὑπὸ τοῦ F. Imhoof-Blumer γραφέντα ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ συγγράμματι Monnaies Grecques, p. 96.

Ἐκ τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς πόλεως ταύτης τρία εἰσὶ γνωστὰ μέχρι σήμερον: τὸ ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου κείμενον, τὸ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Baron Lucien de Hirsch ἐν Παρισίοις καὶ τὸ ἐν τῷ Βρεταννικῷ μουσείῳ (Catalogue of the Greek coins in the British Museum. Macedonia, p. 133).

ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

ΛΑΡΙΣΣΑ.

4. Ἀνὴρ γυμνός, φέρων ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς προσδεδεμένον πέτασον, κρατεῖ ἀπὸ τῶν κερῶν βοῦν τρέχοντα πρὸς δεξιά, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, μεταξὺ τῶν ποδῶν, ἴσως ἄνθος ῥοιᾶς. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΙΡ-ΑΛ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Ἵππος τρέχει καλπάζων πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ τῆς κάτω γραμμῆς τοῦ περιβάλλοντος τὴν ὅλην παράστασιν ἐγκύλου ἀβαθοῦς τετραγώνου· κάτωθεν τῆς κεφαλῆς διακρίνονται ἴχνη χαλινοῦ . . . . . Ⱥ 4 1/2. Γραμμ. 5,14

Εὑρεθὲν ἐν Λαρίσσῃ τῆς Θεσσαλίας.

5. Ἀνὴρ γυμνός, φέρων ἱμάτιον ἀνεμούμενον, κρατεῖ ἀπὸ τῶν κερῶν βοῦν τρέχοντα μεθ' ὁρμῆς πρὸς ἀριστερά. Κύκλος ἐκ σφαιριδίων περιβάλλει τὴν παράστασιν.

Ὄπ. Λ]ΑΡΙ-[Σ]ΑΙΑ ἐν δυσὶ στίχοις ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Ἵππος τρέχει καλπάζων πρὸς δεξιὰ ἐντὸς ἐγκοίλου ἀβαθοῦς τετραγώνου . . . . . Ⱥ 4 1/4. Γραμμ. 5,62

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΑΡΣΑΛΟΣ.

6. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα περικεφαλαίαν μεθ' ἱππούριδος πρὸς δεξιὰ, τὴν δὲ κόμην ἔχουσα εἰς βοστρύχους ἀνειμένην.

Ὄπ. Φ-Α-Ρ-Σ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Κεφαλὴ ἵππου μετὰ τοῦ λαιμοῦ πρὸς δεξιὰ, φέροντος χαίτην ἀνωρθωμένην . . . . . ℞ 3. Γραμμ. 3

Εὑρεθὲν ἐν Φαρσάλῳ τῆς Θεσσαλίας.

ΦΕΡΑΙ.

7. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος πρὸς δεξιὰ κεκοσμημένη στεφάνῳ δάφνης προσδεδεμένης ὄπισθεν διὰ ταινιῶν.

Ὄπ. Φ-ΕΡ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Κεφαλὴ λέοντος πρὸς δεξιὰ μετὰ χάσματος, ἐξ οὗ ῥέει ὕδωρ. Ἡ παράστασις ἐντὸς ἐγκοίλου κυκλοειδοῦς ἀβαθοῦς. . . . . ℞ 4 ½.

Εὑρεθὲν ἐν Λαρίσσῃ τῆς Θεσσαλίας.

ΤΡΙΚΚΑ.

8. Ἀνὴρ γυμνὸς, φέρων χλαμύδα καὶ πέτασον προσδεδεμένον ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς διὰ ταινιῶν, κρατεῖ ἀπὸ τῶν κερῶν ἥμισυ βοὸς τρέχοντος πρὸς δεξιά. Κύκλος ἐκ σφαιριδίων περιβάλλει τὴν παράστασιν.

Ὄπ. Τ-Ρ-Ι-Κ ἐν ταῖς τέτταρσι γωνίαις ἐγκοίλου ἀβαθοῦς τετραγώνου, ἐν ᾧ ἥμισυ ἵππου τρέχοντος πρὸς δεξιὰ μετὰ χαίτης ἀνωρθωμένης . . . . . ℞ 3 ½. Γραμμ. 2,675

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

9. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 νομίσματος.

Ὄπ. Τ-Ρ-Ι-Κ-ΑΙΩ-Ν πέριξ ἵππου ὁμοίου σχεδὸν τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8. ℞ 3 ½. Γραμμ. 2,67

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

ΑΙΤΩΛΙΑ.

10. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ μετὰ περικεφαλαίας κεκοσμημένης ὄφει ἐσπειραμένῳ καὶ ἀνωρθωμένῳ· ἔχουσα δὲ τὴν κόμην εἰς βοστρύχους φέρει ἐνώτιον καὶ περὶ τὸν λαιμὸν περιδέραιον ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΑΙΤΩΛΩΝ ἐν τῷ πεδίῳ ἀριστερά. Γυνὴ (ἡ Αἰτωλία) καθημένη ἐπὶ ἀσπίδων, ὧν τὸ ἐπίσημον ξίφος, φέρει ἐξωμίδα λεπτοτάτην ἐζωσμένην καθήκουσαν μέχρι τῶν γονάτων, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς πέτασον, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς σφαιροειδὲς ἀντικείμενον, περὶ δὲ τοὺς πόδας ἐνδρομίδας περιδεδεμένας πρὸς τἄνω· κρατεῖ δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ ὑψουμένῃ δόρυ, τῇ δ' ἀριστερᾷ προτεινομένῃ Νίκην μετ' ἀνοικτῶν πτερύγων ἐστραμμένην πρὸς δεξιὰ καὶ ὑποβαστάζουσαν στέφανον δάφνης. Κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χειρὸς κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας καὶ ὑπὸ τὴν γραμμὴν τὴν παριστῶσαν τὸ ἔδαφος, τουτέστιν, ἐν τῷ ἐξέργῳ, μονόγραμμα καὶ τὰ γράμματα ΑΡΙΣ, ἀρκτικὰ κυρίου ὀνόματος, ἄρχοντος ἢ ἐπιστάτου ἐπὶ τοῦ ἀργυροκοπείου . . . . . ⅋ 5. Γραμμ. 8,43

Εὑρεθὲν πλησίον τοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ αὐτὴ σχεδὸν κυρία παράστασις φέρεται καὶ ἐπὶ τῶν τετραδράχμων τῆς Αἰτωλίας, ἀλλ ἄνευ Νίκης (Choix de monnaies grecques de la collection de F. Imhoof-Blumer, Pl. I. N°. 39).

Ἡ καθημένη γυνή, ἡ ὁμοιάζουσα πρὸς Ἀρτέμιδα ἢ Ἀμαζόνα ἢ καὶ κατά τινας τὴν Ἀταλάντην, παριστᾷ ἐν προσωποποιήσει τὴν Αἰτωλίαν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου (X, 18,7.) ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς ἔκειτο ἀνάθημα τῶν Αἰτωλῶν « *τρόπαιόν τε καὶ γυναικὸς ἄγαλμα ὡπλισμένης, ἡ Αἰτωλία δῆθεν* », ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ F. Im.-Blumer, Monnaies grecques, p. 145-146.

11. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 νομίσματος.

Ὄπ. Ὅμοιος τύπος, ἀλλ' ἡ καθημένη γυνὴ φέρει φάσγανον· ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν τῆς Νίκης, τρίπους, ἐφ' οὗ κόραξ(;) καὶ ἐν τῷ ἐξέργῳ μονόγραμμα . . . . . ⅋ 4 $^3/_4$. Γραμμ. 8,52

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

12. Ὅμοιος τύπος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας τὸ γράμμα Λ

Ὄπ. Ὅμοιος τύπος, ἀλλὰ κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ γράμμα Β, ἐν τῷ ἐξέργῳ ῥόπαλον ὀζῶδες κείμενον ὁριζοντίως καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ ἐστραμμένον, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν τοῦ δόρατος, μονόγραμμα . . . . . ⅋ 4. Γραμμ. 8,49

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Ἕτερον ἀκριβῶς ὅμοιον κεῖται ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ, μὴ ἀπεικονισθὲν ἐν τοῖς πίναξι τοῦ παρόντος καταλόγου.

ΦΩΚΙΣ.

13. Κεφαλὴ βοὸς κατὰ μέτωπον κεκοσμημένη ταινίαις ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΦΑ-ΛΑΡ-ΚΟΥ ἐν τρισὶ στίχοις ἐντὸς στεφάνου δάφνης ἐστραμμένης πρὸς τὰ κάτω. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 3 $^3/_4$.

Εὑρεθὲν ἐν Λαμίᾳ τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ ὄνομα Φάλαρκος δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Πάπε.

14. Κεφαλὴ βοὸς ὡς ἡ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 13.

Ὄπ. ΟΝΥ-ΜΑΡ-ΧΟΥ ἐν τρισὶ στίχοις ἐντὸς στεφάνου δάφνης ἐστραμμένης πρὸς τὰ ἄνω. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 4.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Τὸ ὄνομα Ὀνύμαρχος δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Πάπε. Ἴσως γέγρα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πτάι ἐσφαλμένως ἀντὶ Ὀνόμαρχος, «οἱ περὶ τὸν Ὀνόμαρχον», Διόδ. Σικελ. 16, 35, Στράβ. 9, 421.

15. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος πρὸς δεξιὰ δάφνῃ ἐστεμμένη, ἔχουσα δὲ τὴν κόμην εἰς βοστρύχους ἀνειμένην· ὄπισθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, λύρα τετράχορδος.

Ὄπ. Κεφαλὴ βοὸς κατὰ μέτωπον . . . . . ₽ 1 ½. Γραμμ. 0,872

Εὑρεθὲν ἐν Λαμίᾳ τῆς Θεσσαλίας.

(ΠΙΝΑΞ Β'. 16-35.)

ΒΟΙΩΤΙΑ.

ΜΥΚΑΛΗΣΣΟΣ.

16. Ἀσπὶς βοιωτική.

Ὄπ. Μ ἐπὶ κύκλου ἐν τῷ μέσῳ τετραγώνου ἐγκοίλου, διῃρημένου διὰ τεσσάρων ἐπιφανειῶν τριγωνικῶν ἀναγλύφων, εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη τριγωνικὰ περίπου . . . ₽ 4 ½. Γραμμ. 12,55

Εὑρεθὲν κατὰ τὸ 1882 ἐν Βοιωτίᾳ μετὰ πολλῶν ἄλλων Ἀθηνῶν, Βοιωτίας ἐν γένει, Θεσπιῶν, Θηβῶν, Ὀρχομενοῦ, Πλαταιῶν καὶ Τανάγρας.

Τὰ ἀρχαϊκὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης σπανίως εὑρίσκονται. Ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων κεῖται δίδραχμον ὅμοιον τῷ ἡμετέρῳ, δημοσιευθὲν ἐν τῇ Num. Zeitschr. IX. Taf. I. 60 καὶ ἐν τῷ Numism. Chron., 1881. Part III. p. 191. Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι τοῦ Numism. Chron. φέρεται δραχμὴ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς τύπου, κειμένη ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου καὶ ἡμιωβόλιον ἐκ τοῦ Καταλόγου Μαργαρίτου, ὑπ' ἀριθ. 34.

ΟΡΧΟΜΕΝΟΣ.

17. Ἀσπὶς βοιωτική.

Ὄπ. ΕΡΧ ἐντὸς στεφάνου στάχεων . . . . . ₽ 2 ¾. Γραμμ. 2,83

Εὑρεθὲν ἐν Λύσσῃ, πλησίον τοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

ΑΤΤΙΚΗ.

ΑΘΗΝΑΙ.

18. Ἀγγεῖον δίωτον (ἀμφορεύς).

Ὄπ. Τετράγωνον ἔγκοιλον, διῃρημένον διὰ τεσσάρων ἀναγλύφων γραμμῶν, εἰς τέσσαρα τρίγωνα ἀκανόνιστα . . . . . ₽ 1. Γραμμ. 0,555

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

19. Τροχὸς ἔχων ὀκτὼ κνήμας.

Ὄπ. Τ(ριταρτημόριον) ἐντὸς ἐγκοίλου ἀκανονίστου . . . . . ₳ 1. Γραμμ. 0,45

Εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις τῆς Ἀττικῆς. — Ἀνέκδοτον.

Τὸ γράμμα Τ ἀναμφιβόλως ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, καθάπερ καὶ ἡ ἐν τῷ Ἀπόλλωνι (περιοδικῷ συγγράμματι) δημοσιευθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ δραχμὴ ἀθηναϊκὴ τῶν μακεδονικῶν χρόνων, ἡ φέρουσα ὄπισθεν παρὰ τοὺς πόδας τῆς γλαυκὸς τὸ ἕκτον ἢ ἕβδομον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου Ι ἢ Η. Ἐπαναλαμβάνομεν νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι, γράμματα, ἴδιά τινα σύμβολα, πολλάκις δὲ καὶ λέξεις, ὡς διώβολον κτλ. δεικνύουσαι, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, τὸ ὄνομα, τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, φέρονται ἐπὶ πολλῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων. Ἐπὶ παραδείγματι, ἐπ' ἀργυροῦ νομίσματος τῆς Σικυῶνος, δραχμῆς, γραμμ. 5,78, φέρεται τὸ γράμμα Δ(ραχμὴ), ἐφ' ἑτέρου, γραμμ. 2,70, τὸ γράμμα Τ(ριώβολον), ἐφ' ἑτέρου, γραμμ. 1, τὸ γράμμα Ο(βολὸς), ἐφ' ἑτέρου, γραμμ. 0,50, τὸ γράμμα Η(μιωβόλιον). Περὶ τῶν γραμμάτων τούτων παράβαλε τὰ ὑπὸ τοῦ Π. Λάμπρου γράφέντα ἐν τῇ Zeitschr. für Num. II. p. 169 καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ F. Imhoof-Blumer, ἐν ὑπομνήματι, « Zur Münzkunde Bœotiens und Argos », 1877, p. 58-61.

20. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας πρὸς δεξιὰ κεκοσμημένης φύλλοις ἐλαίας· φέρει ἐνώτιον καὶ περὶ τὸν λαιμὸν περιδέραιον ἐκ σφαιριδίων, σειρὰ δ' ἐλασσόνων σφαιριδίων ἀπὸ τοῦ ὠτίου κατέρχεται μέχρι τοῦ λαιμοῦ περιβάλλουσα διὰ τριῶν στίχων τὸ ὄπισθεν αὐτοῦ μέρος.

Ὄπ. ΑΘΕ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιά. Γλαὺξ πρὸς δεξιὰ τὴν κεφαλὴν κατὰ μέτωπον, ἧς ὄπισθεν φύλλα ἐλαίας μετὰ τοῦ καρποῦ καὶ μηνίσκος πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένος. Ἡ παράστασις ἐντὸς τετραγώνου ἐγκοίλου. . . . . ₳ 6. Γραμμ. 17,13

Εὑρεθὲν ἐν Βοιωτίᾳ μετὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 16 νομίσματος.

Τὸ καλὸν τοῦτο τετράδραχμον, τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, ἀνήκει εἰς τὴν τρίτην τάξιν τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων κατὰ Beulé.

21. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς ὡς ἡ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20 νομίσματος.

Ὄπ. ΑΘΕ ὅμοιος τύπος, ἀλλ' ἄνευ μηνίσκου, ἐν δὲ φύλλον κεῖται ἐκτὸς τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου, τοῦ περιβάλλοντος τὴν ὅλην παράστασιν . . . . . ₳ 4 $^1/_3$. Γραμμ. 8,53

Εὑρεθὲν ἐν Βοιωτίᾳ μετὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 16 καὶ 20 νομισμάτων.

Ἐκ τῶν καλλιτέρων διδράχμων τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους.

22. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ παρεμφερὴς τῇ ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 20 καὶ 21 νομ., ἀλλ' ἐλάσσων.

Ὄπ. ΑΘΕ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιά. Γλαὺξ, οἵα ἡ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20, ἀλλ' ἄνευ μηνίσκου.

₳ 3 $^1/_2$. Γραμμ. 4,125

Εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις τῆς Ἀττικῆς.

Ἡ δραχμὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν μεταβατικὴν καλουμένην ἐποχήν.

23. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ μετὰ περικεφαλαίας κεκοσμημένης φύλλοις ἐλαίας καὶ λοφίῳ, φέρει δ' ἐνώτιον σφαιροειδές.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὄπ. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20, ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων διάφορος.

AR 3 3/4. Γραμμ. 4,36

Εὑρεθὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου.

Περίεργος ὁ ῥυθμὸς ἐν γένει τοῦ νομίσματος καὶ ἰδίᾳ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀναμφηρίστως ἐκόπη ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἴσως ἐν Αἰγύπτῳ.

24. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ φέρουσα περικεφαλαίαν μεθ' ἱππούριδος, τὴν δὲ κόμην εἰς πλοκάμους ἔχουσα ἐπὶ τοῦ αὐχένος.

Ὄπ. Α]-Θ-Ε Γλαὺξ πρὸς δεξιὰ μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων, ἧς ἑκάτερος ὁ ποῦς ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἀγγεῖον δίωτον ὄρθιον (ἀμφορεύς) . . . . . AR 2 2/3. Γραμμ. 3,475

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Ἐκ τῶν σπανιωτέρων ἀθηναϊκῶν νομισμάτων καὶ ἴσως τὸ καλλίτερον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εὑρεθέντων ἀττικῶν πεντωβόλων.

25. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ φέρουσα περικεφαλαίαν ἄνευ κοσμημάτων μετὰ λοφίου.

Ὄπ. Α-Θ-Ε Δύω γλαῦκες ἀπέναντι ἀλλήλων ἱστάμεναι ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος.

AR 2 1/2. Γραμμ. 2,76

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

26. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ μετὰ περικεφαλαίας ἄνευ κοσμημάτων μετὰ λοφίου, περὶ δὲ τὸν λαιμὸν περιδέραιον ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. Α-Θ-Ε Γλαὺξ κατὰ μέτωπον ἐντὸς δύω κλάδων ἐλαίας πρὸς τὰ κάτω ἐστραμμένων. Κατιωμένον . . . . . AA 5 3/4.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

27. Προτομὴ Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας ἄνευ κοσμημάτων, ἡ δὲ κόμη εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ αὐχένος.

Ὄπ. Α-Θ-ΗΝΑ[Ι-Ω-Ν Ἀπόλλων γυμνὸς ὄρθιος πρὸς δεξιὰ κρατῶν τῇ δεξιᾷ προτεινομένῃ καὶ ἐρειδομένῃ ἐπὶ τρίποδος τόξον, τὴν δ' ἀριστερὰν ὑψοῖ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς· ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιὰ μὲν τρίπους, οὗ περὶ τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ὄφις περιειλιγμένος ὑπερανέχει τὴν κεφαλὴν ἄνω τοῦ τρίποδος, ἀριστερὰ δὲ δένδρον δάφνης. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων . . . . . AA 5.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Ὁ E. Beulé, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, Monnaies d'Athènes, p. 285, περιγράφει ὅμοιον τῷ ὑπ' ἀριθ. 27, ἀλλ' ἄνευ τοῦ τρίποδος. Περὶ τῆς ὄπισθεν στάσεως τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάγνωθι τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως γραφέντα ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι, σελ. 285-286, παριστᾷ μιᾷ λέξει περίπου τὸ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἐν Ἀθήναις Λυκείου ἱστάμενον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος.

28. Προτομὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ φέρουσα περικεφαλαίαν μεθ' ἱππούριδος, ἔχουσαν ὑπτίαν μορφὴν ἀνδρὸς ἀγενείου. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὄπ. ΑΘΗΝΑ[ΙΩΝ Τράπεζα, ἱερὰ καλουμένη, ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος, ἐφ' ἧς ἐν τῷ μέσῳ κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιὰ φερούσης περικεφαλαίαν μετὰ λοφίου, ἐχούσης δὲ τὴν κόμην εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ αὐχένος· δεξιὰ δὲ τῆς κεφαλῆς γλαὺξ πρὸς ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν κατὰ μέτωπον ἔχουσαν, ἀριστερὰ δὲ στέφανος ἐλαίας· ὑπὸ δὲ τὴν τράπεζαν, ἐν τῷ μέσῳ, ἀμφορεύς. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. . . . . ⅄ 5 1/2.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Ἐν τῇ πωληθείσῃ ἐν Παρισίοις συλλογῇ τοῦ ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις διαμένοντος κ. Sabbatini ἔκειτο ὅμοιον, ἀλλ' ὄπισθεν εἶχε τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, σύμβολον δὲ μολύβδινον, εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις, κείμενον δ' ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ, φέρει κεφαλὴν Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλ, ἐχούσης ὑπτίαν μορφὴν Σατύρου.

ΣΥΜΒΟΛΑ ΧΑΛΚΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ.

29. ΘΕ-ΣΜΟ-ΘΕ-ΤΩΝ μεταξὺ τῶν κεφαλῶν τεσσάρων γλαυκῶν, αἵτινες, οὕτως εἰπεῖν, ἀντίποδες ἐπὶ δύω ζεύγη, σχηματίζουσιν οἱονεὶ χίασμα· ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω ἀνὰ δύω φύλλα ἐλαίας μετὰ τοῦ καρποῦ.

Ὄπ. Α ἐν μεγάλῳ σχήματι. Κατιωμένον. . . . . ⅄ 4 1/4.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ μοναδικῷ συμβόλῳ, φέρον ὅμως ὄπισθεν τὸ πέμπτον γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου Ε καὶ ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίδιον, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Prokesch-Osten, Ined. mein. Samml., εἶτα ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασι (Zeitschr. für Num. t. III. p. 383) καὶ ὑπὸ τοῦ E. Beulé, Les monnaies d'Athènes, p. 78-79. Τὸ πολύτιμον τοῦτο σύμβολον κεῖται νῦν ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου.

Κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ γνώμας τῶν νομισματολόγων E. Beulé, François Lenormant, (La monnaie dans l'antiquité, t. I. p. 69-70), ἦν ἢ εἰσιτήριον χρησιμεῦον ἰδίᾳ τοῖς θεσμοθέταις κατὰ τὰς συνεδρίας τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν πρόεδροι ἦσαν, ἢ δηλωτικὸν τοῦ τμήματος ἢ τοῦ δικαστηρίου, εἰς ὃ ὑπήγοντο, διότι δέκα δικαστήρια ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ, ἢ τμήματα, διακρινόμενα διὰ τῶν δέκα πρώτων γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ἢ, τελευταῖον καθ' ἡμᾶς, παραστατικὸν ἀξίας διδόμενον τοῖς θεσμοθέταις ἀντὶ μετρητῶν πρὸ τῶν συνεδριῶν καὶ τῶν συνόδων. Ἐν τούτοις καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ἐκδοχὰς ὁμοῦ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, δῆλα δὴ, ὅτι, τὸ χαλκοῦν τοῦτο σύμβολον, ἦν ταὐτοχρόνως εἰσιτήριον, δηλωτικὸν τοῦ τμήματος καὶ παραστατικὸν ἀξίας. Οἱ δὲ θεσμοθέται ἦσαν οἱ ἓξ τελευταῖοι ἄρχοντες, ἡ προεδρεύουσα ἀρχὴ τῶν ποινικῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ φύλακες τῶν νόμων, τέλος, κατὰ τὸν Αἰσχίνην (3,38), «*ἡ ἀρχὴ ἐκείνη ἡ διορθοῦσα τοὺς νόμους, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ἀκριβῶς ἐξετάσασα καὶ σκεψαμένη εἴ τις ἀναγέγραπται νόμος ἐναντίος νόμῳ, ἢ ἄκυρος ἐν τοῖς κυρίοις, ἢ εἴπου εἰσὶ νόμοι πλείους ἑνὸς ἀναγεγραμμένοι περὶ ἑκάστης πράξεως*».

30. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς ἀριστερὰ φέρουσα περικεφαλαίαν ἄνευ κοσμημάτων μετὰ λοφίου.

Ὄπ. Ξ ἢ ΗΗ ἐν μεγάλῳ σχήματι. Κατιωμένον. . . . . ⅄ 3 1/2.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

31. Κεφαλὴ λέοντος πρὸς δεξιὰ μετὰ χάσματος.
Ὄπ. Λ ἐν μεγάλῳ σχήματι. . . . . ⅄ 3 3/4.
Εὑρεθὲν ἐν Ἀθήναις τῆς Ἀττικῆς.

32. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 31 συμβόλου.
Ὄπ. Ⱶ ἐν μεγάλῳ σχήματι. Κατιωμένον. . . . . ⅄ 4.
Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Τοιαῦτα χαλκᾶ σύμβολα φέροντα γράμματα, μονογράμματα καὶ διαφόρους παραστάσεις, εὑρίσκονται ἐν Ἀττικῇ καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Πειραιεῖ. Ἡ χρῆσις αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις καὶ Ἀττικοῖς ἐν γένει δὲν ὡρίσθη εἰσέτι, οὐχ ἧττον μετ' ἐπιφυλάξεως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ταῦτα, ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 29, ἦσαν εἰσιτήρια δικαστηρίων, βουλῆς, ἐκκλησιῶν, θεάτρων, ἢ παραστατικὰ ἀξίας, ἢ τέλος, κερμάτια ἐν χρήσει εἰς διαφόρους ἀνάγκας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν ἀντὶ μετρητῶν διδόμενα σύμβολα, jetons, marques κ.τ.λ., μὴ ὑπαγόμενα ὅμως εἰς τὴν κυκλοφορίαν.

Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ, ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ παρόντι καταλόγῳ ἀπεικονισμένων, κεῖνται καὶ ἕτερα ὅμοια, φέροντα ἐφ' ἑνὸς γράμματα καὶ ἐφ' ἑτέρου κεφαλὴν Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας ἢ κεφαλὴν λέοντος μετὰ χάσματος. Βλέπε καὶ τὰ ἐν τῇ Revue numismatique ἀπεικονισμένα ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι τοῦ τετάρτου τόμου, 1859, καὶ E. Beulé, Les monnaies d'Athènes, p. 78-79.

Σειρὰ κερματίων χαλκῶν, εὑρισκομένων μόνων ἐν Ἀττικῇ, μὴ ὑπαγομένων δ' ἐπίσης εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ νομισμάτων, φερόντων δὲ γράμματα, μονογράμματα καὶ λίαν περιέργους παραστάσεις, πολλάκις δὲ καὶ νομισματικάς, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Ἀθηναίῳ, τόμ. Θ'. καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει μεθ' ἑπτὰ λιθογραφικῶν πινάκων, ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι καθηγητοῦ κ. Ἀχιλλέως Ποστολάκα, τοῦ κλεινοῦ νομισματογνώμονος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ.

ΑΘΗΝΑΙ ΑΤΤΙΚΗΣ.

33. Ἀγγεῖον μετ' ἐπιπώματος.
Ὄπ. Ε ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ, ἐντὸς δὲ ὑστεροσήμου ἀγγεῖον ὅμοιον τῷ ὄπισθεν. Κατιωμένον. ⅄ 5 1/4.
Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Ὅτι ἀνήκει εἰς τήν τάξιν τῶν ἀθηναϊκῶν νομισμάτων οὐδεμία ἀμφιβολία, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ ἔστιν εἰκάσαι καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ νομίσματος συμβόλου, ἀπαντῶντος καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν νομισμάτων τῆς αὐτῆς πόλεως, περίεργος ὅμως τυγχάνει τὸ ἐπὶ τοῦ νομίσματος ὑστερόσημον. Ὑστερόσημα ἀπαντῶσιν ἐπὶ πλείστων ἑλληνικῶν νομισμάτων, πολλάκις δὲ δύω, τρία καὶ μέχρι τῶν ἓξ, ὡς ἐπί τινος χαλκοῦ νομίσματος τῆς Πάρου, κειμένου ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ, ἀλλὰ ἐπὶ ἀθηναϊκῶν σπανιώτατα, καθ' ὅσον γνωρίζομεν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΙΓΙΝΑ ΝΗΣΟΣ.

34. Χελώνη θαλασσία.

Ὄπ. Τετράγωνον ἔγκοιλον ἀβαθὲς, διῃρημένον διὰ τεσσάρων ἀναγλύφων γραμμῶν, εἰς τέσσαρα τρίγωνα ἀκανόνιστα . . . . . Μ 4 3/4. Γραμμ. 9,8

Εὑρεθὲν ἐν Αἰγίνῃ νήσῳ.

Ψυχὴ κιβδήλου διδράχμου αἰγινητικοῦ.

Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ κεῖται ἕτερον ὅμοιον τῷ ὑπ' ἀριθ. 34 κατά τε τὸ βάρος, τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέταλλον.

ΑΧΑΪΑ.

ΑΙΓΙΟΝ.

35. ΑΙΓΙΕΩΝ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω. Ἀετὸς μετὰ τοῦ λαιμοῦ πρὸς δεξιά. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΚΛΗ-ΤΑΙΟΣ ἐν δυσὶ στίχοις ἄνω καὶ κάτω. Ἐν τῷ μέσῳ κεραυνός. Κύκλος ἐκ σφαιριδίων περιβάλλει τὴν παράστασιν . . . . . Ϡ 2 3/4.

Εὑρεθὲν ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἀχαΐας.

(ΠΙΝΑΞ Γ'. 36-55.)

ΚΟΡΙΝΘΟΣ.

36. IMPCAES TRAIANusHADRIAN . . . . . Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ πρὸς δεξιὰ μετὰ θώρακος καὶ χλαμύδος, ἔχουσα δὲ τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένην δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν.

Ὄπ. ....IVL-COR ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω. Ἀφροδίτη ἡμίγυμνος, ἱσταμένη ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος καὶ στρέφουσα τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀριστερά, κρατεῖ διὰ τῶν δύω χειρῶν προτεινομένων δίσκον ἤ, μᾶλλον εἰπεῖν, κάτοπτρον στρογγύλον, οὗ ἐν τῷ μέσῳ τὸ σχῆμα ἐν τύπῳ Τ, ἐν τῷ πεδίῳ δ' Ἔρως ἱστάμενος ἅπτεται τῇ δεξιᾷ χειρὶ προτεινομένῃ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τῆς θεᾶς ὑπεράνω τοῦ γόνατος. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον . . . . . Ϡ 5.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Παράβαλε Mionnet, tom. II. p. 179, ἔνθα ὁ αὐτὸς τύπος ἀπαντᾷ, ἀλλ' ἄνευ τοῦ σχήματος ἐν τύπῳ Τ.

ΠΕΛΛΗΝΗ.

37. ΑΚΜ . . . ἐν τῷ πεδίῳ δεξιά. Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα πρὸς δεξιὰ μετὰ θώρακος καὶ χλαμύδος προσδεδεμένης διὰ πόρπης ὑπεράνω τοῦ δεξιοῦ ὤμου, ἔχουσα δὲ τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένην δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὄπ. . . . .-ΝΕΩΝ Ἀνὴρ γυμνὸς ὄρθιος (Ποσειδῶν;) ἱστάμενος ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος, τὴν δὲ κεφαλὴν στρέφων πρὸς δεξιὰ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ ὑψουμένῃ σκῆπτρον ἢ τρίαιναν, τὴν δ' ἀριστερὰν ἐπερείδει ἐπὶ τῆς ὀσφύος. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον. ⅄ 6 1/4.

Εὑρεθὲν ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἀχαΐας.

Ὁ Mionnet οὐδὲν αὐτοκρατορικὸν νόμισμα τοῦ Καρακάλλα τῆς πόλεως ταύτης ἀναγράφει, μόνον τοῦ Σεπτιμίου Σεουήρου καὶ τῆς Ἰουλίας Δόμνας.

Ἐν γένει τ' αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῶν πελοποννησιακῶν πόλεων, ἐκτὸς τῆς Κορίνθου, τοῦ Ἄργους καὶ τῶν Πατρῶν, σπανίως εὑρίσκονται.

ΣΙΚΥΩΝ.

38. Σ-Τ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ ἄνω καὶ κάτω. Περιστερὰ ἱπταμένη πρὸς δεξιὰ ἐντὸς ἐγκύλου τετραγώνου.

Ὄπ. Χίμαιρα βαδίζουσα πρὸς ἀριστερά. . . . . ⅄ 2 1/2. Γραμμ. 2,835

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ πεδίῳ Τ(ριωβόλου) ἀνάγνωθι τὰ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 19 γεγραμμένα.

39. Περιστερὰ ἱπταμένη πρὸς δεξιὰ ἐντὸς στεφάνου δάφνης.

Ὄπ. Χίμαιρα, ἧς ἐλλείπει τῆς αἰγὸς ἡ κεφαλὴ, βαδίζουσα ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Τύπος νομίσματος, διδράχμου Σικυῶνος. . . . . ⊓⅄ 6 1/4.

Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ κεῖται καὶ ἕτερος τύπος νομίσματος, διδράχμου Κορίνθου, ἐξ ὀπτῆς γῆς, φέρον ἐφ' ἑνὸς κεφαλὴν Ἀθηνᾶς μετὰ περικεφαλαίας πρὸς δεξιὰ καὶ ἐφ' ἑτέρου Πήγασον ἀνιπτάμενον.

ΗΛΙΣ.

40. Ἀετὸς μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων ἱπτάμενος πρὸς δεξιὰ κρατεῖ λαγωὸν διὰ τῶν ὀνύχων.

Ὄπ. Λ-Α ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Νίκη ἡμίγυμνος μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων κάθηται ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ βάθρου κειμένου ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· κρατεῖ δὲ τῇ δεξιᾷ ὑψουμένῃ στέφανον, τὴν δ' ἀριστερὰν ἐπερείδει ἐπὶ τοῦ βάθρου· ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας σκίμπους. Ἡ παράστασις ἐντὸς ἐγκοίλου τετραγώνου, οὗ ἡ κάτω γραμμὴ μόνον σώζεται. ⅄ 6 1/2. Γραμμ. 11,78

Εὑρεθὲν ἐν Ἤλιδι.

41. Ἀετὸς μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων ἱπτάμενος πρὸς ἀριστερὰ κρατεῖ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ διὰ τοῦ ῥάμφους ὄφιν περιειλιγμένον περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ὄπ. F-A ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Κεραυνός. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐγκοίλου ἀβαθοῦς. . . . . ⅄ 2 3/4. Γραμμ. 2,77

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

42. Ὅμοιος σχεδὸν τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 41 νομίσματος.

Ὅπ. Ὅμοιος τύπος, ἀλλ' ὁ κεραυνὸς διάφορος . . . . . ⅄ 1/2. Γραμμ.. 0,895

Εὑρεθὲν ἐν Ἤλιδι.

ΛΑΚΩΝΙΑ.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΩΝ.

43. Ἀετὸς ἱστάμενος πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω, ἐν ὑστεροσήμῳ, ἀστὴρ ἓξ ἀκτίνων. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὅπ. Λ-Α ἔνθεν καὶ ἔνθεν κεραυνοῦ πτερωτοῦ. Κατιωμένον. . . . . ⅄ 6.

Εὑρεθὲν ἐν Κυθήροις νήσῳ παρὰ τὴν Λακωνίαν.

ΑΡΓΟΛΙΣ.

ΑΡΓΟΣ.

44. Ἥμισυ λύκου βαδίζοντος πρὸς ἀριστερά.

Ὅπ. Α ἐν μεγάλῳ σχήματι. Κατιωμένον. . . . . ΣΙΔ 5. Γραμμ. 12,65

Εὑρεθὲν ἐν Κορίνθῳ τῆς Ἀχαΐας.

Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων νομισμάτων τῆς ἐμῆς συλλογῆς.

Ὅμοιον περίπου κεῖται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ U. Koehler, διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς σχολῆς.

45. . . . . ΝΟϹ . . Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ πρὸς δεξιὰ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχουσα ἐστεμμένην δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὅπ. ΑΡΓЄ-ΙΩΝ Ἀετὸς μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων ἱστάμενος πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς δεξιὰ, πλησίον δὲ τῶν ποδῶν ἀνὰ ἓν σφαιρίδιον. Κύκλος ἐκ σφαιριδίων περιβάλλει τὴν παράστασιν. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 5.

Εὑρεθὲν ἐν Ἄργει τῆς Ἀργολίδος.

ΚΥΘΗΡΑ ΝΗΣΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΛΑΚΩΝΙΑΝ.

46. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς δεξιὰ φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα, τὴν δὲ κόμην εἰς βοστρύχους ἐπὶ τοῦ τραχήλου.

Ὅπ. Περιστερὰ ἱπταμένη πρὸς δεξιὰ κρατεῖ διὰ τῶν ὀνύχων στέφανον δάφνης. . . . ⅄ 4.

Εὑρεθὲν ἐν Κυθήροις νήσῳ παρὰ τὴν Λακωνίαν.

47. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης ὁμοία τῇ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 46 νομίσματος, ἀλλὰ μείζων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὄπ. Κ-Υ Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 46 νομίσματος. Κατιωμένον. . . ⅄ 3 ½.
Εὑρεθὲν ἐν Κυθήροις νήσῳ παρὰ τὴν Λακωνίαν.

48. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς δεξιὰ διάφορος τῶν ὑπ' ἀριθ. 46 καὶ 47.
Ὄπ. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 47, ἀλλ' ἄνευ στεφάνου. . . . . ⅄ 3 ¾.
Εὑρεθὲν αὐτόθι.

49. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς δεξιὰ τὴν κόμην ἔχουσα εἰς βοστρύχους ἐπὶ τοῦ τραχήλου· Ἔρως δὲ γυμνὸς μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων ἅπτεται τῆς κεφαλῆς τῆς θεᾶς. . . . . ⅄ 2.
Ὄπ. Ὅμοιος σχεδὸν τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 48 νομίσματος.
Εὑρεθὲν αὐτόθι.

50. Κεφαλὴ Ἀφροδίτης πρὸς δεξιὰ διάφορος τῶν ἀνωτέρω.
ΚΥΘ ἐν τῷ πεδίῳ κάτω. Περιστερὰ ἱπταμένη πρὸς δεξιά, ἐντὸς δὲ τῆς ἄνω πτέρυγος Ἔρως μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων. . . . . ⅄ 3 ½.
Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Τὰ νομίσματα τῆς νήσου Κυθήρων φέρουσιν ἀνεξαιρέτως, ὡς ἐκ τῆς λατρευομένης ἐν Κυθήροις Ἀφροδίτης, τὴν κεφαλὴν τῆς θεᾶς καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῆς σύμβολα, τὸν Ἔρωτα καὶ τὴν περιστεράν.

Ἐπὶ οὐδενὸς νομίσματος τῆς νήσου ἀπαντῶσιν αἱ ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 49 καὶ 50 παραστάσεις.

Ὁ Mionnet οὐδὲν νόμισμα Κυθήρων ἀναγράφει ἐν τῇ Περιγραφῇ τῶν ἑλληνικῶν νομισμάτων. Πρῶτος ὁ Sestini ἐν τοῖς Lett. e dissert. num. tom. II. 1789, σ. 200, ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ Πίν. V, 3, ἀπέδωκεν ὀρθῶς ἓν νόμισμα τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὁ δὲ ἡμέτερος νομισματογνώμων τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐθνικοῦ νομισματικοῦ μουσείου περιγράφει ὀκτὼ νομίσματα Κυθήρων ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων τῶν νήσων Κερκύρας, Λευκάδος κ.τ.λ. σελ. 109-110 καὶ Πίν. Ϛ'., πλὴν διάφορα τῶν νῦν δημοσιευομένων.

Οὐδὲν ἀργυροῦν νόμισμα Κυθήρων εὑρέθη.

ΕΥΒΟΙΑ ΝΗΣΟΣ.

ΧΑΛΚΙΣ.

51. ΧΑΛΚΙ]-ΔΕΩΝ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Γυνή, ἴσως Νίκη ἄνευ πτερύγων, ὀρθία φέρουσα χιτῶνα ποδήρη ἐζωσμένον, ἐπὶ τεθρίππου, τῶν ἵππων βαδιζόντων πρὸς δεξιὰ ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· κρατεῖ δὲ τῇ ἀριστερᾷ μὲν τὰ τῶν ἵππων ἡνία, τῇ δὲ δεξιᾷ μαστίγιον.

Ὄπ. ΘΕΟ-ΚΛΗΣ-ΠΑΥΣΑ-ΝΙΟΥ ἐν τέτταρσι στίχοις ἐντὸς στεφάνου δάφνης ἐστραμμένης πρὸς τἄνω. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 5 ½.
Εὑρεθὲν ἐν Θήβαις τῆς Βοιωτίας.

Ὁ F. Im.-Blumer ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ; Monnaies grecques, p. 221, περιγράφει τετράδραχμον σπανιώτατον τῆς πόλεως Χαλκίδος, γραμμ. 16,05, φέρον ἐφ' ἑνὸς τὸ γράμμα Χ κατ' ἀρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χαϊκὸν τύπον ἐπὶ ἀσπίδος βοιωτικῆς, Ψ οὕτω, καὶ ἐφ ἑτέρου τροχὸν τεσσάρων κνημῶν ἐντὸς ἐγκοίλου τετραγώνου ἀβαθοῦς. Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ κεῖται τετράδραχμον τῆς αὐτῆς πόλεως, γραμμ. 15,7, φέρον ἐφ ἑνὸς ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν Ἀπόλλωνος πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἐφ' ἑτέρου ἐντὸς ἐγκοίλου τετραγώνου ἀβαθοῦς Νίκην ἐφ' ἅρματος, ὡς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 51, ἀλλ' οἱ ἵπποι κατὰ μέτωπον βαδίζουσιν. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς τἄνω διακρίνονται ἀμυδρῶς πως τὰ ἴχνη τοῦ γράμματος Α. Τὸ μοναδικὸν τοῦτο τετράδραχμον, εὑρεθὲν ἐν τῷ δήμῳ Ληλαντίων τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος, δῆλα δή, ἐν τῷ ἱστορικῷ πεδίῳ τοῦ Ληλάντου, ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον ἐν τῷ Παρνασσῷ, τόμ. Ζ'. τεῦχ. Α'., 1883, σ. 77-78.

ΑΜΟΡΓΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

ΑΙΓΙΑΛΗ.

52. Κεφαλὴ γυναικὸς πρὸς δεξιὰ ἐντὸς κύκλου δυσδιακρίτων σφαιριδίων.

Ὄπ. Α ἐν τῷ πεδίῳ ἀριστερά. Γλαὺξ πρὸς ἀριστερὰ στρέφουσα τὴν κεφαλὴν κατὰ μέτωπον. Ἡ παράστασις ἐντὸς ἐγκοίλου κυκλοειδοῦς. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 2.

Εὑρεθὲν ἐν Ἀμοργῷ νήσῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Δὲν περιλαμβάνεται ἐν τοῖς ὑπὸ Π. Λάμπρου δεδημοσιευμένοις κατὰ τὸ 1870 ἐν ἰδίῳ τεύχει, « Νομίσματα τῆς Ἀμοργοῦ καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πόλεων », μεθ' ἑνὸς πίνακος.

Τὰ νομίσματα τῆς νήσου ταύτης καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πόλεων Αἰγιάλης, Μινώας καὶ Ἀρχεσίνης σπανίως εὑρίσκονται καὶ μάλιστα τὰ τῆς Μινώας, ἧς μόνον τρία εἰσὶ αὐτοκρατορικὰ γνωστά, οὐδὲν δὲ τῶν ἄλλων αὐτῆς πόλεων. Ἐν τῷ Παρνασσῷ, τόμ. Ζ'. τεῦχ. Α'., 1883, σελ. 78-79, ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ νόμισμα χαλκοῦν, 5 $^3/_4$, τῆς Μινώας, φέρον ἐφ' ἑνὸς τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα πρὸς δεξιὰ ἐστεμμένην δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΥΤΚΜΑ . . . . C καὶ ἐφ' ἑτέρου ΜΙΝΟΗΤΩΝ καὶ γυναῖκα ὀρθίαν φέρουσαν χιτῶνα ποδήρη καὶ ἱμάτιον· πέπλος δὲ καλύπτει τὴν κεφαλήν, ἐφ' ἧς δυσδιάκριτον πυργοειδὲς ἀντικείμενον, κρατεῖ δὲ τῇ ἀριστερᾷ ἴσως κέρας Ἀμαλθείας. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Ἐν τῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων κεῖται ἓν ὅμοιον περίπου τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 3,092.

ΑΝΔΡΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

53. ΑΚΑCЄΠ ἐν τῷ πεδίῳ ἀριστερά. Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεουήρου πρὸς δεξιὰ ἐστεμμένη δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΑΝΔΡΙΩΝ ἐν τῷ πεδίῳ ἀριστερά. Ἀνὴρ (Βάκχος;) ἐνδεδυμένος χιτῶνα ποδήρη ἐζωσμένον καὶ ἱμάτιον ἵσταται πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· κρατεῖ δὲ τῇ μὲν ἀριστερᾷ ὑψουμένῃ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ προτεινομένῃ ἀγγεῖον (κάνθαρον)· παρὰ δὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα πάνθηρ ἔχων τὴν κεφαλὴν πρὸς τἄνω ἐστραμμένην. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 6 $^3/_4$.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Τ' αὐτοκρατορικὰ τῆς νήσου ταύτης νομίσματα σπανίως εὑρίσκονται.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

54. ΟΜΗΡΟΥ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιά. Κεφαλὴ πωγωνοφόρος (Ὁμήρου) πρὸς δεξιὰ φέρουσα διάδημα, τὴν δὲ κόμην εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ τραχήλου.

Ὄπ. ΙΗΤ-ΩΝ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἀθηνᾶ μετὰ περικεφαλαίας, ἱσταμένη πρὸς δεξιὰ ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος, φέρει χιτῶνα ποδήρη καὶ ἱμάτιον ἐζωσμένον, κρατεῖ δὲ τῇ μὲν ἀριστερᾷ προτεινομένῃ ἀσπίδα, τῇ δὲ δεξιᾷ ὑψουμένῃ δόρυ· ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ μικρὸς φοίνιξ. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 5.

Εὑρεθὲν ἐν Ἴῳ νήσῳ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

55. Κεφαλὴ ὁμοία τῇ ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 54 νομίσματος, ἀλλὰ ἐλάσσων, ἐλλείπει δὲ ἡ ἐν τῷ πεδίῳ ἐπιγραφή.

Ὄπ. ΙΗ-Τ ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοίνικος ὀκτὼ κλάδων. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 3.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

(ΠΙΝΑΞ Δ΄. 56-70.)

56. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 54, ἀλλ᾽ ἡ κεφαλὴ διάφορος καὶ ἐλάσσων.

Ὄπ. Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 54, ἀλλ᾽ ἄνευ φοίνικος ἐν τῷ πεδίῳ . . . ⅄ 3 ½.

57. Κεφαλὴ ἀνδρὸς ἀγενείου πρὸς ἀριστερὰ (Ἀπόλλωνος;) ἔχουσα τὴν κόμην ἐν μέρει μὲν κύκλῳ δεδεμένην δίκην στέμματος, ἐν μέρει δ᾽ εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ τραχήλου.

Ὄπ. Ι-ΗΤ ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοίνικος ἐννέα κλάδων. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 1 ¾.

Εὑρεθὲν ἐν Σαλαμῖνι νήσῳ παρὰ τὴν Ἀττικήν.

Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ κεῖνται καὶ τὰ ἑξῆς:

1ον Κεφαλὴ ἀνδρὸς πωγωνοφόρος πρὸς δεξιά. Ὄπ. ΙΗ-Τ ἐν δυσὶ στίχοις ἐντὸς στεφάνου δάφνης . . . . . ⅄ 1 ¾.

2ον Ὅμοιος τύπος, ἀλλ᾽ ὄπισθεν ΙΗ. Κατιωμένον. . . . . ⅄ 2.

3ον Κεφαλὴ ἀνδρὸς πωγωνοφόρος πρὸς δεξιά. Ὄπ. Ι-Η κάτωθεν τριαίνης πρὸς τἄνω ἐστραμμένης. . . . . ⅄ 3 ¼.

4ον Ὅμοιος τύπος τῷ ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 54, πλὴν φέρων ἐφ᾽ ἑνὸς ἐν ὑστεροσήμῳ κεφαλὴν ἀνδρὸς πωγωνοφόρου καὶ ἐφ᾽ ἑτέρου ἐπίσης ἐν ὑστεροσήμῳ ἀκριβῶς τὸν αὐτὸν τύπον τοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 54 νομίσματος. . . . . ⅄ 4 ½.

5ον Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σευήρου πρὸς δεξιά. Ὄπ. ΙΗΤ-ΩΝ καὶ ὁ συνήθης τῆς Ἀθηνᾶς τύπος . . . . . ⅄ 5.

Οὐδὲν ἀργυροῦν νόμισμα τῆς νήσου ταύτης εὑρέθη μέχρι σήμερον.

Ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἴου φέρεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεφαλὴ Ὁμήρου, ὡς καταγομένου κατὰ τὴν παράδοσιν ἐξ αὐτῆς. Κατὰ τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀούλου Γελλίου δίστιχον, (Νύκτ. Ἀττ. 6. 3, καὶ 11), καὶ ἡ Ἴος ἡμιλλᾶτο πρὸς τὰς πόλεις Σμύρνην, Ῥόδον, Κολοφῶνα, Σαλαμῖνα, Ἄργος, Ἀθήνας περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ὁμήρου, ὑπῆρχε δὲ καὶ τάφος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς νήσου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

(Ῥαγκαβῆ, Τὰ Ἑλληνικά, τόμ. 3, σελ. 217). Ὁ δὲ ὄπισθεν τῶν νομισμάτων φοίνιξ ἴσως ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὴν πρότερον ὀνομασίαν τῆς νήσου, ἥτις ἐκαλεῖτο Φοινίκη.

ΜΗΛΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

58. ΑΝΤΩ-ΝΕΙΝΟϹ πέριξ τῆς προτομῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου πρὸς δεξιὰ ἐχούσης τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένην δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΜΗ-ΛΙ-ΩΝ ἐν τρισὶ στίχοις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. . . . . Ⓐ 2 ½.

Ἄδηλος ὁ τῆς εὑρέσεως τόπος.

ΠΑΡΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

59. Τράγος μετὰ μεγάλων κερῶν πρὸς δεξιά, κλίνει τὸ δεξιὸν γόνυ ἐπὶ γραμμῆς ἐκ σφαιριδίων παριστώσης τὸ ἔδαφος. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων ἡμιφθάρτων.

Ὄπ. Τετράγωνον ἔγκοιλον ἀβαθὲς διῃρημένον εἰς τέσσαρα τετράγωνα, ὧν ἡ ἐπιφάνεια ἀνώμαλος.

Ⓐ 3 ½. Γραμμ. 5,945

Εὑρεθὲν ἐν Πάρῳ νήσῳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

ΣΙΦΝΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

60. Κεφαλὴ ἀνδρὸς ἀγενείου πρὸς δεξιὰ (Ἀπόλλωνος;).

Ὄπ. ΣΙ-Φ ἐν τῷ πεδίῳ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Ἀετὸς μετὰ πτερύγων ἠνεῳγμένων κρατῶν διὰ τοῦ ῥάμφους ὄφιν. Κατιωμένον . . . . . Ⓐ 3 ⅔.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

ΣΥΡΟΣ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

61. Κεφαλὴ πωγωνοφόρος πρὸς δεξιά, φέρουσα ὑπεράνω τοῦ μετώπου μικρὰ κέρα, τὴν δὲ κόμην ἔχουσα εἰς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ τραχήλου.

Ὄπ. ΣΥΡΙ ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω. Αἴξ βαδίζουσα ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος· ἐν τῷ πεδίῳ στάχεις. Κατιωμένον. . . . . Ⓐ 1 ⅔.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

ΘΗΡΑ ΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ.

62. ΑΥΤΚΜΑΥ-Ρ.-ΟΥΗΡΟϹ πέριξ προτομῆς μετὰ θώρακος καὶ χλαμύδος τοῦ αὐτοκράτορος Λουκίου Οὐήρου πρὸς δεξιά, ἐστεμμένης δάφνῃ προσδεδεμένῃ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΘΗΡΑΙ-ΩΝ πέριξ Ἀπόλλωνος ἱσταμένου καὶ φέροντος χιτῶνα ποδήρη καὶ ἱμάτιον ἐζωσμένον, κρατεῖ δὲ τῇ μὲν ἀριστερᾷ λύραν, τῇ δὲ δεξιᾷ προτεινομένῃ πλῆκτρον. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον. . . . . Ⓐ 8.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Ἐν τῷ Πίν. IV, ἀριθ. 62 ἐσφαλμένως γέγραπται ΑΥΤΚΜΑ Γ ΟΥΗΡΟϹ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΝΙΑ.

ΜΥΟΥΣ.

63. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος ἐστεμμένη δάφνῃ πρὸς δεξιά.
Ὄπ. ΜΥΗ Κύκνος πρὸς ἀριστερὰ ἐντὸς μαιάνδρου. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 2 ½.
Ἄδηλος ὁ τῆς εὑρέσεως τόπος.

ΚΙΛΙΚΙΑ.

ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΙΣ.

64. ΑΥΤΜΑΝ-ΤΩΓΟΡΔΙΑΝ[ΟC Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Γορδιανοῦ Γ'. πρὸς δεξιά, ἐστεμμένη στεφάνῳ ἀκτινωτῷ προσδεδεμένῳ ὄπισθεν διὰ ταινιῶν· φέρει δὲ θώρακα καὶ χλαμύδα. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. ΕΙΡΗΝΟ-ΠΟ-ΛΕΙΤΩΝ Ἀσκληπιὸς ἡμίγυμνος, ἱστάμενος ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος, στρέφει τὴν κεφαλὴν πρὸς ἀριστερά, κρατεῖ δὲ τῇ δεξιᾷ ῥάβδον, περὶ ἣν ἑλίσσεται ὄφις, παρ' αὐτῷ δ' Ὑγίεια, φέρουσα χιτῶνα ποδήρη καὶ ἱμάτιον ἐζωσμένον, κρατεῖ διὰ τῶν δύω χειρῶν ὄφιν· ἐν δὲ τῷ ἐξέργῳ πέντε γράμματα δυσδιάκριτα. Κατὰ τὸν Mionnet, Suppl. tom. 7, p. 221, ἀναγινώσκονται ὡς ἑξῆς: ΕΤ. ΒΥΡ (ἔτος 192). Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. Κατιωμένον . . . . . ⅄ 9.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ.

65. Κεφαλὴ νεανικὴ κερασφόρος πρὸς δεξιά.
Ὄπ. Ἀετὸς πρὸς δεξιὰ ἐντὸς τετραγώνου, σχηματιζομένου ὑπὸ τεσσάρων ἀναγλύφων γραμμῶν.
ΗΛ 1 ⅔. Γραμμ. 2,545

Προελθὸν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας.

66. Κεφαλὴ κερασφόρος νεανικὴ (Βάκχος;) κισσῷ ἐστεμμένη πρὸς δεξιά.
Ὄπ. Κεφαλὴ κερασφόρος ἀνδρὸς (Πανός;) κισσῷ ἐστεμμένη πρὸς δεξιά. ΗΛ 1 ⅔. Γραμμ. 2,53
Προελθὸν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας.

[redacted]

67. Γλαὺξ πρὸς ἀριστερά.
Ὄπ. Τετράγωνον ἔγκοιλον ἀκανόνιστον. . . . . ΗΛ 1. Γραμμ. 1,295
Διάτρητον.
Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.
Ὅμοιον κεῖται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ U. Koehler, διευθυντοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς σχολῆς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΥΡΗΝΑΪΚΗ.

ΚΥΡΗΝΗ.

68. Κεφαλὴ ἵππου μετὰ τοῦ λαιμοῦ πρὸς δεξιὰ ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. Κεφαλὴ κριοῦ πρὸς δεξιὰ ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων. . . . ⚹ 3/4. Γραμμ. 0,405

Εὑρεθὲν ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ πολλῶν ἄλλων χρυσῶν νομισμάτων τῆς Κυρήνης.

Δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Müller, Numismatique de l'ancienne Afrique.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ.

ΚΡΑΣΣΟΣ.

69. CRAS ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω. Ἥμισυ νηὸς πρὸς δεξιὰ, ἐπὶ δὲ τῆς πρῴρας κόσμημά τι ἀκτινωτόν. Ἡ παράστασις ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. Κροκόδειλος πρὸς δεξιὰ μετὰ χάσματος ἐπὶ γραμμῆς παριστώσης τὸ ἔδαφος. Κατιωμένον. . . . . ⚹ 7 1/4.

Εὑρεθὲν ἐν Πειραιεῖ τῆς Ἀττικῆς.

Ἡ ὄπισθεν παράστασις, ἀλλὰ μεθ' ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς ΚΡΑΣ, ἀπαντᾷ καὶ ἐπί τινος χαλκοῦ νομίσματος τοῦ αὐτοῦ, δημοσιευθέντος καὶ ὑπὸ τοῦ F. Feuardent, Égypte ancienne, tom. II. p. 1, Pl. XXXVI, N° 538 bis.

ΡΩΜΑΙΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ.

70. HADRIANVS-AVGCOSIIIPP Προτομὴ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ μετὰ χλαμύδος πρὸς δεξιὰ ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

Ὄπ. TEMPORVM-FELICITAS ἐν τῷ πεδίῳ ἄνω καὶ κάτω. Αἱ τέσσαρες ὧραι τοῦ ἐνιαυτοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν τεσσάρων γυμνῶν παίδων, ὧν ὁ μὲν πρὸς δεξιὰ πρῶτος, ὅστις πλημμελῶς ἐν τῷ ὄπισθεν τετάρτῳ πίνακι ἀπεικονίσθη φέρων ἱμάτιον, κρατεῖ τῇ μὲν δεξιᾷ ἐπὶ τοῦ ὤμου ῥάβδον μετὰ ταινιῶν ἐπὶ τοῦ ἄκρου αὐτῆς, τῇ δ' ἀριστερᾷ δυσδιάκριτόν τι· ὁ δὲ δεύτερος κέρας Ἀμαλθείας· ὁ δὲ τρίτος σεῖστρον καὶ δρέπανον καὶ ὁ τέταρτος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ κανοῦν· κύων δ' ἀναπηδᾷ παρὰ τὸν δεύτερον ἐκτείνοντα πρὸς αὐτὸν τὴν χεῖρα. Κατιωμένον . . . . . ⚹ 9 3/4.

Εὑρεθὲν αὐτόθι.

Ὅμοιον κεῖται ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Βιέννης, H. Cohen, Description historique des monnaies frappées sous l'empire romain, tom. II. p. 225, N° 1436.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Σελ. 26, στίχῳ 10, Νασιώπη Λέσβου.

Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ταύτης ἀπεδόθησαν λίαν ὀρθῶς εἰς τὴν Νᾶσον, μικρὰν νῆσον κειμένην μεταξὺ Λέσβου καὶ Αἰολίδος, καλουμένην δὲ νῦν Νησὶ ἢ Μοσχοννήσια. Ἀνάγνωθι τὰ ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Ἐαρινοῦ γραφέντα ἐν τῷ Μουσείῳ καὶ Βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς. Περίοδος Β'. Ἔτος Α'. 1875-1876. Ἐν Σμύρνῃ, σελ. 120 καὶ F. Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, p. 280-281.

Σελ. 27, στίχῳ 30, Ἀββαιτῶν Μυσῶν Καρίας.

Ἔν τινι ἐπιγραφῇ, εὑρεθείσῃ ἐπὶ τῶν συνόρων Μυσίας καὶ Φρυγίας, ἁπαντᾷ: *ὁ δῆμος ὁ Μυσῶν Ἀββαειτῶν* (Boekh, N° 3,849). Παρεδέχθημεν τὴν ἐπὶ τοῦ νομίσματος γραφὴν κατὰ γενικήν, διότι κατ' ὀνομαστικὴν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, Ἄββα ἢ Ἄββαι ἢ Ἀββαῖτοι δὲν φέρεται ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς, ἀλλ' Ἄβα. Ὁ W. H. Waddington ἀποδίδει τὰ φέροντα τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν νομίσματα εἰς τὴν Μυσίαν (Revue numismatique, 1851, p. 230-231), ὁ δὲ Mionnet, Supplément, tom. 6, p. 434, εἰς τὴν Ἄβαν τῆς Καρίας.

Σελ. 28, στίχῳ 29, Μαύσσολλος βασιλεὺς Καρίας.

Παρεδέχθημεν τὴν ἐπὶ τοῦ νομίσματος γραφὴν ἀντὶ τῆς ἀπαντώσης ἐν τοῖς συγγραφεῦσιν ἢ ταῖς ἐπιγραφαῖς. Παράβαλε τὰ ἐν τῷ λεξικῷ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Πάπε χωρία τῶν συγγραφέων.

Σελ. 76, στίχῳ 17, ΓΕΡΟΝΤΩΝ.

Ἄλλοτε ἐσφαλμένως ἀνεγινώσκετο ἐπί τινος χαλκοῦ νομίσματος τῆς Λακεδαίμονος ΓΕΡΟΝΙΩΝ (Mionnet, tom. II. p. 220, 48), ὡς κύριον ὄνομα, ἀνεγράφη δὲ καὶ ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Πάπε, ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη ἐπανωρθώθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν συνεδρίᾳ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ. Βλέπε Πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ περιοδικῷ συγγράμματι, τόμ. Η'. τεῦχ. Ε'., 1884, σελ. 420. Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρακτικῶν ἀνέγνων τὴν ἐπανόρθωσιν ταύτην καὶ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ F. Imhoof-Blumer, Monnaies grecques, p. 171, ἔνθα ἀναφέρεται, ὅτι ἐσφαλμένως ἀνεγινώσκετο καὶ ΚΡΟΝΙΩΝ.

Σελ. 90, στίχῳ 11, Ἄργος Ἀργολίδος.

Τὸ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ U. Koehler σιδηροῦν νόμισμα τοῦ Ἄργους, 5. γραμμ. 10,96, φέρει ἥμισυ λύκου πρὸς δεξιὰ ἐστραμμένου, ἐδημοσιεύθη δ' ἐν τοῖς Mittheilungen des deutschen archäologischen Institutes, 1882, p. 1-7.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ U. Koehler θεωρεῖ ἀναμφισβήτητον τὴν ὕπαρξιν σιδηρῶν νομισμάτων ἀνηκόντων εἰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἀναγράφει δ' ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ κειμένου καὶ τὰ ἑξῆς:

1. Τεγέα Ἀρκαδίας.
Κεφαλὴ Γοργόνος.
Ὄπ. ΞΓΞΤ Γλαὺξ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ δυσδιακρίτου ἀντικειμένου, τὴν κεφαλὴν στρέφουσα κατὰ μέτωπον. . . . . ΣΙΔ 5.
Ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ U. Koehler.

2. Ὅμοιος τύπος, ἀλλ' ἡ γλαὺξ πρὸς ἀριστερὰ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ δυσδιάκριτος.
Ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ.

3. Ὅμοιος τύπος . . . . . ΣΙΔ Γραμμ. 8,8
Ἐν τῷ μουσείῳ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας.
Ἡ ἀπονομὴ τοῦ νομίσματος τούτου εἰς τὴν Τεγέαν ἐγένετο κατὰ πρῶτον, καί τοι τῆς ἐπιγραφῆς ἐφθαρμένης οὔσης, ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως Ποστολάκα, ὅπερ ἐν ἀγνοίᾳ δὲν ἐμνημόνευσεν ὁ U. Koehler.

4. Ἄργος Ἀργολίδος.
Ἥμισυ λύκου βαδίζοντος πρὸς ἀριστερά.
Ὄπ. Α ἐν μεγάλῳ σχήματι.
Ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου, ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Prokesch.

5. Πόλις ἄγνωστος.
Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς.
Ὄπ. Σφαιρίδιον κατὰ τὸ κέντρον τοῦ πεδίου, περὶ ὃ γράμματα μεγάλα κατεστραμμένα.
Ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Βερολίνου.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ U. Koehler ἀναφερομένων προσθέτομεν καὶ τὰ ἑξῆς:
Ἄργος Ἀργολίδος.
Ἥμισυ λύκου πρὸς ἀριστερά.
Ὄπ. Α ἐν μεγάλῳ σχήματι . . . . . ΣΙΔ 6 ½. Γραμμ. 14,5
Ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Κοπεγχάγης.
Ἐξ ἐκμαγείου σταλέντος τῷ Ἀχ. Ποστολάκᾳ ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Müller, διευθυντοῦ τοῦ εἰρημένου μουσείου.

Ὁ δὲ Ἀθανάσιος Σ. Ῥουσόπουλος, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ, Ἐγχειρίδιον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας. Ἔκδοσις Γ'. 1875, σελ. 107, ἐν ὑποσημειώσει ἀναγράφει τὰ ἑξῆς:

« *Σημειώνω ἐνταῦθα ὡς πρωτοφανὲς πρᾶγμα ἐν τῇ νομισματικῇ ἐπιστήμῃ, ἀλλὰ βεβαιότατον, ὅτι ἐν ἔτει* 1873 *ἐνομίσθησάν μοι δύω νομίσματα σιδηρᾶ, ὧν τὸ ἓν εὑρέθη ἐν Ἀργολίδι,*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὸ δ' ἕτερον ἐν Αἰγίνῃ· καὶ τοῦ μὲν ὁ τύπος ἦν ἐφθαρμένος, τούτου δὲ σαφής, ὁ τοῦ Ἄργους, ἔνθεν μὲν ἥμισυ λύκου πρὸς δεξιά, ἑτέρωθεν δὲ ἄλφα μέγα ὁριζοντίαν ἔχον τὴν ἐνοῦσαν τὰ σκέλη κεραίαν. »

Δέκα ἐν ὅλῳ σιδηρᾶ ἑλληνικὰ νομίσματα εἰσὶ γνωστὰ μέχρι σήμερον, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Ῥουσοπούλου ἀναφερομένων.

Σελ. 95, στίχῳ 2, Μυοῦς Ἰωνίας.

Ὁ W. H. Waddington ἀποδίδει λίαν ὀρθῶς τὸ νόμισμα τοῦτο εἰς τὴν Μυοῦντα τῆς Ἰωνίας (Révue numismatique, 1858, p. 166-168 καὶ Pl. V. N° 6), ὁ δὲ Mionnet, Supplément, tom. 6, p. 444, N° 45, εἰς τὰ Ἄλινδα τῆς Καρίας, ἀναγνώσας ἐσφαλμένως τὴν ἐπὶ τοῦ πεδίου ἐπιγραφὴν ΜΥΗ ΑΛΙΝ.

Ὅμοιον τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλὰ μεῖζον κεῖται ἐν τῷ νομισματικῷ μουσείῳ τῶν Παρισίων καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ W. H. Waddington.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ καταλόγου κατετέθησαν ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ νομίσματα ἐν ὅλῳ τριακόσια, ἤτοι, 3 χρυσᾶ, 13 ἐξ ἠλέκτρου, 148 ἀργυρᾶ καὶ 136 χαλκᾶ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ.	14,	στίχ.	6,	ἀντὶ·	Ζ'. Νομίσματα φέροντα	ἀνάγνωθι·	Ζ'. Σύμβολα φέροντα
»	15,	»	10,	»	Ἄγειρα Ἀχαΐας.	»	Αἴγειρα Ἀχαΐας.
»	16,	»	21,	»	Τιβέριος. Ἀντωνία.	»	Ἀντωνία. Τιβέριος.
»	23,	»	13,	»	ΖΗΝΟΝΙΔΑΙ.	»	ΖΗΝΩΝΙΔΑΙ.
»	43,	»	26,	»	κοινῶς Δάξ.	»	κοινῶς ὁ Δάξ.
»	60,	»	25,	»	Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Λ. ΟΥΗΡΟΥ.	»	Μ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Λ. ΟΥΗΡΟΣ.
»	80,	»	8,	»	κρατεῖ δὲ δεξιᾷ χειρὶ	»	κρατεῖ δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ
»	80,	»	14,	»	Monnaies Grecques,	»	Monnaies grecques,
»	80,	»	25,	»	ἐγκύλου ἀβαθοῦς	»	ἐγκοίλου ἀβαθοῦς
»	83,	»	23,	»	ἐν Λύσσῃ	»	ἐν Λήσσῃ
»	84,	»	9,	»	ἐλληνικῶν	»	ἑλληνικῶν
»	85,	»	29,	»	αὐτοῦ	»	αὑτοῦ
»	86,	»	4,	»	ἔχουσαν	»	ἔχουσα
»	87,	»	28,	»	εἰς τήν	»	εἰς τὴν
»	87,	»	30,	»	περίεργος	»	περίεργον
»	89,	»	10,	»	ἐγκύλου	»	ἐγκοίλου
»	89,	»	19,	»	φέρον	»	φέρων
»	90,	»	25,	»	φέρουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα	»	φέρουσα διάδημα
»	91,	»	32,	»	αὐτοῦ	»	αὑτοῦ

Ἐν σελ. 35, 43, 66, προτιμητέα ἡ γραφὴ Κᾶρος.

Σελ. 79, στίχ. 4, ἀντὶ· συμβόλων καὶ κερματίων. ἀνάγνωθι· νομισμάτων καὶ συμβόλων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

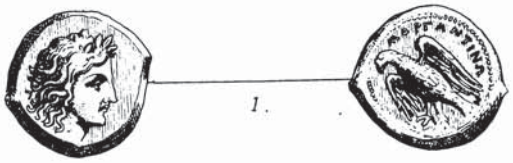

1.

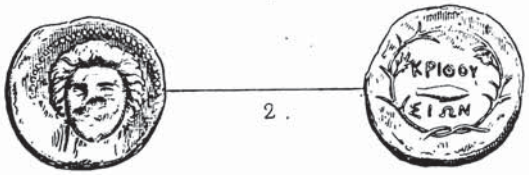

2.

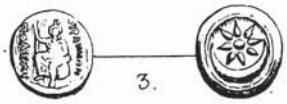

3.

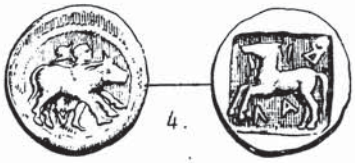

4.

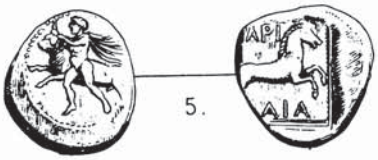

5.

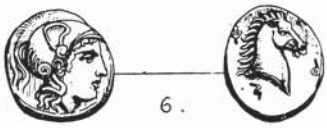

6.

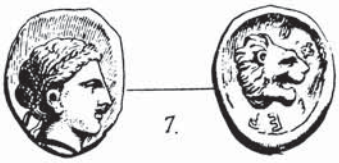

7.

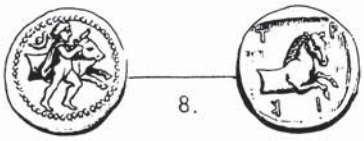

8.

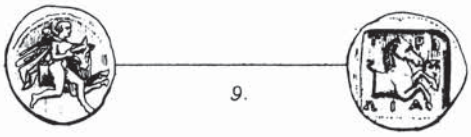

9.

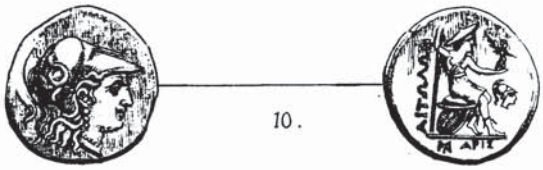

10.

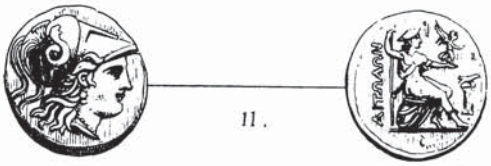

11.

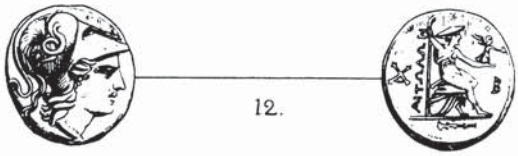

12.

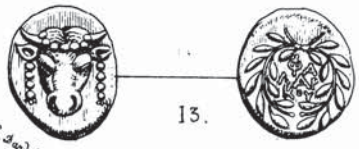

13.

14.

15.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

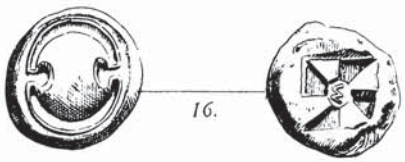
16.
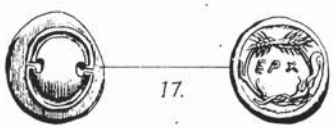
17.

18
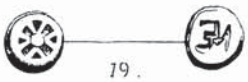
19.

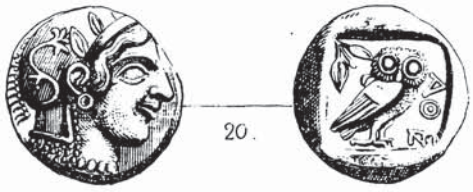
20.

21.

22.
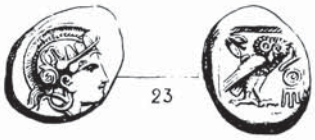
23

24.

25.

26.

27.

28.

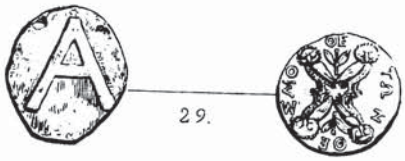
29.
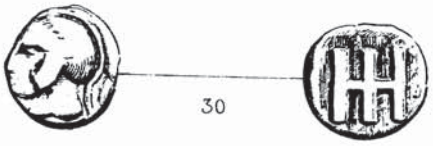
30

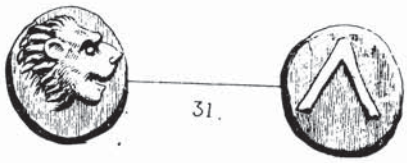
31.
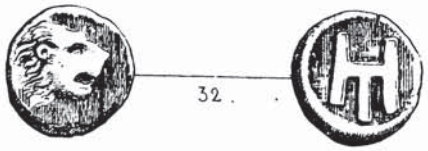
32.

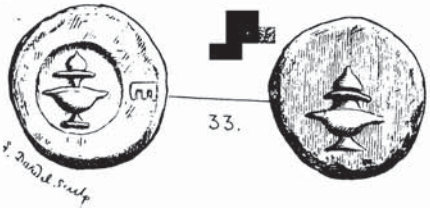
33.
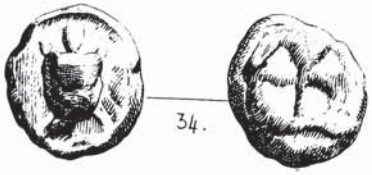
34.
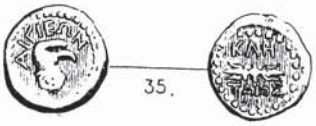
35.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

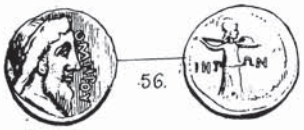
56.
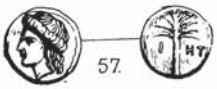
57.

58.
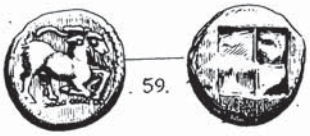
59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

69

70.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλεως
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

BK
M842

Αριθ. εισ. 131756

ΠΕΙΡΑΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗ

Η ΣΚΕΥΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΦΙΛΩΝΟΣ

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΕΚΤΑΚΤΩι ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙ ΤΟΥ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΛΙΚΩΝΟΣ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΚΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1882

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΤΗι ΣΕΒΑΣΤΗι ΜΟΙ ΜΗΤΡΙ

ΑΝΝΗι Ν. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΕΡΟΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΣΚΕΥΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΦΙΛΩΝΟΣ

Ὁ Πειραιεύς, ὡς ἔχων τρεῖς αὐτοφυεῖς καὶ πολεμικοὺς λιμένας, κατέστη ἡ ἐμπορικωτέρα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πόλις, τὸ ἐπίνειον καὶ ὁ ναύσταθμος τῶν Ἀθηνῶν. Μακραὶ σειραὶ νεωσοίκων, ἐν Μουνυχίᾳ, ἐν Ζέᾳ καὶ ἐν Κανθάρῳ, ἐφύλαττον ἐν καιρῷ εἰρήνης τὰ σκάφη τετρακοσίων περίπου νηῶν, ἐμπορικαὶ δὲ στοαὶ συνεκέντρουν τοὺς ἁπανταχοῦ τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου ἐμπόρους. Θέατρα, ναοί, νεώρια, σκευοθῆκαι ἐκόσμουν τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν ἐξησφάλιζεν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν. Πραγματοποιηθείσης τέλος τῆς σωτηριώδους ἀρχῆς τοῦ Θεμιστοκλέους, ἐδρεώθη ἡ δόξα τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας διὰ τὸ εὐφυὲς τῶν λιμένων τοῦ Πειραιῶς. Δυστυχῶς, ἕνεκα τῶν πολλῶν καταστροφῶν, ἃς ὑπέστη κατὰ καιρούς, ἡ πόλις περιῆλθε, παρακολουθήσασα κατ' ἀνάγκην τὴν τύχην τῶν Ἀθηνῶν, εἰς ἄσημον χωρίον μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ποῦ ἡ εὐρεῖα τοῦ Ἱπποδάμου ἀγορά, οἱ ναοὶ τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος καὶ Ἀθηνᾶς, αἱ στοαὶ καὶ ὄπισθεν αὐτῶν τὸ ἄγαλμα τοῦ Δήμου, τὰ τείχη ὁ ναύσταθμος, τὰ τετρακόσια ἀξιόμαχα πλοῖα καὶ ἡ περίφημος τοῦ Φίλωνος Σκευοθήκη; Πάντα ταῦτα ἐντελῶς κατεστράφησαν σὺν τῇ καταπτώσει τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, καὶ μόνον ἐρείπια, ἢ μᾶλλον, ἀψύχους τετραγώνους λίθους πειραϊκούς, συναντᾷ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὁ περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς πόλεως ἀσχολούμενος ἐκεῖ, ἔνθα ἐδιδάσκοντο τὰ δράματα τοῦ Σοφοκλέους, ἐκεῖ, ἔνθα ἐλατρεύετο τὸ Κάλλος καὶ ἡ Σοφία.

Μεταξὺ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων ἀναγράφεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἡ Σκευοθήκη τοῦ Φίλωνος, χρησιμεύουσα ὡς ἀποθήκη ὑλικοῦ διὰ τὰς νῆας τοῦ Ἀττικοῦ ναυστάθμου. Ὁ Στράβων, ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς (τόμ. Α'. σ. 339) ἁπλῶς ἀναφέρει, μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Μουνυχίας, ὅτι οἱ λιμένες ἦσαν πλήρεις νεωρίων, ἐν οἷς καὶ ἡ ὁπλοθήκη, Φίλωνος ἔργον. Ἀλλ' ἂν ἵστατο ἐν Ζέᾳ, ἐν Μουνυχίᾳ, πλησίον τοῦ Κανθάρου, δὲν γνωρίζομεν. Ἀναμφιβόλως θὰ ἵστατο παρὰ τὰ νεώρια, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῶν λέξεων τοῦ γεωγράφου δῆλον γίνεται· ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα τὴν θέσιν αὐτῆς ἀσφαλῶς νὰ προσδιορίσωμεν στηριζόμενοι εἰς τὰ ἐν παρόδῳ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντα. Ὁ Παυσανίας, ὁ μετὰ ἰδιαζούσης ἀκριβείας τὰ τῶν πόλεων περιγράφων, οὐδαμοῦ ἀναγράφει σκευοθήκην καὶ Φίλωνα ἀρχιτέκτονα. Ὁ Πλούταρχος, (ἐν βίῳ Σύλλα, τ. Π. σ. 436,23), ὅτι ὁ Σύλλας κατέκαυσε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν ὁπλοθήκην τοῦ Φίλωνος, θαυμαζόμενον ἔργον. Ὁ Πλίνιος, ὅτι ἡ ἐν Πειραιεῖ τοῦ Φίλωνος σκευοθήκη ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ τὰ σκεύη χιλίων νηῶν, καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Αἰσχίνης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

(3,25) «καὶ σκευοθήκην ᾠκοδόμουν», τὴν ὕπαρξιν μόνον τῆς περιφήμου ὁπλοθήκης παραδέχονται. Ἐντεῦθεν βλέπομεν, ὅτι αἱ περὶ αὐτῆς εἰδήσεις τῶν ἀρχαίων εἰσὶν ἀνεπαρκεῖς εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως τοῦ τόσον σπουδαίου οἰκοδομήματος.

Μετὰ τοὺς συγγραφεῖς ἔρχονται, ἀμυδρὸν φῶς διαχέουσαι περὶ τὴν ἀκριβῆ τῆς σκευοθήκης τοποθέτησιν, αἱ ὑπὸ τοῦ Ῥοὸς τῷ 1834 ἀνακαλυφθεῖσαι ἐν τοῖς θεμελίοις τῶν ἀποθηκῶν τῆς διαμετακομίσεως τοῦ τελωνείου Πειραιῶς ἐπιγραφαὶ καὶ ὑπὸ τοῦ Α. Βοικχίου τὸ πρῶτον δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντι συγγράματι (Urkunden über das Seewesen des Attischen Staates). Διεξελθόντες μετὰ προσοχῆς ἁπάσας τὰς ἀνωτέρω ἐπιγραφὰς οὐδαμοῦ εὕρομεν τὴν ὀνομαστὴν σκευοθήκην καὶ τὸν Φίλωνα ὡς ἀρχιτέκτονα αὐτῆς. Μιᾷ λέξει τὰ τῶν ἐπιγραφῶν εἰσιν ἀμφίβολα καὶ ὅλως συγκεχυμένα· διὰ παραθέσεως δὲ τῶν οἰκείων χωρίων δειχθήσεται, ὅτι ἐν Πειραιεῖ πολλαὶ σκευοθῆκαι ὑπῆρχον εἰς διάφορα τῆς πόλεως μέρη ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως τῶν τριῶν πολεμικῶν ναυστάθμων.

Ἐν τῇ τετάρτῃ ἐπιγραφῇ (σ. 312) φέρονται τὰ ἑξῆς. «Ἀριθμὸς σκευῶν ξυλίνων καὶ κρεμαστῶν, ὧν ἐν τοῖς νεωρίοις καὶ ἐν τῇ σκευοθήκῃ κατελάβομεν» καὶ κατωτέρω (σ. 323) «Ἀριθμὸς ὑποζωμάτων τῶν ἐν τῇ σκευοθήκῃ.» Ἐν δὲ τῇ πέμπτῃ ἐπιγραφῇ (σ. 339) τὰ ἑξῆς. «Τάδε ἀπελάβομεν σκεύη κρεμαστὰ ἐπὶ τὰς ἐξαιρέτους τριήρεις ἐν τῇ σκευοθήκῃ καὶ παρέδομεν.» Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ στίχῳ τῆς ἐννάτης ἐπιγραφῆς (σ. 353) ἀναγινώσκομεν. «Τῶν δὲ κρεμαστῶν ἐν τῇ σκευοθήκῃ»· τὰ αὐτὰ δὲ ἐπαναλαμβάνονται ἐν σελίδι 354 ὡς καὶ ἐν σελίδι 356. Ἐν δὲ τῇ ἑνδεκάτῃ (σ. 395) ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς. «Τάδε παρελάβομεν καὶ ἀπελάβομεν σκεύη κρεμαστὰ ἐν νεωρίοις.....καὶ ἐν ἀκροπόλει», πλειστάκις δὲ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, «ἐν νεωρίοις παρελάβομεν ἱστία.....καὶ ἐν ἀκροπόλει» φέρονται. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ (σ. 404) «ἥλων σιδηρῶν τῶν ἀπὸ τῆς σκευοθήκης περιγενομένων» καὶ περαιτέρω «ἀκαὶ σιδηραῖ τῶν ἀπὸ τῆς σκευοθήκης....» καὶ «δεσμὰ σιδηρᾶ καινὰ τῶν ἀπὸ τῆς σκευοθήκης» καὶ «παράδειγμα τῶν κεραμίδων τῶν ἐπὶ τὴν σκευοθήκην, παραιετίδες ἡγεμόνες λεοντοκέφαλοι Η, ἕτεροι ἡγεμόνες λεοντοκέφαλοι ..... καὶ καλυπτὴρ ἀνθεμωτός», καί, «κλεῖθρα ἀπὸ τῶν σκευοθηκῶν τῶν ξυλίνων», καί, «παράδειγμα ξύλινον τῆς τριγλύφου τῆς ἐγκαύσεως», καί, (σ. 412) «ἐν τῇ ἀρχαίᾳ σκευοθήκῃ», καί, (σ. 414) «Σκευοθῆκαι ξύλιναι σκεύεσιν τριήρων», καί, «Διφθέραι ἀδόκιμοι ἐπὶ τῇ σκευοθήκῃ .....καὶ θύραν καινὴν μονόθυρον τὴν ἀπὸ τῆς σκευοθήκης ἀφαιρεθεῖσαν. Ἐν δὲ τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ ἐπιγραφῇ (σ. 492) ἀναφέρεται εἷς Φίλων Φίλωνος Λακιάδης ὡς τριήραρχος. Τέλος ἐν τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ φέρονται τὰ ἑξῆς· «Τάδε παρελάβομεν ἐν τῷ οἰκήματι τῷ μεγάλῳ τῷ πρὸς ταῖς πύλαις.»

Ἑπομένως κατὰ τὰς διασωθείσας ἐπιγραφὰς ἐν Πειραιεῖ ὑπῆρχον σκευοθῆκαι ξύλιναι διὰ τὰ ξύλινα σκεύη καὶ σκευοθῆκαι διὰ τὰ κρεμαστά, πρὸς τούτοις ἀρχαία καὶ νεωτέρα, περὶ δὲ τῆς τοῦ Φίλωνος οὐδεὶς λόγος γίνεται.

Πολλοί, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος Ῥαγκαβῆς (ἱστορ. τῆς ἀρχαίας καλλ.), ὑποθέτουσιν, ἐσφαλμένως, στηριζόμενοι εἰς χωρίον τι τοῦ Παυσανίου (Ἀττικὰ Ι, 29, 16) καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπιγραφάς, ὅτι ἐπὶ Λυκούργου ἄρχοντος, ἐν Ὀλυμπ. 109-112, ἐκτίσθη ἡ σκευοθήκη δι' ἀρχιτέκτονος Φίλωνος, καὶ ὅτι εἶχεν ἡγεμόνας λεοντοκεφάλους καὶ καλυπτῆρας ἀνθεμωτούς. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη πίπτει ἀφ' ἑαυτῆς, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ὁ Λυκοῦργος ᾠκοδόμησε νεωσοίκους καὶ οὐχὶ σκευοθήκην ἐν Πειραιεῖ, αἱ δὲ ἐπιγραφαὶ λίαν συγκεχυμένα τὰ περὶ σκευοθηκῶν εἰς ἡμᾶς παραδίδουσιν.

Ποῦ λοιπὸν ἵστατο ἡ ὀνομαστὴ τοῦ Φίλωνος σκευοθήκη;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρῶτος ὁ Ῥοὸς ἀπεφάνθη, (Βοίκχιος ἐν τοῖς προλεγομένοις, σ. 11), ὅτι ἡ σκευοθήκη ἵστατο ὄπισθεν τοῦ τελωνείου Πειραιῶς πλησίον τοῦ Κανθάρου ἕνεκα τῶν κατὰ σειρὰν ἐκεῖ εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀβασανίστως παρεδέχθη, μεταξὺ ἄλλων, καὶ ὁ Ἐρν. Οὐλερῖχος, (Οἱ λιμένες καὶ τὰ μακρὰ τείχη. Εὐρ. ἐραν. Φ. Ζ. τ. Α. σ. 446). Ὅτι ταῦτα δὲν ἐρείδονται ἐπὶ ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων ἐξετάσεως δι' αὐτῶν τῶν ἐπιγραφῶν κατωτέρω δειχθήσεται.

Ἐν ὅλῳ νεώσοικοι ᾠκοδομημένοι καὶ ἐπεσκευασμένοι ἀναφέρονται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς (σ. 403. XI) τριακόσιοι ἑβδομήκοντα δύω, τούτων ἐν Μουνυχίᾳ ὀγδοήκοντα δύω, ἐν Ζέᾳ ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἕξ καὶ ἐν Κανθάρῳ ἐννενήκοντα τέσσαρες. Ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ τοῦ Φίλωνος σκευοθήκη δὲν θὰ ἵστατο ἐν Κανθάρῳ, ἀφοῦ ὁ ἀριθμὸς τῶν νεωσοίκων τῆς Ζέας ὑπερέβαινε τὸν ἀριθμὸν τῶν νεωσοίκων τῶν ἄλλων δύω πολεμικῶν λιμένων· ἄλλως τε δὲ αἱ ἐπιγραφαὶ δὲν εὑρέθησαν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν καταστάσει καὶ θέσει, ἀλλ' ὡς σκεπάσματα ὀχετῶν βυζαντινῆς στοᾶς ἢ ἄλλου τινὸς μεταγενεστέρου κτιρίου. Ὅτι δὲ ἡ σήμερον ἐσφαλμένως καλουμένη Μουνυχία ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἕξ νεωσοίκους καὶ πλέον ἀποδεικνύεται ἐκ καταμετρήσεως ἀκριβοῦς τῆς παραλίας καὶ ἐκ τῆς ἀνευρέσεως ἐσχάτως δύω πλησίον κειμένων νεωσοίκων, ὧν τὸ σχεδιάγραμμα παραθέτομεν ὄπισθεν τῆς παρούσης πραγματείας. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλείθρου τοῦ λιμένος μέχρις ἑτέρου μέτρα χίλια διακόσια περίπου, διαιροῦντες τὸν ἀριθμὸν τοῦτον διὰ τοῦ 6, διότι ἕξ μέτρα κατὰ μέσον ὅρον κατεῖχεν ἕκαστος τῶν νεωσοίκων, ἔχομεν τὸν ποθούμενον ἀριθμὸν τῶν 200, τουτέστι, πλέον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεωσοίκων τῶν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀναγραφομένων.

Ἐκ τούτων ἕπεται, ὅτι ἡ μεγάλη τοῦ Φίλωνος σκευοθήκη θὰ ἵστατο μᾶλλον ἐν Ζέᾳ ἢ ἐν Κανθάρῳ. Ἐὰν δὲ αἱ φράσεις τῶν ἐπιγραφῶν « καὶ ἐν ἀκροπόλει » καὶ « τάδε παρελάβομεν ἐν τῷ οἰκήματι τῷ μεγάλῳ τῷ πρὸς ταῖς πύλαις » ὑπονοῶσι σκευοθήκην τινά, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν σκευοθήκην ἐν Κανθάρῳ. Πρὸς τούτοις, ἐὰν ἦναι ἀληθές, ὡς ὁ κύριος Ἰάκωβος Δραγάτσης ἐπεχείρησε ν' ἀποδείξῃ δι' ἰδιαιτέρας διατριβῆς ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρνασσῷ ἀναγνωσθείσης, ὅτι ὁ λιμὴν τοῦ Κανθάρου ἔκειτο ἐκτὸς τοῦ μεγάλου λιμένος, στηριζόμενος εἰς χωρίον τι τοῦ Ξενοφῶντος, εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ σκευοθήκη δὲν ἵστατο πλησίον τοῦ Κωφοῦ λιμένος. Τέλος καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ ὁμοίας φύσεως καὶ καταστάσεως, εὑρεθεῖσαι τῷ 1880 ὄπισθεν τοῦ ἐν Ζέᾳ θεάτρου πλησίον τῶν ἐρειπίων καθολικοῦ τινος ναοῦ καὶ ἐν τοῖς θεμελίοις ἰδιωτικῶν οἰκιῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καραϊσκάκη κειμένων, πιστοποιοῦσιν, ὅτι ἡ θέσις τῶν ἐπιγραφῶν δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὸ οἰκοδόμημα τῆς σκευοθήκης.— Σημειωτέον, ὅτι ἐν ταῖς ἀνωτέρω ἐπιγραφαῖς ταῖς ὑπὸ τοῦ Carl Schaefer δημοσιευθείσαις οὐδαμοῦ ἀναφέρεται σκευοθήκη καὶ Φίλων ὡς ἀρχιτέκτων αὐτῆς, ἀλλ' ἕτερός τις Φίλων ὡς ἀρχιτέκτων νηῶν. (Mitt. des Deuts. Archäol. Inst. σ. 43). Ἐν τέλει ὁ Μιλιχέφερ στηριζόμενος εἰς τὰς ἀνακαλυφθείσας ἐσχάτως ἐπιγραφὰς (Karten von Attika 49) παρεδέχθη, ὅτι ἡ σκευοθήκη ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ μεταξὺ τῶν δύω πολεμικῶν λιμένων Ζέας καὶ Μουνυχίας χάριν τῆς εὐκολωτέρας συγκοινωνίας· ἀλλὰ τότε διατί νὰ μὴ ἵστατο ἐν τῷ μυχῷ τῆς Ζέας, τουτέστι, μεταξὺ Μουνυχίας καὶ Κανθάρου;

Ἐξ ὅλων τούτων φυσικῶς ἕπεται, ὅτι καὶ τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς σκευοθήκης δημοσιευθέντα εἰσὶν ἀβάσιμα καὶ ὅλως ἀφῃρημένα.

Ἀγαθῇ τύχῃ.

Ἐν τῷ μυχῷ τοῦ λιμένος Ζέας, παρὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Σωτείρας καὶ ἀνωνύμου, (Βλέπε ὄπισθεν σχεδιάγραμμα Πειραιῶς) κάτωθεν τοῦ ἐν Μουνυχίᾳ θεάτρου καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πλησίον τῆς Ἱπποδαμείας ἀγορᾶς εὕρομεν τοὺς θεμελίους λίθους τῆς Σκευοθήκης τοῦ Φίλωνος καὶ παρ' αὐτοῖς τῇ 10 ἀπιόντος μηνὸς Ἀπριλίου πλάκα Ὑμηττείου μαρμάρου καλῶς εἰργασμένου πανταχόθεν, ὕψος 1,16, πλάτος 0,54, πάχος 0,10, φέρουσαν σπουδαιοτάτην ὄντως ἐπιγραφὴν διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἡμετέρας πόλεως μικροῖς γράμμασι στοιχηδὸν γεγραμμένοις ἐκ στίχων ἐννενήκοντα ἑπτά. Πλὴν εἴκοσι ἐννέα γραμμάτων, εὐκόλως καὶ τούτων ἀνακαλυπτομένων, καὶ ὀκτὼ ἐντελῶς ἐξειλημμένων, τὰ λοιπὰ διατηροῦνται ἐν ἀρίστῃ καταστάσει. Γέγραπται δὲ ἡ ἐπιγραφὴ ἐπὶ Εὐθυδόμου Δημητρίου Μελιτέως, ἐπιμελητοῦ ἴσως, περὶ τὰ μέσα τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος, καὶ περιλαμβάνει ἐν ἐκτάσει τὰς συγγραφάς, τοὐτέστι, τὸ συμβόλαιον τῆς κατασκευῆς τῆς ἐν Ζείᾳ σκευοθήκης τοῦ Ἀττικοῦ ναυστάθμου. Λίαν δὲ συγκεκινημένοι ἀναγγέλλομεν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὡς ἀρχιτέκτων τοῦ οἰκοδομήματος ἀναγράφεται ὁ Ἐλευσίνιος Φίλων ὁ υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου. Κατ' αὐτὴν ὁ Φίλων ὤφειλε νὰ ἱδρύσῃ τὴν σκευοθήκην λιθίνην διὰ τὰ κρεμαστὰ τῶν νηῶν σκεύη ἐν Ζείᾳ, ἀρξάμενος « ἀπὸ τοῦ προπυλαίου τοῦ ἐξ ἀγορᾶς.....ὄπισθεν τῶν νεωσοίκων τῶν ὁμοτεγῶν.» Σημειωτέον, ὅτι πλησίον τῆς ἐπιγραφῆς ἐν ἄλλοις καιροῖς εὑρέθησαν στῆλαι ἄνευ ῥαβδώσεων, καὶ ἐπίκρανα ἀκτίτου λίθου, ἐσχάτως δὲ ἔν τινι παραπλεύρως κειμένῃ οἰκίᾳ ἀνευρέθη τοῖχος, δύω περίπου μέτρων, λίθων καὶ τούτων πειραϊκῶν, βαίνων παραλλήλως σχεδὸν τοῦ λιμένος ὑπὸ τὴν ἀνώνυμον ὁδόν. Ἐκ τῶν ἐρειπίων τούτων, τῶν ἐπιγραφῶν, καὶ ἰδίᾳ τῆς σήμερον δημοσιευομένης, ἀδιστάκτως πιστεύομεν ὅτι ἐκεῖ ἵστατο ἡ εὐρεῖα καὶ μεγαλοπρεπὴς τοῦ Φίλωνος σκευοθήκη. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ κυριώτερος πολεμικὸς λιμὴν ἦτο ἡ Ζεία, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ θέσεως, καὶ ὅτι περιελάμβανε τὸν μεγαλείτερον ἀριθμὸν τῶν νεωσοίκων, θέλομεν πεισθῆ, ὅτι πλησίον τῶν ἐρειπίων τοῦ οἰκοδομήματος ἡ ἐπιγραφὴ εὑρέθη καὶ ὅτι ἐκεῖ ἵστατο ἡ μεγαλειτέρα σκευοθήκη καὶ συνεπῶς ἡ τοῦ Φίλωνος. Πρὸς κατανόησιν δὲ τῆς ἐκτάσεως τοῦ οἰκοδομήματος ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι εἶχε μῆκος μὲν τεσσάρων πλέθρων, τοὐτέστιν, ἑκατὸν εἴκοσι περίπου πήχεων, πλάτος δὲ πλέον τῶν δέκα πέντε πήχεων, ὑπολογιζομένου τοῦ πλέθρου εἰς τριάκοντα πήχεις.— Ἀντὶ δὲ πάσης ἄλλης περιγραφῆς παραθέτομεν ὧδε ἀκριβὲς τοῦ κειμένου ἀντίγραφον καὶ ἐν φωτογραφίᾳ πιστὴν τῆς πλακὸς εἰκόνα· εἰς τοὺς εἰδικῶς δὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους ἀπόκειται νῦν δι' ἐμβριθοῦς μελέτης νέους ὅρους τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῶν Ἑλλήνων νὰ προσθέσωσι.

Τελευτῶντες εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ἵνα ἐντὸς ὀλίγου καὶ τῶν ἄλλων δημοσίων τῆς πόλεως οἰκοδομημάτων αἱ συγγραφαὶ ἀνακαλυφθῶσιν, ὅπως ἀσφαλέστερον περὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως Πειραιῶς κρίνωμεν.

Ἰδοὺ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφή:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Θ]Ε Ο [Ι
Σ]ΥΝΓΡΑΦΑΙΤΗΣΣΚΕΥΟΘΗΚΗΣΤΗΣΛΙΘΙΝΗΣΤΟΙΣΚΡΕΜΑΣΤΟΙΣΣΚΕΥΕΣΙΝ
ΕΥΘΥΔΟΜΟΥΔΗΜΗΤΡΙΟΥΜΕΛΙΤΕΩΣΦΙΛΩΝΟΣΕΞΗΚΕΣΤΙΔΟΥΕΛΕΥΣΙΝΙΟΥ
ΣΚΕΥΟΘΗΚΗΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΑΙΤΟΙΣΚΡΕΜΑΣΤΟΙΣΣΚΕΥΕΣΙΝΕΝΙΕΙΑΙΑΡΞΑ
5 ΜΕΝΟΝΑΠΟΤΟΥΠΡΟΠΥΛΑΙΟΥΤΟΥΕΞΑΓΟΡΑΣΠΡΟΣΙΟΝΤΙΕΚΤΟΥΟΠΙΣΘΕΝΤΩΝΝ
ΕΩΣΟΙΚΩΝΤΩΝΟΜΟΤΕΓΩΝΜΗΚΟΣΤΕΤΤΑΡΩΝΠΛΕΘΡΩΝΠΛΑΤΟΣΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΠ
ΟΔΩΝΚΑΙΠΕΝΤΕΣΥΝΤΟΙΣΤΟΙΧΟΙΣΚΑΤΑΤΕΜΩΝΤΟΥΧΩΡΙΟΥΒΑΘΟΣΑΠΟΤΟ
ΥΜΕΤΕΩΡΟΤΑΤΟΥΤΡΕΙΣΠΟΔΑΣΤΟΑΛΛΟΑΝΑΚΑΘΑΡΑΜΕΝΟΣΕΠΙΤΟΣΤΕΡΙΦ
ΟΝΣΤΡΩΜΑΤΙΕΙΚΑΙΑΝΑΛΗΨΕΤΑΙΙΣΟΝΚΑΤΑΚΕΦΑΛΗΝΑΠΑΝΟΡΘΟΝΠΡΟΣΤ
10 ΟΝΔΙΑΒΗΤΗΝΣΤΡΩΜΑΤΙΕΙΔΕΚΑΙΤΟΙΣΚΙΟΣΙΝΑΠΟΛΕΙΠΩΝΑΠΟΤΟΥΤΟΙΧ
ΟΥΕΚΑΤΕΡΟΥΠΕΝΤΕΚ[ΑΙΔΕΚ]ΑΠΟΔΑΣΣΥΝΤΩΙΠΑΧΕΙΤΟΥΚΙΟΝΟΣΑΡΙΘΜΟΣ
ΤΩΝΚΙΟΝΩΝΕΚΑΤΕΡΟΥΤΟΥΣΤΟΙΧΟΥΠΕΝΤΕΚΑΙΤΡΙΑΚΟΝΤΑΔΙΑΛΕΙΠΩΝΔ
Ι]ΟΔΟΝΤΩΙΔΗΜΩΙΔΙΑΜΕΣΩΣΤΗΣΣΚΕΥΟΘΗΚΗΣΠΛΑΤΟΣΤΟΜΕΤΑΞΥΤΩΝΚΙΟ
ΝΩΝΕΙΚΟΣΙΠΟΔΩΝΠ[ΑΧΟΣ]ΕΠΙΘΗΣΕΙΤΟΣΤΡΩΜΑΤΕΤΡΑΠΟΥΝΤΙΘΕΙΣΤΟΥΣ
15 ΛΙΘΟΥΣΕΝΑΛΛΑΞ.ΟΡ...Ο.ΚΑΙΠΑΡΑΜΗΚΟΣΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕΙΔΕΤΟΥΣΤΟΙΧ
ΟΥΣΤΗΣΣΚΕΥΟΘΗΚΗΣ[ΚΑΙΤ]ΟΥΣΚΙΟΝΑΣΑΚΤΙΤΟΥΛΙΘΟΥΘΕΙΣΕΥΘΥΝΤΗΡΙ
ΑΝΤΟΙΣΤΟΙΧΟΙΣΠΛΑΤΟΣΤΡΙΩΝΠΟΔΩΝΠΑΧΟΣΤΡΙΩΝΗΜΙΠΟΔΙΩΝΜΗΚΟΣΤ
ΕΤΡΑΠΟΔΩΝΤΩΝ...ΩΝΕΠΙΔΕΤΑΙΣΓΩΝΙΑΙΣΤΕΤΡΑΠΟΔΩΝΚΑΙΤΡΙΩΝΠΑΛ
ΑΣΤΩΝΚΑΙΕΠΙΤΗΣΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑΣΕΠΙΘΗΣΕΙΟΡΘΟΣΤΑΤΑΣΠΕΡΙΜΕΣΗΙΤΗ
20 ΙΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑΙΜΗΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΔΑΣΠΑΧΟΣΠΕΝΘΗΜΙΓΟΔΙΩΝΚΑΙΔΑΚΤΥΛ
ΟΥΥΨΟΣΤΡΙΠΟΔΑΣΤΟΥΣΔΕΠΙΤΑΙΣΓΩΝΙΑΙΣΜΗΚΟΣΕΚΤΟΥΜΕΤΡΟΥΤΩΝΤΡ
ΙΓΛΥΦΩΝΔΙΑΛΕΙΠΩΝΘΥΡΑΙΑΣΚΑΤΑΤΟΠΛΑΤΟΣΤΗΣΣΚΕΥΟΘΗΚΗΣΔΥΟΕΚ[Α
ΤΕΡΩΘΕΝΠΛΑΤΟΣΕΝΝΕΑΠΟΔΩΝΚΑΙΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕΙΜΕΤΩΠΟΝΕΚΑΤΕΡΩΘΕ[Ν
ΕΝΤΩΙΜΕΤ[ΑΞ]ΥΤΩΝΘΥΡΩΝΠΛΑΤΟΣΔΙΠΟΥΝΕΙΣΔΕΤΟΕΙΣΩΔΕΚΑΠΟΥΝΚΑΙΠ
25 ΕΡΙΚΑΜΨΕΙΤΟΝΤΟΙΧΟΝΜΕΧΡΙΤΩΝΠΡΩΤΩΝΚΙΟΝΩΝΠΡΟΣΟΝΑΝΟΙΞΕΤΑΙΗ
ΘΥΡΑΕΚΑΤΕΡΑΕΠΙΔΕΤΟΥΟΡΘΟΣΤΑΤΟΥΠΛΙΝΘΙΣΙΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕΙΤΟΥΣΤ
ΟΙΧΟΥΣΜΗΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΣΙΝΠΛΑΤΟΣΠΕΝΤΕΗΜΙΠΟΔΙΩΝΕΠΙΔΕΤΑΙΣΓΩΝΙ
ΑΙΣΜΗΚΟΣΕΚΤΟΥΜΕΤΡΟΥΤΩΝΤΡΙΓΛΥΦΩΝΠΑΧΟΣΤΡΙΗΜΙΠΟΔΙΟΙΣΥΨΟΣΔ
ΕΠΟΙΗΣΕΙΤΩΝΤΟΙΧΩΝΑΠΟΤΗΣΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑΣΕΠΤΑΚΑΙΕΙΚΟΣΙΠΟΔΩΝΣΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

30 ΝΤΗΙΤΡΙΓΛΥΦΩΙΥΠΟΤΟΓΕΙΣΟΝΤΑΣΔΕΘΥΡΑΙΑΣΥΨΟΣΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΠΟ
ΔΩΝΚΑΙΗΜΙΠΟΔΙΟΥΚΑΙΕΠΙΘΗΣΕΙΥΠΕΡΤΟΝΑΙΑΛΙΘΟΥΠΕΝΤΕΛΗΙΚΟΥΜΗ
ΚΟΣΔΩΔΕΚΑΠΟΔΩΝΠΛΑΤΟΣΙΣΑΤΟΙΣΤΟΙΧΟΙΣΥΨΟΣΔΙΣΤΟΙΧΑΠΑΡΑΣΤΑΔ
ΑΣΣΤΗΣΑΣΛΙΘΟΥΠΕΝΤΕΛΗΙΚΟΥΗΥΜΗΤΤΙΟΥΟΔΟΥΣΥΠΟΘΕΙΣΥΜΗΤΤΙΟΥΣ
ΚΑΙΓΕΙΣΟΝΕΠΙΘΗΣΕΙΕΠΙΤΩΝΥΠΕΡΤΟΝΑΙΩΝΥΠΕΡΕΧΟΝΤΡΙΑΗΜΙΠΟΔΙΑ
35 ΚΑΙΠΟΙΗΣΕΙΘΥΡΙΔΑΣΚΥΚΛΩΙΕΝΑΠΑΣΙΝΤΟΙΣΤΟΙΧΟΙΣΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝΤΟ
ΜΕΤΑΚΙΟΝΙΟΝΕΝΔΕΤΩΙΠΛΑΤΕΙΤΡΕΙΣΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝΥΨΟΣΤΡΙΩΝΠΟΔΩΝΠ
ΛΑΤΟΣΔΥΟΙΝΠΟΔΟΙΝΚΑΙΕΝΑΡΜΟΣΑΙΕΙΣΕΚΑΣΤΗΝΤΗΝΘΥΡΙΔΑΧΑΛΚΑΣΘ
ΥΡΙΔΑΣΑΡΜΟΤΤΟΥΣΑΣΚΑΙΕΠΙΘΗΣΕΙΕΠΙΤΟΥΣΤΟΙΧΟΥΣΓΕΙΣΑΚΥΚΛΩΙΚ
ΑΙΤΟΥΣΑΙΕΤΟΥΣΟΙΚΟΔΟΜΗΣΕΙΚΑΙΓΕΙΣΑΕΠΙΘΗΣΕΙΚΑΤΑΙΕΤΙΑΚΑΙΣΤ
40 ΗΣΕΙΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΥΠΟΘΕΙΣΣΤΥΛΟΒΑΤΗΝΚΑΤΑΚΕΦΑΛΗΝΙΣΟΝΤΗΙΕΥΘΥΝ
ΤΗΡΙΑΙΠΑΧΟΣΤΡΙΩΝΗΜΙΠΟΔΙΩΝΠΛΑΤΟΣΔΕΤΡΙΩΝΠΟΔΩΝΚΑΙΠΑΛΑΣΤΗΣ
ΜΗΚΟΣΤΕΤΤΑΡΩΝΠΟΔΩΝΠΑΧΟΣΤΩΝΚΙΟΝΩΝΚΑΤΩΘΕΝΔΥΟΙΝΠΟΔΟΙΝΚΑΙΤ
ΡΙΩΝΠΑΛΑΣΤΩΝΜΗΚΟΣΣΥΝΤΩΙΕΠΙΚΡΑΝΩΙΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΟΔΩΝΣΦΟΝΔΥΛΩ
ΝΕΚΑΣΤΟΝΕΠΤΑΜΗΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΔΩΝΤΟΥΔΕΠΡΩΤΟΥΠΕΝΤΕΠΟΔΟΣΤΑΔΕΕΠ
45 ΙΚΡΑΝΑΕΠΙΘΗΣΕΙΕΠΙΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΛΙΘΟΥΠΕΝΤΕΛΗΙΚΟΥΚΑΙΕΠΙΘΗΣΕΙ
ΕΠΙΣΤΥΛΙΑΞΥΛΙΝΑΕΠΙΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΚΟΛΛΗΣΑΣΠΛΑΤΟΣΠΕΝΤΕΗΜΙΠΟΔΙ
ΩΝΥΨΟΣΕΝΝΕΑΠΑΛΑΣΤΩΝΕΚΤΟΥΥΨΗΛΟΤΕΡΟΥΑΡΙΘΜΟΣΔΕΚΑΟΚΤΩΕΦΕΚΑ
ΤΕΡΟΝΤΟΝΤΟΝΟΝΚΑΙΜΕΣΟΜΝΑΣΕΠΙΘΗΣΕΙΕΠΙΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΥΠΕΡΤΗΣΔΙ
ΟΔΟΥΠΛΑΤΟΣΚΑΙΥΨΟΣΙΣΑΤΟΙΣΕΠΙΣΤΥΛΙΟΙΣΚΑΙΕΠΙΘΗΣΕΙΚΟΡΥΦΑΙΑ
50 ΠΛΑΤΟΣΕΠΤΑΠΑΛΑΣΤΩΝΥΨΟΣΔΕΠΕΝΤΕΠΑΛΑΣΤΩΝΚΑΙΔΥΟΙΝΔΑΚΤΥΛΟΙΝ
ΑΝΕΥΤΗΣΚΑΤΑΦΟΡΑΣΥΠΟΘΕΙΣΥΠΟΘΗΜΑΕΠΙΤΗΣΜΕΣΟΜΝΗΣΜΗΚΟΣΤΡΙΩΝ
ΠΟΔΩΝΠΛΑΤΟΣΤΡΙΩΝΗΜΙΠΟΔΙΩΝΚΑΙΔΙΑΡΜΟΣΕΙΤΑΚΟΡΥΦΑΙΑΚΕΡΚΙΣΙ
ΝΕΠΙΤΩΝΜΕΣΟΜΝΩΝΚΑΙΕΠΙΘΗΣΕΙΣΦΗΚΙ[Σ]ΚΟΥΣΠΑΧΟΣΔΕΚΑΔΑΚΤΥΛΩΝΠ
ΛΑΤΟΣΤΡΙΩΝΠΑΛΑΣΤΩΝΚΑΙΤΡΙΩΝΔΑΚΤΥΛΩΝΔΙΑΛΕΙΠΟΝΤΑΣΑΠΑΛΛΗΛΩ
55 ΝΠΕΝΤΕΠΑΛΑΣΤΑΣΚΑΙΕΠΙΘΕΙΣΙΜΑΝΤΑΣΠΛΑΤΟΣΗΜΙΠΟΔΙΟΥΠΑΧΟΣΔΥΟ
ΙΝΔΑΚΤΥΛΟΙΝΔΙΑΛΕΙΠΟΝΤΑΣΑΠΑΛΛΗΛΩΝΤΕΤΤΑΡΑΣΔΑΚΤΥΛΟΥΣΚΑΙΕΠ
ΙΘΕΙΣΚΑΛΥΜΜΑΤΑΠΑΧΟΣΔΑΚΤΥΛΟΥΠΛΑΤΟΣΕΞΔΑΚΤΥΛΩΝΚΑΘΗΛΩΣΑΣΗΛ
ΟΙΣΣΙΔΗΡΟΙΣΔΟΡΩΣΑΣΚΕΡΑΜΩΣΕΙΚΟΡΙΝΘΙΩΙΚΕΡΑΜΩΙΑΡΜΟΤΤΟΝΤΙΠ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΡΟΣΑΛΛΗΛΟΝΚΑΙΕΠΙΟΗ[Σ]ΕΙΥΠΕΡΤΩΝΘΥΡΩΝΕΠΙΤΑΜΕΤΩΠΑΕΚΤΟΥΕΝΤΟΣ
60 ΟΡΟΦΗΝΛΙΘΙΝ.ΗΝΛΙΘΟΥΥΜΗΤΤΙΟΥΚΑΙΘΥΡΑΣΕΠΙΟΗΣΕΙΤΗΙΣΚΕΥΟΘΗΚΗ
ΙΑΡΜΟΤΤΟΥΣΑΣΕΙΣΤΑΣΘΥΡΑΙΑΣΧΑΛΚΑΣΕΞΩΘΕΝΠΟΙΗΣΑΣΚΑΙΣΥΝΣΤΡΩ
ΣΕΙΤΟΕΔΑΦΟΣΛΙΘΟΙΣΤΟΕΝΤΟΣΑΠΑΝΣΥΝΑΡΜΟΤΤΟΥΣΙΠΡΟΣΑΛΛΗΛΟΥΣΚ
ΑΙΕΠΕΡΓΑΣΕΤΑΙΟΡΘΟΝΚΑΙΟΜΑΛΕΣΑΝΩΘΕΝΚΑΙΔΙΑΦΡΑΞΕΙΤΟΜΕΤΑΣΤΥ
ΛΙΟΝΕΚΑΣΤΟΝΟΡΘΟΣΤΑΤΑΙΣΔΥΟΙΝΛΙΘΙΝΟΙΣΥΨΟΣΤΡΙΩΝΠΟΔΩΝΚΑΙΕΝ
65 ΤΩΙΜΕΤΑΞΥΚΙΝΚΛΙΔΑΕΠΙΟΗΣΕ[Ι]ΚΛΕΙΟΜΕΝΗΝΠΟΙΗΣΕΙΔΕΚΑΙΤΑΣΟΡΟΦ
ΑΣΤΑΣΔΙΑΜΕΣΟΥΕΦΩΝΤΑΣΚΕΥΗΚΕΙΣΕΤΑΙΤΟΕΝΤΟΣΤΩΝΚΙΟΝΩΝΕΚΑΤΕΡ
ΩΘΕΝΜΕΧΡΙΤΟΥΤΟΙΧΟΥΔΙΑΡΜΟΣΑΣΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝΤΟΝΚΙΟΝΑΚΑΙΠΑΡΑΤΟ
ΝΤΟΙΧΟΝΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝΔΙΕΡΕΙΣΜΑΤΙΠΛΑΤΟΣΠΕΝΤΕΠΑΛΑΣΤΩΝΥΨΟΣΠΟΔ
ΙΑΙΩΙΕΠΙΒΑΛΛΟΝΤΙΕΠΙΜΕΝΤΟΝΤΟΙΧΟΝΤΡΕΙΣΠΑΛΑΣΤΑΣΠΑΡΑΔΕΤΟΝΚ
70 ΙΟΝΑΠΑΡΑΣΤΥΛΙΑΣΤΗΣΕΙΛΙΘΙΝΑΚΑΙΕΠΙΤΩΝΔΙΕΡΕΙΣΜΑΤΩΝΕΠΙΟΗΣΕ
ΙΣΦΗΚΙΣΚΟΥΣΕΠΤΑΕΦΕΚΑΣΤΗΝΤΗΝΧΩΡΑΝΣΥΜΠΛΗΡΩΝΜΕΧΡΙΤΩΝΚΙΟΝΩ
ΝΠΛΑΤΟΣΤΡΙΩΝΠΑΛΑΣΤΩΝΠΑΧΟΣΗΜΙΠΟΔΙΟΥΚΑΙΣΥΝΣΤΡΩΣΕΙΠΙΝΑΞΙΝ
ΑΠΑΝΤΟΧΩΡΙΟΝΣΥΜΒΑΛΩΝΚΑΙΚΟΛΛΗΣΑΣΠΛΑΤΟΣΤΡΙΠΟΔΑΣΠΑΧΟΣΔΥΟΙ
ΝΔΑΚΤΥΛΟΙΝΠΟΙΗΣΕΙΔ[ΕΚ]ΑΙΜΕΣΟΜΝΑΣΕΦΩΝΚΕΙΣΕΤΑΙΤΑΥΠΟΙΩΜΑΤΑΚ
75 ΑΙΤΑΛΛΑΣΚΕΥΗΠΑΡΕΚΑΤΕΡΟΝΤΟΝΤΟΙΧΟΝΔΙΠΛΑΣΤΟΥΨΟΣΚΑΙΕΠΙΚΑΜΨ
ΕΙΠΑΡΑΤΟΥΣΠΛ[Α]ΓΙΟΥΣΤΟΙΧΟΥΣΚΑΙΚΑΤΑΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΕΠΙΚΑΜΨΕΙΚΑΘ
ΕΚΑΣΤΗΝΤΗΝΧΩΡΑΝΥΨΟΣΔΕΠΟΙΗΣΕΙΑΠΟΤΗΣΟΡΟΦΗΣΤΕΤΤΑΡΩΝΠΟΔΩΝΤ
ΗΝΔΕΕΠΑΝΩΜΕΣΟΜΝΗΝΑΠΟΤΗΣΕΤΕΡΑΣΑΠΕΧΟΥΣΑΝΠΕΝΤΕΠΟΔΑΣΙΚΡΙΩΤ
ΗΡΑΣΤΗΣΑΣΑΠΟΤΗΣΚΑΤΩΟΡΟΦΗΣΜΕΧΡΙΤΗΣΑΝΩΟΡΟΦΗΣΠΛΑΤΟΣΗΜΙΠΟΔ
80 ΙΟΥΠΑΧΟΣΕΞΔΑΚΤΥΛΩΝΔΙΕΡΕΙΣΑΣΔΙΕΡΕΙΣΜΑΤΑΕΙΣΤΟΥΣΙΚΡΙΩΤΗΡΑ
ΣΤΟΑΥΤΟΠΑΧΟΣΘΡΑΝΟΥΣΕΠΙΟΗΣΕΙΔΙΑΝΕΚΕΙΣΕΝΑΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝΠΑΧΟΣ
ΕΞΔΑΚΤΥΛΩΝΠΑΝΤΑΧΗΙΚΑΙΕΠΙΤΟΥΤΩΝΕΠΙΟΗΣΕΙΠΙΝΑΚΑΣΣΥΝΚΟΛΛΗΣ
ΑΣΜΗΚΟΣΤΕΤΡΑΠΟΔΑΣΠΛΑΤΟΣΤΡΙΠΟΔΑΣΠΑΧΟΣΔΥΟΙΝΔΑΚΤΥΛΟΙΝΚΑΙ[Κ
ΑΘΗΛΩΣΕΙΣΥΝΑΡΜΟΤΤΟΝΤΑΣΕΞΙΣΟΥΤΟΙΣΘΡΑΝΟΙΣΚΑΙΚΛΙΜΑΚΑΣΠΟΙΗ
85 ΣΕΙΞΥΛΙΝΑΣΑΝΑΒΑΙΝΕΙΝΕΠΙΤΑΣΜΕΣΟΜΝΑΣΠΟΙΗΣΕΙΔΕΚΑΙΚΙΒΩΤΟΥΣ
ΤΟΙΣΙΣΤΙΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΠΑΡΑΡΡΥΜΑΣΙΝΤΟΙΣΛΕΥΚΟΙΣΑΡΙΘΜΟΝΕΚΑΤΟΝ
ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΤΕΤΤΑΡΑΣΠΡΟΣΤΟΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΠΟΙΗΣΑΣΚΑΙΘΗΣΕΙΚΑΤΑΤΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΝΚΙΟΝΑΕΚΑΣΤΟΝΚΑΙΜΙΑΝΕΙΣΤΟ.ΚΑΤΑΝΤΡΟΚΥΧΩΡΙΟΝΚΑΙΓΟΙΗΣΕΙΑΝΟ
ΙΓΝΥΜΕΝΑΣΤΩΜΜΕΝΓΡΟΣΤΩΙΤΟΙΧΩΙΚΕΙΜΕΝΩΝΤΟΜΓΡΟΣΘΙΟΝΤΟΙΧΟΝΤ
ΩΝΔΕΚΑΤΑΤΟΥΣΚΙΟΝΑΣΚΕΙΜΕΝΩΝΑΜΦΟΤΕΡΟΥΣΤΟΥΣΓΛΑΓΙΟΥΣΤΟΙΧΟΥ
ΣΟΓΩΣΑΝΗΙΟΡΑΝΑΓΑΝΤΑΤΑΣΚΕΥΗΔΙΕΞΙΟΥΣΙΝΟΓΟΣΑΝΗΙΕΝΤΗΙΣΚΕΥΟ
ΘΗΚΗΙΟΓΩ ΣΔΑΝΚΑΙΨΥΧΟΣΗΙΕΝΤΗΙΣΚΕΥΟΘΗΚΗΙΟΤΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΙΤΟΥ
ΣΤΟΙΧΟΥΣΤΗΣΣΚΕΥΟΘΗΚΗΣΔΙΑΛΕΙΨΕΙΤΩΝΓΛΙΝΘΙΔΩΝΕΝΤΟΙΣΑΡΜΟΙΣΗ
ΙΑΝΚΕΛΕΥΗΙΟΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝΤΑΥΤΑΑΓΑΝΤΑΕΞΕΡΓΑΣΟΝΤΑΙΟΙΜΙΣΘΩΣΑΜ
ΕΝΟΙΚΑΤΑΤΑΣΣΥΓΓΡΑΦΑΣΚΑΙΓΡΟΣΤΑΜΕΤΡΑΚΑΙΓΡΟΣΤΟΓΑΡΑΔΕΙΓΜΑΟ
ΑΝΦΡΑΞΗΙΟΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝΚΑΙΕΝΤΟΙΣΧΡΟΝΟΙΣΑΓΟΔΩΣΟΥΣΙΝΟΙΣΑΝΜΙΣ
ΘΩΣΩΝΤΑΙΕΚΑΣΤΑΤΩΝΕΡΓΩΝ

[Θ]εο[ί].

Σ]υνγραφαὶ τῆς σκευοθήκης τῆς λιθίνης τοῖς κρεμαστοῖς σκεύεσιν Εὐθυδόμου Δημητρίου Μελιτέως, Φίλωνος Ἐξηκεστίδου Ἐλευσινίου, σκευοθήκην οἰκοδομῆσαι τοῖς κρεμαστοῖς σκεύεσιν ἐν Ζείαι ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ προπυλαίου τοῦ ἐξ ἀγορᾶς προσιόντι ἐκ τοῦ ὄπισθεν τῶν νεωσοίκων τῶν ὁμοτεγῶν, μῆκος τεττάρων πλέθρων, πλάτος πεντήκοντα ποδῶν καὶ πέντε σὺν τοῖς τοίχοις, κατατεμὼν τοῦ χωρίου βάθος ἀπὸ τοῦ μετεωροτάτου τρεῖς πόδας, τὸ ἄλλο ἀνακαθαράμενος, ἐπὶ τὸ στέριφον στρωματιεῖ καὶ ἀναλήψεται ἴσον κατὰ κεφαλὴν ἅπαν ὀρθὸν πρὸς τὸν διαβήτην, στρωματιεῖ δὲ καὶ τοῖς κίοσιν ἀπολείπων ἀπὸ τοῦ τοίχου ἑκατέρου πέντε κ[αὶ δέκα] πόδας σὺν τῶι πάχει τοῦ κίονος. Ἀριθμὸς τῶν κιόνων ἑκατέρου τοῦ στοίχου πέντε καὶ τριάκοντα, διαλείπων δ[ί]οδον τῶι δήμωι διαμέσως τῆς σκευοθήκης. Πλάτος τὸ μεταξὺ τῶν κιόνων εἴκοσι ποδῶν, πάχος ἐπιθήσει τὸ στρῶμα τετράπουν, τιθεὶς τοὺς λίθους ἐναλλὰξ .ορ...ο. καὶ παρὰ μῆκος. Οἰκοδομήσει δὲ τοὺς τοίχους τῆς σκευοθήκης καὶ [τ]οὺς κίονας ἀκτίτου λίθου, θεὶς εὐθυντηρί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αν τοῖς τοίχοις, πλάτος τριῶν ποδῶν, πάχος τριῶν ἡμιποδίων, μῆκος τ-
ετραπόδων των. . .ων, ἐπὶ δὲ ταῖς γωνίαις τετραπόδων καὶ τριῶν παλ-
αστῶν, καὶ ἐπὶ τῆς εὐθυντηρίας ἐπιθήσει ὀρθοστάτας περὶ μέσηι τῆ
20 ι εὐθυντηρίαι, μῆκος τετράποδας, πάχος πενθημιποδίων καὶ δακτύλ-
ου, ὕψος τρίποδας. Τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς γωνίαις μῆκος ἐκ τοῦ μέτρου τῶν τρ-
ιγλύφων, διαλείπων θυραίας κατὰ τὸ πλάτος τῆς σκευοθήκης, δύο ἑκ[α]-
τέρωθεν, πλάτος ἐννέα ποδῶν. Καὶ οἰκοδομήσει μέτωπον ἑκατέρωθε[ν]
ἐν τῶι μετ[αξ]ὺ τῶν θυρῶν πλάτος δίπουν, εἰς δὲ τὸ εἴσω δεκάπουν· καὶ π-
25 ρικάμψει τὸν τοῖχον μέχρι τῶν πρώτων κιόνων πρὸς ὃν ἀνοίξεται ἡ
θύρα ἑκατέρα. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρθοστάτου πλινθίσιν οἰκοδομήσει τοὺς τ-
οίχους, μῆκος τετράποσιν, πλάτος πέντε ἡμιποδίων. Ἐπὶ δὲ ταῖς γωνί-
αις μῆκος ἐκ τοῦ μέτρου τῶν τριγλύφων, πάχος τριημιποδίοις, ὕψος δ-
ὲ ποιήσει τῶν τοίχων ἀπὸ τῆς εὐθυντηρίας ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ποδῶν σὺ-
30 ν τῆι τριγλύφωι ὑπὸ τὸ γεῖσον. Τὰς δὲ θυραίας ὕψος πέντε καὶ δέκα πο-
δῶν καὶ ἡμιποδίου. Καὶ ἐπιθήσει ὑπερτόναια λίθου πεντελικοῦ, μῆ-
κος δώδεκα ποδῶν, πλάτος ἴσα τοῖς τοίχοις, ὕψος δίστοιχα, παραστάδ-
ας στήσας λίθου πεντελικοῦ ἢ ὑμηττίου, ὀδοὺς ὑποθεὶς ὑμηττίους
καὶ γεῖσον ἐπιθήσει ἐπὶ τῶν ὑπερτοναίων, ὑπερέχον τρία ἡμιπόδια.
35 Καὶ ποιήσει θυρίδας κύκλωι ἐν ἅπασιν τοῖς τοίχοις καθ' ἕκαστον τὸ
μετακιόνιον· ἐν δὲ τῶι πλάτει τρεῖς ἑκατέρωθεν, ὕψος τριῶν ποδῶν, π-
λάτος δυοῖν ποδοῖν. Καὶ ἐναρμόσαι εἰς ἑκάστην τὴν θυρίδα χαλκᾶς θ-
υρίδας ἁρμοττούσας. Καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς τοίχους γεῖσα κύκλωι κ-
αὶ τοὺς αἰετοὺς οἰκοδομήσει καὶ γεῖσα ἐπιθήσει καταιέτια καὶ στ-
40 ήσει τοὺς κίονας, ὑποθεὶς στυλοβάτην κατὰ κεφαλὴν ἴσον τῆι εὐθυν-
τηρίαι, πάχος τριῶν ἡμιποδίων, πλάτος δὲ τριῶν ποδῶν καὶ παλαστῆς,
μῆκος τεττάρων ποδῶν· πάχος τῶν κιόνων κάτωθεν δυοῖν ποδοῖν καὶ τ-
ριῶν παλαστῶν, μῆκος σὺν τῶι ἐπικράνωι τριάκοντα ποδῶν, σφονδύλω-
ν ἕκαστον ἑπτά, μῆκος τετραπόδων, τοῦ δὲ πρώτου πεντέποδος. Τὰ δὲ ἐπ-
45 ίκρανα ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς κίονας λίθου πεντελικοῦ. Καὶ ἐπιθήσει
ἐπιστύλια ξύλινα, ἐπὶ τοὺς κίονας κολλήσας, πλάτος πέντε ἡμιποδί-
ων, ὕψος ἐννέα παλαστῶν ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου, ἀριθμὸς δεκαοκτὼ ἐφ' ἑκά-
τερον τὸν τόνον. Καὶ μεσόμνας ἐπιθήσει ἐπὶ τοὺς κίονας ὑπὲρ τῆς δι-
όδου, πλάτος καὶ ὕψος ἴσα τοῖς ἐπιστυλίοις. Καὶ ἐπιθήσει κορυφαῖα,
50 πλάτος ἑπτὰ παλαστῶν, ὕψος δὲ πέντε παλαστῶν καὶ δυοῖν δακτύλοιν
ἄνευ τῆς καταφορᾶς, ὑποθεὶς ὑπόθημα ἐπὶ τῆς μεσόμνης, μῆκος τριῶν
ποδῶν, πλάτος τριῶν ἡμιποδίων. Καὶ διαρμόσει τὰ κορυφαῖα κερκίσι-
ν ἐπὶ τῶν μεσομνῶν, καὶ ἐπιθήσει σφηκίσκους, πάχος δέκα δακτύλων, π-
λάτος τριῶν παλαστῶν καὶ τριῶν δακτύλων, διαλείποντας ἀπ' ἀλλήλω-
55 ν πέντε παλαστάς. Καὶ ἐπιθεὶς ἱμάντας, πλάτος ἡμιποδίου, πάχος δυο-
ῖν δακτύλοιν, διαλείποντας ἀπ' ἀλλήλων τέτταρας δακτύλους. Καὶ ἐπ-
ιθεὶς καλύμματα, πάχος δακτύλου, πλάτος ἓξ δακτύλων, καθηλώσας ἥλ-
οις σιδηροῖς. Δορώσας κεραμώσει κορινθίωι κεράμωι ἁρμόττοντι π-
ρὸς ἄλληλον. Καὶ ἐπιθή[σ]ει ὑπὲρ τῶν θυρῶν ἐπὶ τὰ μέτωπα ἐκ τοῦ ἐντὸς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

60 ὀροφὴν λιθίνην λίθου ὑμηττίου. Καὶ θύρας ἐπιθήσει τῆι σκευοθήκηι ἁρμοττούσας εἰς τὰς θυραίας, χαλκᾶς ἔξωθεν ποιήσας. Καὶ συνστρώσει τὸ ἔδαφος λίθοις τὸ ἐντὸς ἅπαν συναρμόττουσι πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ἐπεργάσεται ὀρθὸν καὶ ὁμαλὲς ἄνωθεν. Καὶ διαφράξει τὸ μεταστύλιον ἕκαστον ὀρθοστάταις δυοῖν λιθίνοις, ὕψος τριῶν ποδῶν. Καὶ ἐν
65 τῶι μεταξὺ κινκλίδα ἐπιθήσε[ι] κλειομένην. Ποιήσει δὲ καὶ τὰς ὀροφὰς τὰς διαμέσου, ἐφ' ὧν τὰ σκεύη κείσεται, τὸ ἐντὸς τῶν κιόνων ἑκατέρωθεν μέχρι τοῦ τοίχου διαρμόσας καθ' ἕκαστον τὸν κίονα καὶ παρὰ τὸν τοῖχον ἑκατέρωθεν διερείσματι, πλάτος πέντε παλαστῶν, ὕψος ποδιαίωι ἐπιβάλλοντι ἐπὶ μὲν τὸν τοῖχον τρεῖς παλαστάς. Παρὰ δὲ τὸν κ-
70 ίονα παραστύλια στήσει λίθινα. Καὶ ἐπὶ τῶν διερεισμάτων ἐπιθήσε ι σφηκίσκους ἑπτὰ ἐφ' ἑκάστην τὴν χώραν, συμπληρῶν μέχρι τῶν κιόνω ν, πλάτος τριῶν παλαστῶν, πάχος ἡμιποδίου. Καὶ συνστρώσει πίναξιν ἅπαν τὸ χωρίον, συμβαλὼν καὶ κολλήσας, πλάτος τρίποδας, πάχος δυοῖν δακτύλοιν. Ποιήσει δ[ὲ κ]αὶ μεσόμνας, ἐφ' ὧν κείσεται τὰ ὑποζώματα κ-
75 αὶ τ' ἄλλα σκεύη παρ' ἑκάτερον τὸν τοῖχον, διπλᾶς τὸ ὕψος. Καὶ ἐπικάμψει παρὰ τοὺς πλ[α]γίους τοίχους, καὶ κατὰ τοὺς κίονας, ἐπικάμψει καθ' ἑκάστην τὴν χώραν. Ὕψος δὲ ποιήσει ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τεττάρων ποδῶν, τὴν δὲ ἐπάνω μεσόμνην ἀπὸ τῆς ἑτέρας ἀπέχουσαν πέντε πόδας. Ἰκριωτῆρα στήσας ἀπὸ τῆς κάτω ὀροφῆς μέχρι τῆς ἄνω ὀροφῆς, πλάτος ἡμιποδ-
80 ίου, πάχος ἓξ δακτύλων, διερείσας διερείσματα εἰς τοὺς ἰκριωτῆρας τὸ αὐτὸ πάχος. Θράνους ἐπιθήσει διανεκεῖς ἕνα ἑκατέρωθεν, πάχος ἓξ δακτύλων πανταχῆι· καὶ ἐπὶ τούτων ἐπιθήσει πίνακας συνκολλήσας, μῆκος τετράποδας, πλάτος τρίποδας, πάχος δυοῖν δακτύλοιν καὶ [κ]αθηλώσει συναρμόττοντας ἐξ ἴσου τοῖς θράνοις. Καὶ κλίμακας ποιή-
85 σει ξυλίνας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰς μεσόμνας. Ποιήσει δὲ καὶ κιβωτοὺς τοῖς ἱστίοις καὶ τοῖς παραρρύμασιν τοῖς λευκοῖς ἀριθμὸν ἑκατὸν τριάκοντα τέτταρας, πρὸς τὸ παράδειγμα ποιήσας, καὶ θήσει κατὰ τὸν κίονα ἕκαστον καὶ μίαν εἰς τὸ καταντικρὺ χωρίον. Καὶ ποιήσει ἀνοιγνυμένας τῶμ μὲν πρὸς τῶι τοίχωι κειμένων, τὲμ πρόσθιον τοῖχον, τ-
90 ῶν δὲ κατὰ τοὺς κίονας κειμένων ἀμφοτέρους τοὺς πλαγίους τοίχους, ὅπως ἂν ἦι ὁρᾶν ἅπαντα τὰ σκεύη διεξιοῦσιν, ὅπως ἂν ἦι ἐν τῇ σκευοθήκηι· ὅπως δ' ἂν καὶ ψῦχος ἦι ἐν τῇ σκευοθήκηι, ὅταν οἰκοδομῆι τοὺς τοίχους τῆς σκευοθήκης, διαλείψει τῶν πλινθίδων ἐν τοῖς ἁρμοῖς ἦι ἂν κελεύηι ὁ ἀρχιτέκτων. Ταῦτα ἅπαντα ἐξεργάσονται οἱ μισθωσάμ-
95 ενοι κατὰ τὰς συγγραφὰς καὶ πρὸς τὰ μέτρα καὶ πρὸς τὸ παράδειγμα, ὃ ἂν φράζηι ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἀποδώσουσιν, οἷς ἂν μισθώσωνται ἕκαστα τῶν ἔργων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ ὄνομα τοῦ Εὐθυδόμου Δημητρίου Μελιτέως φέρεται καὶ ἐν ἑτέρᾳ τινὶ ἐπιγραφῇ. (Φιλίστωρ. τόμ. Α. σ. 189 ἐτ. 1861).

Ὁ ἀρχιτέκτων Φίλων ἔγραψεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν ἀπωλεσθεῖσαν περὶ τῆς ἐν Πειραιεῖ σκευοθήκης (Vitruv. 7, in Praef.).

Χάριτας ὀφείλομεν τῷ καθηγητῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἀθαν. Ῥουσοπούλῳ ἐπὶ τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ ἀντιγράφου τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῇ διορθώσει πέντε τοῦ κειμένου λέξεων πρωτοτύπων.

Τῇ 20ῇ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ 1882, παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς Φρεαττὼ ἄγουσαν, ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς οἰκίας τοῦ κ. Ἰωάννου Λοΐζου καὶ εἰς βάθος τριῶν μέτρων, ἀνευρέθη τοῖχος (Βλ. Σχ. ὑπὸ στ. Α-Β) συνιστάμενος ἐκ πέντε σειρῶν λίθων πειραϊκῶν φερόντων διάφορα γράμματα, μονογράμματα καὶ συμβολικὰ σημεῖα, δι' ἐρυθροῦ χρώματος δηλοῦντα ἢ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν λιθων τῶν πολλῶν ἐν Πειραιεῖ λατομείων, ἢ τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως αὐτῶν. Ἐν τῷ ὄπισθεν σχεδιαγράμματι δίδομεν ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῆς ἰδιοτροπίας τῶν περιέργων τούτων συμβόλων. Βέλος, τόξον καὶ ἡμισέληνος εἰσὶ τὰ μᾶλλον περίεργα τῶν συμβόλων. Ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος τοίχου καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μέτρου ἄρχεται σειρὰ στηλῶν, τετραγώνων λίθων, σχηματιζουσῶν διόδους πρὸς συγκοινωνίαν (Βλ. Σχ. ὑπὸ στ. Ε-Ζ). Εἰς δὲ τὴν ἀρκτικὴν καθὼς καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ οἰκοπέδου φέρονται τὰ ἄκρα τριῶν τοίχων ἀντιστοιχούντων σχεδὸν πρὸς ἀλλήλους. Σημειωτέον, ὅτι καὶ τούτων οἱ λίθοι φέρουσι γράμματα καὶ μονογράμματα. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρέθησαν οἱ τοῖχοι οὗτοι, συμπεραίνομεν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς δύω νεωσοίκους τοῦ ἐν Ζείᾳ ναυστάθμου.

Τὸ μάρμαρον κεῖται νῦν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν Ν. Μελετοπούλου υἱῶν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. .....

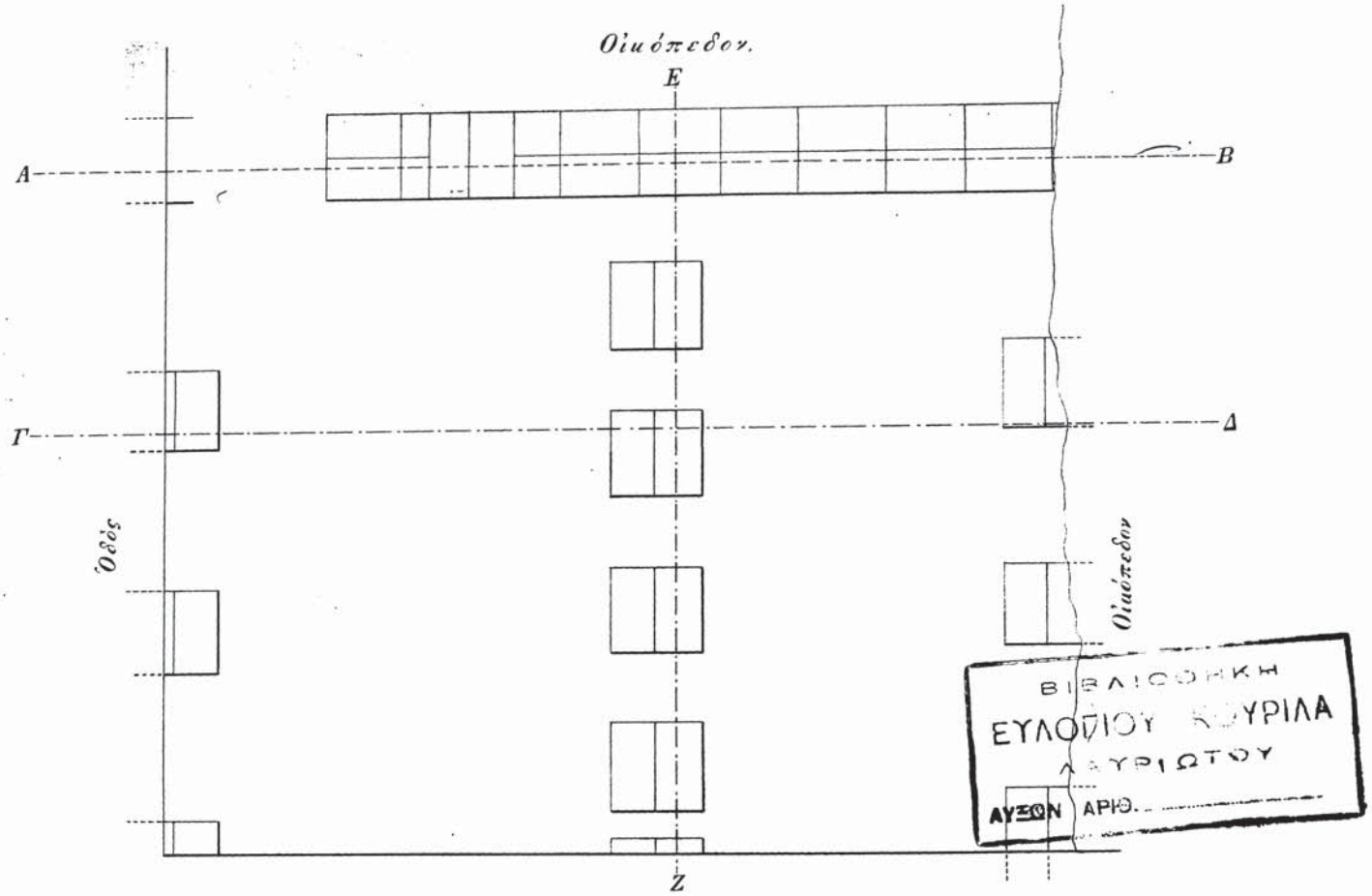

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

Παραλία.

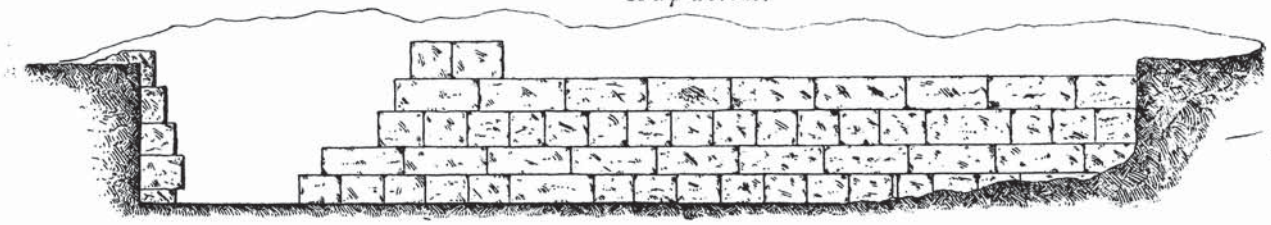

Τομὴ ΑΒ.

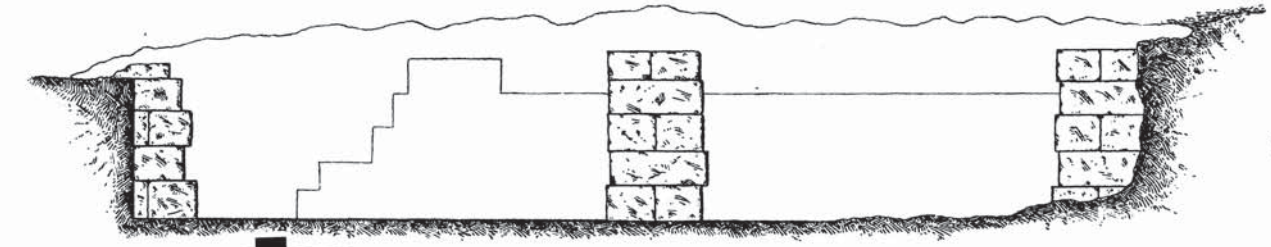

Τομὴ ΓΔ.

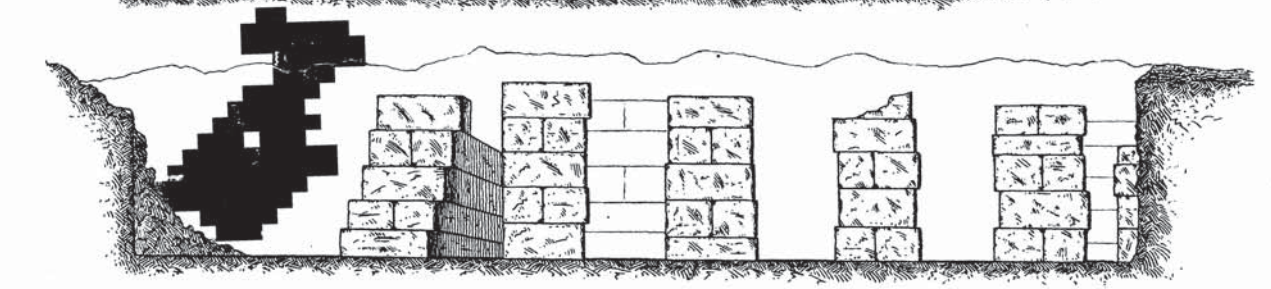

Τομὴ ΕΖ.

Κλίμαξ $\frac{1}{100}$ = 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 μ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐκ τῆς Μαυρίδης Ἀ. Μεθετοπούλου:

Ἡ σκεπαθήκη τοῦ φίλου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

BK
M84
3

Αριθ. εισ. 131737

ΕΡΝΕΣΤΩΙ ΚΟΥΡΤΙΩΙ

Επι τηι Ογδοηκοστηι Γενεθλιωι τηι 2 Σεπτεμβριου 1894 ε. ν.

ΠΕΡΙ ΣΙΚΥΩΝ ΚΑΙ ΣΙΚΥΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤ. Π. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΙΑΤΡΟΥ ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ» ΙΩ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

14 — Ὁδὸς Βορρᾶ — 14

1895

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Πρὸς τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον, τελοῦντα τῇ 21 Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους τὴν ὀγδοηκοστὴν γενέθλιον, καθῆκον τῶν Ἑλλήνων λογίων εἶναι νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ἄκραν αὐτῶν τιμὴν καθ' ἣν ἡμέραν οἱ ἐκ Γερμανίας φίλοι αὐτοῦ θέλουσι στήσει ἐπινεύσει τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ὀλυμπίας τὴν προτομὴν τοῦ ἀνδρός, ὅστις εἴπερ τις καὶ ἄλλος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἱερᾶς Ἄλτεως. Διὰ ταῦτα οἱ ὑπογεγραμμένοι μαθηταὶ καὶ ἐκτιμηταὶ τοῦ ἐγκρίτου ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου συνελθόντες ἀπεφάσισαν τὴν εἰς τὸν Ἐρνέστον Κούρτιον, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων αὐτοῦ, ἀνάθεσιν τόμου περιέχοντος συλλογὴν διατριβῶν πρωτοτύπων ὡς δεῖγμα τοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι καρποφορίας τῶν σοφῶν αὐτοῦ διδαγμάτων. Πρὸς παρασκευὴν δὲ τοῦ τόμου τούτου θὰ συνεισφέρωμεν μὲν καὶ ἡμεῖς τὴν προσήκουσαν συμβολήν, παρακαλοῦμεν δὲ καὶ ἅπαντας τοὺς τὸν ἄνδρα εὐλόγως τιμῶντας Ἕλληνας λογίους ν' ἀποστείλωσιν ἐπιστημονικὰς διατριβὰς ὁπωσδήποτε προαγούσας τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἀρχαιολογίαν καὶ φιλολογίαν, αἵτινες ὑπῆρξαν τὸ διὰ βίου μέλημα τοῦ ἀνδρὸς οὗ ἑορτάζεται ἡ ὀγδοηκοστὴ ἀμφιετηρίς.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποστείλωσι διατριβὰς παρακαλοῦνται νὰ διευθύνωσιν αὐτὰς μέχρι τῆς 1ης Ἰουλίου ἐ. ἔ. εἰς τὸν συνυπογεγραμμένον κοσμήτορα τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, μεθ' οὗ δύνανται νὰ συνεννοηθῶσι καὶ περὶ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐκτύπωσιν.

Ἐν Ἀθήναις, 30 Μαρτίου 1894

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ, *κοσμήτωρ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς*
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, *γενικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων*
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ, *καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου*
Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ, *καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου*
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ, *ὑφηγητὴς τῆς φιλολογίας*

Πρόθυμος ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπὸ 30 Μαρτίου ἐ. ἔ πρόσκλησιν ἀπάντησις τῶν ἐν Ἑλλάδι μαθητῶν καὶ ἐκτιμητῶν τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, δηλωσάντων τὴν σκοπουμένην ἀποστολὴν ἐπιστημονικῶν διατριβῶν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, τελοῦντος τῇ 21 Αὐγούστου τὴν ὀγδοηκοστὴν γενέθλιον. Ἀλλ' ἕνεκα τῶν εἰς τὴν ἔγκαιρον παρασκευὴν καὶ ἐκτύπωσιν ἐνιαίου τεύχους περιλαμβάνοντος ταύτας τὰς διατριβὰς ἀπαντηθησομένων δυσχερειῶν εὐλογωτέρα ἐκρίθη ἡ παρ' ἑκάστου τῶν συγγραφέων κατ' ἰδίαν ἐκτύπωσις τῆς οἰκείας διατριβῆς μετὰ τῆς κοινῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἐπικεφαλίδος **Ἐρνέστῳ Κουρτίῳ Ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ γενεθλίῳ τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1894 ἔ. ν.**

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Αὐγούστου 1894

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ
Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ
Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατὰ Μάϊον τοῦ 1887 ἐδωρήθη μοι ὑπὸ φίλου ἀρχαία σπαθομήλη, ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Πύργῳ.

Τὸ δ' οὕτω τυχαίως εἰς τὴν κατοχήν μου περιελθὸν ἁπλοῦν ἐκεῖνο λείψανον ἐγέννησεν ἐν ἐμοὶ ζωηρὰν ἔφεσιν πρὸς καταρτισμὸν συλλογῆς ἀρχαίων χειρουργικῶν ἐργαλείων.

Ἡ ἔφεσις ἐγένετο ἀπόφασις· ἔβην δ' ἐπὶ τὸ ἔργον μετὰ θερμοῦ ζήλου.

Πολλοὺς δὲ κατέβαλον ἐν ἀρχῇ καὶ καταβάλλω ἔτι καὶ νῦν κόπους πρὸς περισυναγωγὴν τῶν ὑπ' οὐδενὸς ἐνταῦθα ζητουμένων ἀχρήστων καὶ ἀποβλήτων, ἅτε ἀνεπιτηδείων πρὸς ἐμπορίαν θεωρουμένων τούτων ἀντικειμένων, οὕτω δὲ κατώρθωσα νὰ περισυλλέξω μέχρι σήμερον τοῦτο μὲν ἐξ ἀγορᾶς, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ δωρεῶν ὑπὲρ τὰ **χίλια κομμάτια ἀρχαίων χειρουργικῶν ἐργαλείων,** ἀπαρτίσαντα συλλογήν, ἐκ μικρῶν μὲν καὶ ἄνευ ἀξιώσεων ἀρξαμένην, ἀλλ' ἥτις ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ ἀξιολογωτάτη καὶ ἐπέσυρεν εὐλόγως τὴν προσοχὴν τῶν τ' ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδικῶς ἀσχολουμένων.

Τὴν συλλογήν μου ταύτην παρεκλήθην ἐπιμόνως ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς διοργανωσάσης τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συγκροτηθὲν XI διεθνὲς ἰατρικὸν συνέδριον, ὅπως ἀποστείλω εἰς Ρώμην, εἰς τὴν τότε συγχρόνως καταρτισθεῖσαν διεθνῆ ἔκθεσιν ἰατρικῆς καὶ ὑγιεινῆς. Ἐν δὲ τῷ ἐγγράφῳ, δι' οὗ ἐζητεῖτο παρ' ἐμοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τοῦ κ. διδάκτορος A. Boddaert ἡ ἔκθεσις τῆς συλλογῆς μου, περιέχεται καὶ ἡ ἑξῆς περὶ αὐτῆς περικοπή. «Nous avons appris de differents côtés, de Berlin par le directeur du Musée royal, de Gand par notre ancien Professeur Monsieur Deneffe, *que votre Musée* est probablement le plus important de l'Europe, qu'il contenait beaucoup de pièces uniques». Ἕνεκα δ' ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου λόγων δὲν ἐδυνήθην ν' ἀνταποκριθῶ τότε εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην.

Ἐπειδὴ δ' ἀπὸ τῆς ἁπλῆς περισυλλογῆς τῶν ἑκάστοτε προστυγχανόντων ἀρχαίων χειρουργικῶν ἐργαλείων οὐδὲν διέβλεπον ἐπιστημονικὸν ὄφελος, ἀπεφάσισα, ὅπως, ἐγκύπτων εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν, προσπαθήσω διὰ τῶν προκειμένων μοι ἁπτῶν πειστηρίων τῶν διαφυγόντων τὰς ἐπιδράσεις ὁλοκλήρων αἰώνων, διὰ τῶν ζώντων τούτων μαρτύρων παλαιοῦ κλέους νὰ ζωοποιήσω τὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι κατεσπαρμένας νεκρὰς οὕτως εἰπεῖν χειρουργικὰς καὶ ἐγχειριστικὰς περιγραφὰς καὶ συντελέσω οὕτω κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς ἀκριβῆ καὶ πραγματικὴν ἐξήγησιν τῶν χειρουργικῶν καὶ ἐγχειριστικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Συμπληρόνων δ' ἔτι μᾶλλον τὸ ἔργον, ἔκρινα ἀναγκαῖον, ὅπως τὰς ἐν λόγῳ γνώσεις παραβάλω καὶ συγκρίνω τοῦτο μὲν πρὸς τὰς σημερινὰς μεθόδους καὶ τὰ πρὸς διεξαγωγὴν αὐτῶν ἐν χρήσει μέσα, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ κρατοῦντα ἔτι καὶ νῦν δημώδη θεραπευτικὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἰατρικὰς δοξασίας.

Διὰ τοιαύτης μεθόδου ἐνόμισα, ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ ἐξερεύνησις τῆς πρώτης ἀρχῆς, τοῦ πρώτου σπέρματος πολλῶν ἀγωγῶν καὶ θεωριῶν, αἵτινες ἐξελήφθησαν ὡς γεννήματα τῶν νεωτέρων χρόνων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἔν τισιν ἡ ἀπόδειξις τῆς οἱονεὶ κατὰ παράδοσιν μεταβιβάσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν προγόνων εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν ἄνω τεθεισῶν βάσεων διεξαγομένη μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων προσκόπτει κατὰ μεγάλων δυσχερειῶν καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ καὶ κυριώτατα διότι ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἐργασίᾳ ἔχει ὁ ἰατρὸς ἀνάγκην ἁπασῶν τῶν πηγῶν, γινόμενος κατὰ μέγα μέρος καὶ φιλόλογος. Καὶ ὅσαι μὲν τῶν πηγῶν εἶναι αὐτόχρημα ἰατρικαὶ καθίστανται ὄχι λίαν δυσκόλως προσιταὶ εἰς τὸν φιλολογικῶς ἐργαζόμενον ἰατρόν, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ γνώσεις καὶ εἰδήσεις καὶ μαρτυρίαι, εἰς ὧν τὴν ἀνεύρεσιν μόνοι οἱ εἰδικοὶ φιλόλογοι καὶ ἀρχαιολόγοι δύνανται νὰ προαγάγωσι τὸ ἔργον τοῦ ἱστορικῶς ἐργαζομένου ἰατροῦ.

Τοιοῦτό τι εἶναι τὸ ἔργον ὅπερ ἔγνων ν' ἀναλάβω, ἔργον ὄντως δυσχερὲς καὶ πολύμοχθον, καθ' ἑκάστην δὲ πρὸς τούτοις διακοπτόμενον ἕνεκα τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν καὶ τῶν περὶ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος φροντίδων. Ἐφ' ὅσον δὲ προέβαινον εἰς αὐτὸ ἐπείσθην ἀκραδάντως, ὅτι ἡ εὐσυνείδητος αὐτοῦ διεξαγωγὴ καὶ περαίωσις θ' ἀπήτει πάντως χρόνον πολλῷ μακρότερον ἐκείνου, ὃν εἶχον κατ' ἀρχὰς ὑπολογίσει.

Ἀγνοῶν δ' ὡς εἰκὸς ἄν ποτε θὰ κατόρθουν ν' ἀγάγω εἰς πέρας τὸ ὅλον ἔργον, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν ὅπως προβαίνω βαθμηδὸν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἑκάστοτε ἐπεξεργαζομένου ὑλικοῦ ἐν φυλλαδίοις ἀνεξαρτήτοις μὲν κατὰ τὰ φαινόμενα ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἅτινα, συναρμολογούμενα κατὰ τὰς ἐν τέλει δοθησομένας ὁδηγίας, θέλουσιν ἀποτελέσει μετὰ τῶν ἐν δέοντι δημοσιευθησομένων γενικῶν ἢ συμπληρωματικῶν κριτικῶν καὶ ἱστορικῶν παρατηρήσεων καὶ σημειώσεων τὸ ὅλον ἔργον, **πλήρη δηλαδὴ καὶ τελείαν κατὰ τὸ ἐνὸν μελέτην περὶ τῆς παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησι χειρουργικῆς, ἐγχειριστικῆς καὶ ἐπιδεσμολογίας.**

Παραδίδων δὲ νῦν εἰς δημοσιότητα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὀγδοηκοστῆς γενεθλίου τοῦ σοφοῦ Ἑρνέστου Κουρτίου τὸ πρῶτον τῶν ἐν λόγῳ φυλλαδίων, μετὰ θάρρους ἐπικαλοῦμαι τὴν συνεπικουρίαν τῶν εἰδικῶν φιλολόγων καὶ ἀρχαιολόγων, οἵτινες, καθ' ἃ ἤδη ἐλέχθησαν, τὰ μάλιστα δύνανται νὰ μὲ βοηθήσωσιν ἐν τῇ περαιτέρω συνεχίσει τοῦ ἔργου, ὅπερ ἔσεται μὲν μακρόν, ἀλλ' ὅπερ ἐπεθύμουν νὰ ἴδω ἀποβαῖνον ὅσον τὸ δυνατὸν πλῆρες ἢ τοὐλάχιστον ἐφάμιλλον τῶν γνωστῶν ὀφθαλμιατρικῶν, ὠτιατρικῶν καὶ χειρουργικῶν μελετῶν τῶν ἀξιοτίμων κυρίων Ἀνδρέου Ἀναγνωστάκη, Σπυρίδωνος Μαγγίνα καὶ Γεωργίου Κωστομοίρου καὶ τῆς ἄρτι περαιωθείσης ἀξιολογωτάτης συγγραφῆς τοῦ κ. Γεωργίου Πιλαβίου περὶ κτηνιατρικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Θὰ δυνηθῶμεν δ' οὕτω νὰ συντελέσωμεν καὶ ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὴν τελείαν ἱστορικὴν καὶ τεχνικὴν γνῶσιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς χειρουργικῆς, ἐγχειριστικῆς καὶ ἐπιδεσμολογίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἥτις πέποιθα, ὅτι θ' ἀποδειχθῇ ἰσότιμος πρὸς τὴν λοιπὴν ἔνδοξον εὐδοκίμησιν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἔν τε ταῖς τέχναις καὶ τοῖς γράμμασι.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛ... ΦΙΛΑ
ΑΥΞΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙ ΣΙΚΥΩΝ

ΚΑΙ ΣΙΚΥΑΣΕΩΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. .....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙ ΣΙΚΥΩΝ
ΚΑΙ ΣΙΚΥΑΣΕΩΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ

Τὰς σικύας μεταχειριζόμεθα νῦν ὄχι ἄνευ τινὸς ὠφελείας κατὰ διαφόρων παθήσεων, ἰδίᾳ δὲ κατὰ φλεγμονωδῶν ἐπεξεργασιῶν συνοδευομένων καὶ ὑπὸ πόνων.

Ἐπιβάλλεται δ' ἡμῖν τὰ πολλὰ ἡ τῶν σικυῶν χρῆσις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κοινοῦ, παρ' ᾧ αἱ σικύαι θεωροῦνται ἔτι ὡς ἐξαίρετον καὶ ἐν πολλοῖς ἀναπόφευκτον θεραπευτικὸν βοήθημα.

Αἱ σικύαι συγκαταριθμοῦνται νῦν μεταξὺ τῶν βοηθημάτων ἅτινα σκοποῦσι τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ αἵματος, τὴν **ἀφαίμαξιν.**

Παρελήφθη δ' ἡ χρῆσις τῶν σικυῶν ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος.

Ἀναλόγως δὲ πρὸς τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ τὰς κατ' αὐτὰς κρατούσας δοξασίας ἄλλοτε ἄλλη, ὡς εἰκός, ἀπεδίδετο ἀξία εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ἀφαιμάξεως καθόλου καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σικυάσεως ἰδίᾳ προκύπτουσαν ὠφέλειαν. Ἕνεκα δὲ τοῦ λόγου τούτου παντοίας ὑφίστατο μεταπτώσεις καὶ ὁ ὑπὲρ τῶν σικυῶν καὶ τῆς σικυάσεως ἐνθουσιασμὸς τῶν ἑκάστοτε πρακτικῶν ἰατρῶν καὶ τῶν ἰατρικῶν συγγραφέων. Οὐδέποτε τελείως λησμονηθεῖσαι ὁτὲ μὲν ἐξυμνοῦντο αἱ σικύαι ὡς τὸ ἐξοχώτατον τῶν θεραπευτικῶν βοηθημάτων, ἄλλοτε δὲ μονονοὺ διεγράφοντο ἀπὸ τῆς χορείας τῶν χρησίμων ἰαμάτων.

Ἐνταῦθα δ' ὡς εἰκὸς δὲν προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω ὑπὸ θεωρητικὴν ἔποψιν τὰς ἀπὸ τῆς σικυάσεως τυχὸν προκυπτούσας ὠφελείας, οὐδὲ ν' ἀναπτύξω τοὺς λόγους δι' οὓς ἀπώλεσαν νῦν τὰ πολλὰ αἱ σικύαι τὴν μεγάλην θεραπευτικὴν σημασίαν, ἥτις ἀπεδίδετο αὐταῖς ἐν παρῳχημέναις ἐποχαῖς. Προβαίνω δὲ μόνον ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν πάντων τῶν εἰς τὰς σικύας καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀφορώντων ἢ τὴν παραβολὴν πρὸς τὰ σήμερον κρατοῦντα. Ἐπιφυλάσσομαι δ' ὅπως ἄλλοτε, καὶ δὶ μετὰ τὴν περιγραφὴν καὶ τῶν πρὸς διεξαγωγὴν τῶν λοιπῶν πρὸς ἀφαίμαξιν μεθόδων ἀναγκαίων ἐργαλείων, ὑποβάλω εἰς κριτικὴν ἔρευναν καὶ ἐξέλεγξιν ἁπάσας τὰς παρ' ἀρχαίοις κρατούσας μεθόδους τῆς ἀφαιμάξεως.

Ἡ **σικύα,** τὸ κοῖλον δηλονότι ὄργανον δι' οὗ τελεῖται ἡ **σικύασις,** κατασκευάζεται νῦν συνήθως μὲν ἐξ ὑάλου, σπανιώτερον δ' ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως, σπανιώτατα δὲ τέλος ἐκ μετάλλου. Ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἅπασαι ὁμοῦ αἱ ἀνωτέρω ὕλαι ἐν συνδυασμῷ ἢ καὶ ἕτεραι ἔτι χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν σικυῶν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Προτιμῶνται δὲ νῦν ἐν γένει αἱ ἐξ ὑάλου σικύαι τοῦτο μὲν διὰ τὴν περὶ τὸν καθαρισμὸν τοῦ ὀργάνου εὐκολίαν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν διαφάνειαν τῆς ὕλης, ἥτις ἐπιτρέπει τὴν κατὰ τὴν ἔναιμον σικύασιν ἐξέλεγξιν τοῦ ποσοῦ τοῦ αἵματος, ὅπερ δέον νὰ ἐκρεύσῃ ἀπὸ τῶν γενομένων ἀμυχῶν.

Τὸ δὲ σχῆμα τῶν νῦν ἐν χρήσει ὑαλίνων σικυῶν προσομοιάζει τὰ πολλὰ πρὸς ἄπιον ἢ κώδωνα, ἀλλὰ μετ' ἐστενωμένης πάντοτε τῆς πρὸς τὴν βάσιν καὶ εὐρυτέρας τῆς πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὀργάνου μοίρας.

Παρατίθημι δ' ὧδε διάφορα σχήματα παριστῶντα τοὺς μᾶλλον διαδεδομένους τύπους τῶν νῦν ἐν χρήσει ὑαλίνων σικυῶν μετὰ τῶν διαστάσεων αὐτῶν.

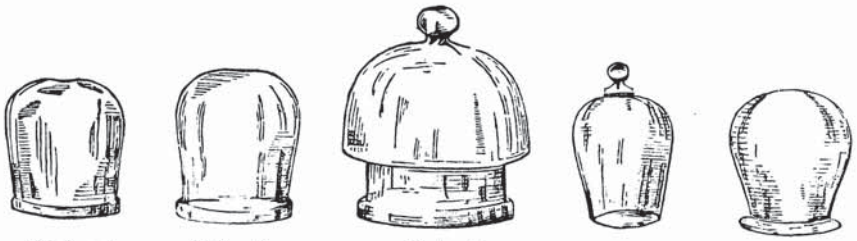

Εἰκὼν 1. *Εἰκὼν 2.* *Εἰκὼν 3.* *Εἰκὼν 4.* *Εἰκὼν 5.*

Ὕψος	6,5	7.5	(ἄνευ τοῦ κομβίου) 9,0	5,5	7,0	ὑφεκατόμ.
Διάμετρος στομίου	5,5	6,0	8,0	4,0	5,5	» »
Περίμετρ. κοιλίας	18,0	20,0	31,5	16,0	20,5	» »

Εἰκὼν 6. *Εἰκὼν 7.* *Εἰκὼν 8.*

Ὕψος	(ἄνευ τοῦ κομβίου) 5,0	8,5	5,5	ὑφεκατόμετρα
Διάμετρος στομίου	3,5	6,5	5,0	» »
Περίμετρος κοιλίας	14,0	26,0	17,0	» »

Βλέπομεν δ' ἐκ τῶν ἀπεικονισμάτων τούτων, ὅτι παρ' ἄλλαις μὲν τῶν σημερινῶν σικυῶν διακρίνεται σαφῶς ὁ τράχηλος ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ὀργάνου (Εἰκ. 3, 6), παρὰ δὲ ταῖς λοιπαῖς, ὅτι ὁ τράχηλος ὑποδηλοῦται μόνον (Εἰκ. 2, 7, 8), ἢ καὶ ὅτι λείπει ὁλοσχερῶς (Εἰκ. 1, 4, 5).

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲ κατεσκευάζοντο αἱ σικύαι ἐκ διαφόρων ὑλῶν.

Καὶ κατὰ μὲν τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα φαίνεται, ὅτι ὡς σικύαι ἐχρησίμευον φυσικὰ προϊόντα, καὶ δὴ τὰ κοῖλα κέρατα ἐνίων κερασφόρων ζῴων καὶ οἱ καρποὶ τῆς λαγηνοφόρου σικύας.

Καὶ τῶν μὲν κεράτων ρητὴν μνείαν ποιοῦνται ὁ Γαληνὸς(1) καὶ Παῦλος ὁ Αἰγι-

(1)... **ὥσπερ αἵ τε σικύαι καὶ τινα τῶν κοίλων κεράτων, οἷς ὡς σικύαις ἔνιοι χρῶνται.** ΓΑΛΗΝ. Ἔκδ. Kühn, Τόμ. X, σ. 896.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νήτης (1). Μετεχειρίζοντο δ' αὐτὰ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸν Prosper Alpinus, ὅστις οὐ μόνον περιγράφει αὐτὰ ἀκριβῶς (2), ἀλλὰ καὶ παρέχει ἀπεικόνισμα αὐτῶν, ὅπερ παραθέτω ἐνταῦθα, παραλαμβάνων ἐκ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ (3). Λυποῦμαι δὲ ὅτι ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν δέν μοι ἐπιτρέπει λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν τῶν νεωτέρων αἰγυπτιακῶν εὑρημάτων εἰς ἃ δυνατὸν νὰ συμπεριλαμβάνωνται καὶ σικύαι.

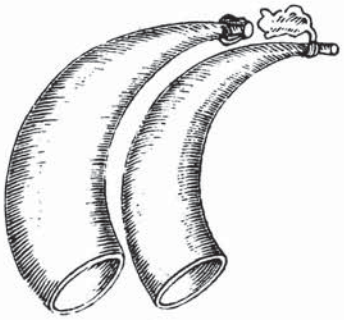

Εἰκὼν 9.

Κατὰ Κέλσον αἱ ἐκ κεράτων σικύαι εἶναι κατὰ τὸ ἕτερον τῶν περάτων ἀνοικταί, φέρουσι δὲ κατὰ τὸ ἕτερον πέρας μικρὸν τρῆμα (4).

Κατεσκευάζοντο δ' αὗται κατὰ τὸν Prosper Alpinus ἐκ λειανθέντων κεράτων ταύρων, ὧν τὸ στενὸν πέρας, ἤτοι τὸ κατὰ τὴν κορυφήν, διήλαυνε σωληνοειδὲς τρῆμα. Ὁ Γαληνὸς καλεῖ τὰς ἐκ κεράτων ταύτας σικύας **τετρημένας** (5) πρὸς διάκρισιν τῶν λοιπῶν, ἃς ὡρισμένως χαρακτηρίζει λέγων **ἀτρήτῳ τε καὶ πανταχόθεν στεγούσῃ** [σικύᾳ] (6).

Ὀλιγώτερα δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν σικυῶν τῶν κατασκευαζομένων ἐκ τῶν καρπῶν τῆς ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν κολοκυνθωδῶν Cucurbita lagenaria κατὰ Λινναῖον. Ταύτην, ἧς οἱ καρποὶ προσομοιάζουσι πρὸς λάγηνον, ὠνόμασεν ἑλληνιστὶ ὁ διδάκτωρ κ. Θεόδωρος Δ. Χελδράϊχ λαγηνοφόρον σικύαν.

Τοὺς ἐν λόγῳ καρποὺς τῆς λαγηνοφόρου σικύας χαρακτηρίζει ὁ Ἀριστοτέλης ἀκριβέστατα λέγων· **ταῖς σικύαις ταῖς ἐχούσαις τοὺς τραχήλους μακρούς** (7). Ὁ δ' Ἰουβενάλιος καλεῖ τὸν καρπὸν τοῦτον **πεφυσημένην, πλήρη ἀνέμου κολοκύνθην** (ventosa cucurbita) (8), καὶ ὁ Μοσχίων τέλος **ἰατρικὴν κολοκύνθην** (9).

Παρ' ἡμῖν δὲ καλοῦνται νῦν οἱ καρποὶ τῆς λαγηνοφόρου σικύας κοινῶς **φλασκὰ ἢ φλάσκαι.**

Οἱ καρποὶ οὗτοι, ὑφ' ὧν βοηθοῦνται τὰ παιδία κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐκμάθησιν τῆς κολυμβητικῆς, ἔχουσι τὴν ἐξωτερικὴν αὐτῶν μοῖραν ξυλώδη καὶ λίαν σκληράν, δι' ὃ καὶ κενούμενοι τῆς σαρκὸς αὐτῶν καὶ τῶν σπερμάτων χρησιμοποιοῦνται νῦν ὑπὸ τῶν ἀγροτῶν, τῶν ὁδοιπόρων, τῶν κυνηγῶν καὶ τῶν ναυτικῶν πρὸς φύλαξιν ὕδατος καὶ ἄλλων ποτῶν ἢ πρὸς ἐναποταμίευσιν πυρίτιδος· καὶ οἱ ἁλιεῖς δὲ χρησιμοποιοῦσιν αὐτούς, ἔτι μεστοὺς ὄντας, ὡς σημαντῆρας, προσδένοντες αὐτοὺς ἐπὶ τῶν βαλλομένων δικτύων. Δημοσιεύω δ' ἐνταῦθα ἀναπαράστασιν τῶν κοινοτέρων τύπων τῶν καρπῶν τῆς λαγηνοφόρου σικύας, ἐκείνων τοὐλάχιστον, οὓς δύναμαι νὰ ὑποθέσω χρησιμοποιηθέντας ποτὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς σικύασιν.

Λέγω δὲ κοινοτέρους τύπους διότι οἱ ἐν λόγῳ καρποὶ ἀπέκτησαν σὺν τῷ χρόνῳ καὶ

---

(1) **Ἀλλὰ καὶ ὅσοι διὰ κεράτων τῷ στόματι μυζῶντες ἕλκουσι . . .** ΠΑΥΛΟΥ ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ περὶ τῶν χειρουργουμένων, ἔκδ. René Briau, σ. 200.

(2) **Prosper Alpinus.** De medicina Aegyptiorum. Ἔκδ. Friedreich, Τόμ. I, σ. 242.

(3) Αὐτόθι, ἐν τῷ πίνακι.

(4) Cornea altera parte aeque patens, altera foramen habet exiguum. **Celsus** De Medicina II, 11.

(5) **Ὡς οὖν ἡ μὲν τετρημένη σικύα σβεννύειν οὐ δύναται τὴν ἐντὸς φλόγα διὰ τοῦ τρήματος ἀναπνέουσαν . . .** ΓΑΛΗΝΟΥ Ἔκδ. Kühn, Τόμ. IV, σ. 491.

(6) Αὐτόθι.

(7) **Ἀριστοτέλους** Περὶ ζῴων ἱστορ. IX, 616 α.

(8) XIV, 58.

(9) **Μοσχίωνος** Περὶ τῶν γυναικείων παθῶν. Ἔκδ. Dewez, σ. 3.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διὰ τῆς καλλιεργείας τὰ παραδοξότατα καὶ ποικιλώτατα τῶν σχημάτων, ὡς δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν δημωδῶν αὐτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς ὀνομασιῶν (1).

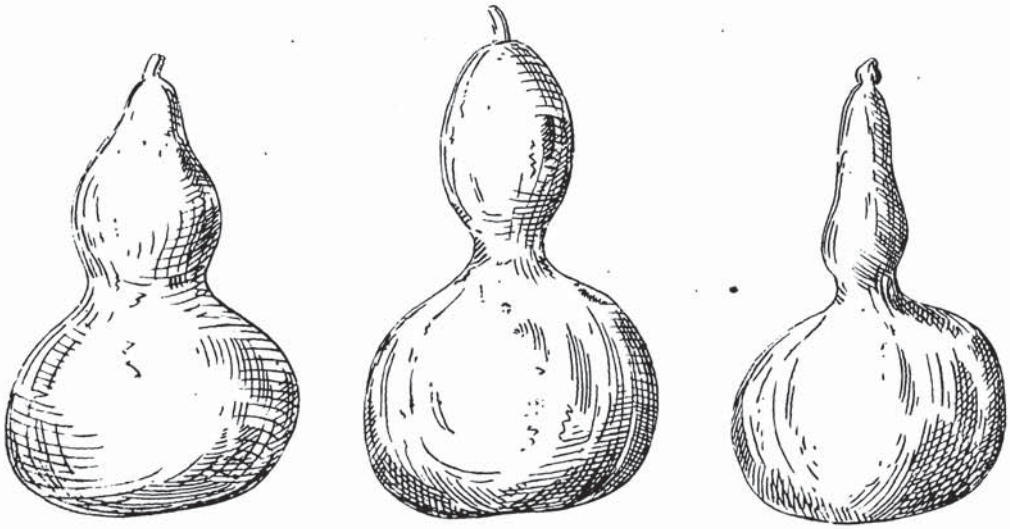

Εἰκὼν 10. *Εἰκὼν 11.* *Εἰκὼν 12.*

Χωρία ἀρχαίων συγγραφέων ῥητῶς μαρτυροῦντα τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν τοῦ καρποῦ τῆς λαγηνοφόρου σικύας δὲν δύναμαι δυστυχῶς νὰ παραθέσω, εἰ καὶ πιθανωτάτη εἶναι ἡ ἐν τῇ ἀρχαιότητι χρῆσις αὐτοῦ, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τῆς καὶ μέχρι τοῦδε διασώσεως τοῦ ἔθους, καθ' ἃ θέλομεν ἴδει κατωτέρω. Ἕνεκα δὲ τῆς τοιαύτης ἀπουσίας ἀρχαίων μαρτυριῶν ἰδιάζουσαν σημασίαν μοὶ ἐφάνη ἐπαγγελλομένη ἡ ὑποτιθεμένη μέχρι τοῦ νῦν διάσωσις αὐτῆς, αὐτοτάτης ἀρχαίας σικύας ἐκ καρποῦ τῆς λαγηνοφόρου σικύας.

Καὶ δὴ ἐν σελίδι 211 τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λεξικοῦ τοῦ Rich (2) καὶ δὴ ἐν λέξει Cucurbita παρίσταται τύπος ἀρχαίας σικύας ἰατρικῆς κατασκευασθείσης ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς λαγηνοφόρου σικύας, ἥτις κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ἐν λόγῳ λεξικοῦ «φυλάσσεται ἐν τῇ βατικανῇ βιβλιοθήκῃ καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Rhodius» (Εἰκὼν 13).

Ἀποβλέπων εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἀπεικονιζομένου ἀντικειμένου ἀπετάθην εἰς Ρώμην. Καὶ περὶ μὲν τοῦ δημοσιεύματος τοῦ Rhodius οὐδὲν κατώρθωσα ν' ἀνακαλύψω, περὶ δὲ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου μοὶ ἔγραψεν ἐκεῖθεν ὁ ἀξιότιμος καθηγητὴς κ. L. Petersen «ὅτι μάτην ἐζήτησε τὸ ποθούμενον καὶ ἐν τῇ βατικανῇ βιβλιοθήκῃ καὶ ἐν τῷ γρηγοριανῷ μουσείῳ». Ἴσως δ' αἱ γραμμαὶ αὗται δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς εὐρυτέρας ἐρεύνας πρὸς ἀνακάλυψιν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου, ἢ, ἂν τοῦτο τυχὸν πράγματι ἀπωλέσθη, πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ περιοδικοῦ τοὐλάχιστον ἐν ᾧ πιθανῶς ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Rhodius ἡ μνησθεῖσα περιγραφή. Οὕτω δὲ θέλει πληρωθῇ σπουδαῖον κενὸν ἐν ταῖς ἡμετέραις γνώσεσι περὶ σικυῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Εἰκὼν 13.

(1) Gourde des Pélerins, Gougourde, Gourde massue ou trompette, Calebasse, Flaschenkürbiss, Herkuleskeule: Trompetenkürbiss κ. τ. λ.

(2) Dictionnaire des antiquités romaines et grecques par Antony Rich, traduit de l'Anglais sous la direction de M. Chéruel. Paris. 1859.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὐχ ἧττον ἡ ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Rich περιλαμβανομένη εἰκὼν σαφῶς παριστάνει τὸν καρπὸν λαγηνοφόρου σικύας τετρυπημένον κατὰ τὸν πυθμένα, παρέχει δηλαδὴ ἡμῖν δεῖγμα τοῦ ἑτέρου τῶν πιθανωτάτων τρόπων τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρησιμοποιήσεως τοῦ καροῦ τῆς σικύας. Τὸν δ' ἄλλον πιθανὸν τρόπον τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ πρὸς σικύασιν ἐμφαίνει ἡ παρακειμένη εἰκὼν ὑπ' ἀριθ. 14, ἐν ᾗ παρίσταται καρπὸς τῆς λαγηνοφόρου σικύας, ὃν ἀπέπρισα κατὰ τὴν μεσότητα περίπου τοῦ αὐχένος. Ἀπετελέσθησαν δ' οὕτω διὰ τῆς ἀποπρίσεως δύο κοῖλα δοχεῖα, ὧν τὸ μὲν περιλαμβάνει τὴν βασικὴν μοῖραν τοῦ αὐχένος καὶ τὸ σῶμα τοῦ καροῦ (A), τὸ δ' ἕτερον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ αὐχένος μετὰ τῆς κορυφῆς τοῦ καροῦ (B).

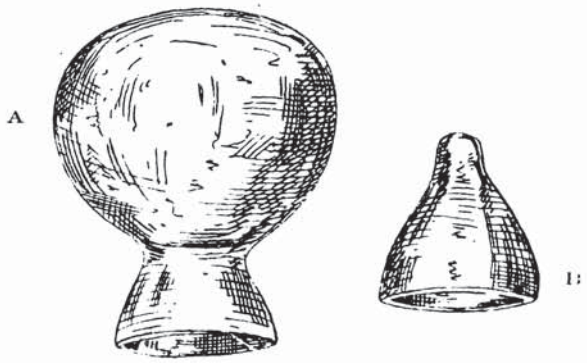

Εἰκὼν 14.

Ἴσως δ' ἠδυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τὰ πρὸς σικύασιν ὄργανα, αἱ σικύαι δηλονότι, ὠνομάσθησαν οὕτως ἐκ τοῦ καροῦ τῆς λαγηνοφόρου σικύας, ὅστις ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις καὶ ἐφ' ὅσον δὲν εἶχεν ἔτι προαχθῇ ἡ τέχνη ἐχρησίμευε μετὰ τῶν κεράτων πρὸς ἐμβολὴν τῶν σικυῶν.

Μὴ δὲ τυχὸν ἡ σημερινὴ παρὰ Γάλλοις καὶ Ἰταλοῖς καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ ὀνομασία τῶν σικυῶν (ventouses, ventose, βεντοῦζαι) ἐπήγασεν ἐκ τῆς ventosa cucurbita τοῦ Ἰουβεναλίου; Καὶ εἶναι μὲν πάντως ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις ὁπωσδήποτε τολμηρά, οὐδὲ δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ σοβαρῶς ἀλλ' ἂς τύχῃ αὕτη ἐνταῦθα τῆς προσηκούσης μνείας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῆς.

Κατὰ τὸν Védrènes (1) «αἱ ἐκ κέρατος σικύαι εἶναι ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας αἱ ἀρχαιότεραι». Ὁ δὲ κ. Deneffe ἐν ἐξόχῳ ἐνδιαφερούσῃ αὐτοῦ μελέτῃ περὶ ἀρχαίων χειρουργικῶν ἐργαλείων ὑποστηρίζει ἐπίσης τὴν τοιαύτην ἰδέαν τοῦ Védrènes καὶ προσάγει πρὸς δικαιολογίαν τῆς γνώμης του ταύτης τὸ βεβαιωμένον γεγονός, ὅτι παρὰ τοῖς ἀπολιτίστοις τῶν ἐθνῶν γίνεται ἔτι καὶ νῦν χρῆσις μόνων τῶν δι' ἀναμυζήσεως λειτουργουσῶν σικυῶν. Θεωρεῖ δ' ἔτι ὁ κ. Deneffe τὰς διὰ φλογὸς λειτουργούσας σικύας ὡς τελειοποίησιν πάντως, καὶ ἀπορεῖ δικαίως, ὅτι δὲν περιῆλθον ἄχρις ἡμῶν ἐκ Πομπηΐας καὶ Ἡρακλείου σικύαι δι' ἀναμυζήσεως λειτουργοῦσαι (2).

«Εἶναι» δὲ κατὰ τὸν Védrènes «αἱ κεράτιναι σικύαι ἔτι καὶ σήμερον ἐν χρήσει. Οἱ διαμείναντες ἐν Ἀλγερίᾳ ἔσχον εὐκαιρίαν κατὰ τὰς ἡμέρας καθ' ἃς τελοῦνται αἱ ἀγο-

(1) Traité de Médecine de A. C. Celse. Traduction nouvelle par le Dr **A. Védrènes.** Paris MDCCCLXXVI, σ. 638.

(2) Étude sur la trousse d'un chirurgien Galloromain du IIIe siècle par le Docteur **Deneffe.** Anvers. Éd II. Caals 1893.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ραὶ τῶν ἐγχωρίων, ὅπως ἴδωσι τοὺς ἰθαγενεῖς ἰατροὺς (thébibs) ἐφαρμόζοντας ἐπὶ τῶν πελατῶν αὐτῶν τὸ εἶδος τοῦτο τῶν σικυῶν καὶ δὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Κέλσου περιγραφομένης μεθόδου τῆς ἀναμυζήσεως. Ὁ διδάκτωρ κ. Marchessaux πρώην πρωτίατρος τῶν ἐν Bourbon-l'Archambaul λουτρῶν μ' ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη κρατεῖ ἔτι καὶ νῦν ἐν Βουρβόνῃ, ἔτι δ' ὅτι εἶδεν αὐτὴν ἀσκουμένην καὶ ἐν Aix-les-Bains, ὑπὸ εἰδικῶν ἐπαγγελματιῶν».

Καὶ παρ' ἡμῖν δὲ, καθ' ἃ διεπυθόμην, εἶναι ἔτι ἐν χρήσει, ἀλλ' ὄχι γενικῇ, ἡ διὰ κοίλων κεράτων καὶ ἀναμυζήσεως σικύασις ἀνὰ τὴν δυτικὴν στερεὰν Ἑλλάδα· ἀσκοῦσι δὲ συνήθως τὴν τοιαύτην σικύασιν οἱ κοινότεροι τῶν κουρέων, ὡς μοι ἀνεκοινώθη ἐκ Μεσολογγίου.

Ἀλλὰ καὶ οἱ καρποὶ τῆς λαγηνοφόρου σικύας εἶναι ἔτι καὶ νῦν ἐν χρήσει ἐν Ἑλλάδι πρὸς σικύασιν. Οὕτως οἱ ἀξιότιμοι ἐν Θήβαις συνάδελφοι κ. κ. Β. Ἀναγνώστου καὶ Λ. Πρέζας μ' ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Κριεκουκίῳ τοῦ δήμου Ἐρυθρῶν εἶδον ἀρρώστους προσβληθέντας ὑπὸ ἄνθρακος σικυαζομένους πρὸς θεραπείαν τῆς ἐν λόγῳ νόσου ὑπὸ τῶν συγχωρικῶν των κατὰ τὴν πάσχουσαν χώραν διὰ τῶν καρπῶν τῆς λαγηνοφόρου σικύας.

Καὶ κατὰ τὰ πεδινὰ δὲ χωρία τῆς Θεσσαλίας τελεῖται, καθ'ἃ ἐπληροφορήθην, ἡ σικύασις διὰ τῶν ἐν λόγῳ καρπῶν· ἰδίᾳ δὲ γίνεται τούτων χρῆσις κατὰ τῆς ἀμυγδαλίτιδος, ἐκλεγομένων πρὸς τοῦτο μικρῶν κολοκυνθίδων, ὧν ἀποκόπτεται ὁ λαιμὸς παρὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ. Ἐφαρμόζονται δὲ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀμυγδαλίτιδος αἱ μικραὶ αὗται σικύαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ τραχήλου καὶ ὑπὸ τὴν γωνίαν τῆς κάτω σιαγόνος.

Τοσαῦτα περὶ ἀρχεγόνων σικυῶν.

Προαγομένης δὲ σὺν τῷ χρόνῳ τῆς τέχνης, κατεσκευάζοντο αἱ σικύαι ἐκ χαλκοῦ ἢ κέρατος, ἐξ ὑάλου, ἀργύρου ἢ καὶ ἐκ ξύλου. Ὁ Κέλσος λέγει, ὅτι ἔχομεν δύο εἰδῶν σικύας, τὰς ἐκ χαλκοῦ καὶ τὰς ἐκ κέρατος (1). Ὁ δ' Ἀντύλλος λέγει· **παρὰ δὲ τὴν ὕλην διαφοραί εἰσι σικυῶν τρεῖς, ὑελαῖ, κεράτιναι, χαλκαῖ** (2), καὶ ἐπιφέρει· **τῶν δὲ χαλκῶν πλείων ἐστὶν ἡ χρῆσις** (3). Ὄντως δὲ μόνον χαλκήρων σικυῶν γίνεται σχεδὸν πάντοτε παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν ἰατρικῶν καὶ λοιπῶν συγγραφέων μνεία (4).

Ὁ Ἀβουλκασὶμ λέγει ὅτι αἱ σικύαι κατασκευάζονται ἐκ κέρατος, ξύλου, χαλκοῦ ἢ ὑάλου (5).

Κατὰ δὲ τὸν Prosper Alpinus οἱ Αἰγύπτιοι ἐχρῶντο ὑαλίναις ἢ κερατίναις σικύαις, **ἠγνόουν δὲ τελέως τὰς χαλκήρεις σικύας** (6).

Ἡ δὲ χρῆσις τῶν ἐξ ὑάλου σικυῶν φαίνεται, ὅτι ἐγενικεύθη κατὰ μεταγενεστέρους χρόνους καθ' ὅσον ἐκ τῶν Λατίνων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων μόλις ὁ Ἀντύλλος μνημονεύει αὐτῶν τὸ πρῶτον λέγων· **χρήσαιτο δὲ ἄν τις καὶ ταῖς ὑελαῖς, ἐπὶ ὧν κατανοεῖν χρὴ τὴν κένωσιν τοῦ αἵματος** (7).

Καὶ παρὰ Παύλῳ δὲ τῷ Αἰγινήτῃ εὑρίσκομεν περὶ τῶν **ὑελῶν σικυῶν** τὰ ἑξῆς·

---

(1) Cucurbitularum vero duo genera sunt, aeneum, et corneum. **Κέλσου** II. 11.

(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** (Oeuvres d'Oribase par Bussemaker et Daremberg) Τόμ. II, σ. 60.

(3) Αὐτόθι Τόμ. II, σ. 61.

(4) **Νικάνδρου** Θηριακὰ Τ'. 921—**Ἀθην.** Δειπνοσ. I, 452 β.

Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα
οὕτω συγκόλλως ὥστε σύναιμα ποιεῖν.

Πρόλ. **Ἀριστοτέλους** Ρητορ. III, 2.

(5) La chirurgie d'**Abulcasis** trad. par le Dr Lucien Leclerc. Paris 1861. Κεφ. LXXXXVIII.

(6) Ἔνθ' ἀν.

(7) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** ἔνθ' ἀν. Τομ. II σ. 61.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἕτεροι δὲ σικύαις ὑαλίναις ἐχρήσαντο, διὰ τὸ [γρ. **τὸ τὸ**] **ποσὸν τοῦ κενουμένου αἵματος ἐν τῇ ὁλκῇ διαυγάζεσθαι** (1)· ἀλλὰ δὲν ἐκθειάζει αὐτὰς ὁ Παῦλος ἰδιαζόντως, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐξ ὅσων ἀμέσως συνεπάγεται· **ἀλλ' ὁλκιμώτεραι μᾶλλόν εἰσιν αἱ χαλκαῖ, πλείονος ἀνεχόμεναι τῆς ῥλογὸς τῶν ὑαλίνων ἑτοίμως καταρρηγνυμένων** (2).

Καὶ ὁ Ἀβουλκασὶμ δὲ παραδέχεται τὰς χαλκήρεις ὡς ὁλκιμωτέρας καὶ κατηγορεῖ τῶν ὑαλίνων σικυῶν διὰ τὴν συχνὴν αὐτῶν κατάρρηξιν (3).

Περὶ δὲ τῶν ἀργυρῶν σικυῶν λόγος γίνεται τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρων παρὰ Λουκιανῷ· **Σὺ δὲ οἴει θεραπεύσειν τὴν ἀπαιδευσίαν καὶ ἐπικαλύψειν τῇ δόξῃ ταύτῃ καὶ ἐκπλήξειν τῷ πλήθει τῶν βιβλίων, οὐκ εἰδὼς ὅτι καὶ οἱ ἀμαθέστατοι τῶν ἰατρῶν τὸ αὐτὸ σοὶ ποιοῦσιν ἐλεφαντίνους νάρθηκας καὶ σικύας ἀργυρᾶς ποιούμενοι καὶ σμίλας χρυσοκολλήτους· ὁπόταν δὲ καὶ χρήσασθαι τούτοις δέῃ, οἱ μὲν οὐδὲ ὅπως χρὴ μεταχειρίσασθαι αὐτὰ ἴσασι** (4).

Ὁ δ' Ἀντύλλος ἀποκρούει τὰς ἀργυρᾶς σικύας λέγων· **αἱ γὰρ ἀργυραῖ ἄθετοι διὰ τὸ σφοδρῶς ἐκπυροῦσθαι** (5).

Οὕτω κατὰ τὰς σωζομένας μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων μόνον περὶ ὑαλίνων, κερατίνων καὶ μεταλλίνων σικυῶν γίνεται λόγος. Ἀλλ' ὅμως ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν μεγίστην παρ' ἀρχαίοις διάδοσιν καὶ χρῆσιν τῶν σικυῶν, περὶ ἧς ἔσται ἡμῖν κατωτέρω ὁ λόγος, πειθόμεθα, ὅτι αἱ σικύαι κατεσκευάζοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὄχι μόνον ἐκ χαλκοῦ καὶ κέρατος, ὑάλου καὶ ἀργύρου, ἀλλὰ πιθανῶς καὶ ἐξ ἄλλων κοινοτέρων, εὐπλαστοτέρων καὶ προχειροτέρων οὐσιῶν. Ὁ δὲ Κέλσος ὡρισμένως λέγει, ὅτι ἄμφω τὰ εἴδη τῶν σικυῶν (χαλκήρεις, κεράτιναι, ἀδιάτρητοι τουτέστι καὶ διατετρημέναι) δύνανται νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐκ πάσης ἄλλης ὕλης (6).

Καὶ δὴ ἴσως κατεσκευάζοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ πολλὰ αἱ σικύαι ἐκ πηλοῦ, ὕλης εὐώνου, ἧς ἥ τε χρῆσις ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν ἀνάγκαις τοῦ βίου καὶ ἡ κατεργασία ἦσαν τὰ μάλιστα διαδεδομέναι.

Ἅπαξ δὲ μόνον καὶ δὴ παρ' Ἀρεταίῳ εὗρον μνημονευομένας πηλίνας σικύας· **ὡς τρόπος δὲ σικύης,** λέγει οὗτος, **ἔχειν ὧν χρὴ κεραμεοῦν κοῦφον ἁρμόζον τῇ πλευρῇ, εὐρὺ ἢ τὸ χάλκεον, πρηνὲς ἐπὶ τὰ χείλεα ἀμφιθεῖναι τοῖσι ἀλγέουσι** (7).

Λόγος δὲ τῆς μὴ περισώσεως πηλίνων σικυῶν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων εἶναι, νομίζω, τὸ ἄσημον τῆς ὕλης καὶ ἡ ἀπαξίωσις τῶν τυχὸν εὑρεθεισῶν ὑπὸ τῶν ἐκσκαπτόντων διὰ τὸ ἀπερίτεχνον καὶ ἀπερικόσμητον τῶν ἄλλως ἀπροσφυῶν πρὸς ἐμπορίαν ἑρμαίων.

Μεγάλας κατέβαλον μέχρι τοῦδε προσπαθείας ὅπως ἐπιτύχω διὰ τὴν συλλογήν μου πηλίνην σικύαν, ἀλλ' οἱ μόχθοι μου ἀπέβησαν δυστυχῶς ἄκαρποι· ἓν δὲ μόνον κατώρθωσα οὕτω νὰ βεβαιώσω, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἀνασκάπτοντες ἀρχαίους τάφους πολλάκις εὗρον σκεύη ἐκ πηλοῦ, ἀγνώστου χρήσεως, ἁπλῶς καὶ ἀπερίττως κατεσκευασμένα, ἔχοντα δὲ σχῆμα καὶ μέγεθος ὅμοιον πρὸς τὰς ἐν τῇ συλλογῇ μου σικύας, ἀλλ' ἅτινα κατέστρεφον καὶ ἀπέρριπτον οὐδεμιᾶς ἀξιοῦντες αὐτὰ προσοχῆς καὶ σημασίας.

---

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 200.
(2) Λυτόθι.
(3) Ἔνθ' ἀν.
(4) **Πρὸς τὸν ἀπαίδευτον καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον** 29.
(5) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 20.
(6) Utraque non ex his tantum materiae generibus, sed etiam ex quolibet alio recte fit. Ἔνθ. ἀν.
(7) **Ἀρεταίου Καππαδόκου** Ἅπαντα. Ἔκδ. Kühn, σ. 239.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τοσαῦτα περὶ τῆς ὕλης ἐξ ἧς κατεσκευάζοντο αἱ σικύαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Εἰρήσθω δ' ὅτι ἐν ἀπορίᾳ τῶν κοινῶν σικυῶν μετεχειρίζοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πρὸς σικύασιν πᾶν κυλίκιον ἢ χυτρίον μετὰ στενοῦ στόματος (1)

Καὶ νῦν δ' ὡς γνωστὸν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνεται πολλάκις χρῆσις πρὸς σικύασιν τῶν συνήθων πρὸς πόσιν ὕδατος ποτηρίων χωρητικότητος 50 ἢ 100 δραμίων (=150, 300 περίπου κυβικῶν ὑφεκατομέτρων) ἢ καὶ μικροτέρων δοχείων καὶ δὴ ποτηρίων οἴνου ἢ κυαθίσκων.

Χάριν δ' ἀκριβείας καλὸν ἐνταῦθα κρίνω ὅπως ποιήσω μνείαν καὶ ἄλλων τινῶν οἰκιακῆς χρήσεως δοχείων, ἀλλὰ μεγάλου μεγέθους, συνήθων νῦν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ πρὸς σικύασιν καὶ δὴ τῶν ἑκασταχοῦ κοινῶν πρὸς ὑποδοχὴν ὕδατος ἢ ρευστῶν ἐδεσμάτων πηλίνων δοχείων. Κυρίως δὲ χρησιμεύουσι πρὸς σικύασιν αἱ κοινῶς λεγόμεναι **βυτίναι** καὶ **πινιόται.**

Καὶ τῶν μὲν βυτινῶν γίνεται χρῆσις, καθ' ὅσον τοὐλάχιστον ἐγὼ μέχρι τοῦδε ἠδυνήθην νὰ μάθω, ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος, ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Ξηροχωρίου, τὰς Σποράδας νήσους καὶ τὴν Θεσσαλίαν, τῶν δὲ πινιοτῶν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν Θηβῶν.

Παραθέτω δ' ὧδε εἰκόνα βυτίνης ἀποσταλείσης μοι ἐκ Ἀτελεοῦ τοῦ δήμου Ἀτελεατῶν τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος. Ἔχει δ' αὕτη ὕψος 17,5, παχύτητα τοιχωμάτων 1,0, διάμετρον τοῦ ἐξωτερικοῦ πυθμένος 6,5, διάμετρον τοῦ στομίου 8,0 καὶ περίμετρον ὑπὲρ τὸ μᾶλλον προέχον μέρος τοῦ σώματος αὐτῆς 36,0 ὑφεκατόμετρα. Ἡ βυτίνα αὕτη περιλαμβάνει 750 κυβικὰ ὑφεκατόμετρα ὕδατος καὶ δὲν ἔχει τὸν ἐσωτερικὸν πυθμένα πλατὺν ὡς τὸν ἐξωτερικόν, ἀλλὰ κωνοειδῆ καθ' ἃ δείκνυσιν ἡ ἐν τῇ εἰκόνι λευκὴ στικτὴ γραμμή. Χρησιμεύουσι δὲ συνήθως αἱ βυτίναι ἔν τε Ἀτελεῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνωτέρω κατονομασθεῖσι τόποις πρὸς φύλαξιν βουτύρου, μέλιτος καὶ ἄλλων παχυρρεύστων οὐσιῶν. Πρὸς δὲ σικύασιν προπαρασκευάζεται ἡ βυτίνη εἴτε πληρουμένη ζέοντος ἀφεψήματος χαμαιμήλων, εἴτε διὰ καύσεως εὐφλέκτου τινὸς ὕλης ἐν τῷ κύτει αὐτῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον λαμβάνεται συνήθως τεμάχιον λινοῦ ὑφάσματος τετράγωνον, οὗ ἑκάστης πλευρᾶς τὸ μῆκος εἶναι ἴσον πρὸς 16 περίπου ὑφεκατόμετρα· ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πανίου τούτου τίθεται μικρὰ ποσότης μαγειρικοῦ ἅλατος, ὑπὲρ ἣν σφαιροειδῶς σχηματισθεῖσαν προσδένεται διὰ νήματος τὸ περισσεῦον τοῦ πανίου, ἀφιεμένων τῶν ἄκρων αὐτοῦ ἐλευθέρων, δίκην θυσάνου (Εἰκ. 16). Τὰ ἄκρα ταῦτα διαβρέχονται ἐλαίῳ καὶ ἀνάπτονται, τὸ δὲ σφαιρικὸν, πλῆρες ἅλατος, μέρος τοῦ πανίου ἐπιτίθεται ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ ὑπτίως κατακεκλιμένου ἀρρώστου καὶ σκεπάζεται εἶτα ὑπὸ τῆς βυτίνης, ἀλλ' ἀφ' οὗ αὕτη κρατηθῇ μικρὸν ὑπὲρ τὸ κεῖον ἄκρον. Τὸ ἅλας λαμβάνεται ἁπλῶς πρὸς στήριξιν τοῦ πανίου καὶ παρεμπόδισιν τῆς ἐκ τῆς πτώσεως τυχὸν αὐτοῦ δυναμένης νὰ ἐπέλθῃ καύσεως τῶν τοιχωμάτων τῆς κοιλίας τοῦ σικυαζομένου.

Εἰκὼν 15.

Εἰκὼν 16.

Ἡ δ' ὑπ' ἀριθμὸν 17 εἰκὼν παριστᾷ πινιόταν πολλάκις χρησιμεύσασαν ἐν Θήβαις πρὸς σικύασιν, ἐκεῖθεν δ' ἀποσταλεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. **Δ.**

---

(1) Ac si cetera defecerunt, caliculus quoque aut pultarius oris compressioris, ei rei commode aptatur. **Κέλσος,** ἔνθ' ἀν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τσέλιου, εἰς ὃν ὀφείλω καὶ ἁπάσας τὰς περὶ τῆς χρήσεως αὐτῆς κατωτέρω εἰδήσεις. Ἡ πινιότα προώρισται ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ πρὸς φύλαξιν βουτύρου συνήθως, λίπους ἢ μέλιτος· πρὸς δὲ σικύασιν λαμβάνονται πινιόται μεγάλων διαστάσεων. Ἡ κατωτέρω ἀπεικονιζομένη πινιότα ἔχει ὕψος 23,5 ὑφεκατομέτρων, παχύτητα δὲ τοιχωμάτων ἴσην πρὸς ὑφεκατόμετρον.

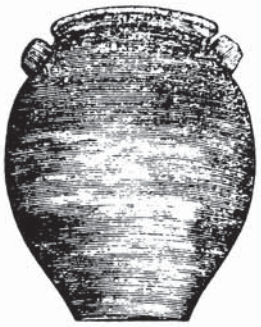

Εἰκὼν 17.

Ἡ διάμετρος τοῦ στομίου εἶναι ἴση πρὸς 13,0, ἡ δὲ διάμετρος τοῦ πυθμένος αὐτῆς ἴση πρὸς 9,0 ὑφεκατόμετρα· ὁ ἐσωτερικὸς πυθμὴν εἶναι κατά τι στενώτερος τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἅτε συγκλινόντων τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τοῦ δοχείου· ἡ δὲ περίμετρος τῆς γαστρωδεστέρας μοίρας τῆς πινιότας εἶναι ἴση πρὸς 63,0 ὑφεκατόμετρα. Ἐν τῇ πινιότᾳ ταύτῃ χωροῦσι 3,800 κυβικὰ ὑφεκατόμετρα ὕδατος. Ἡ προπαρασκευὴ τῆς πινιότας πρὸς σικύασιν τελεῖται διὰ φλογὸς, προσκολλωμένου ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆς τοιχωμάτων τεμαχίου βάμβακος, ὅστις ἀνάπτεται.

Τοσαῦτά τινα καὶ περὶ πινιότας. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆς τε καὶ τῆς βυτίνης περιορίζεται ὁσημέραι, ἀντικαθιστῶνται δὲ τὰ ἐν λόγῳ δοχεῖα ὡς τὸ πλεῖστον πρὸς σικύασιν ὑπὸ ποτηρίων μεγάλης χωρητικότητος (600—1500 κυβικῶν ὑφεκατομέτρων).

Εἰς τὴν διὰ τῶν βυτινῶν, τῶν πινιοτῶν καὶ τῶν μεγάλης χωρητικότητος ποτηρίων σικύασιν προσφεύγει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὄχι ἐν πάσαις ταῖς νόσοις, ἀλλ' ἐν ὡρισμέναις περιπτώσεσιν, ἐν ταῖς περιπτώσεσιν ἐκείναις, ἃς οὗτος καλεῖ **ξέστριμμα** ἢ **λύσιμο τοῦ ὀφαλοῦ** καὶ αἵτινες νοσολογικῶς δέον πάντως νὰ ὑπαχθῶσι τὰ πολλὰ εἰς τοὺς κωλικοὺς τῶν ἐντέρων, ἀλλ' ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐπιγίνεται δ' ἔτι κατὰ τὰς κρατούσας παρὰ τῷ λαῷ δοξασίας τὸ ξέστριμμα τοῦτο τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ εἰς χρόνια καὶ ὀξέα ἄλλα νοσήματα, συνεπαγόμενα τὴν γενικὴν τοῦ ὀργανισμοῦ ἔκλυσιν μετὰ χαλαρότητος τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων.

Ὁ λαὸς νομίζει, ὅτι ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσι μετακινεῖται ἢ λύεται ὁ ὀμφαλὸς, καὶ προσδοκᾷ τὴν θεραπείαν τῆς καταστάσεως ταύτης ἀπὸ εἰδικῶν ἐκασταχοῦ εὐφήμως γνωριζομένων πρακτικῶν, οἵτινες παρέλαβον μὲν ἐκ παραδόσεως καὶ δίκην κληρονομίας τὴν τοιαύτην εἰδικότητα, παραδίδουσι δὲ πάλιν τοῖς μεταγενεστέροις πρὸς διαιώνισιν τῆς πρώτης μεθόδου καὶ σωτηρίαν τῶν πασχόντων. Μεταξὺ δὲ τῶν τοιούτων πρακτικῶν ὑπάρχουσι συνήθως καὶ γραΐδια. Συνίσταται δ' ἡ θεραπεία τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἀνάταξιν **(μάζευμα)** τοῦ λυθέντος ὀμφαλοῦ, τοῦτο δ' εἰς τὴν διὰ τῶν ἀνωτέρω περιγραφέντων μεγάλων δοχείων σικύασιν.

Ἡ δῆθεν ἀνάταξις αὕτη τοῦ ὀμφαλοῦ τελεῖται τοῦ ἀρρώστου ὑπτίως κατακεκλιμένου· ὁ δὲ τὴν ἀνάταξιν τελῶν προστρίβει καὶ μαλάσσει τὰ τοιχώματα τῆς κοιλίας ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον, εἶτα δὲ πιέζει διὰ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς, καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἀντίχειρος ἢ τοῦ δείκτου, τὸν ὀμφαλὸν πρὸς τὰ ἔνδον. Εὑρίσκεται δὲ κατὰ τὴν δοξασίαν τοῦ λαοῦ ὁ ὀμφαλὸς ἅμα ὡς ὁ χειρίζων ἀντιληφθῇ σφύξεων (ἀπὸ τῆς κοιλιακῆς ἀορτῆς ;). Τηρουμένου δὲ τοῦ ἀνατάσσοντος δακτύλου ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, στρέφεται ὁ χειρίζων περὶ τὸν ἀσθενῆ δὶς ἢ τρὶς, ἢ διασκελίζει αὐτὸν, ὅταν τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ ᾖ μέγα. Ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ὁ ἄρρωστος δὲν κεῖται χαμαὶ, ὡς ἐν τοῖς πλείστοις τῶν χωρίων τοῦτο συμβαίνει, ἀλλ' ἐτοποθετήθη ἐν κλίνῃ, ἀνέρχεται ὁ πρακτικὸς πρὸς εὐχερεστέραν διεξαγωγὴν τῶν χειρισμῶν τούτων ἐπὶ τῆς κλίνης. Σημειωτέον δ' ὅτι οἱ περιγραφέντες χειρισμοὶ οὔτε λίαν ἠπίως τελοῦνται, ἀλλ' οὔτε καὶ διαρκοῦσιν ἐπὶ βραχὺ χρόνου διάστημα. Τηρουμένου δὲ τοῦ ἀνα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τάξαντος δακτύλου ἐπὶ τόπου προσεκτικῶς, κελεύει ὁ χειρίζων τοὺς παρισταμένους, ὅπως προσενέγκωσι τὴν σικύαν (πινιόταν, βυτίνην ἢ τὸ μέγα ποτήριον), ἥτις καταλλήλως παρασκευασθεῖσα ἐπιτίθεται ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ ἀμέσως ἅμα ὡς ἀποσυρθῇ ὁ δάκτυλος ἀπ' αὐτοῦ, καὶ καλύπτεται ὑπὸ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ πάσχοντος, ἐπαφινομένη ἐπὶ τόπου ἐπί τινα λεπτὰ τῆς ὥρας.

Ἡ δὲ τοιαύτη διὰ τῶν πινιοτῶν, τῶν βυτινῶν καὶ τῶν μεγάλων ποτηρίων σικύασις τελεῖται πάντοτε κούφη καὶ ἄνευ ἀμυχῶν.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων· «κατὰ πόσον» δέ μοι ἔγραφεν ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Τσέλιος ἐκ Θηβῶν «ἡ θεραπεία αὕτη ὠφελεῖ τοὺς ἀσθενεῖς ἀδυνατῶ ν' ἀποφανθῶ, διότι ὁσάκις ἀνὰ τὰ χωρία ἔτυχε νὰ παραστῶ μάρτυς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, οὐδεμίαν εἰς αὐτὴν παρέσχον προσοχήν, θεωρῶν αὐτὴν ἀθῴαν καὶ ἀβλαβῆ . . . πλὴν ἐννοεῖται τῶν ἐλαφρῶν ἐγκαυμάτων, ἅτινα ἐπέρχονται ἐνίοτε ἐκ τῆς ἐκπτώσεως ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ἀνημμένου βάμβακος».

Τό τε σχῆμα καὶ τὰς εἰς αὐτὸ ἀφορώσας λεπτομερείας ὡς καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν χρήσει σικυῶν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τοῦτο μὲν ἐκ τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν εὑρισκομένων περιγραφῶν τοῦ ἐν λόγῳ ὀργάνου, τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ἀναπαραστάσεων τῶν σικυῶν ἐπὶ νομισμάτων ἢ ἔργων γλυπτικῆς, τέλος δὲ καὶ ἐκ περισωθεισῶν σικυῶν, ἀποκειμένων ἐν δημοσίοις μουσείοις ἢ ἐν ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς.

Πρὶν δ' ἢ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σωζομένων γραπτῶν μνημείων προβῶ ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὰς ἀρχαίας σικύας, καλὸν νομίζω ὅπως ἀποτυπώσω πρῶτον ἐνταῦθα καὶ περιγράψω οὐ μόνον τὰς μέχρι τοῦδε γνωσθείσας ἢ δημοσιευθείσας ἀρχαίας σικύας, ἀλλὰ καὶ ἁπάσας τὰς πρὸς αὐτὰς σχετιζομένας παραστάσεις.

Εἶναι δὲ γνωσταὶ μέχρι τοῦδε χαλκήρεις σικύαι

Α) **Ἐκ τάφων ἀρχαίων,** ἐν οἷς ὅμως σπάνια ἐγένοντο εὑρήματα σικυῶν. Δι' ὃ τρεῖς μόνον τοιαύτας ἐν τάφοις εὑρεθείσας γνωρίζομεν.

Καὶ ἐξ Ἑλλάδος μὲν προέρχονται ἐκ τῶν τριῶν τούτων σικυῶν αἱ ἑξῆς·

Σικύα ὕψους 10,0 ὑφεκατομ. προελθοῦσα ἐκ Κερκύρας. φυλασσομένη δ' ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ. Τὸ παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα τῆς σικύας ταύτης (Εἰκὼν 18) μοὶ ἐστάλη πάνυ προθύμως ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἀξιοτίμου κ. Murrey, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζω αὐτῷ ἐνταῦθα τὰς ἐμὰς εὐχαριστίας.

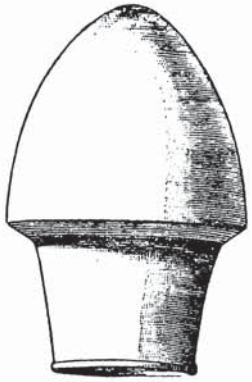

Εἰκὼν 18.

Μεγάλη σικύα ἀποτεθειμένη ἐν τῷ κατὰ τὸ Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν μουσείῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας (Εἰκὼν 19), ἐκσκαφεῖσα δ' ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Τανάγρᾳ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας ταύτης ἦν προσκεκολλημένον μικρὸν δισκίον προσομοιάζον πρὸς κύμβαλον, φέρον στερεῶς ἐμπεπαρμένον κρίκον, πρὸς ὃν διὰ μεγαλητέρου κρίκου κινητοῦ ἁρμόζεται ἄλυσις· ἡ ἄλυσις δὲ αὕτη ἀποτελεῖται ἐξ ὀκτωειδῶν, πρὸς ἀλλήλους κινητῶν, μικρῶν κρίκων καὶ ἀπολήγει εἰς μεγαλήτερον δακτυλιοειδῆ κρίκον. Τὸ κυμβαλόμορφον δισκίον δὲν συνέχεται πλέον πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς σικύας, ἀπεκκολληθὲν ἕνεκα τῆς κατιώσεως· καὶ ἀπὸ τῆς ἀλύσεως δ' ἐφθάρησαν κατιωθέντες πολλοὶ κρίκοι, οὕτως ὥστε δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς μῆκος. Ἡ σικύα αὕτη ἔχει ὕψος ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτῆς 14,5 ὑφεκατόμετρα, ἀλλ' ἄνευ τοῦ δισκίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ δὲ τρίτη γνωστὴ ἐκ τάφου ἐκσκαφεῖσα σικύα εὑρέθη ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρίσταται ἐν εἰκόνι 20.

Ἐξεσκάφη δ' αὕτη ἐν Παρισίοις παρὰ τὰ χείλη παλαιᾶς ρωμαϊκῆς ὁδοῦ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1880, πλησίον τῆς Avenue de Choisy καὶ 150 περίπου μέτρα ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ἰταλίας, ἔνθα νῦν εὕρηται τὸ δημαρχεῖον τοῦ XII διαμερίσματος τῆς πόλεως. Ἡ σικύα αὕτη ἀνευρέθη μετὰ καὶ πολλῶν ἄλλων χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ ἀντικειμένων ἐν μεγάλῳ χαλκίνῳ, πρὸς λεκάνην προσομοιάζοντι, ἀγγείῳ, ἀνῆκε δ' εἰς χειρουργὸν Γαλλορωμαῖον ζήσαντα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

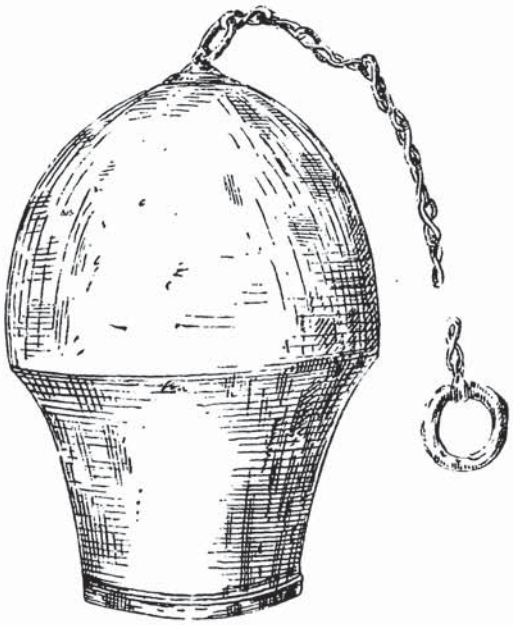

Εἰκὼν 19.

Καὶ φυλάσσεται μὲν ἡ ἐν λόγῳ σικύα ὑπὸ τοῦ μετὰ τῶν εἰρημένων χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ ἀντικειμένων εὑρόντος αὐτὴν ἀρχιτέκτονος ἅμα καὶ ἀρχαιολόγου κ. Eugène Toulouze ἐν τῇ ἰδιωτικῇ αὐτοῦ πλουσιωτάτῃ συλλογῇ, περιεγράφη δ' ἀκριβῶς σὺν τοῖς μετ' αὐτῆς εὑρεθεῖσιν ἄλλοις ἐργαλείοις καὶ ἀντικειμένοις ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῆς Γάνδης καθηγητοῦ καὶ προέδρου τῆς βασιλικῆς βελγικῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας ἀξιοτίμου κ. Deneffe ἐν τῇ μνησθείσῃ ἤδη αὐτοῦ μελέτῃ (¹).

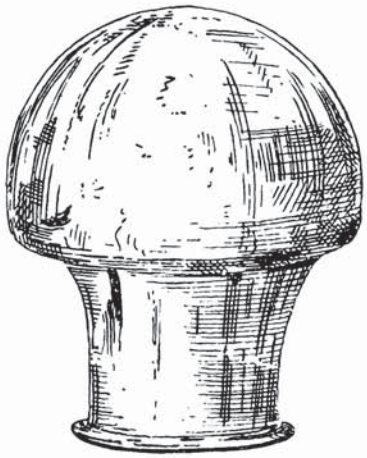

Εἰκὼν 20.

Μεταφέρω δ' ἐνταῦθα ἐκ τῆς μελέτης ταύτης τοῦ κ. Deneffe πάντα τὰ εἰς τὴν ἐν λόγῳ σικύαν ἀφορῶντα· «μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐργαλείων ἀνευρίσκομεν καὶ ὄργανον ὅπερ ἐπισύρει τὴν προσοχὴν ἡμῶν· εἶναι δὲ τοῦτο σικύα μεγάλων διαστάσεων, ἔχουσα ὕψος 12,0 ὑφεκατομέτρων, περιφέρειαν δὲ 34,0 ὑφεκατομέτρων κατὰ τὴν γαστρωδεστέραν αὐτῆς μοῖραν. Ὁ τράχηλος ἔχει ὕψος 5,0 ὑφεκατομέτρων καὶ 6 $^1/_2$ ὑφεκατομ. εὖρος· ἡ δὲ γαστρώδης μοῖρα τῆς σικύας ἔχει ὕψος 7,0 ὑφεκατομέτρων. Ἐν δὲ τῇ κοιλίᾳ τῆς σικύας ταύτης ἀνευρέθησαν λείψανα ὑφάσματος, ὅπερ ἀναμφιβόλως εἶχέ ποτε χρησιμεύσει πρὸς ἀραίωσιν τοῦ ἐν τῇ σικύᾳ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος».

B) **Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν ἐν ἔτει 79 μ. Χ. ὑπὸ τῆς φοβερᾶς ἐκρήξεως τοῦ Βεσουβίου καταχωσθεισῶν πόλεων Ἡρακλείου καὶ Πομπηΐας.**

Αἱ ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἀνασκαφῶν εἰς φῶς ἀχθεῖσαι σικύαι εἶναι **δέκα** καὶ **τέσσαρες**, ἀπόκεινται δὲ νῦν ἐν τῷ ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας Ἐθνικῷ μουσείῳ (Museo Nazionale).

(1) Σελ. 5.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αἱ σικύαι αὗται ἀνευρέθησαν ἐν **ἰατρείοις** ἤ, ὡς σήμερον ἠθέλομεν εἴπει, ἐν τοῖς διαμερίσμασιν ἐκείνοις τῶν οἴκων τῶν ἰατρῶν ἐν οἷς οὗτοι **ἐδέχοντο** τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν, ἑπομένως δὲ καὶ ἐτήρουν τὰ πρὸς θεραπείαν τούτων ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα καὶ ὄργανα.

Καὶ αἱ μὲν δέκα καὶ τρεῖς τῶν ἐν λόγῳ σικυῶν περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ B. Vulpes, ὅστις καὶ ἀπεικόνισε δύο ἐξ αὐτῶν ἐν ἀρίστῃ πραγματείᾳ περὶ τῶν ἐκ Πομπηΐας καὶ Ἡρακλείου ἐκσκαφέντων ἐργαλείων (1). Διακρίνει δ' ὁ Vulpes τὰς σικύας ταύτας εἰς σφαιροειδεῖς καὶ προσομοιαζούσας πρὸς κόλουρον κῶνον.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ τοῦ Vulpes ἀπεικονισθεῖσαι σικύαι δὲν ἀπέδιδον κατὰ πάντα τὸ πραγματικὸν σχῆμα τῶν πρωτοτύπων, ἐπεθύμουν δὲ ἀφ' ἑτέρου ὅπως ὧδε ἀναπαρασταθῶσιν ἅπασαι αἱ μέχρι τοῦδε ἐκ τῆς ἀρχαιότητος γνωσταὶ σικύαι, ἀπηυθύνθην εἰς Νεάπολιν, ὁπόθεν ἔλαβον ἀρίστας φωτογραφίας, εἰς φυσικὸν μέγεθος, ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ ἐκεῖ μουσείῳ εὑρισκομένων σικυῶν. Ἐκ τῶν φωτογραφιῶν δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ αἱ κατωτέρω εἰκόνες (21—34). Οὕτω δ' ἅμα ἐπληροφορήθην, ὅτι ὁ

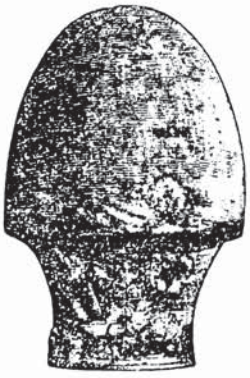

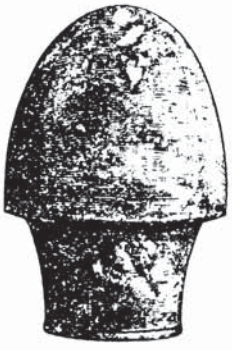

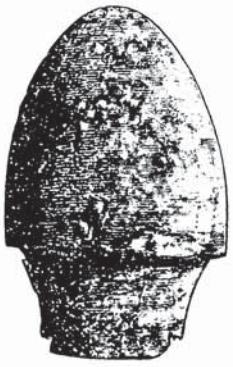

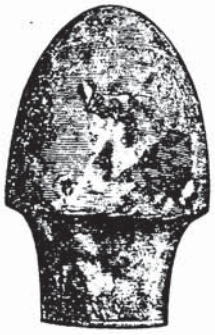

	Εἰκὼν 21.	*Εἰκὼν 22.*	*Εἰκὼν 23.*	*Εἰκὼν 24.*
Ὕψος εἰς ὑφεκατόμετρα	14,9	13,7	14,3	12,3
Διάμετρος τοῦ στομίου »	6,0	5 5	5,7	5,3
» τῆς γαστρωδεστέρ. μοίρας »	9,9	9,1	9,0	8,5

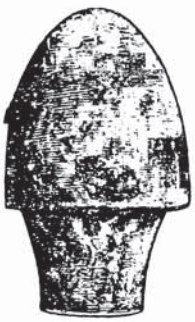

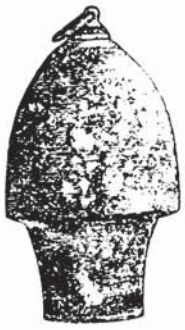

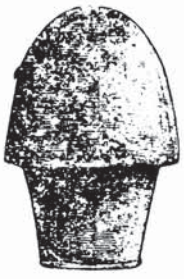

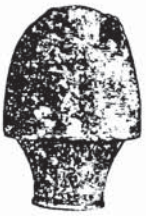

	Εἰκὼν 25.	*Εἰκὼν 26.*	*Εἰκὼν 27.*	*Εἰκὼν 28.*
Ὕψος εἰς ὑφεκατόμετρα	12,7	15,0 μετὰ τοῦ κρίκου	10,8	8,4
Διάμετρος τοῦ στομίου »	4,3	5,1	4,2	3,0
» τῆς γαστρωδεστέρας μοίρας »	7,6	7,1	7,2	5,6

ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως ἀρχαίων σικυῶν ἀνέρχεται εἰς **δέκα** καὶ **τέσ-**

(1) Illustrazione di tutti gli strumenti chirurgici scavati in Ercolano e in Pompei e che ora conservansi nel R. museo Burbonico di Napoli etc. dal cav. Benedetto Vulpes. Napoli dalla stamperia reale 1847.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σαρας, ὄχι δὲ **εἰς δέκα** καὶ **τρεῖς** ὡς ἔν τισι τῶν νεωτέρων περὶ ἀρχαίων ἐργαλείων πραγματειῶν ἐσφαλμένως σημειοῦται.

Τὰ χείλη ἁπασῶν τῶν σικυῶν τούτων εἶναι ἐστρογγυλευμένα καὶ περιβάλλονται ἔξωθεν ὑπὸ λεπτῆς προεξεχούσης ταινίας. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς μιᾶς τῶν κωνοειδῶν σικυῶν (Εἰκὼν 26) εὕρηται κινητὸς κρίκος.

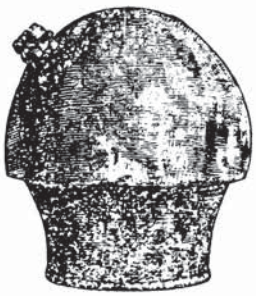

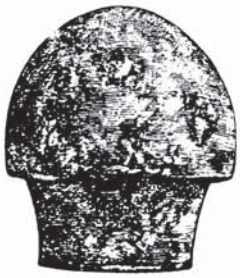

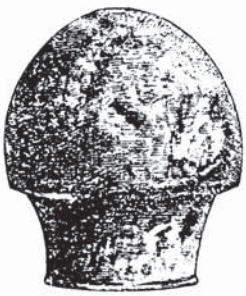

	Εἰκὼν 29.	*Εἰκὼν 30.*	*Εἰκὼν 31.*
Ὕψος εἰς ὑφεκατόμετρα	12,3	11,3	12,0
Διάμετρος τοῦ στομίου »	7,0	6,6	6,6
» τῆς γαστρωδεστέρας μοίρας »	10,8	9,9	10,0

Κατὰ δὲ τὸν Vulpes ἴσως καὶ αἱ λοιπαὶ σικύαι εἶχον ἐπίσης τοιοῦτον κρίκον· ἄγεται δ' ὁ Vulpes εἰς τὴν τοιαύτην γνώμην ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν λοιπῶν σικυῶν εὑρισκομένων ἰχνῶν κυκλοτερῶν ἐπαρμάτων καὶ βαθυσμάτων, λειψάνων τῶν ἐκ τῆς κατιώσεως φθαρέντων δισκίων, δι' ὧν εἰκάζει, ὅτι προσηρτᾶτο ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς κρίκος.

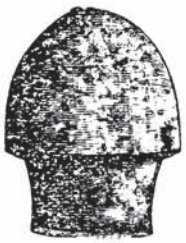

	Εἰκὼν 32.	*Εἰκὼν 33.*	*Εἰκὼν 34.*
Ὕψος εἰς ὑφεκατόμετρα	11,7	10,2	9,9
Διάμετρος τοῦ στομίου »	6,3	5,3	5,0
» τῆς γαστρωδεστέρας μοίρας »	9,6	8,6	7,5

Ἐνταῦθα ὀφείλω χάριν ἀκριβείας ν' ἀναφέρω, ὅτι καὶ ἑτέρα ἐκ τάφου προερχομένη σικύα, χαλκήρης μὲν καὶ αὐτή, ἀλλὰ μικρὰ περιῆλθεν εἰς γνῶσίν μου. Ἡ σικύα αὕτη ἀνῆκε τῷ ἐν Πειραιεῖ ἀξιοτίμῳ κ. Ἀλεξάνδρῳ Μελετοπούλῳ, περιῆλθε δ' αὐτῷ ἐξ ἀνασκαφῆς διενεργηθείσης παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Πειραιῶς καὶ τὰ μακρὰ τείχη. Ὁ κ. Μελετόπουλος εἶχε τὸ εὐτύχημα ν' ἀποκαλύψῃ αὐτόθι δύο τάφους ἰατρῶν, ἐν οἷς περιείχοντο πλὴν τῆς σικύας εἴκοσι καὶ ἓξ ἐν συνόλῳ κομμάτια ἀρχαίων ἐργαλείων. Τὰ ἐργαλεῖα ταῦτα, ἐξόχου πάντα ἐνδιαφέροντος, μοὶ ἐδώρησε πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συλλογῆς μου προθύμως ὁ κ. Μελετόπουλος, ἐφ' ᾧ καὶ ὁμολογῶ αὐτῷ πολλὰς τὰς χάριτας. Τὴν μετὰ τῶν ἐργαλείων εὑρεθεῖσαν σικύαν, ἧς μόνον τὰ συντρίμματα εἶδον παρὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῷ κ. Μελετοπούλῳ, ἀνεγνώρισα ὡς τοιαύτην μετὰ πολλοῦ κόπου· πρὸς δ' ἀναγνώρισιν αὐτῆς ἐχρησίμευσε μέρος μόνον τῆς βάσεως καὶ τοῦ χείλους τοῦ ὀργάνου, τὸ μόνον ὁπωσδήποτε ἔτι ἀκέραιον διατηρούμενον. Ὁ κ. Μελετόπουλος μ' ἐβεβαίωσεν, ὅτι παρὰ τὴν ἔντονον τοῦ ὀργάνου ἕνεκα τῆς κατιώσεως φθορὰν διετηρεῖτο τοῦτο ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκσκαφὴν ἀκέραιον, κατέρρευσε δ' ἀμέσως καὶ συνετρίβη εἰς πολλὰ τεμάχια διαφυγὸν τῶν χειρῶν του.

Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω ἐν τάφοις καὶ ἐν Ποιμπηΐᾳ καὶ Ἡρακλείῳ εὑρεθεισῶν χαλκήρων σικυῶν εἶναι ἔτι γνωσταὶ

Γ) **Τέσσαρες χαλκαῖ σικύαι εὑρεθεῖσαι ἐξ ἀνασκαφῶν ἐν Μαγεντίᾳ** (Mainz), ὧν παρατίθημι τ' ἀπεικονίσματα, εὐγενῶς μετὰ τῶν σχετικῶν συμπληρωτικῶν εἰδήσεων ἀποσταλέντά μοι παρὰ τοῦ ἀξιοτίμου κ. Louis Lindenschmidt, ἐπιμελητοῦ τοῦ Κεντρικοῦ ρωμαϊκογερμανικοῦ μουσείου τῆς Μαγεντίας. Ἀπετύπωσα δ' ἐνταῦθα τὰ κατωτέρω ἀπεικονίσματα εἰς φυσικὸν μέγεθος.

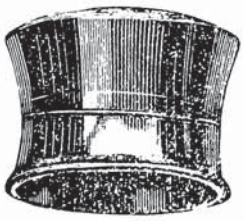

Εἰκὼν 35.

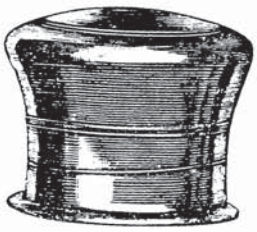

Εἰκὼν 36.

Αἱ ὑπ' ἀριθμ. 35 καὶ 36 ἀπεικονιζόμεναι σικύαι, ὧν ἡ μὲν πρώτη ἔχει ὕψος 28 ἡ δὲ δευτέρα 30 ὑποχιλιομέτρων, ἀνευρέθησαν κατὰ τὴν ἐκβάθυνσιν ὑπογείου τινὸς τοῦ ἐν Μαγεντίᾳ ζυθοποιείου zum Pflug ὁμοῦ μετὰ λειψάνων ρωμαϊκοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου καὶ πολυαρίθμων ἄλλων ἀντικειμένων ρωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἄμφω δ' αἱ σικύαι αὗται ἀνήκουσιν εἰς ἰδιώτας, τὸ δ' ἐν Μαγεντίᾳ ρωμαϊκογερμανικὸν μουσεῖον κατέχει πιστὰ μόνον αὐτῶν ὁμοιώματα ἐκ χαλκοῦ, ἐξ ὧν, φωτογραφηθέντων, ἐλήφθησαν αἱ ἡμέτεραι εἰκόνες.

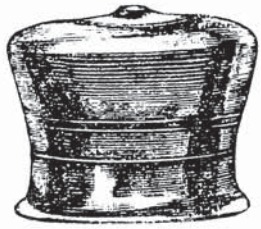

Εἰκὼν 37.

Εἰκὼν 38.

Ἡ δ' ἐν εἰκόνι 37 παριστωμένη σικύα ἐξεσκάφη πρὸ τῆς πύλης τῆς Μητροπόλεως τῆς Μαγεντίας ἐκ στρώματος γῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, φυλάσσεται δ' ἐν τῷ ἐν Μαγεντίᾳ μουσείῳ καὶ ἔχει ὕψος 30 ὑποχιλιομέτρων.

Ἡ τετάρτη δὲ τέλος τῶν ἐν λόγῳ σικυῶν (Εἰκ. 38), ἥτις εἶναι καὶ ἡ πασῶν μεγίστη ἔχει ὕψος 39 ὑποχιλιομέτρων· ἐξεσκάφη δ' αὕτη ἀπὸ στρώματος γῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Μαγεντίαν Linsenberg καὶ ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ ἐν Μαγεντίᾳ μουσείῳ. Αἱ τέσσαρες αὗται σικύαι, οὖσαι ἐντελῶς σχεδὸν ὅμοιαι πρὸς τὰς σήμερον ἐν χρήσει ὑαλίνας, εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιαι κατά τε τ' ἄλλα καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν· εἶναι δ' αὗται αἱ μικρόταται ἁπασῶν τῶν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος περιελθουσῶν εἰς ἡμᾶς σικυῶν.

Εἰκὼν 39.

Εἰκὼν 40.

Τοσαῦτα περὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ὁπωσδήποτε γνωστῶν χαλκήρων σικυῶν. Χάριν δ' ἀκριβείας ἀναπαριστῶ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐν τοῖς περισωθεῖσι χειρογράφοις τοῦ Ἀβουλκασὴμ εὑρισκόμενα ἀπεικονίσματα τῶν παρ' Ἄραψιν ἐν χρήσει χαλκήρων σικυῶν (Εἰκ. 39, 40). Παραλίπω δ' ἐνταῦθα τὴν ἀκριβεστέραν αὐτῶν περιγραφὴν καθ' ὅσον κατωτέρω θέλει γείνει ἐκτενέστερός πως περὶ αὐτῶν λόγος.

Χωρῶ δὲ νῦν ἐπὶ τὴν ἀπεικόνισιν καὶ βραχεῖαν περιγραφὴν τῶν λοιπῶν γνωστῶν μνημείων ἐφ' ὧν ἀπεικονίζεται ἡ σικύα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Καὶ πρῶτον μὲν μνημονεύω σφραγιδολίθου (Εἰκ. 41), ὃν κατέχει ὁ διάσημος ἐν Παρισίοις γυναικολόγος κ. S. Pozzi, ὅστις καὶ εὐμενῶς ἀπέστειλέ μοι ἐκμαγεῖον αὐτοῦ καὶ μοὶ ἐπέτρεψε τὴν δημοσίευσίν του.

Ὁ ἐν λόγῳ σφραγιδόλιθος κατεσκευασμένος ἐξ αὐτοφυοῦς κρυστάλλου τῆς ὀνομασθείσης ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἡρακλέους Μητσοπούλου ὀρείας κρυστάλλου (Bergkrystall, Cristal de roche), κατὰ τὸν τύπον τῶν παρ' Αἰγυπτίοις καὶ Τυρρηνοῖς, παρ' Ἕλλησι δὲ σπανιωτάτων κανθάρων (scarabaeus). ἔχει τὴν μὲν ἑτέραν πλευρὰν ἐπίπεδον, τὴν δ' ἑτέραν κυρτήν. Τὸν λίθον διαπερᾷ κατὰ τὸν κατὰ μῆκος ἄξονα σωληνοειδὲς τρῆμα ἀπολῆγον καθ' ἑκάτερον τῶν πόλων εἰς κυκλοτερεῖς ὀπάς. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιπέδου πλευρᾶς τοῦ λίθου γέγλυπται ἰατρικὴ σικύα χαλκήρης μετὰ κρίκου κινητοῦ, ὑπ' αὐτὴν δὲ λαβίς. Ἐξεσκάφη δ' ὁ λίθος οὗτος ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Πειραιεῖ. Λαμβάνοντες δ' ὑπ' ὄψει, ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν σφραγίδων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα παραστάσεις καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἐμβλήματα ἐσχετίζοντο πάντοτε πρὸς ἀντικείμενα ἀφορῶντα τὰ πολλὰ εἰς τὸν οἰκογενειακὸν ἢ δημόσιον βίον καὶ δὴ καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ εἰς ὃν ἀνῆκεν ἡ σφραγὶς, δυνάμεθα, νομίζω, ἄνευ δυσκολίας νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἀνωτέρω σφραγῖδα ὡς ἀνήκουσαν ἀναμφισβήτως εἰς ἰατρὸν ἢ σικυαστήν.

Εἰκὼν 41.

Μνημονεύω δ' εἶτα τοῦ μαρμαρίνου βάθρου, ὅπερ ἐξεσκάφη κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1877 ὑπὸ τὸ νότιον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ διενεργηθείσας ἀνασκαφάς. Ἐπὶ τούτου παρίσταται θήκη δίπτυχος ἐνέχουσα χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν αὐτῆς δύο σικύαι μετὰ κρίκου (Εἰκὼν 42). Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο ἀπόκειται μὲν νῦν ὑπ' ἀριθ. 1378 ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῶν ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων τοῦ ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, περιεγράφη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ κ. Ἀνδρέου Ἀναγνωστάκη (¹).

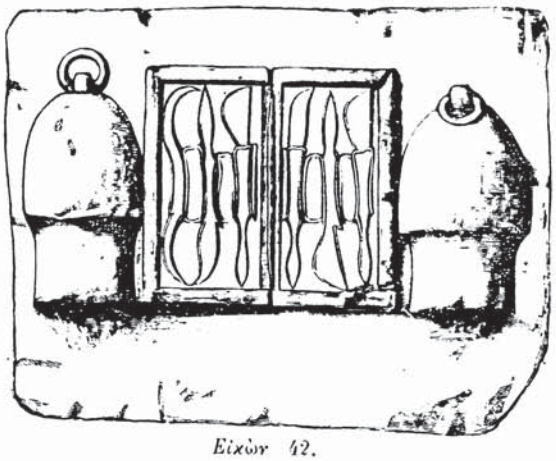

Εἰκὼν 42.

Ἀναφέρω δὲ τοῦτο ἐνταῦθα ἁπλῶς μόνον, καθ' ὅσον περὶ αὐτοῦ θέλει γίνει ἐκτενέστερος λόγος κατωτέρω.

Ἕτερον μνημεῖον ἀρχαίας γλυπτικῆς εἶναι τὸ ἐν τῷ Βρεττανικῷ μουσείῳ εὑρισκόμενον ἐπὶ ἐπιταφίου στήλης ἀνάγλυφον τῆς οἰκογενείας τοῦ ἐξ Ἀχαρνῶν τῆς Ἀττικῆς ἰατροῦ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων Ἰάσωνος τοῦ καὶ Δέκιμου (decimus)(²).

Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου (Εἰκ. 43) παρίσταται ὁ ἰατρὸς ἐπὶ δίφρου ἀγκαλόποδος καθήμενος καὶ ἐξετάζων τὸν πρὸ αὐτοῦ ἱστάμενον νεαρὸν ἄρρωστον· παρὰ δὲ τοῦτον παριστάνεται κατὰ γῆς μεγάλη σικύα γαστρωτὴ μετὰ στερεᾶς κατὰ τὴν κορυφὴν ἀγκύλης, παρεμφερὴς πρὸς τὰς σήμερον ἐν χρήσει ὑαλίνας σικύας. Παρὰ δὲ τὴν μεγάλην διαφορὰν τοῦ σχήματος, ὅπερ παρουσιάζει ἡ σικύα αὕτη ἐν παραβολῇ πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀπεικονισθείσας χαλκήρεις, οὐδεμία δύναται, νομίζω, νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, ὅτι καὶ αὕτη ἦν

(1) Bulletin de correspondence hélleniquc T. 1 σ. 212. — Παρνασσός, σύγγραμμα περιοδικὸν Τόμος Α'. 1877 σ. 307.

(1) Antiquités du Cabinet de Pourtalès Gorgier. Paris 1834, Πίναξ 35.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κατεσκευασμένη ἐκ χαλκοῦ. Ἄγομαι δὲ κυρίως εἰς τὴν τοιαύτην εἰκασίαν ἐκ τῆς κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς σικύας εὑρισκομένης ἀγκύλης.

Ἄξια δὲ ἰδίας προσοχῆς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ εἶναι τοῦτο μὲν τὸ προέχον τῆς κοιλίας τοῦ ἀρρώστου μετὰ καὶ τοῦ σχήματος αὐτῆς, ἐξ οὗ δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὁ ἀπεικονιζόμενος νεανίας ἔπασχεν ὕδρωπα ἀσκίτην, τοῦτο δ' ἡ θέσις τῶν χειρῶν τοῦ ἐξετάζοντος ἰατροῦ, ἥτις μοὶ φαίνεται τόσον ζωηρὰ καὶ ἐκφραστική, ὥστε δύναμαι νὰ νομίσω, ὅτι ἔχω πρὸ ἐμοῦ μάλα πεπειραμένον ἰατρὸν ἐξετάζοντα τὸ ἧπαρ τοῦ ἱσταμένου πελάτου αὐτοῦ.

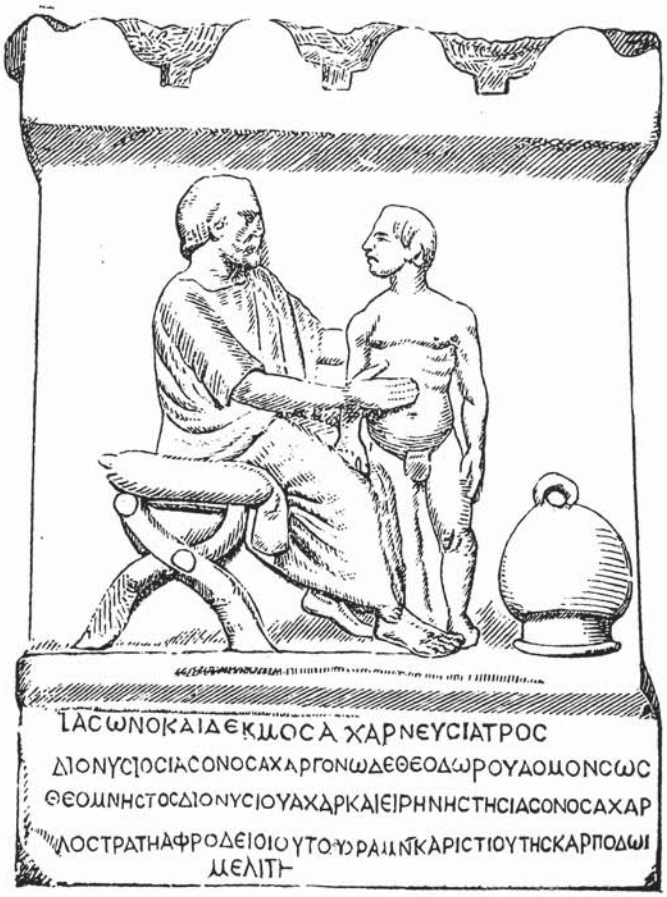

Εἰκὼν 43.

Καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ Λατερανὸν δὲ μουσείῳ τῆς Ρώμης ἀπόκειται ἐπιτύμβιος στήλη ἐφ' ἧς παρίσταται ὀργανοθήκη ἐνέχουσα χειρουργικά, ἴσως δὲ καὶ ὀδοντοϊατρικὰ ἐργαλεῖα (¹). Ἐν τῇ ὀργανοθήκῃ ταύτῃ (Εἰκὼν 44) εὕρηται σὺν τοῖς ἄλλοις πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ κάτω ὄργανον, ὅπερ ἀναγνωρίζω ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας ὡς σικύαν ἰατρικήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νομισμάτων παρίσταται ἡ σικύα, καὶ δὴ εἴτε ὡς κύριον σύμβολον (Αἰγιάλη Ἀμοργοῦ), εἴτε ὡς πάρεργον (Ἐπίδαυρος).

Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἔμενεν ἀνεξήγητον τὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἐπιδαύρου

(1) Ἴδε ἀπεικόνισμα τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἐν ἄρθρῳ Chirurgia τοῦ René Briau ἐν τῷ τῶν Ch. Daremberg καὶ Edm. Saglio Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines, Τόμ. I, σ. 1114.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ Αἰγιάλης εὑρισκόμενον σύμβολον. Πρῶτος δ' ἀναγνωρίσας τὸ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ νομισμάτων σύμβολον ὡς ἰατρικὴν σικύαν ἦν ὁ μακαρίτης πατήρ μου Παῦλος Λάμπρος, ὅστις καὶ κατέδειξεν, ὅτι ἡ σικύα ἀπεικονίζετο ἐπὶ νομισμάτων τῶν πόλεων ἐκείνων, ἐν αἷς ἐλατρεύετο ὁ Ἀσκληπιός. Συνήθροισε δ' ὁ πατήρ μου πάντα τὰ νομίσματα ταῦτα, τά τε ἤδη ὑπὸ διαφόρων δημοσιευθέντα καὶ ἄλλα τέως ἀνέκδοτα καὶ ἐξέδωκεν ἐν μονογραφίᾳ, ἧς ἐν τέλει ἐπισυνῆψε καὶ τὴν περιγραφὴν διαφόρων ἄλλων νομισμάτων, ἐφ' ὧν παριστάνεται ἡ σικύα (¹).

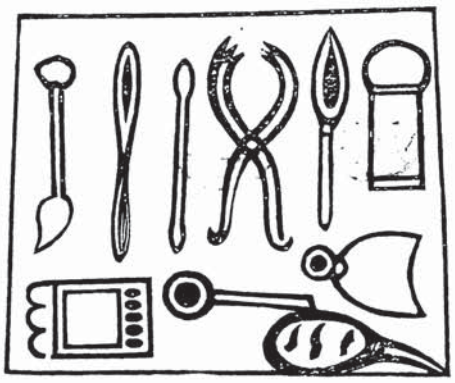

Εἰκὼν 44.

Ἐκ δὲ τῆς μονογραφίας ταύτης ἐκλέξας τὰ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ σχήματος τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀπεικονιζομένων σικυῶν ἀξιολογώτατα νομίσματα παρατίθημι ὧδε μετὰ τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν περιγραφῆς, ἣν ἀνατυπῶ κατὰ λέξιν παραλαμβάνων ἐκ τῆς μνημονευθείσης συγγραφῆς.

Χάριν δ' ἀκριβείας καὶ πρὸς γνῶσιν τῶν μὴ εἰδικῶς διατριψάντων περὶ τὴν νομισματολογίαν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ φροντίσω περὶ ἐξακριβώσεως τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἑκόπη ἕκαστον τῶν ἀποτυπουμένων νομισμάτων, σημειώσω δὲ καὶ τὴν χρονολογίαν ταύτην παρ' ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀποτυπωμάτων.

ΑΙΓΙΑΛΗ.

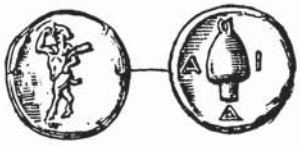

Εἰκὼν 45.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πὰν τραγόπους, ἱστάμενος πρὸς ἀριστερά, ὑψῶν τὴν δεξιὰν ἐνώπιον τοῦ προσώπου του, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατῶν καλαύροπα.

Ὄπισθεν Α—Ι. Σικύα μετὰ κρίκου εἰς τὸ ἄνω μέρος· ὑπὸ τὸ στόμιον αὐτῆς Δ.

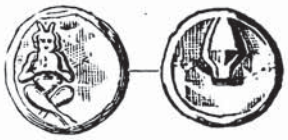

Εἰκὼν 46.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πὰν ἀντωπὸς ἔχων ὦτα, κέρατα καὶ πόδας τράγου, καθήμενος σταυροποδητὶ καὶ παίζων τὴν σύριγγα, ἣν κρατεῖ διὰ τῶν δύο χειρῶν.

Ὄπισθεν σικύα ἄνευ τοῦ κρίκου.

Εἰκὼν 47.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν Α—Ι. Σικύα μετὰ τοῦ κρίκου· ὑπὸ τὸ στόμιον αὐτῆς Δ.

Εἰκὼν 48.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν Α—Ι—Γ—Ι. Σικύα μετὰ κρίκου. Ἐν τῷ πεδίῳ ὄφις ἀνωρθωμένος καὶ ἑστραμμένος πρὸς ἀριστερά.

---

(1) Παύλου Λάμπρου Νομίσματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πόλεων Αἰγιάλης, Μινώας καὶ Ἀρκεσίνης. Ἀθήνησιν 1870.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εἰκὼν 49.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν Α—Ι—[Γ]—Ι. Σικύα ἄνευ κρίκου. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς ἀριστερά, ἄνωθεν τοῦ Α ὄφις συνεσπειραμένος καὶ ἐστραμμένος πρὸς δεξιά. Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ νομίσματος ὑστερόσημον (contre—marque), ἐν ᾧ βότρυς.

Εἰκὼν 50.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν Α—Ι—Γ—Ι. Σικύα μετὰ κρίκου. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς δεξιὰ ὄφις συνεσπειραμένος καὶ ἐστραμμένος πρὸς δεξιά.

ΑΤΡΑΞ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

Εἰκὼν 51.

Χάλκινον νόμισμα, Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀπόλλωνος Ἐπικουρείου πρὸς ἀριστερά.

Ὄπισθεν ΑΤΡΑ. Σικύα μετὰ κρίκου καὶ χειρουργικὴ λαβίς. Τὸ ὅλον ἐντὸς κύκλου ἐκ σφαιριδίων.

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ.

Εἰκὼν 52

Χάλκινον νόμισμα, τέλους τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἀσκληπιοῦ δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν. Ἡ Ὑγιεία ἱσταμένη πρὸς ἀριστερά, λαμβάνουσα διὰ τῆς δεξιᾶς φάρμακον ἐκ φιάλης, ἣν κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς. Ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς ἀριστερὰ μὲν Ε, πρὸς δεξιὰ δὲ σικύα μετὰ κρίκου.

Εἰκὼν 53.

Χάλκινον νόμισμα, τέλους τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν. Δύο σικύαι ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων λαμπτήρ. Ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὸ τὴν πρὸς ἀριστερὰ Ε, ὑπὸ δὲ τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ Ε.

Εἰκὼν 54.

Ἀργυροῦν νόμισμα, ἀρχῶν τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεφαλὴ Ἡρακλέους ἀγενείου μετὰ τῆς λεοντῆς, πρὸς τὰ δεξιά.

Ὄπισθεν ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου πρὸς ἀριστερά, κρατῶν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν ἀετόν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς δόρυ. Ἐν τῷ πεδίῳ ἔμπροσθεν μὲν τοῦ Διὸς σικύα, κάτω δὲ τῆς ἕδρας Φ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τὸ νόμισμα τοῦτο ἐκόπη ἀναντιρρήτως ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ σικύας (1).

ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ.

Ἀργυροῦν νόμισμα. Κεφαλὴ Διὸς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν ΡΩ/ΙΑ. Ἄνωθεν τοῦ μονογράμματος σικύα μετὰ κρίκου. Τὸ ὅλον ἐντὸς στεφάνου ἐλαίας.

Εἰκὼν 55.

Ἀργυροῦν νόμισμα. Κεφαλὴ Διὸς δαφνοστεφὴς πρὸς δεξιά.

Ὄπισθεν ΞΩ/ΔΑ. Ἄνωθεν τοῦ μονογράμματος σικύα μετὰ κρίκου. Τὸ ὅλον ἐντὸς στεφάνου ἐλαίας.

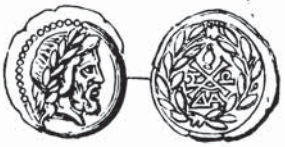

Εἰκὼν 56.

Γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ἡ Ἐπίδαυρος προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν τῷ 243 π. Χ., τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐκόπησαν τ' ἀνωτέρω νομίσματα πρέπει νὰ ὁρίσωμεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ μέχρι τοῦ 145 ἔτους π.Χ., ὁπότε ὑπετάγη ἡ Κόρινθος, σὺν αὐτῇ δ' ἡ λοιπὴ Ἑλλὰς εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Τοιαῦταί τινες καὶ τοσαῦται ἦσαν αἱ μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἀρχαῖαι σικύαι καὶ αἱ ἐπὶ νομισμάτων ἢ ἔργων πλαστικῆς ἀναπαραστάσεις αὐτῶν. Εὐτυχέστατον δὲ θεωρῶ ἐμαυτὸν δυνάμενος νὰ πλουτίσω τὰς περὶ ἀρχαίων σικυῶν γνώσεις διὰ τῶν ἐκ τῆς συλλογῆς μου κατωτέρω ἀπεικονιζομένων καὶ περιγραφομένων τέως ἀνεκδότων καὶ ἀγνώστων ἀντικειμένων. Εἶναι δὲ ταῦτα·

Α') **Σικύα χαλκήρης μεγάλη,** ὕψους 14,0 ὑφεκατομέτρων, εὑρεθεῖσα ἐν ἀρχαίῳ τάφῳ ἐν Θήβαις (Εἰκὼν 57). Διάμετρος τοῦ στομίου 5,0 ὑφεκατόμετρα. Ὁ τράχηλος χωρίζεται ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας, γαστρωτῆς, μοίρας τοῦ ὀργάνου, ἧς τὸ ὕψος ἴσον πρὸς 7,5 ὑφεκατόμετρα, διὰ λεπτῆς προεξεχούσης ἐστρογγυλευμένης ζώνης. Ἡ περίμετρος τοῦ ὀργάνου ὑπὲρ τὴν ἐν λόγῳ ζώνην εἶναι ἴση πρὸς 33,5 ὑφεκατόμετρα. Ὑπὲρ τὸ χεῖλος τοῦ στομίου εὕρηνται ἐγκεχαραγμέναι δύο λεπταὶ γραμμαὶ διαθέουσαι κύκλῳ τὴν βάσιν τοῦ ὀργάνου. Κατὰ δὲ τὴν κορυφὴν εὕρηνται ἴχνη δύο συγκεντρικῶν κύκλων, ὧν ὁ μὲν ἐξωτερικὸς ἔχει διάμετρον 2,5, ὁ δ' ἐσωτερικὸς 1,5 περίπου ὑφεκατομέτρων· οἱ κύκλοι οὗτοι δεικνύουσιν, ὅτι τὸ ὄργανον ἔφερε κατὰ τὴν κορυφὴν δισκίον μετὰ κρίκου, ἴσως δὲ καὶ ἄλυσιν, ἅτινα πάντα ἐφθάρησαν ἕνεκα τῆς κατιώσεως.

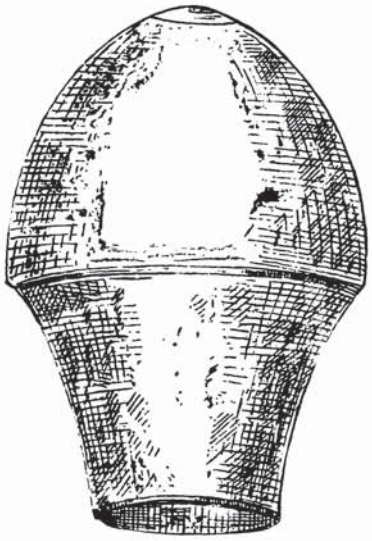

Εἰκὼν 57.

(1) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πολλαὶ τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἔκοπτον νομίσματα τετράδραχμα, ἀκριβῶς ὅμοια πρὸς τὰ τετράδραχμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἅτινα εἶχον μεγάλην κυκλοφορίαν. Ἐτίθετο δ' ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ νομισμάτων τὸ σύμβολον μόνον τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ταῦτα ἐκόπτοντο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πολλῷ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα τῆς σικύας ταύτης, ἥτις μικρὰς μόνον παραλλαγὰς τοῦ σχήματος παρουσιάζει ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἀποκειμένης (Εἰκὼν 19), εἶναι ἡ ἑπομένη ἐκ τῆς συλλογῆς μου

Β') **Σικύα χαλκήρης μικρὰ,** ὕψους 9,0 ὑφεκατομέτρων, εὑρεθεῖσα ἐν ἀρχαίῳ τάφῳ τῆς Κορίνθου (Εἰκὼν 58). Διάμετρος τοῦ στομίου 3,0 ὑφεκατόμετρα, ὕψος τοῦ τραχήλου 3,5 ὑφεκατόμετρα. Ὁ τράχηλος δὲν χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τῆς γαστρώδους μοίρας τοῦ ὀργάνου, ἧς τὸ ὕψος 6,0 ὑφεκατόμετρα, ἀλλὰ χωρεῖ πρὸς αὐτὴν βαθμηδόν. Περίμετρος τοῦ μᾶλλον προεχοντος μέρους τῆς κοιλίας 20,0 ὑφεκατόμετρα. Κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς μετ' ἰδιαζούσης χάριτος κατεσκευασμένης ταύτης σικύας εὕρηνται ἴχνη ἀκανόνιστα δηλοῦντα τὴν διὰ δισκίου προσαρμογὴν κρίκου.

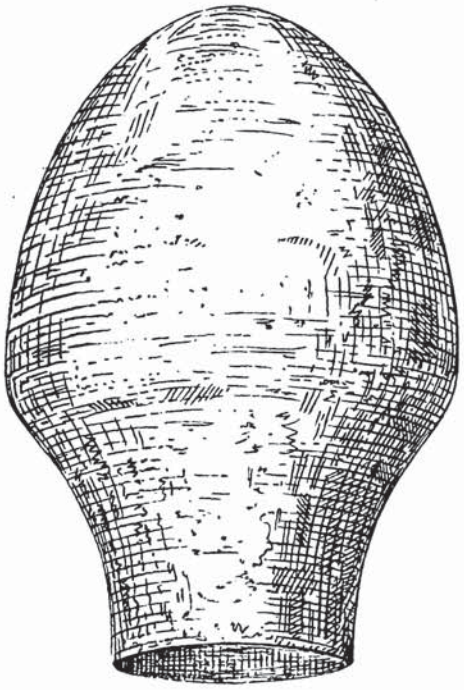

Εἰκὼν 58. Φυσικὸν μέγεθος.

Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνευρέθη καὶ τὸ ἐν εἰκόνι 59 παριστώμενον σφυρήλατον κοῖλον δισκίον, ὅπερ προσομοιάζει πρὸς τὰς παρ' ἀρχαίοις ἐν χρήσει **φιάλας,** τ' ἀγγεῖα δηλονότι δι' ὧν ἔσπενδον τότε εἰς θυσίας. Ἔχει δὲ τὸ δισκίον τοῦτο διάμετρον μὲν 10,0, ὕψος δὲ 2,0 ὑφεκατομέτρων· ἡ παχύτης τῶν χειλέων αὐτοῦ εἶναι ἴση πρὸς 4 ὑποχιλιόμετρα. Κατὰ τὸ κέντρον φέρει τὸ δισκίον τοῦτο ὀμφαλὸν ἡμισφαιρικὸν προβάλλοντα εἰς τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς ὕψος 1,3 ὑφεκατομέτρου. Περὶ δὲ τὸν ἐν λόγῳ ὀμφαλὸν εὕρηται κύκλῳ βαθεῖα αὖλαξ, ἀφοριζομένη ἔσωθεν μὲν ὑπὸ τῶν τοιχωμάτων τοῦ προέχοντος ὀμφαλοῦ, πρὸς δὲ τὰ ἔξω ὑπὸ δύο συγκεντρικῶν, ἐπίσης προεχόντων, δι' ἀβαθοῦς αὐλακος ἀπ' ἀλλήλων χωριζομένων κύκλων. Ὑποχιλιόμετρά τινα πρὸς τὰ ἔξω ἀπὸ τῶν κύκλων τούτων ὁρμῶνται προέχοντα κοσμήματα ἀκτινοειδῶς διατεταγμένα, ἅτινα, ἀκολουθοῦντα τὴν κυρτότητα τῶν τοιχωμάτων τοῦ δισκίου, ἐξικνοῦνται σχεδὸν μέχρι τῶν

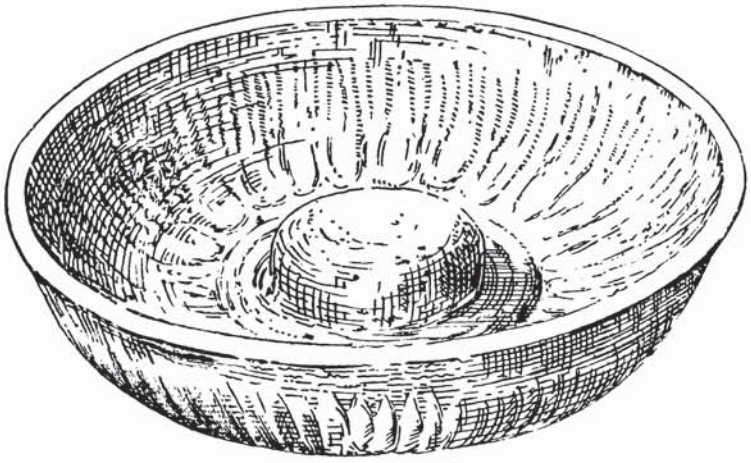

Εἰκὼν 59. Φυσικὸν μέγεθος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χειλέων αὐτοῦ. Ἡ ἀπὸ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ δισκίου ἐξέτασις τῶν κοσμημάτων τούτων, ἅτινα εἰσέχοντα κατ' αὐτὴν εἶναι μᾶλλον εὐδιάκριτα, ἀποδεικνύει, ὅτι ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ στοιχειώδους τύπου, ὃν καὶ ἀπεικονίζω ἐνταῦθα (Εἰκὼν 60).

Εἰκ. 60.

Τὸ στόμιον τῆς μετὰ τοῦ δισκίου ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τάφῳ εὑρεθείσης σικύας **ἁρμόζεται ἀκριβέστατα** ὄχι μόνον πρὸς τὸν προέχοντα ὀμφαλὸν τοῦ δισκίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν κύκλῳ αὐτοῦ εὑρισκομένην βαθεῖαν αὔλακα τὴν ἀφοριζομένην ἐκ τῶν ἔξω ὑπὸ τῶν προσημειωθέντων δύο συγκεντρικῶν προεχόντων κύκλων. Οὐδεμία δ'ἀμφιβολία, νομίζω, δύναται νὰ χωρίσῃ, ὅτι τὸ ἐνόμφαλον τοῦτο δισκίον δὲν εὑρέθη τυχὸν ἐν τῷ αὐτῷ μετὰ τῆς σικύας τάφῳ κατὰ σύμπτωσιν, ἀλλ' ὅτι εἶναι συναφὲς πρὸς τὴν σικύαν καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς ἓν σύνολον.

Καὶ δὲν κατώρθωσα μὲν ἔτι παρὰ τὰς ἐρεύνας, ἃς ἐποιησάμην ν' ἀνεύρω που τῶν ἀρχαίων ἰατρικῶν συγγραμμάτων σημειούμενόν τι περὶ τοιούτου τινὸς δισκίου σχετιζομένου πρὸς σικύαν, ἀλλὰ καὶ δὲν νομίζω, ὅτι ἀποκλείεται διὰ τοῦτο ἡ ἀποδοχὴ τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀκριβῶς πρὸς αὐτὸ ἁρμοζομένης σικύας ὑφισταμένης σχέσεως.

Δυνατὸν δὲ νὰ εἶχε κατασκευασθῇ τὸ δισκίον τοῦτο πρὸς ἀπόθεσιν τοῦ μοτοῦ τοῦ μέλλοντος νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ καύσεως πρὸς ἀραίωσιν τοῦ ἐν τῷ κύτει τῆς σικύας ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἐξ ἰδιοτροπίας ἢ κομψοθηρίας τοῦ κατόχου τῆς σικύας.

Γ'.) **Δέκα ὑάλιναι σικύαι,** αἱ ἑξῆς·

α') Μεγάλη κυλινδρικὴ σικύα ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Μήλῳ (Εἰκ. 61). Ὕψος 6,0, διάμετρος τοῦ στομίου 7,8, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεξεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας τοῦ ὀργάνου 26,5 ὑφεκατόμετρα. Τὰ χείλη λεῖα καὶ ἐστρογγυλευμένα, ἀτόρνευτα· ἡ ὕπερθεν τῶν χειλέων μοῖρα τῆς βάσεως τῆς σικύας κατεσκεύασται παχυτέρα καὶ περιβάλλει σύμπασαν τὴν ἐν λόγῳ μοῖραν, οἱονεὶ ἐπιρρωνύουσα αὐτήν, δίκην ζώνης. Τὰ τοιχώματα τοῦ ὀργάνου εἶναι ἐξόχως λεπτά.

Εἰκὼν 61.

β') Σικύα μεσαίου μεγέθους, μᾶλλον σφαιροειδὴς ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Αἰγίνῃ (Εἰκ. 62). Τὰ τοιχώματα τοῦ ὀργάνου εἶναι ἀρκούντως παχέα, φέρει δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς μικρὰν λακκοειδῆ ἐντύπωσιν πρὸς ὑποδοχήν, πιθανῶς, καὶ στήριξιν τῆς κορυφῆς τοῦ δείκτου τοῦ τὴν σικύαν διὰ τῆς χειρὸς κρατοῦντος καὶ προσβάλλοντος. Ὕψος τῆς σικύας 5,5, διάμετρος τοῦ στομίου 6,5, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεξεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας αὐτῆς 26,0 ὑφεκατόμ. Τὰ χείλη λεῖα, τετορνευμένα, μικρὸν ἐπικλινῆ ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἄνω πρὸς τὰ ἔξω καὶ κάτω. Ὑπὲρ τὰ χείλη καὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ὀργάνου περιβάλλουσι τοῦτο κύκλῳ δύο διὰ τοῦ τόρνου γλυφεῖσαι αὔλακες, ὧν ἡ κατωτέρα, ἡ πρὸς τὰ χείλη, εἶναι βαθυτέρα. Ὁμοία, ἀβαθής, ἀλλ' ἁπλῆ αὔλαξ εὕρηται καὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν μέρους τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῆς σικύας.

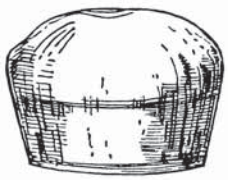
Εἰκὼν 62.

γ') Σικύα μεγάλη μᾶλλον κυλινδρική, εὑρεθεῖσα ἐν Βοιωτίᾳ καὶ δὴ ἐν ᾗ θέσει κεῖνται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Ἀνθηδόνος (Εἰκὼν 63). Ὕψος τοῦ ὀργάνου 6,0, διάμετρος τοῦ στομίου 6,5, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλιας 24,0 ὑφεκατόμετρα. Τὰ τοιχώματα τῆς σικύας ταύτης ἔχουσι μέσην παχύτητα, ἀλλὰ παχύνονται ἔτι μᾶλλον καὶ δίκην ἰδιαιτέρας προσθέτου ζώνης παρὰ τὰ χείλη τοῦ ὀργάνου, ἅτινα εἶναι ἐστρογγυλευμένα καὶ ἀτόρνευτα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας εὕρηται βαθεῖα ἐντύπωσις ἔχουσα σχῆμα ἀνεστραμμένου κώνου, οὗ ἡ κορυφὴ προέχει πρὸς τὸ κύτος τῆς σικύας.

Εἰκὼν 63.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

δ') Σικύα μεγάλη, ἧς τὸ σχῆμα προσομοιάζει πρὸς κόλουρον ἀνεστραμμένον κῶνον, προερχομένη ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Μήλῳ (Εἰκὼν 64). Ὕψος 6,5, διάμετρος τοῦ στομίου 6,1, περίμετρος τοῦ μᾶλλον προέχοντος μέρους τῆς κοιλίας 26,5 ὑφεκατόμετρα. Τὰ τοιχώματα τοῦ ὀργάνου ἀρκούντως παχέα, τὰ δὲ χείλη ἐπίπεδα, τετορνευμένα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας μόλις ὑποδηλούμενος ἀβαθὴς λάκκος. Τὸ σῶμα τῆς σικύας διαθέουσι κύκλῳ δύο ὑπὲρ τὸ ὑφεκατόμετρον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι λεπτόταται, διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ μόλις ὁραταί, γραμμαὶ γλυφεῖσαι διὰ τόρνου.

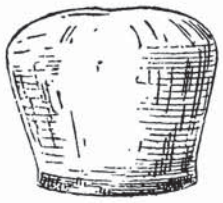

Εἰκὼν 64.

Ἐπὶ τῆς σικύας ταύτης ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἑπομένων ἓξ σικυῶν (Εἰκ. 65—70) **χωρίζεται σαφῶς ἡ βασικὴ μοῖρα τοῦ ὀργάνου ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ μᾶλλον ἢ ἧττον σαφῶς ἐκπεφρασμένης στενωτέρας μοίρας, ἤτοι λαιμοῦ.**

ε') Μεγάλη σικύα σφαιροειδὴς ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Μήλῳ (Εἰκὼν 65). Ὕψος 6,5, διάμετρος τοῦ στομίου 7,1, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας 27,5 ὑφεκατόμετρα· τοιχώματα ἀρκούντως παχέα, χείλη τενορνευμένα, μικρὸν μόνον ἐπικλινῆ ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἄνω πρὸς τὰ ἔξω καὶ κάτω. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας ἀβαθὴς λάκκος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοιχωμάτων αὐτῆς ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ πρὸς τ' ἄνω καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς ὑφεκατομέτρου ἀπ' ἀλλήλων τρεῖς λεπτόταται διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ μόλις ὁραταὶ γραμμαὶ διὰ τόρνου γλυφεῖσαι.

Εἰκὼν 65.

ϛ') Μεγάλη σικύα σφαιροειδὴς ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Μήλῳ (Εἰκὼν 66). Ὕψος 7,5, διάμετρος τοῦ στομίου 7,0, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας τοῦ ὀργάνου 29,0 ὑφεκατόμετρα. Τὰ τοιχώματα τοῦ ὀργάνου δὲν εἶναι λίαν παχέα, τὰ δὲ χείλη ἐπίπεδα, τετορνευμένα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας ἀβαθὴς λάκκος. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοιχωμάτων τῆς σικύας τρεῖς περὶ τὸ 1,5 ὑφεκατόμετρον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι, διὰ τόρνου γλυφεῖσαι γραμμαί, ὧν ἡ ἀνωτέρα καὶ κατωτέρα εἶναι ἑνιαχοῦ διπλαῖ.

Εἰκὼν 66.

ζ') Μεγάλη σικύα σφαιροειδὴς ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Μήλῳ (Εἰκὼν 67). Ὕψος τοῦ ὀργάνου 6,0 διάμετρος τοῦ στομίου 7,5, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας 28,0 ὑφεκατόμετρα. Τὰ τοιχώματα τοῦ ὀργάνου λεπτά, τὰ δὲ χείλη τετορνευμένα, ἐπικλινῆ ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἔσω πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σικύας ἀβαθὴς ἐντύπωσις. Πρὸς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος εὕρηνται ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοιχωμάτων τῆς προκειμένης σικύας δύο μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσαι καὶ τὸ ὄργανον κυκλοῦσαι, διὰ τόρνου γλυφεῖσαι γραμμαί, ὧν ἡ πρὸς τ' ἄνω κειμένη εἶναι σαφῶς διπλῆ.

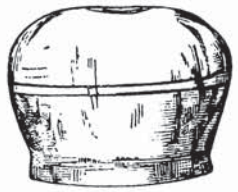

Εἰκὼν 67.

η') Μεγάλη σφαιροειδὴς σικύα ἐκσκαφεῖσα ἐξ ἀρχαίου τάφου ἐν Κορίνθῳ (Εἰκὼν 68). Ὕψος 6,8, διάμετρος τοῦ στομίου 7,2, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας τοῦ ὀργάνου 25,5 ὑφεκατόμετρα. Τὰ τοιχώματα τῆς σικύας ταύτης εἶναι λεπτότατα, τὰ δὲ χείλη ἐπίπεδα καὶ τετορνευμένα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς μικρὰ λακκοειδὴς ἐντύπωσις.

Εἰκὼν 68.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θ'.) Μικρὰ σφαιροειδὴς σικύα ἐκ Κρήτης προερχομένη καὶ ὁπωσοῦν παχέα τὰ τοιχώματα ἔχουσα (Εἰκὼν 69). Τὰ χείλη τετορνευμένα, ἐπίπεδα· περὶ τὴν μεσότητα περίπου τοῦ ὅλου ὕψους τοῦ ὀργάνου κυκλοῖ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ἀτέχνως διὰ τόρνου γλυφεῖσα ἀβαθὴς γραμμή, ἥτις ἐνιαχοῦ εἶναι διπλῆ. Ὕψος 4,0, διάμετρος τοῦ στομίου 5,8, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας τοῦ ὀργάνου 21,5 ὑφεκατόμετρα.

Εἰκὼν 69.

ι'.) Μικρὰ σφαιροειδὴς σικύα προερχομένη ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Σμύρνης, ἔχουσα τὰ τοιχώματα λίαν παχέα (Εἰκ. 70). Ὕψος 4,7, διάμετρος τοῦ στομίου 6,0, περίμετρος τῆς μᾶλλον προεχούσης μοίρας τῆς κοιλίας 22,5 ὑφεκατόμετρα. Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τῶν τοιχωμάτων τοῦ ὀργάνου εὕρηται ἀβαθὴς, διὰ τόρνου ἀτέχνως γλυφεῖσα γραμμῆ, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ἐντύπωσις δίκην κώνου, οὗ ἡ κορυφὴ προβάλλει πρὸς τὸ κῦτος τῆς σικύας.

Εἰκὼν 70.

Τὰς ὑαλίνας σικύας ἐγνωρίζομεν τέως ἐκ τῆς παρὰ τοῖς διαφόροις συγγραφεῦσι γινομένης αὐτῶν μνείας. Οὐδαμόθεν δὲ μέχρι τοῦδε ἔσχομεν εἴδησίν τινα ἢ ἀκριβῆ τυχὸν περιγραφὴν αὐτῶν τούτων τῶν ὑαλίνων σικυῶν. Δικαίαν δ' ὡς ἐκ τούτου δύναμαι νὰ ἐκφράσω χαράν, ὅτι τὰς ὑαλίνας σικύας πρῶτος ἀνεγνώρισα καὶ πρῶτον ὧδε ἀπεικόνισα καὶ ἐδημοσίευσα.

Καὶ δὲν ἀνήκουσι μὲν αἱ ὑάλιναι σικύαι εἰς τὰ λίαν σπάνια ἐν τοῖς ἐκσκαπτομένοις ἀρχαίοις τάφοις εὑρήματα, ἀλλ' ἐξελαμβάνοντο αὗται τὰ πολλὰ μέχρι τοῦδε ὡς ποτήρια ἢ ἄλλα δοχεῖα καθημερινῆς χρήσεως. Μακρὰ δὲ μελέτη καὶ σύγκρισις τῶν ἀνωτέρω ἀπεικονισθέντων ὑαλίνων δοχείων πρὸς τὰ λοιπὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν χρήσει ὑάλινα σκεύη καὶ τὰς σήμερον ἔτι ἐν χρήσει ὑαλίνας σικύας μ' ἔπεισεν ἀκραδάντως περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς πεποιθήσεώς μου, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ ὑάλινα σκεύη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἰατρικαὶ σικύαι.

Δ') **Τρία ὁμοιώματα σικυῶν,** ἅτινα ἀναπαριστῶ εἰς φυσικὸν μέγεθος, κατεσκευασμένα ἅπαντα ἐκ χαλκοῦ· καὶ δύο μὲν αὐτῶν εἶναι ὁλόχυτα (Εἰκ. 72, 73), τὸ δὲ τρίτον κοῖλον, ἀπομιμούμενον οὕτω τελείως ἰατρικὴν σικύαν (Εἰκὼν 71).

Καὶ διὰ μὲν τοῦ λαιμοῦ τῶν δύο πρώτων διέρχεται σωληνοειδὲς τρῆμα ἀπολῆγον πρὸς τὰ ἔξω ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς κυκλοτερεῖς ὀπάς· κατὰ δὲ τὴν βάσιν τοῦ τρίτου ὁμοιώματος εὑρίσκομεν μίαν μόνην κυκλοτερῆ ὀπὴν διατιτρῶσαν ἐν ᾧ μέρει αὕτη κεῖται τὸ τοίχωμα αὐτοῦ καθ' ὁλοκληρίαν. Ἀντὶ δὲ κρίκου κινητοῦ ἢ ἀγκύλης εὕρηται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἁπάντων τῶν ἐν λόγῳ ὁμοιωμάτων μικρὰ σφαῖρα δίκην κομβίου. Περὶ δὲ τὸ στόμιον τῶν ἐν εἰκόσι 72 καὶ 73 παριστωμένων ὁμοιωμάτων σικύας εὕρηται παχεῖα, προέχουσα ζώνη, κοσμουμένη ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν διὰ καθέτων ἐντομῶν (Εἰκὼν 72). Ὁ δὲ χῶρος ὁ παριστῶν τὸ στόμιον τοῦ ὀργάνου εἶναι κατ' ἄμφω τὰ ὁμοιώματα ταῦτα ὄχι τυχὸν κενὸς, ἀλλὰ πλήρης καὶ φέρει ὡσαύτως κατὰ τὸ κέντρον μικρὸν σφαιρικὸν κομβίον. Συνδυάζων δὲ τὸ ἐλλεῖπον κενὸν τοῦ στομίου πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ κομβίου καὶ τὴν περὶ τὸ στόμιον ὑψισταμένην παχεῖαν καὶ προέχουσαν ζώνην, ἀποφαίνομαι ἀδιστάκτως, ὅτι πάντα ταῦτα δὲν ἐτέθησαν αὐτόθι εἰκῆ

Εἰκὼν 71.

Εἰκὼν 72.

Εἰκὼν 73.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ ὡς ἔτυχεν, ἐπινοηθέντα τυχὸν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, ἀλλὰ παριστῶσι πῶμα τοῦ ὀργάνου, πῶμα, ὅπερ, καθ' ἃ εἰκάζω ἐκ τῆς ἐπὶ δύο συγχρόνως ἀντιτύπων ὑπάρξεώς του, ἦν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς τῶν προκειμένων ὁμοιωμάτων κοινὸν καὶ σύνηθες ἐξάρτημα πάσης ἰατρικῆς σικύας. Ἐχρησίμευε δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ πῶμα τοῦτο ὅπως ἐμποδίζῃ τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ ἐντὸς τῆς σικύας ἐντιθεμένου μοτοῦ, ὅστις ἀπεταμιεύετο ἐκεῖ ὅπως ᾖ πρόχειρος εἰς πρώτην ἑκάστοτε παρουσιαζομένην ἀνάγκην.

Εἶναι δὲ τὰ μικρὰ ταῦτα ὁμοιώματα σικυῶν **ἀναθήματα.** Ὅπως σήμερον τοῦτο μὲν ἀσθενεῖς, τοῦτο δ' ἰαθέντες ἐκ βαρείας νόσου ἢ ἀποφυγόντες οἱονδήποτε ἄλλον αὐτοῖς προστυχόντα κίνδυνον ἐκ πυρκαϊᾶς **λ.** χ., ναυαγίου, πλημμύρας ἢ ξηρασίας κτλ., συνειθίζουσι ν' ἀφιερῶσι τοῖς προστάταις ἁγίοις εὐλαβῶς καὶ εἰς ἀνάμνησιν παρελθόντων χαλεπῶν γεγονότων ἢ χάριν ἱκεσίας πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῶν τὰ ἐξ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ ὁμοιώματα τῶν ἰαθέντων αὐτῶν μελῶν ἢ ὀργάνων (χειρῶν, ποδῶν, ὀφθαλμῶν κτλ.) ἢ τῶν διαφυγόντων τὸν κίνδυνον ἀντικειμένων (πλοίων, οἰκιῶν, θημωνιῶν κτλ.) ἢ καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων τὰ μᾶλλον πολύτιμα ἀντικείμενα (δακτυλίους ἀρραβῶνας, ἐνώτια, περιδέραια κτλ.), οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀφιεροῦντο ἐκ τῶν αὐτῶν πάντοτε ἀφορμῶν τοῖς θεοῖς παντὸς εἴδους καὶ πάσης ἀξίας δῶρα εἴτε ὡς εὐχαριστήρια εἴτε ὡς ἱκετήρια. Ὅπως δὲ σήμερον πολλαὶ εἰκόνες ἁγίων ἐν ἐκκλησίαις, ἰδίᾳ δὲ αἱ ὡς θαυματουργοὶ φημιζόμεναι βρίθουσι τοιούτων προσφορῶν, ἃς ὁ λαὸς καλεῖ κοινῶς **ταξίματα** ἢ **τάγματα,** οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν πολλοὶ τῶν ναῶν πλήρεις ἀναθημάτων, ἅτινα ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἢ τῆς ὕλης ἐξ ἧς εἶχον κατασκευασθῆ ἀνηρτῶντο ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ προνάου ἢ ἐφυλάσσοντο ἐν ἰδιαιτέροις τόποις (θησαυροί). Εἶναι δ' εὐνόητον, ὅτι ἐν τοῖς **Ἀσκληπιείοις** συνέρρεον τὰ σχετικῶς πλείονα τῶν ἀναθημάτων καὶ ὅτι ταῦτα εἶχον τὰ πολλὰ σχέσιν πρὸς τὰς νόσους ὑφ' ὧν εἶχον καταληφθῆ καὶ ἀφ' ὧν εἶχον ἰαθῆ οἱ ἀφιερώσαντες.

Τίς οἶδε ἀπὸ τίνος δεινῆς νόσου εἶχον ἀπαλλαγῇ τῇ βοηθείᾳ τῆς σικύας οἱ τὰ ἐν σμικρῷ αὐτῆς ὁμοιώματα τῷ Ἀσκληπιῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ θεῷ ἀφιερώσαντες!

Αἱ δ' ἐπὶ τῶν ἡμετέρων μικρῶν σικυῶν ὁπαὶ ἐχρησίμευον ἀναντιρρήτως ὅπως διαπερᾶται δι' αὐτῶν ταινία ἢ μετάλλινος κρίκος, ἀφ' οὗ ἀνηρτῶντο ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ.

Κατεσκευάζοντο δὲ συνήθως τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀφιερώματα ταῦτα ἀναλόγως τῆς οὐσίας τοῦ προσφέροντος ἐξ ἐλέφαντος, ἔτι δ' ἐκ χρυσοῦ, ἀργύρου ἢ καὶ ἐξ ἄλλων μετάλλων ἢ καὶ εὐτελεστέρων ὑλῶν καὶ δὴ καὶ πηλοῦ. Χάριν δὲ περιεργείας παρατίθημι ὧδε ἕτερον ἀπεικόνισμα τοιούτου τινὸς ἀφιερώματος ἐκ τῆς συλλογῆς μου, ὅπερ ἐξ ἐλέφαντος κατασκευασθὲν προέρχεται ἐκ Τρῳάδος καὶ δείκνυσι τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς εὐαρέσκειαν Κύριος οἶδε τίνος δυστυχοῦς ἀπαλλαγέντος ἀπὸ δεινοῦ νοσήματος τοῦ ποδός.

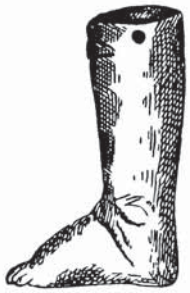

Εἰκὼν 74.
Φυσικὸν μέγεθος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀπεικονισθέντων τριῶν ἀναθημάτων δύο μὲν προέρχονται ὡρισμένως ἐξ Αἰγίου (Εἰκὼν 71, 72), περὶ δὲ τοῦ τρίτου ἔμαθον, ὅτι εὑρέθη ἐν Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ προσδιορίσω ἀκριβῶς τὸν τόπον τῆς προελεύσεως.

Ἄξιον δὲ πάντως μνείας εἶναι ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν Αἰγίῳ εὑρεθέντα δύο ταῦτα ἀντικείμενα, ὅτι αὐτόθι ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀξιόλογον ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ (1).

(1) Παυσανίας VII, 23,6.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ε') **Σφραγιδόλιθος** εὑρεθεὶς ἐν Μήλῳ, προσομοιάζων τὸ σχῆμα πρὸς κάνθαρον (Εἰκ. 75). Τούτου ἡ μὲν ἑτέρα πλευρὰ εἶναι ἐπίπεδος, ἡ δ' ἑτέρα ἡπίως κυρτή. Τὸν λίθον διαπερᾷ κατὰ τὸν κατὰ μῆκος ἄξονα σωληνοειδὲς τρῆμα, ἀπολῆγον καθ' ἑκάτερον τῶν πόλων εἰς κυκλοτερεῖς ὀπάς. Ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου πλευρᾶς τοῦ λίθου γέγλυπται ὄργανον, ὅπερ ἀκόπως ἀναγνωρίζεται ὡς ἰατρικὴ σικύα, ἐξ οὗ δηλοῦται, ὅτι ὁ λίθος οὗτος ἀνῆκεν εἰς ἰατρὸν ἢ σικυαστήν.

Εἰκὼν 75.

Ἡ δὲ τῇ παρακλήσει μου ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Κ. Μητσοπούλου γενομένη ἀκριβὴς ἐξέτασις τῆς χημικῆς συστάσεως καὶ τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων τοῦ προκειμένου σφραγιθολίθου ἀπέδειξεν, ὅτι οὗτος κατεσκευάσθη ἐξ ἀγαλματολίθου.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς ἐξετάσεως τοῦ λίθου τούτου προκῦψαν πόρισμα ἀναπόφευκτον νομίζω, ὅπως ἁπλῶς καὶ ἄνευ ἄλλης τινὸς συμπληρωτικῆς παρατηρήσεως σημειώσω ὧδε, ὅτι ὁ ἀγαλματόλιθος ἀπαντᾷ κυρίως καὶ ἐξορύσσεται ἐν τῇ Σινικῇ, ἔνθα καὶ κατεργάζεται οὗτος τοῦτο μὲν εἰς διάφορα κομψοτεχνήματα, τοῦτο δ' εἰς ἀναπαράστασιν εἰδώλων, ἐξ οὗ καλεῖται νῦν καὶ **παγοδίτης** (Pagodit).

Ἀνήκει δὲ ὁ λίθος οὗτος κατά τε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν τέχνην εἰς τὴν Ϛ' κατὰ πᾶσαν πιθανότητα π. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Εἰκὼν 76.

Ϛ') **Μέγας κρατὴρ** ἐξ ὀπτῆς γῆς, εὑρεθεὶς ἐν Θήβαις, ἀνήκων δὲ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ εἰδικοῦ ἀγγειογνώστου διδάκτορος κ. P. Hartwig, μέλους τῆς ἐνταῦθα αὐτοκρατορικῆς ἀρχαιολογικῆς γερμανικῆς σχολῆς εἰς τὰ τέλη τῆς Δ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος (Εἰκ.76). Ὕψος τοῦ κρατῆρος 24,5, διάμετρος τῆς βάσεως 12,5, διάμετρος τοῦ ἀνωτέρω χεί-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λους 24,0 ὑφεκατόμετρα. Ἐπ' ἄμφω τῶν ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν ὤτων διακρινομένων πλευρῶν τοῦ ἀγγείου εὕρηνται παραστάσεις λίαν ἐνδιαφέρουσαι, ἀπεικονίζουσαι τοῦτο μὲν ἀρρώστους φέροντας ἐπιδέσμους, τοῦτο δὲ πρόσωπα παρέχοντα τοῖς ἐν λόγῳ ἀρρώστοις βοηθείας. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πλευρᾶς ἣν παριστᾷ ἡ παρατιθεμένη εἰκὼν ἀπεικονίζονται τέσσαρα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ τρία πρόσωπα.

Παρατίθημι δ' ἐνταῦθα ἁπλῶς τὴν εἰκόνα τοῦ ἐκ τῆς συλλογῆς μου ἀξιολογωτάτου τούτου ἀγγείου, ὅπως ἀναπαραστήσω μόνον τὴν ἐπ' αὐτοῦ σικύαν, ἣν κρατεῖ ἀνεστραμμένην ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀπεικονιζομένης αὐτοῦ πλευρᾶς ἱσταμένη γυνή· ἀπέχω δὲ σκοπίμως πάσης περαιτέρω τοῦ κρατῆρος τούτου περιγραφῆς, καθ' ὅσον αὕτη θέλει γείνῃ διὰ μακρῶν ἀλλαχοῦ, ἐν εἰδικῇ δηλονότι περὶ ἐπιδεσμολογίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πραγματείᾳ, εἰς ἣν καὶ κυρίως ἀφορῶσιν αἱ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου παραστάσεις.

Ἀναθεωροῦντες νῦν συλλήβδην τό τε σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἁπασῶν τῶν ἀνωτέρω ἀπεικονισθεισῶν χαλκήρων τε καὶ ὑαλίνων σικυῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῶν περισωθέντων διαφόρων ἀντικειμένων τέχνης ἀναπαραστάσεων αὐτῶν, τρία τινὰ κυρίως συνάγομεν·

Αον) ὅτι ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μεγάλαι διαφοραὶ ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν σικυῶν· **πολλαὶ τῶν σικυῶν εἰσὶν ἐν σμικρότητι καὶ μεγέθει διαφοραὶ** λέγει Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (1).

Βον) ὅτι ὑφίστατο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μεγάλη ἐν τῷ σχήματι τῶν χαλκήρων σικυῶν ποικιλία, τοῦθ' ὅπερ ἤδη καὶ ὁ Ἀντύλλος μνημονεύει λέγων· **παρὰ δὲ τὸ σχῆμα ἔστι διαφορὰ μάλιστα ἐν ταῖς χαλκαῖς** (2).

Γον) ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ περὶ τὸ σχῆμα διαφορὰ τῶν τε χαλκήρων καὶ τῶν ὑαλίνων σικυῶν, ἀλλ' ἦσαν αὗται κατὰ σταθερὸν πάντοτε τύπον κατασκευασμέναι καὶ δὴ οὕτως, ὥστε ἡ βάσις τοῦ ὀργάνου ἦτο στενωτέρα τῆς πρὸς τ' ἄνω μοίρας αὐτοῦ. **Τοῦτο δὲ,** λέγει ὁ Ἱπποκράτης, **αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ἐξ εὐρέος ἐς στενώτερον ἐστενωμέναι . . . τετεχνέαται** (3). Ὁ δὲ Σωρανὸς ὁμιλῶν περὶ τοῦ σχήματος τῆς μήτρας, ἣν προσομοιάζει πρὸς ἰατρικὴν σικύαν λέγει περὶ αὐτῆς τὰ ἑξῆς· **Σχῆμα δὲ μήτρας οὐχ ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων ἑλικοειδὲς, ἰατρικῇ δὲ σικύᾳ παραπλήσιον· ἀπὸ γὰρ περιφεροῦς καὶ πλατέος ἀρξαμένη τοῦ κατὰ τὸν πυθμένα πέρατος πρὸς λόγον ἐπὶ στενὸν συνάγεται τὸ στόμιον** (4).

Ἐξαίρεσιν δὲ τοῦ κανόνος τούτου ποιοῦσι, καθ' ἃ εἴδομεν, αἱ παρ' Ἄραψιν ἐν χρήσει χαλκήρεις σικύαι, αἵτινες κυλινδρικαὶ οὖσαι δὲν εἶχον τὸ στόμιον ἐστενωμένον (Εἰκ. 39, 40).

Ὡς πρὸς δὲ τὸ μέγεθος τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν χρήσει σικυῶν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς. Ἂν δηλονότι συγκρίνωμεν τὰς διαστάσεις τῶν ἀνωτέρω ἀπεικονισθεισῶν ἀρχαίων χαλκήρων σικυῶν πρὸς τὰς ἐξ ὑάλου σημερινὰς σικύας, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν πάντως, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν χαλκήρων ἐπισύρει τὴν ἡμετέραν προσοχὴν καὶ γεννᾷ ἀμέσως καὶ ἅμα τῇ θέᾳ αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι αἱ μεγάλαι αὗται σικύαι δὲν ἐχρησίμευον πρὸς θεραπείαν πασχόντων ἀνθρώπων, ἀλλὰ κατοικιδίων τυχὸν ζῴων, ἰδίᾳ δὲ ἵππων ἢ βοῶν. Ἡ δὲ τοιαύτη ὑποψία δὲν δύναται ἀμέσως καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀποκρουσθῇ τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπεμελοῦντο καὶ τῆς κτηνιατρικῆς. Ἀλλ' ἡ ἰδέα αὕτη ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη τοῦτο μὲν ἐκ τῶν πληροφοριῶν ἃς

---

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 202.
(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.
(3) **Ἱπποκράτους** Ἅπαντα Ἔκδ. É. Littré. Τόμ. I σ. 626.
(4) **Σωρανοῦ Ἐφεσίου** Περὶ γυναικείων παθῶν. Ἔκδ. Ermerins σ. 11.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

συνέλεξα περὶ τῶν σήμερον ἐν χρήσει παμμεγέθων σικυῶν (πινιότα, βυτίνη), τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν καταλλήλων χωρίων τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν καὶ κτηνιάτρων. Καὶ παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις κτηνιάτροις οὐδὲν παραδόξως ἀναφέρεται περὶ σικυῶν, ὧν ἡ χρῆσις εἰσήχθη πρὸς θεραπείαν καμνόντων ζῴων κατὰ μεταγενεστέρας φαίνεται ἐποχάς. Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις τῶν ἰατρικῶν συγγραφέων βλέπομεν, ὅτι γίνεται λόγος περὶ **ὑψηλοτέρων** (1) ἢ **ταπεινοτέρων σικυῶν** (2), ἢ ἐπανειλημμένως ἀναφέρονται ἀναλόγως τῆς ἑκάστοτε προκειμένης ἐνδείξεως ἢ ἀνάγκης ἁπλῶς **σικύαι** ἢ **εὐμεγέθεις σικύαι** (3) ἢ **μεγάλαι σικύαι** (4) ἢ **μείζονες** (5) ἢ **μέγισται** (6) καὶ **ὡς μέγισται** (7). Καὶ ὁ Κέλσος δὲ ποιεῖται λόγον περὶ cucurbita (8) καὶ cucurbitula (9).

Ὁ δ' Ἱπποκράτης ὁμιλῶν καθόλου περὶ τοῦ μεγέθους τῶν σικυῶν λέγει· **Μέγεθος δὲ σικύης τί χρήσιμον στοχάζεσθαι χρὴ πρὸς τὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷς ἂν δέῃ προσβάλλειν** (10). Καὶ ὁ Ἀρεταῖος δὲ λέγει· **ἔστω δὲ μεγάλη** [ἡ σικύα], **εὐρεῖα πάντη, ἀμφισχεῖν τὸ ἀλγέον χωρίον ἱκανή** (11). Καὶ ὁ Παῦλος δὲ ὁ Αἰγινήτης λέγει· **Ἔσθ' ὅτε καὶ τὸ τῆς σικύας δὲ μέγεθος πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἔστω μόριον· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πολλαὶ τῶν σικυῶν εἰσὶν ἐν σμικρότητι καὶ μεγέθει διαφοραί** (12). Ὁ δὲ Ἀβουλκασὶμ ὁμιλῶν περὶ τοῦ μεγέθους τῶν σικυῶν λέγει, ὅτι ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἀρρώστου δύνανται αἱ σικύαι νὰ κατασκευασθῶσι μεγαλήτεραι ἢ μικρότεραι τῶν συνήθων ἐν χρήσει, ὧν τὸ μὲν στόμιον ἐδύνατο νὰ περιληφθῇ ὑπὸ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου, τὸ δ' ὕψος ἦν ἴσον πρὸς μίαν καὶ ἡμίσειαν σπιθαμήν· καὶ ἐπιλέγει, ὅτι ἄλλαι εἶναι αἱ σικύαι ἃς μεταχειριζόμεθα εἰς παιδία καὶ ἄλλαι ἐκεῖναι, ὧν ποιούμεθα χρῆσιν παρ' ἰσχνοῖς ἢ παρ' εὐσάρκοις ἀρρώστοις. Καὶ ὁ Ἀμβρόσιος δὲ Paré διέκρινε μεγάλας, μεσαίας καὶ μικρὰς σικύας, αἵτινες ἐκαλοῦντο καὶ **μικρὰ κέρατα**· ἑξῆρτα δ' ὁ Paré τὴν ἑκάστοτε ἐκλογὴν τοῦ μεγέθους τῶν σικυῶν ἀπὸ τῆς τοπογραφικῆς διαφορᾶς τῶν χωρῶν, ἐφ' ὧν ἐπεβάλλετο ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν (13).

Ἕνεκα δὲ τῆς μεγάλης περὶ τὸ σχῆμα ποικιλίας τῶν χαλκίνων σικυῶν ἀδυνατοῦμεν τό γε νῦν ἔχον, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκ γνωστῶν ἐποχῶν προερχομένων σικυῶν ἢ ἀπεικονισμάτων αὐτῶν ὁρίσωμεν τὴν ἐποχὴν εἰς ἣν ἀνῆκον καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνωτέρω ἀπεικονισθεῖσαι σικύαι ἢ αἱ ἀναπαραστάσεις αὐτῶν ἐπὶ ἔργων τέχνης. Παρὰ δὲ ταῦτα λογίζομαι εὐτυχής, ὅτι κατώρθωσα νὰ προσδιορίσω τὴν ἐποχὴν ἐνίων ἀνεκδότων καὶ τέως ἀγνώστων τύπων ἀρχαίων σικυῶν (Εἰκ. 75, 76). Τῇ βοηθείᾳ τούτων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἤδη

---

(1) **Ἀντύλλος παρ' Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 59.

(2) Αὐτόθι.

(3) **Γαλινοῦ** Ἔκδ. Kühn. Τόμ. XIV σ. 417.

(4) **... καί ποτε καὶ μεγάλη σικύα.** ΓΑΛΗΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. Τόμ. X σ. 964, Τόμ. XIV σ. 668. — **... σικύα δὲ μεγάλη ...** ΓΑΛΗΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XI σ. 69, 114. — **... μεγάλαι σικύαι ...** ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ἔκδ. Littré. Τόμ. IV σ. 214. — ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 238.

(5) **... σικύην προσβάλλειν μείζονα ὡς ἀμφιλαβεῖν πάντη τὸ ὑποχόνδριον.** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 275. — **... ὅσῳ γὰρ ἄν τις μέζω προσβάλλῃ ...** ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. Ἔκδ. Littré. Τόμ. IV σ. 214.

(6) **... σικύην μεγίστην ...** ΓΑΛΗΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. Τόμ. X σ. 316, Τόμ. XVI σ. 150. — **... ἐπιβάλλομεν μεγίστας σικύας.** ΓΑΛΗΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. Τόμ. X σ. 926. — **... μεγίστη σικύα ...** ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ἔκδ. Littré. Τόμ. V σ. 136. — ΛΕΤΙΟΥ λόγος δωδέκατος. Ἔκδ. **Γ. Κωστομοίρου** Paris 1892 σ. 10 καὶ 12.

(7) **... σικύην ὡς μεγίστην ...** ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ἔκδ. Littré. Τόμ. IV σ. 550, Τόμ. VIII σ. 318, 462.

(8) Ἔνθ' ἀν. II, 11.

(9) Ἔνθ' ἀν. II, 11. III, 18. IV, 12 καὶ ἀλλαχοῦ.

(10) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 214.

(11) Ἔνθ' ἀν. σ. 238.

(12) Ἔνθ' ἀν. σ. 202.

(13) Oeuvres complètes d'Ambroise Paré. Ἔκδ. J.-F. Malgaigne. Τόμ. II σ. 522.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γνωστῶν πέποιθα, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἐφ' ὅσον ἀνακαλύπτονται νέα εὑρήματα θὰ δυνηθῶμεν τέλος νὰ προσδιορίσωμεν ὁπωσδήποτε ἀκριβῶς τὴν καθ' ὡρισμένας ἐποχὰς ἐπικράτησιν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου τύπου τῶν παρ' ἀρχαίοις ἐν χρήσει χαλκήρων σικυῶν.

Παραβάλλοντες δὲ τὸ σχῆμα τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συνήθων χαλκήρων σικυῶν πρὸς τὸ σχῆμα ἐκείνων τῶν νῦν ἐν χρήσει ὑαλίνων σικυῶν παρ' αἷς χωρίζεται σαφῶς ὁ τράχηλος ἀπὸ τοῦ λοιποῦ ὀργάνου, ἐξιστάμεθα πάντως ἐπὶ τῇ καταπληκτικῇ ἀλλήλων ὁμοιότητι. Πρὸς δ' ἄμεσον σύγκρισιν ἀνατυποῦμεν ἐνταῦθα αὖθις καὶ παρ' ἀλλήλας τὰς ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 6 καὶ 71 εἰκόνας, δι' ὧν καταφανεστάτη γίνεται ἡ τοῦ σχήματος ὁμοιότης, ἡ ὁμοιότης, ἥτις παρελήφθη μὲν παρὰ τῆς σημερινῆς βιομηχανίας λεληθότως καὶ κατὰ παράδοσιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἣν δὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλῃ ἡ πάροδος τοσούτων αἰώνων.

Καίτοι δὲ τὰ πολλὰ αἱ σήμερον ἐν χρήσει ὑάλιναι σικύαι ὁμοιάζουσιν, ὡς εἴδομεν, κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἐν χρήσει χαλκήρεις σικύας, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑαλίνας, ἀλλ' ἀναγκαίως ἐκφράζομεν τὴν ἡμετέραν ἀπορίαν, ὅτι αἱ ἐξ ἀρχαίων τάφων ἐκσκαφεῖσαι ἢ ἀλλαχόθεν προελθοῦσαι ἡμέτεραι ὑάλιναι ἀρχαῖαι σικύαι οὐδεμίαν εἶχον ὁμοιότητα σχήματος πρὸς τὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κοινῶς ἐν χρήσει χαλκήρεις. Ἴσως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν τοιαύτην περὶ τὸ σχῆμα διαφορὰν παραδεχόμενοι, ὅτι ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ὑαλουργείων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι εἰσήγοντο ἔξωθεν αἱ ὑάλιναι σικύαι, αἵτινες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶχον καὶ τὸ σχῆμα ὅπερ ἦτο σύνηθες ἐν τοῖς τόποις τῆς κατασκευῆς αὐτῶν.

Τὰ καθ' ἕκαστα μέρη τῆς σικύας οὐ μόνον διεκρίνοντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ ἐχαρακτηρίζοντο σαφῶς δι' ὡρισμένων τεχνικῶν ὅρων. Οὕτω τὴν μὲν ἐστενωμένην μοῖραν τοῦ ὀργάνου, τὸν λαιμὸν αὐτοῦ, ὡς ἠθέλομεν εἴπει νῦν, καλεῖ ὁ Ἱπποκράτης **κύκλον** (1). Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου χωρίου Παύλου τοῦ Αἰγινήτου **ὥσπερ καὶ τὰς μακροτραχήλους** [σικύας] (2) βλέπομεν, ὅτι, οὐ μόνον ἐκαλεῖτο ὁ κύκλος καὶ **τράχηλος,** ἀλλὰ καὶ ὅτι οὗτος ἦν ἄλλοτε μὲν μακρός, ἄλλοτε δὲ βραχύς. Τὸ ἄνω μέρος τῆς σικύας καλεῖ ὁ μὲν Ἱπποκράτης **τὸ πρὸς τὴν χεῖρα** (3), ὁ δὲ Σωρανὸς **τὸ πρὸς τὸν πυθμένα πέρας** (4). Ἦν δὲ τὸ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦτο μέρος καθ' Ἱπποκράτην παρ' ἄλλαις μὲν σικύαις **γαστρῶδες** (5), παρ' ἄλλαις δὲ **πρόμηκες** (6). Καὶ αἱ προμήκεις δὲ σικύαι καὶ αἱ γαστρώδεις καὶ αἱ μακροτράχηλοι ἢ αἱ βραχυτράχηλοι εὐκόλως ἀναγνωρίζονται ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παριστωμένων ἀπεικονισμάτων. Ὁ κύκλος ἢ ὁ τράχηλος βαίνει πρὸς τὸ ἀνοικὸν ἄκρον τῆς σικύας, ὅπερ ὁ μὲν Γαληνὸς καλεῖ **στόμα** (7), ὁ δὲ Σωρανὸς **στόμιον** (8). Τὴν δὲ κυκλοτερῆ γραμμὴν τὴν ἀφορίζουσαν τὸ στόμα καλοῦσι καὶ ὁ Ἀντύλλος (9) καὶ ὁ Σωρανὸς (10) καὶ ὁ Ἀρεταῖος (11) **χείλη.**

---

(1) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 212.
(2) Ἔνθ' ἀν. σ. 202.
(3) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 212.
(4) Ἔνθ' ἀν. σ. 11.
(5) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 212.
(6) Αὐτόθι.
(7) Ἔκδ. Kühn. Τόμ. X σ. 926.
(8) Ἔνθ' ἀν. σ. 11.
(9) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Τόμ. II σ. 61.
(10) Ἔνθ' ἀν. σ. 204.
(11) Ἔνθ' ἀν. σ. 221, 239.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἦσαν δὲ τὰ χείλη ταῦτα ἄλλοτε μὲν **ἐπίπεδα** (1), ἄλλοτε δὲ **σεσιμωμένα** (2) ἢ **πρηνῆ** (3), ἄλλοτε δὲ **ὀξέα** ἢ **ἀμβλέα** (4) καὶ **λεῖα,** ὅπως μὴ τιτρώσκηται ἡ χώρα, ἐφ' ἧς ἐπετίθεντο αἱ σικύαι (Ἀβουλκασήμ). Ἐν δὲ ταῖς σημειώσεσι τῆς ὑπὸ τῶν Bussemaker καὶ Daremberg γενομένης ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Ὀρειβασίου φέρεται, ὅτι ἐκ τῶν ὅρων **χείλη ἐπίπεδα** ἢ **σεσιμωμένα** δὲν πρέπει τυχὸν νὰ νομίζωμεν, ὅτι αὐτὰ ταῦτα τὰ χείλη ἦσαν ἐπίπεδα ἢ κοῖλα, ἀλλ' ὅτι τὸ ὅλον σχῆμα τὸ ὑπὸ τῆς περιφερείας τῶν χειλέων ἀπαρτιζόμενον ἦν ἐπίπεδον (——) ἢ κοῖλον (⌒) (5). Τὸν δ' ὑπὸ τῆς σικύας ἀφοριζόμενον τέλος χῶρον καλεῖ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης **κύτος** (6).

Ἐπιτραπήτω μοι δ' ἐνταῦθα ὅπως παραθέσω χωρίον ἐκ τοῦ Μοσχίωνος ὁμιλοῦντος περὶ τοῦ σχήματος τῆς μήτρας, ἣν ἀπεικονίζων παραβάλλει, ὡς καὶ ὁ Σωρανός, πρὸς ἰατρικὴν κολοκύνθην. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐδυνάμεθα ἴσως νὰ συμπληρώσωμεν τὰς περὶ τῆς ὀνομασίας τῶν διαφόρων μερῶν τῆς σικύας ἡμετέρας γνώσεις.

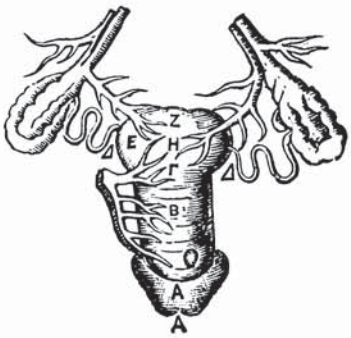

Εἰκὼν 77.

Πρῶτον μὲν λέγει ὁ Μοσχίων **καθάπερ τετυπωμένη ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ κολοκύνθη. Ἀλλ' ὅπως ἕκαστα αὐτῆς τὰ μέρη διαγνωσθήσονται καὶ εὐχερῶς νοεῖσθαι δυνηθῶσι, τὰς αὐτῆς γωνίας, ἑκάστοις μέρεσι τὰ ἕκαστα γράμματα ἀνιστοροῦντες ἐκθήσομεν. Ὅπου τοίνυν ἐστὶ τὸ πρῶτον τεθειμένον Α. τὸ στόμα λέγεται, ὅπερ ἐστὶ πρὸ τοῦ τόκου σαρκῶδες καὶ μαλακόν· μετὰ δὲ τὸν τόκον, τυλῶδες καὶ εὐρυχωρότερον. Ἔνθα δὲ ἐστὶ τὸ Β. ὁ τράχηλος λέγεται· ὅπου ἐστὶ τὸ Γ. ὁ αὐχὴν λέγεται· ἡ πᾶσα δὲ αὐτῶν συνδρομὴ χωρίον λέγεται. Ἐκεῖνο δὲ ὃ μετὰ τὸ στενώτερον ἐν στρογγυλότητι πλατυνθῆναι ἄρχεται ὅπου ἐστὶ τὸ Δ. ὁ ὦμος λέγεται· ἔνθα ἐστὶ τὸ Ε. τὰ πλάγια λέγονται· ὅπου δὲ ἡ στρογγυλότης συγκέκλιται, καὶ ἔστιν ἐκεῖ τὸ Ζ. βάθος προσαγορεύεται· ὅπου δὲ ἐστὶ τὸ Η. βάσις λέγεται μεγίστη. Πᾶσα δὲ ἡ κενότης ἐκείνη ἐν τῷ μέσῳ, ὅπου ἐστὶν ἡ γαστήρ, κόλπος λέγεται** (7).

Τὸ δὲ σχῆμα τῆς ἰατρικῆς σικύας **μετὰ στενωτέρας τουτέστι διαμέτρου τοῦ ὀργάνου κατὰ τὴν βάσιν** δὲν ἐγένετο δεκτὸν εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἶχε λόγον καὶ αἰτιολογεῖται σαφῶς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, ὅστις γράφει· **Δεῖν δέ μοι δοκέει καὶ ταῦτ' εἰδέναι, ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυνάμιων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. Λέγω δὲ τί τοῦτο ; Δύναμιν μὲν εἶναι τῶν χυμῶν τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχύς· σχήματα δὲ λέγω ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Τὰ μὲν γὰρ κοῖλά τε καὶ ἐξ εὐρέος ἐς στενόν ἐστι συνηγμένα, τὰ δὲ καὶ ἐκπεπταμένα, τὰ δὲ στερεά τε καὶ στρογγύλα, τὰ δὲ πλατέα καὶ ἐπικρεμάμενα, τὰ δὲ διατεταμένα, τὰ δὲ μακρά, τὰ δὲ πυκνά, τὰ δὲ μανά τε καὶ τεθηλότα, τὰ δὲ σπογγοειδέα καὶ ἀραιά. Τοῦτο μέν, ἑλκύσαι ἐφ' ἑωυτὸ καὶ ἐπισπάσασθαι ὑγρότητα ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, πότερον τὰ κοῖλά τε καὶ ἐκπεπταμένα, ἢ τὰ στερεά τε καὶ στρογγύλα, ἢ τὰ κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέος συνηγμένα, δύναιτ' ἂν μάλιστα ;**

(1), (2) **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Τόμ. II σ. 61.
(3) **... πρηνὲς ἐπὶ τὰ χείλεα...** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 239.
(4) **... αἱ ὀξύστομοι ...—... ταῖς δ' ἀμβλυοχείλεσι ...** ΑΝΤΥΛΛΟΣ Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Τόμ. II σ. 61.
(5) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 790.
(6) Ἔνθ' ἀν. σ. 202.
(7) Ἔνθ' ἀν. σ. 3.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οἶμαι μέντοι τὰ τοιαῦτα ἐς στενὸν συνηγμένα ἐκ κοίλου τε καὶ εὐρέος. Καταμανθάνειν δὲ δεῖ αὐτὰ ἔξωθεν ἐκ τῶν φανερῶν. Τοῦτο μὲν γάρ, τῷ στόματι κεχηνὼς ὑγρὸν οὐδὲν ἀνασπάσαις· προμυλλήνας δὲ καὶ συστείλας, πιέσας τε τὰ χείλεα, ἔτι τε αὐλὸν προσθέμενος, ῥηϊδίως ἀνασπάσαις ἂν ὅ τι θέλοις. Τοῦτο δὲ, αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ἐξ εὐρέος ἐς στενώτερον ἐστενωμέναι πρὸς τοῦτο τετεχνέαται πρὸς τὸ ἕλκειν ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ ἐπισπᾶσθαι, ἄλλα τε πολλὰ τοιουτότροπα (1).

Καὶ τὸ μέγεθος δὲ καὶ τὸ πρόμηκες ἢ τὸ γαστρῶδες τοῦ πρὸς τὴν χεῖρα πέρατος τῆς σικύας καὶ τὰς διαστάσεις τοῦ κύκλου καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὀξὺ ἢ τὸ ἀμβλὺ τῶν χειλέων ὥριζον κατὰ τὴν ἑκάστοτε χρῆσιν τοῦ ὀργάνου ὄχι τυχὸν ἁπλαῖ συμπτώσεις ἀλλ' ἀκριβεῖς ἐνδείξεις, ὡς ὑπεδηλώθη μὲν ἤδη κατὰ μέρος, πασιφανῶς δ' ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑπομένων χωρίων. Οὕτως ὁ Γαληνὸς λέγει **μεγίστην δ' ἀξιοῖ τὴν σικύην εἶναι, ἵνα σφοδροτέραν ἐργάσηται τὴν ἀντίσπασιν** (2). Καὶ ὁ Ἀβουλκασὶμ δὲ λέγει προκειμένου περὶ τῶν σικυῶν αἵτινες δέον νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπὶ τοῦ κόκκυγος, ὅτι πρέπει αὗται νὰ ὦσιν εὐρεῖαι, ὅπως ἰσχυρὰν ἐργάζωνται τὴν ἕλξιν

Ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης χαρακτηρίζει **τὰς μακροτραχήλους τε καὶ τὸ κύτος εὐρυτέρας, ὀλκιμωτέρας τῶν ἄλλων** (3), ὁ δὲ Ἀντύλλος λέγει· **εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ὑψηλότεραι τῶν ταπεινοτέρων ἑλκτικώτεραι· αἱ δὲ ταπεινότεραι ἐπὶ κεφαλῆς ἁρμοδιώτεραι διὰ τὸ μὴ σφοδρῶς ἐπισπᾶσθαι** (4). Κατὰ δὲ τὸν Λ. Paré αἱ μετὰ στενοῦ στομίου ἐπιμήκεις σικύαι ἕλκουσιν ἐξ ἀπωτέρων μερῶν (5). Ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐκφράζεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος εἰδικώτερόν τε καὶ γενικώτερον σαφέστατα λέγων· **Δύο δὲ τρόπους φαμὲν χρησίμους εἶναι σικυῶν· ὅτε μὲν γὰρ ῥεῦμα ξυνεστηκὸς πόρρω τῆς ἐπιφαινομένης σαρκός [ἐστι], τὸν μὲν κύκλον αὐτῆς εἶναι δεῖ βραχύν, αὐτὴν δὲ γαστρώδη, μὴ προμήκη τὸ πρὸς τὴν χεῖρα μέρος, μὴ βαρεῖαν· τοιαύτην γὰρ οὖσαν ἕλκειν ἐς ἰθὺ ξυμβαίνει, καὶ τοὺς ἀφεστῶτας ἰχῶρας καλῶς ἀνεπάσθαι πρὸς τὴν σάρκα· τοῦ δὲ πόνου [διὰ] πλείονος κατεσκεδασμένου τῆς σαρκός, τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίην, τὸν δὲ κύκλον μέγαν· οὕτω γὰρ ἐκ πλείστων μερῶν εὑρήσεις ἄγουσαν ἐς ὃν δεῖ τὸ λυποῦν τόπον· οὐ γὰρ οἷόν τε μέγαν εἶναι τὸν κύκλον, μὴ συναγομένης τῆς σαρκὸς ἐκ πλείονος τόπου. Βαρεῖα δὲ οὖσα ῥέπει καὶ ἐς τοὺς ἄνω τόπους· κάτω δὲ μᾶλλον τὴν ἀφαίρεσιν [ποιέειν δεῖ], καὶ πολλάκις ὑπολείπεσθαι τὰς νούσους [ξυμβαίνει]. Τοῖσι μὲν οὖν ἐφεστῶσι ῥεύμασι καὶ μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τῶν ἄνω τόπων οἱ πλατεῖς κύκλοι πολλὰ ξυνεπισπῶνται παρὰ τῆς ἄλλης σαρκός· ἐπιπροσθεῖν οὖν ξυμβαίνει τὴν ἐντεῦθεν ἑλκομένην νοτίδα τῷ ξυναγομένῳ κάτωθεν ἰχῶρι, καὶ τὰ μὲν ἐνοχλοῦντα ὑπολείπεσθαι, τὰ δ' οὐδὲν λυπέοντα ἀφαιρεῖσθαι** (6).

Ἀναφορικῶς δὲ πρὸς τὸ σχῆμα τῶν χειλέων λέγει ὁ Ἀντύλλος· **καὶ αἱ μὲν ἐπίπεδα ἔχουσαι τὰ χείλη χρησιμώτεραι κατὰ τῶν πλάτος ἐχόντων σωμάτων τίθεσθαι· αἱ δὲ σεσιμωμέναι τὰ χείλη ἐπὶ τῶν κυρτῶν καὶ ἰσχνοκώλων· αἱ δὲ ὀξύστομοι ἐπὶ ὧν κατασχασμῷ μὲν οὐ χρώμεθα, κούφας δὲ προσάγοντες βιαίως**

---

(1) Ἔκδ. Littré. Τόμ. I σ. 626.
(2) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XVII μέρος Β' σ. 842.
(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 202.
(4) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.
(5) Ἔνθ' ἀν. σ. 522.
(6) Ἔκδ. Littré Τόμ. IX σ. 242.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἑλκύσαι βουλόμεθα, συντελούσης τῆς ὀξύτητος τῶν χειλῶν πρὸς τὸν βίαιον ἀποσπασμόν· ταῖς δὲ ἀμβλυοχείλεσιν ἐπί τε τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα ἐπὶ κεφαλῆς (1). Καὶ τῶν ἐξ ὡρισμένης δ' ὕλης κατασκευασμένων σικυῶν ἡ χρῆσις ἐνεδεικνύετο ἔστιν ὅτε, καὶ δὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἕνεκα τῆς σχετικῆς παχύτητος τῶν χειλέων. Ὁ Ἀντύλλος λέγει περὶ τούτου· **καὶ ταῖς κερατίναις ἐπὶ κεφαλῆς** [**χρήσαιτο ἄν τις**] **ὅταν ἐπινοήσωμεν δυσαποσπάστους ἔσεσθαι τὰς χαλκᾶς** (2).

Τὴν σικύασιν διακρίνομεν νῦν εἰς **κούφην** καὶ **ἔναιμον (κοῦφαι** καὶ **χαρακταὶ σικύαι), μετὰ διαιρέσεως** δηλονότι **ἢ ἄνευ διαιρέσεως τοῦ δέρματος** τοῦ ἐπικαλύπτοντος τὴν χώραν, ἐφ' ἧς δέον νὰ προσβληθῇ ἡ σικύα

Κατὰ τὴν κούφην σικύασιν ἐπιτίθεται ἁπλῶς ἡ σικύα καὶ προσπιέζεται ἐπὶ τῆς πασχούσης χώρας, ἀλλ' ἀφ' οὗ θερμανθῇ πρότερον τὸ κύτος αὐτῆς ἐπαρκῶς (ὑπὲρ κοινὴν λαμπάδα, λύχνον δι' οἰνοπνεύματος, ἢ διὰ τῆς ἐν τῷ κύτει τελουμένης καύσεως εὐφλέκτου τινὸς ὕλης, κοινῶς βάμβακος, ἐρίου στυπίου ἢ τεμαχίου χάρτου διαβραχέντος οἰνοπνεύματι). καὶ δὴ πρὸς ἀραίωσιν τοῦ ἐν αὐτῷ ἐνεχομένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. **Ἀντὶ** δὲ τῆς τοιαύτης **διὰ φλογὸς** ἀγωγῆς καὶ πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς πληροῦσι νῦν ἔνιοι τὴν σικύαν ζέοντος ὕδατος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη τῶν σικυῶν προπαρασκευὴ ἀπεδείχθη ὡς τὸ πλεῖστον ἀνεπαρκὴς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Ἅμα τῇ ἐφαρμογῇ σικύας, καταλλήλως παρασκευασθείσης δι' ἀραιώσεως τοῦ ἐν τῷ κύτει αὐτῆς ἀέρος, τὸ ὑπὸ τῶν χειλέων τοῦ ὀργάνου περιλαμβανόμενον δέρμα ἐπαίρεται ὡς ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως σφαιροειδῶς, ἀνευρυνομένων ἅμα καὶ πληρουμένων ἐντονώτερον αἵματος τῶν κατ' αὐτὸ τριχοειδῶν ἀγγείων. Ἐπαρθέντος δ' ἐπαρκῶς καὶ ἐξερύθρου γενομένου τοῦ δέρματος, ἀποσπῶμεν τὴν σικύαν δύο ἢ τρία λεπτὰ τῆς ὥρας μετὰ τὴν προσβολὴν αὐτῆς.

Κατὰ δὲ τὴν ἔναιμον σικύασιν δὲν ἀρκούμεθα εἰς τ' ἀνωτέρω μόνον, ἀλλ' ἐγχαράσσομεν, ἅμα τῇ ἀφαιρέσει τῆς σικύας, τὸ ἐνευρεθὲς καὶ ἐπηρμένον δέρμα, καὶ ἀραιώσαντες, ὡς ἀνωτέρω, τὸν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς σικύας ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, προσβάλλομεν αὐτὴν καὶ αὖθις ἐπὶ τῆς ἐγχαραχθείσης χώρας.

Διαιρεῖται δὲ πρὸς ἔναιμον σικύασιν τὸ δέρμα ἐγχαρασσόμενον πολλαπλῶς καὶ εἰς βάθος $^1/_2$—1 ὑφεκατομέτρου διὰ νυστερίου, κοινοῦ γαστρωτοῦ σμιλίου, ξυροῦ ἢ δι' ὀργάνου τέλος ἐπίτηδες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τοῦ Lamzweerde ἐν ἔτει 1692 ἐπινοηθέντος, τοῦ **σικυοσχαστηρίου,** δι' οὗ ἐμβάλλονται αἱ ἐν λόγῳ μικραὶ ἐγχαράξεις ἅπασαι ὁμοῦ καὶ ἐν ἑνὶ χρόνῳ. Ἀποτελεῖται δὲ τὸ σικυοσχαστήριον, καθ' ἃ δηλοῦται καὶ διὰ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνος, ὑπὸ πολλῶν (12-24) μικρῶν γαστρωτῶν λεπίδων συνεζευγμένων ἐν κοινῷ μεταλλίνῳ περιβλήματι, προωθουμένων δ' ἁπασῶν δι' ἐλατηρίου.

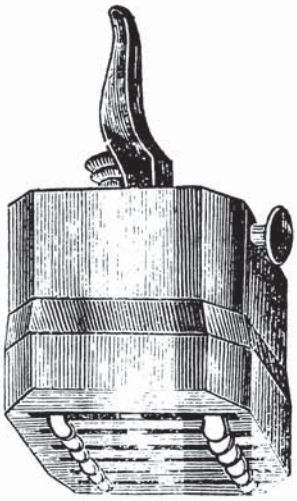

Εἰκὼν 78.

(7) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.
(8) Αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὅπως δὲ νῦν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα προσεβάλλοντο αἱ σικύαι **κοῦφαι** καὶ **χαρακταί.**

Ὁ Ἀβουλκασὶμ ὡρισμένως γράφει, ὅτι **τὰς σικύας ἐφαρμόζομεν διττῶς ἢ σκαριφίζοντες καὶ ἕλκοντες αἷμα ἢ ἄνευ σκαριφισμῶν.** Περιγράφει δ' ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς ἀκριβῶς καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν δέον νὰ προσβάλλωνται αἱ σικύαι· **ἐφαρμόζομεν** λέγει οὗτος **τὸ πρῶτον τὴν σικύαν κενὴν καὶ ἕλκομεν καταλλήλως. Δὲν πρέπει δὲ ν'ἀφήσωμεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν σικύαν ἐπὶ τόπου, ἀλλὰ προσβάλλομεν καὶ ἀποσπῶμεν αὐτὴν ταχέως, ὅπως οὕτως ἑλκύσωμεν δεόντως πρὸς τὴν χώραν ταύτην τοὺς χυμούς. Πρέπει δὲ νὰ συνεχίσωμεν καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τὰς ἐν λόγῳ προσθέσεις ἐπὶ τοσοῦτον ἕως καταστῇ ἐξέρυθρος ἡ χώρα καὶ ἐπαρθῇ, καταφανοῦς γινομένης τῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος φοινίξεως. Τότε δ' ἐνεργοῦνται οἱ σκαριφισμοί. Μετὰ δὲ ταῦτα προσβάλλεται καὶ αὖθις ἡ σικύα δι' ἧς ἕλκομεν βραδέως** (1).

Καὶ τὰς μὲν κούφας σικύας καλοῦσιν ὅ τε Ἀντύλλος (2), ὁ Ἀρεταῖος (3), ὁ Σωρανὸς (4), ὁ Γαληνὸς (5), ὁ Μοσχίων (6) καὶ ἄλλοι τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἐπίσης **κούφας σικύας** ἢ **κουφὰς** (7), ἄλλοτε δ' **ἀναιμάκτους** (8), ἢ **χωρὶς καταχασμοῦ** (9), ἢ **χωρὶς ἀμυχῶν** (10), ἢ **ἄνευ ἀμυχῶν** (11), ἢ **χωρὶς ἀμύξεως** (12), ἢ **ἄνευ τοῦ σχάσαι τὸ δέρμα** (13), ἢ παραγγέλλουσι τὴν ἐμβολὴν κούφων σικυῶν ὄχι διὰ συνήθων ὅρων λέγοντες· **αἷμα μὴ ἀπάγειν** (14) καὶ **ἐπὴν ἀφέλης μὴ ἀποσχάζειν** (15).

Ὁ Κέλσος καλεῖ τὰς κούφας σικύας sine ferro (16) ἢ λέγει ὅτι neque cutem incidere necesse est (17)· ὁ δὲ Coelius Aurelianus καλεῖ αὐτὰς cucurbitae leves (18).

Τὰς δ' ἐναίμους ἢ χαρακτὰς σικύας καλεῖ ὁ Γαληνὸς (19), ὁ Σωρανὸς (20) καὶ ὁ Ἀντύλλος (21) καὶ ὁ Ροῦφος ὁ Ἐφέσιος (22) τὰς **μετ' ἀμυχῶν** ἢ **μετ' ἀμύξεως** (23), ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (24) καὶ ὁ Σωρανὸς πάλιν (25) καὶ ὁ Ἀέτιος (26) καὶ ὁ Ροῦφος ὁ Ἐφέ-

---

(1) Ἔνθ' ἀν.
(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.
(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 244, 287.
(4) Ἔνθ' ἀν. σ. 201, 233, 247.
(5) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. VIII σ. 154.
(6) Ἔνθ' ἀν. σ. 70.
(7) **Ἀρεταῖος** Ἔκδ. Kühn, σ. 214.
(8) **... τὴν δ' ἑτέρην τὴν μεθηγὶ τῶν ὠμοπλατέων ἐρείδειν ἀναίμακτον...** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ'ἀν. σ. 294.
(9) **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 215, 217.
(10) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. VIII σ. 151, Τόμ. X σ. 961.
(11) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. VIII σ. 155.
(12) **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(13) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XI σ. 114.
(14) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 238.
(15) Αὐτόθι Τόμ. VII σ. 318, Τόμ. VIII σ. 318.
(16) Ἔνθ' ἀν. IV, 14 [7], 19 [12], 21 [14].
(17) Αὐτόθι IV, 12 [5].
(18) De Acutis I, 11.
(19) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. VIII σ. 151, 155.
(20) Ἔνθ' ἀν. σ. 249.
(21) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(22) **Ρούφου Ἐφεσίου** Ἅπαντα. Ἔκδ. Ch. Daremberg—Émil Ruelle, σ. 361.
(23) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. VIII σ. 154, Τόμ. XII σ. 677, 976.
(24) Ἔνθ' ἀν. σ. 200.
(25) Ἔνθ' ἀν. σ. 247.
(26) ΑΕΤΙΟΥ λόγος δωδέκατος. Ἔκδ. Κωστομοίρου σ. 12.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σιος (1) τὰς **μετὰ κατασχασμοῦ** ἢ **μετὰ κατασχασμῶν**, ὁ Μοσχίων τὰς **μετὰ κατασχάσεως** (2) καὶ ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης πάλιν τὰς **μετ' ἐγχαράξεως** (3).

Καὶ ἡ προσβολὴ δὲ τῶν ἐναίμων σικυῶν πολλάκις παραγγέλλεται δι' ἀσυνήθων ὅρων καὶ δή· **σικύην χρὴ εἰς τὸ ἰνίον προσβάλλοντα αἱμάσσειν ἀφειδέως** (4), ἢ **σικύην προσβάλλοντα [θέντα] ἐντάμνειν** (5), ἢ **δεῖ δὲ μάλιστα εἰ μέλλοιμεν ἀφαιρεῖν αἷμα** (6), ἢ **αἵματος ἀφαιρεθέντος ἅμα χρήσει σικύας** (7), ἢ **ἀποσχάζειν τε καὶ ἀφέλκειν τοῦ αἵματος** (8).

Ὁ δὲ Κέλσος ὁμιλῶν περὶ χαρακτῶν σικυῶν λέγει· si concisa ante scalpello cutis est (9), occipitio inciso cucurbitulam admovere (10), cute incisa (11), cutem incidere (12).

Ὅπως δὲ νῦν πρὸς ἀσφαλῆ κόλλησιν τῶν σικυῶν καὶ ἀποφυγὴν τῆς ἀναφλέξεως τῶν τριχῶν, οὕτως, ὡς εἰκός, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα προεξυρίζετο καὶ κατὰ τὴν κούφην καὶ κατὰ τὴν ἔναιμον σικύασιν πάντοτε τὸ δέρμα προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ σικύαι ἐπὶ χώρας τοῦ σώματος εὐμοιρούσης τριχῶν· **πρῶτον μὲν σικύας** λέγει ὁ Ἱπποκράτης **προσβάλλειν πρὸς τὸν σπόνδυλον τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ τὸν πρῶτον ἐπὶ τὰ καὶ ἐπὶ τὰ, προξυρήσας ἐν τῇ κεφαλῇ παρὰ τὸ οὖς ἔνθεν καὶ ἔνθεν** (13). Ὁ δ' Ἀρεταῖος λέγει· **ἔπειτα τὰς κόμας ξυρῷ ἀφαιρέοντα σικύην τῇ κορυφῇ προσβάλλειν** (14).

Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Ἀρεταίου ποριζόμεθα, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐλαμβάνετο ἔτι πάντοτε ἡ δέουσα μέριμνα, ὅπως μὴ κατὰ τὴν ἐμβολὴν τῶν σικυῶν ἐπέλθῃ ἄσκοπος καὶ περιττὴ τοῦ δέρματος θλάσις· **ἢν δέ πως**, λέγει ὁ Ἀρεταῖος, **ὁ θώραξ εὔσαρκος ἔῃ ὅπως μὴ ἀμφὶ τοῖσι ὀστέοισι τὸ δέρμα ἡ σικύη ἀμφιθλάσσοι ἐρείδουσα καὶ τῷδε προσβάλλειν** (15). Καὶ ὁ Παῦλος δ' ὁ Αἰγινήτης τὸν αὐτὸν πάντως ἐπεδίωκε σκοπὸν παραγγέλλων· **σικυαζέσθω δὲ ... ῥάχεως τὰ ἑκατέρωθεν, καὶ στήθους τὰ μυωδέστερα** (16). Ἐν δ' ἐκείνοις ταῖς περιπτώσεσι καθ' ἃς ἀναπόφευκτος μὲν ἦν ἡ ἐπιβολὴ τῶν σικυῶν, ὁ δὲ μέλλων σικυάζεσθαι ἦν ἰσχνὸς λίαν, προελιπαίνετο ἡ χώρα ἐφ' ἧς ἔδει νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ σικύα καθ' ἃ σαφῶς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Ἀντύλλου· **εἰ δὲ σφόδρα ὀστώδης εἴη, προλιπαίνοντες τὸ μετάφρενον, θήσομεν μίαν σικύην ...** (17). Κατὰ τὸν Ἀβουλκασὶμ δέον νὰ προλιπαί-

---

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 441.
(2) Ἔνθ' ἀν. σ. 61.
(3) **Παύλου Αἰγινήτου** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 60,44—61,43—63,26.
(4) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 214.
(5) Αὐτόθι σ. 196, 337.
(6) **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(7) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XVII μέρος Β^ον σ. 883.
(8) **Ροῦφος Ἐφέσιος** Ἔνθ' ἀν. σ. 7.
(9) Ἔνθ' ἀν. II, 11.
(10) Αὐτόθι III, 18.
(11) Αὐτόθι, IV 27 [20].
(12) Αὐτόθι VII, 2.
(13) Ἔκδ. Littré Τόμ. VII σ. 40.—Τὸ δ' αὐτὸ χωρίον φέρεται ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἁπάντων τοῦ Ἱπποκράτους τῇ ὑπὸ τοῦ Kühn γενομένῃ ὡς ἑξῆς· **Πρῶτον μὲν σικύας προσβάλλειν πρὸς τὸν σπόνδυλον τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ τὸν πρῶτον. Ἔπειτα παραξυρήσας ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ παρὰ τὸ οὖς τιθέναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ...** Τόμ. II σ. 237.
(14) Ἔνθ' ἀν. σ. 294.
(15) Αὐτόθι σ. 244.
(16) Ἔνθ' ἀν. σ. 70,32.
(17) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 177.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νηται ἡ χώρα ἐφ' ἧς προσαρμόζονται αἱ σικύαι, ὅταν οἱ μέλλοντες νὰ σικυασθῶσιν ἔχωσι τὸ δέρμα παχύ, σκληρὸν καὶ ξηρὸν ἢ ὅταν οἱ πόροι τοῦ δέρματος εἶναι στενοί. Ἐλαμβάνετο δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διαλυτικόν τι ἔλαιον. Καὶ δὴ ἐν καιρῷ μὲν θέρους τὸ ἔλαιον τῶν καρυοφύλλων ἢ τὸ τῶν ἴων ἢ τὸ τῶν γλυκέων ἀμυγδάλων ἢ τὸ ἔλαιον τῆς κολοκύνθης· ἐν δὲ καιρῷ χειμῶνος συνίστα ὁ Ἀβουλκασὴμ τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου τοῦ ναρκίσσου, τοῦ κρίνου, τοῦ χαμαιμήλου, τοῦ ἰάσμου κτλ. Ὅταν δ' οἱ μέλλοντες σικυάζεσθαι ἦσαν λιπόσαρκοι ἢ εἶχον τοὺς πόρους τοῦ δέρματος εὐρεῖς, συνεβούλευεν ὁ Ἀβουλκασὴμ ὅπως ἀπέχωμεν τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων. Φέρε δὲ νῦν ἴδωμεν τίνι τρόπῳ κατωρθοῦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ ἀραίωσις τοῦ ἐν τῷ κύτει τῆς σικύας περιεχομένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Ὅπως νῦν, οὕτω καὶ τότε ἠραιοῦτο ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς σικύας περιλαμβανόμενος ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ διὰ τῆς ἐν αὐτῇ ταύτῃ τελουμένης καύσεως εὐφλέκτου τινὸς ὕλης. Ἔστιν ὅτε δ' ἀντὶ τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς ἐπληροῦτο καὶ τότε ἡ σικύα ζέοντος ὕδατος. Οὕτως ὁ Ἀβουλκασὴμ λέγει ὅτι **κατὰ τὰς πλευριτικὰς ἐπεξεργασίας χρώμεθα ταῖς δι' ὕδατος πληρουμέναις σικύαις** καὶ περαιτέρω, ὅτι **μεταχειριζόμεθα ἢ θερμὸν ὕδωρ ἢ ἀφέψημα φυτῶν.** Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ αὐτός, ὅτι **ἐφαρμόζομεν ἔτι αὐτὰς πληροῦντες χλιαροῦ ὕδατος κατὰ τῶν νόσων τοῦ ὑπεζωκότος. Ἐν δὲ τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει πρέπει αἱ σικύαι νὰ ὦσι μεγάλαι... Τόσῳ δὲ καλλίτεραι εἶναι αὗται ὅσῳ μεγαλήτεραι εἶναι καὶ ὅσῳ περισσότερον ὕδωρ δύνανται νὰ περιλάβωσι... Πληροῦνται δ' αὗται ἢ ὕδατος μόνον θερμοῦ ἢ καὶ ἀφεψήματος φυτοῦ καταλλήλου πρὸς τὴν περίστασιν.** Κατὰ δὲ τὸν Ἀμβρόσιον Paré αἱ μὲν μεγάλαι σικύαι παρεσκευάζοντο πρὸς ἐμβολὴν διὰ τῆς ἐν τῷ κύτει αὐτῶν καύσεως εὐφλέκτων ὑλῶν, αἱ δὲ μικραί, αἵτινες, καθ' ἃ εἴδομεν, καὶ **μικρὰ κέρατα** ἐκαλοῦντο, πρῶτον μὲν κατεδύοντο ἐν θερμῷ ὕδατι, ἔπειτα δ' ἐκρατοῦντο βραχὺ ὑπὲρ τὴν φλόγα κηρίου ἢ λύχνου (1).

Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι αἱ δι' ὕδατος θερμοῦ πληρούμεναι σικύαι τῶν Ἀράβων ἀλλοίαν εἶχον, ὡς κατωτέρω θέλομεν εἴδει, τὴν κατασκευὴν τῶν διὰ πυρὸς προσβαλλομένων.

Ὁ δὲ Κέλσος ποιούμενος λόγον περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος λέγει· in aeneam linamentum ardens conjicitur (2). Καὶ ὁ Σωρανὸς δὲ (3) καὶ ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (4) καλοῦσι τὸ linamentum ardens τοῦτο **ἐλλύχνιον.** Ἐχρησιμοποιοῦντο δὲ πιθανῶς τότε ὡς ἐλλύχνιον ἢ μοτὸς ἢ ἔριον κτλ., ἢ θρυαλλίδες ἐκ λινοῦ (Ἀβουλκασὴμ) ἢ τεμάχια ὑφάσματος, οἷα ἀνευρέθησαν ἐν τῷ κύτει τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 20 ἀπεικονισθείσης σικύας, ἢ τέλος καὶ μικραὶ λαμπάδες ἐκ κηροῦ (Ἀβουλκασὴμ, A. Paré). Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου χωρίου δυνάμεθα μετ' ἀσφαλείας νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἐλλύχνιον ἄλλοτε μὲν ἁπλῶς ἐτίλλετο, πρὸς εὐκολωτέραν ἀνάφλεξιν, ἄλλοτε δὲ καὶ διεβρέχετο ἐλαίῳ· **δραστικώτερον δὲ** λέγει ὁ Σωρανὸς, **ἀφαιμάσσουσιν αὗται διὰ σικύας τῶν τόπων προεξογκωθέντων διὰ τῶν ἐμβαλλομένων τιλτῶν ἐλλυχνίων, ἵνα μὴ διὰ τῶν ἄλλων λιπαινομένων τῶν μερῶν κωλυθῇ τὰ ζῷα [αἱ βδέλλαι] ἅψασθαι τῶν ἠλαιωμένων** (5). Ἡ δὲ τοιαύτη γνώμη κυροῦται τελείως καὶ διὰ τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Ἀρεταίου λέγοντος· **ὑποτιθέναι δὲ φλόγα μεγάλην ξὺν λίπαϊ,**

(1) Ἔν' ἀν. Τόμ. II σ. 522.
(2) Ἔνθ' ἀν. II, 11.
(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 205.
(4) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων, Ἔκδ. René Briau σ. 202.
(5) Ἔνθ' ἀν. σ. 205.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὅκως ζῶσα ἐς πολλὸν διαρκέῃ χρόνον (1). Καὶ παρ' Ἄραψι δὲ πιθανῶς θὰ ἐπηλείφετο λιπαρᾷ τινι οὐσίᾳ τὸ ἐλλύχνιον, καθ' ἃ συμπεραίνομεν ἐκ τῶν γραφομένων ὑπὸ τοῦ Ἀβουλκασὶμ λέγοντος· **... ἄναψον θρυαλλίδα ἐκ λινοῦ καταλλήλως προπαρεσκευασμένην.**

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ **διὰ πυρὸς,** πιθανώτατα δὲ καὶ δι' ἐλλυχνίου, τρόπον παρεσκευάζοντο πρὸς χρῆσιν καὶ αἱ ὑάλιναι σικύαι, ὡς εὐκόλως δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐκ τοῦ ἤδη ἀνωτέρω ἐν σελίδι 7 μνησθέντος χωρίου Παύλου τοῦ Αἰγινήτου· **ἀλλ' ὁλκιμώτεραι μᾶλλόν εἰσιν αἱ χαλκαῖ, πλείονος ἀνεχόμεναι τῆς φλογὸς τῶν ὑαλίνων ἑτοίμως καταρρηγνυμένων,** ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἑξῆς τοῦ Ἀντύλλου· **ἡ δὲ ὁλκὴ τῶν μὲν χαλκῶν σικυῶν διὰ πυρὸς γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ὑελῶν** (2).

Αἱ δὲ κεράτιναι, ὧν, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, τὸ στενώτερον τῶν ἄκρων ἦν διάτρητον, ἐπετίθεντο κατὰ Κέλσον ἐπὶ τοῦ δέρματος κεναὶ καὶ ἄνευ ἐναύσματος ἐκ λακίδος μοτοῦ. Ἡραιοῦτο δ' ὁ ἐν αὐταῖς ἀὴρ ὄχι διὰ φλογός, ἀλλὰ δι' ἀναμυζήσεως τελουμένης διὰ τῶν χειλέων τοῦ ἐμβάλλοντος· μετὰ δὲ τὴν ἀναμύζησιν ἀπεφράσσετο ἡ κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτῶν ὀπὴ διὰ κηροῦ (3).

Ὁ δ' Ἀντύλλος λέγει· **ἡ δὲ** [ὁλκὴ] **τῶν κερατίνων** [γίνεται] **ἄνευ πυρός· τέτρηνται γὰρ εἰς τὸ ἄκρον, καὶ προσβαλλόμεναι ἐκμυζόμεναι σφοδρῶς διὰ τοῦ τρήματος ἕλκουσιν· ἐπιλαμβάνεται δὲ εὐθὺς τὸ τρῆμα δακτύλῳ, ἢ κηρῷ** (4).

Παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, κατὰ τὸν Prosper Alpinus (5), ἐφράσσετο τὸ κατὰ τὴν κορυφὴν τῶν κερατίνων σικυῶν τρῆμα ὄχι τυχὸν διὰ τοῦ δακτύλου ἢ διὰ κηροῦ, ἀλλὰ διὰ προβατείας μεμβράνης, ἥτις διεβρέχετο πρῶτον καὶ διεποτίζετο σιέλῳ, ὅπως καταστῇ οὕτως ἁπαλὴ καὶ εὐάρμοστος, Ὠθεῖτο δ' εἶτα αὕτη διὰ τῆς γλώσσης τοῦ σικυάζοντος πρὸς τὸ τρῆμα, ὅπερ ἀπεφράσσετο οὕτωσὶ ἀσφαλῶς καὶ ταχέως (Εἰκ. 9, 79, 80, 81)· προὐτιμᾶτο δ' ἡ τοιαύτη ἀγωγή, διότι δι' αὐτῆς συγκλείεται τὸ τρῆμα ταχύτερον καὶ ἑπομένως ἀσφαλέστερον ἢ διὰ τοῦ κηροῦ.

Ἐπειδὴ δ' αἱ κεράτιναι σικύαι παρουσίαζον κατὰ τὸν Prosper Alpinus τοῦτο τὸ δυσάρεστον, ὅτι ἐδύνατο νὰ πληρωθῇ τὸ στόμα τοῦ σικυάζοντος τοῦ ἐκμυζωμένου αἵ-

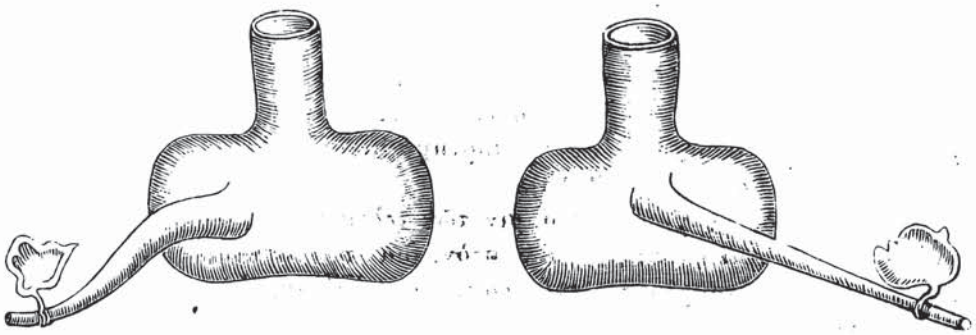

Εἰκὼν 79. *Εἰκὼν 80.*

ματος, ἰδίᾳ δ' ὅταν τὸ διάτρητον πέρας τοῦ κέρατος δὲν ἀφίστατο πολὺ ἀπὸ τοῦ εὐρέος αὐτοῦ πέρατος ἢ ὅταν τὸ σῶμα τοῦ κέρατος δὲν ἦτο τόσῳ εὐρὺ ὥστε νὰ περιλάβῃ με-

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 239.

(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.

(3) Cornea per se corpori imponitur; deinde ubi ea parte, qua exiguum foramen est, ore spiritus adductus est, superque cera cavum id clausum est, aeque inhaerescit. II, 11.

(4) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 62.

(5) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. I, σ. 243, 245.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γάλην ποσότητα αἵματος, ἐπενοήθησαν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων σικύαι ὑάλιναι, δι' ὧν ἀπεσοβεῖτο τὸ δυσάρεστον τοῦτο.

Τὰς πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐκ κέρατος σικυῶν ὑαλίνας ταύτας σικύας ἀπεικονίζω ἐνταῦθα, παραλαμβάνων ἐκ τοῦ μνησθέντος συγγράμματος τοῦ P. Alpinus (Εἰκ. 79, 80, 81).

Αἱ σικύαι αὗται ἔχουσι καὶ σῶμα μεῖζον καὶ γαστέρα εὐρυτέραν· ἀπὸ δὲ τῆς γαστρὸς ἐκφύεται μακρὸς σωλὴν δίκην ράμφους, δι' οὗ ἐπιτυγχάνεται εὐκολώτερον καὶ ἀνετώτερον ἡ προσβολὴ αὐτῶν. Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐρύτητος τῆς γαστρὸς παρεμποδίζεται ὁλοσχερῶς ἡ εἰς τὸ στόμα τοῦ σικυάζοντος εἰσβολὴ τοῦ κατὰ τὴν σικύασιν δι' ἀναμυζήσεως κενουμένου αἵματος.

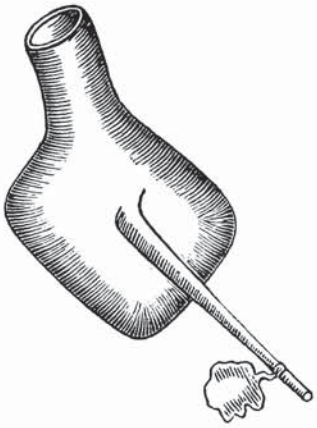

Εἰκὼν 81.

Τὴν χρῆσιν τῶν δι' ἀναμυζήσεως λειτουργουσῶν σικυῶν δὲν βλέπομεν οὖσαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι λίαν διαδεδομένην, καὶ δὴ διότι ἐκράτει περὶ αὐτῶν προφανῶς ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ διὰ τῆς σικυάσεως ἐν γένει ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς ἐπετυγχάνετο διὰ τῶν διὰ πυρὸς προσβαλλομένων σικυῶν δραστικώτερον. **Ἀλλὰ καὶ ὅσοι,** λέγει Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, **διὰ κεράτων τῷ στόματι μυζῶντες ἕλκουσι, κενοῦσι μὲν ἧττον, οὐ ξηραίνουσι δὲ καθάπερ αἱ μετὰ φλογός, εἴ που δεήσοι** (1). Ὁ δ' Ἀντύλλος συνιστᾷ αὐτὰς ἐπὶ τῶν δειλῶν λέγων· [**χρήσαιτο δὲ ἄν τις**] **ταῖς κερατίναις καὶ ἐπὶ τῶν δειλῶν καταπλησσομένων πρὸς τὴν φλόγα** (2).

Μόνον δὲ παρ' Αἰγυπτίοις προσεβάλλοντο πάντοτε αἱ σικύαι δι' ἀναμυζήσεως, οὐδέποτε δὲ διὰ πυρὸς ἢ διὰ ζέοντος ὕδατος (3).

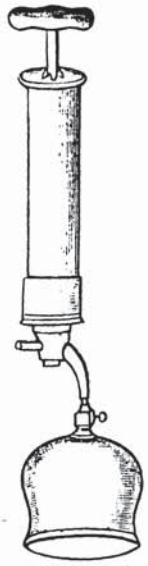

Εἰκὼν 82.

Πρὸς δ' ἀντικατάστασιν τῶν ἐκ κεράτων σικυῶν τῶν ἀρχαίων, ὧν πρὸς ἐμβολὴν ἠραιοῦτο ὁ ἐν τῷ κύτει αὐτῶν ἐνεχόμενος ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ **ἄνευ φλογὸς** καὶ **δι' ἀναμυζήσεως διὰ τοῦ στόματος,** ἐπενοήθησαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας σικύαι πολύπλοκοι τὴν κατασκευὴν πρὸς ἃς ἁρμόζονται ἐκμυζητήριοι σύριγγες (Ventouses à pompe τοῦ Weiss [Εἰκὼν 82], τοῦ Charrière, Abadie καὶ ἄλλων), ἢ κοῖλαι σφαῖραι ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεως προσηρτημέναι πρὸς κοῖλα δοχεῖα ἐξ ὑάλου ἢ ἄλλων ὑλῶν (Εἰκ. 83, 84).

Πρὸς δὲ χρησιμοποίησιν τῶν τελευταίων τούτων συμπιέζονται, ὡς γνωστόν, διὰ τῶν δακτύλων τὰ τοιχώματα τῆς ἐλαστικῆς σφαίρας, ἐξωθεῖται δ' οὕτω ὁ ἐν αὐτῇ ἐνεχόμενος ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ. Μετὰ δὲ τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ προσπιέζεται ἐπὶ τῆς πασχούσης χώρας ἡ σικύα, ὁπότε καὶ αἴρεται ἡ ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῆς σφαίρας ἐξασκουμένη πίεσις· βλέπομεν δὲ τότε τὰ τέως συμι-

Εἰκ. 83.

Εἰκ. 84.

(1) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων, ἔκδ. René Briau σ. 201.
(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 61.
(3) Prosper Alpinus Ἔνθ' ἀν. Τόμ. I σ. 242.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πεπτωκότα τοιχώματα τῆς σφαίρας ἀναλαμβάνοντα, λόγῳ τῆς προσιδιαζούσης αὐτοῖς ἐλαστικότητος, τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν σχῆμα, ἀπεργαζόμενα δὲ συνάμα καὶ τὴν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς σικύας προσδοκωμένην ἀραίωσιν τοῦ ἀέρος.

Εἰρήσθω δ' ἐνταῦθα, ὅτι ἡ γενίκευσις τῆς χρήσεως καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν τεχνικῶς τελειοτάτων δι' ἀναμυζήσεως λειτουργουσῶν σικυῶν δὲν κατωρθώθη ποτέ, τοῦτο μὲν διὰ τὴν συχνὴν τῶν πολυπλόκων μηχανισμῶν φθορὰν καὶ τὸ πολυδάπανον καὶ δύσχρηστον αὐτῶν, τοῦτο δὲ διότι νομίζεται, ὅτι δὲν ἐπιτυγχάνεται δι' αὐτῶν ἐπαρκῶς ἡ προσδοκωμένη ἐνέργεια. Ἐπεκράτησε δὲ κατὰ ταῦτα καὶ ἀσκεῖται νῦν πρὸς ἀραίωσιν τοῦ ἐν ταῖς σικύαις ἐνεχομένου ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος σχεδὸν μόνη ἡ διὰ φλογὸς ἀγωγή.

Τὴν δὲ διὰ στόματος καὶ δι' ἀναμυζήσεως σικύασιν ἀσκοῦμεν νῦν γενικῶς ὄχι πρὸς ἀφαίμαξιν, ἀλλὰ πρὸς ἀφέλκυσιν τοῦ γάλακτος ἀπὸ τῶν μαστῶν τῶν θηλαζουσῶν γυναικῶν (ραγάδες, ἑλκώσεις κατὰ τὴν θηλήν, ἀρχικὰ στάδια τῆς μαστίτιδος). Μεταχειριζόμεθα δὲ πρὸς τὸν ἐν λόγῳ σκοπὸν ὄργανα παρεμφερῆ πρὸς τὰ κέρατα τῶν ἀρχαίων, ἕλκοντες διὰ τοῦ στόματος (Εἰκ. 85, 88), ἢ ἄλλα καθ' ἃ ἡ ἀναμύζησις τελεῖται δι' ἐλαστικῶν σφαιρῶν (Εἰκ. 86, 87).

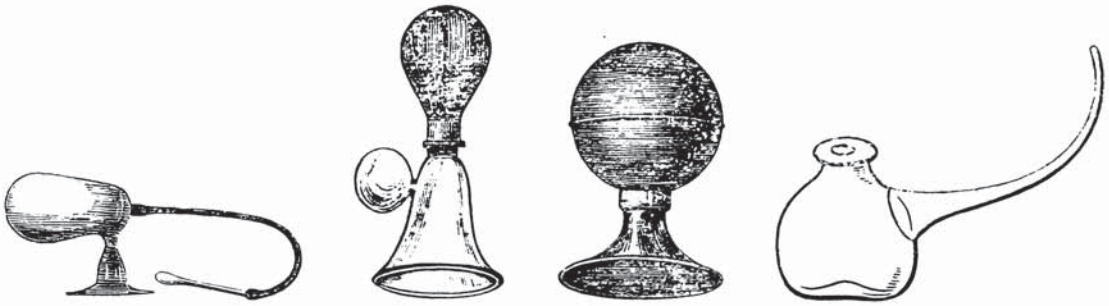

Εἰκὼν 85. *Εἰκὼν 86.* *Εἰκὼν 87.* *Εἰκὼν 88* (*)

Κατὰ τὴν ἐμβολὴν τῶν τε κούφων καὶ τῶν ἐναίμων σικυῶν ἐλαμβάνετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ δέουσα πρόνοια, ὅπως σχηματίζωνται καταλλήλως τὰ μέρη, ἐφ' ὧν προῦκειτο νὰ προστεθῇ ἡ σικύα. Τὸν δὲ τοιοῦτον κατάλληλον σχηματισμὸν ἐπέβαλλον διάφοροι λόγοι, ὡς δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν κατωτέρω χωρίων. **Ὅτι δὲ σχηματίζειν,** λέγει ὁ Ἀντύλλος, **οὕτω χρὴ τὰ μέρη, ὥστε μὴ ἐφίστασθαι ἐπὶ αὐτὰ τὸ αἷμα, καὶ παχυνόμενον κώλυμα γίνεσθαι τῆς ἐκκρίσεως, ἀλλὰ ἀπορρεῖν εἰς τὸ κάταντες, γνώριμόν ἐστιν** (1).

Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ἐξ ἄλλου λόγου ὁρμώμενος λέγει· **μέλλοντες δὲ προσφέρειν τὴν σικύαν, ὄρθιον σχηματίσαντες τὸ μόριον, ἐκ πλευροῦ ταύτην κολλήσομεν. Εἰ γὰρ κειμένοις αὐτοῖς ἄνωθεν ἐπάγομεν τὸ ἐλλύχνιον ἅμα τῇ φλογὶ κατὰ τοῦ δέρματος ἐκπῖπτον ἀνιαρῶς καίει, μὴ τοῦτο τῆς χρείας ἀπαιτούσης** (2). Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ προφανῶς λόγον συνιστᾷ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ὅπως **καὶ ὅταν κάτωθεν τοῦ γούνατος δέῃ προσβάλλειν ἢ πρὸς τὸ γόνυ, ἑστηκότι ὀρθῷ, ἢν δύνηται ἑστάναι** (3).

(*) Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ A. Paré. Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 710.

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 60.

(2) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 202.

(3) Ἔκδ. Littré. Τόμ. VI σ. 432.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρὸς δ' ἀποφυγὴν τῶν ἐγκαυμάτων τῶν δυναμένων νὰ γεννηθῶσιν ἀπὸ τῆς κατὰ τοῦ δέρματος ἐκπτώσεως τοῦ ἐλλυχνίου αἱ παρ' Ἄραψι διὰ πυρὸς προσβαλλόμεναι σικύαι ἔφερον κατὰ τὴν μεσότητα περίπου τοῦ ὕψους τοῦ ὀργάνου χαλκοῦν ἢ σιδηροῦν ραβδίον, ὅπερ, στερεῶς προσηρμοσμένον καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πλευρώματος ἐπὶ τὸ ἕτερον ἐγκαρσίως βαῖνον, ἐχρησίμευε κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Ἀβουλκασὴμ πρὸς ὑποδοχὴν καὶ στερέωσιν τοῦ καταλλήλως προπαρεσκευασμένου ἐλλυχνίου ἢ τεμαχίου κηρίου (Εἰκ. 39). Οὕτω δὲ διηυθύνετο πάντοτε ἡ φλὸξ ἐκ τῶν κάτω πρὸς τ' ἄνω καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ καύσῃ ἀνιαρῶς.

Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀπὸ τοῦ ἐκπίπτοντος ἐλλυχνίου ἀνιαρᾶς καύσεως ἐπενοήθησαν καὶ νῦν σικύαι (Clarck—Wywodzoff, Εἰκ. 89), εἰς ὧν τὸ κῦτος προβάλλει ἀπὸ τοῦ πυθμένος ὁρμωμένη λεπτὴ μεταλλίνη ράβδος, πρὸς ἣν προσήρτηται τεμάχιον σπόγγου διαποτιζόμενον οἰνοπνεύματι.

Εἰκὼν 89.

Ὁ δ' ἀξιότιμος ἐν Ἀθήναις νῦν συνάδελφος κ. Α. Ἀραβαντινός, ὅστις ἐπὶ μακρὸν παρέμεινε διαπρέπων ὡς ἰατρὸς ἐν Κερκύρᾳ, μοὶ διηγήθη, ὅτι ἀνὰ τὰ χωρία τῆς Κερκύρας ἔνθα πρὸς σικύασιν λαμβάνονται ὡς τὸ πλεῖστον κοινὰ ὑάλινα ποτήρια, τὸ προλιπαινόμενον πάντοτε ἐλλύχνιον στερεοῦται ἐπὶ πενταλέπτου ἢ δεκαλέπτου χαλκίνου νομίσματος, ὅπερ ἐπιτίθεται ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ καλύπτοντος τὴν σικυασθησομένην χώραν. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀγωγὴ σκοπεῖ προφανῶς τὴν πρόληψιν ἐγκαυμάτων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποφυγὴν καταρρήξεως τοῦ τὴν σικύαν ἀντικαθιστῶντος ποτηρίου.

Αἱ δὲ πρὸς ἐμβολὴν τῶν ἐναίμων σικυῶν ἀναγκαῖαι ἐγχαράξεις ἐνεβάλλοντο, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ κοινῶν τὰ πολλὰ χειρουργικῶν μαχαιρίων· **μαχαιρίοις δὲ τοῖς καμπύλοις ἐξ ἄκρου μὴ λίην στενοῖς** λέγει ὁ Ἱπποκράτης (1). Μόλις δὲ παρὰ Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ ἀνευρίσκομεν σύνθετον ὄργανον πρὸς ἐμβολὴν τῶν ἀμυχῶν κατὰ τὴν ἔναιμον σικύασιν. Λέγει δὲ περὶ τούτου ὁ Παῦλος· **Τινὲς οὖν ἐπενόησαν ὄργανον πρὸς τοῦτο, τρία σμιλία ἴσα ζεύξαντες ὁμοῦ, ὅπως τῇ μιᾷ ἐπιβολῇ τρεῖς γίνοιντο διαιρέσεις·** ἀλλὰ καταδικάζει τοῦτο ἀμέσως ἐπιπροσθέτων· **ἀλλ' ἡμεῖς τοῦτο δύσχρηστον ἡγούμενοι ἁπλῇ σμίλῃ χρησόμεθα** (2).

Ἐν δὲ τῇ ζεύξει ταύτῃ τῶν τριῶν ὁμοῦ ἴσων σμιλίων ὑπολανθάνει πάντως ἡ ἀρχὴ τοῦ παρ' ἡμῖν νῦν ἐν χρήσει, ὡς εἴρηται, σικυοσχαστηρίου, δι' οὗ, καθ' ἃ εἴδομεν, ἐγχαράσσεται τὸ δέρμα πολλαπλῶς **τῇ μιᾷ ἐπιβολῇ.**

Ἔχοντες δ' ὑπ' ὄψει τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἱπποκράτους, ἐν ᾧ οὗτος συμβουλεύει ὅπως οἱ κατὰ τὰς χαρακτὰς σικύας καταχασμοὶ γίνωνται **διὰ μαχαιρίων καμπύλων ἐξ ἄκρου μὴ λίαν στενῶν,** ἴσως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ σχῆμα τῶν μαχαιρίων τούτων διὰ τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ ἤδη μνησθέντος μαρμαρίνου βάθρου τοῦ ἐκσκαφέντος κατὰ τὰς ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ διενεργηθείσας ἀνασκαφὰς (Εἰκὼν 42).

Κατὰ τὸν κ. Ἀναγνωστάκην (3) τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο «παριστᾷ ὀργανοθήκην **σικυαστοῦ·** εἶναι δὲ σπουδαιότατον, διότι μανθάνομεν πρῶτον ἤδη, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχον χειρουργοὶ ἔχοντες τὴν εἰδικότητα τῆς ἐπιθέσεως σικυῶν, ὅπως καὶ σήμερον ὑπάρχουσι τοιοῦτοι ἐν ὅλαις ταῖς πρωτευούσαις πόλεσι τῆς Ἀνατολῆς. . . . Ἀνὰ μέσον τῶν δύο σικυῶν, αἵτινες ἄνευ ἀντιρρήσεως ἀναγνωρίζονται, βλέπει τις ἐπὶ τοῦ μαρ-

(1) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 211.
(2) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 200.
(3) **Παρνασσός,** σύγγραμμα περιοδικὸν Τόμ. Α 1877 σ. 309.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μάρου ἀπεικονιζομένην λαμπρὰν χειρουργικὴν θήκην δίπτυχον, ἥτις περιέχει μόνα τὰ ἐργαλεῖα, ἅτινα ἤθελον χρησιμεύσει εἰς τὴν ἐπίθεσιν τῶν χαρακτῶν σικυῶν».

Καὶ ἐγὼ δὲ συμφωνῶ πληρέστατα πρὸς τὸν κ. Ἀναγνωστάκην, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου παριστωμένη θήκη εἶναι ὀργανοθήκη σικυαστοῦ. Δυνάμεθα δὲ ν' ἀποδείξωμεν τὸ ὀρθὸν τῆς τοιαύτης γνώμης ἄνευ πολλοῦ κόπου, ἂν παραβάλωμεν τὰς ἐν εἰκόσιν ὑπ' ἀριθ. 44 καὶ 90 παραστάσεις πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀναγνωστάκη περιγραφεῖσαν καὶ ἀπεικονεισθεῖσαν.

Καὶ ἐν μὲν τῇ ὑπ' ἀριθ. 90 εἰκόνι παριστάνεται ὀργανοθήκη ἐξ ἐπιτυμβίου πλακὸς ἀποκειμένης ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Καπιτωλίου, ὅλως στερουμένη σικύας (1), ἐν δὲ τῇ ὑπ' ἀριθ. 44 εἰκόνι βλέπομεν τὴν σικύαν ἀναμέσον πολλῶν καὶ ἄλλων χειρουργικῶν καὶ ὀδοντοϊατρικῶν ἴσως ἐργαλείων, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ὁ κάτοχος τῆς ὀργανοθήκης ἰατρὸς ἐξήσκει τὴν καθόλου ἰατρικὴν χωρὶς νὰ ἐπιδίδηται εἰς ὡρισμένην τινὰ εἰδικότητα. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὰ δύο ταῦτα ἀνάγλυφα ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀναγνωστάκη δημοσιευθεῖσα παράστασις, ἅτε ἐνέχουσα ὄργανα μόνον πρὸς σικύασιν χρησιμεύοντα, χαρακτηρίζεται σαφέστατα ὡς ὀργανοθήκη εἰδικοῦ σικυαστοῦ.

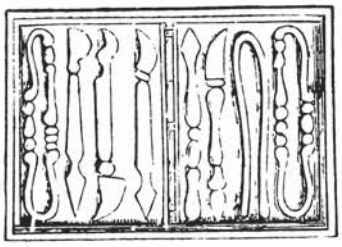

Εἰκὼν 90.

Κατὰ τοῦτο δὲ μόνον ἐπιτραπήτω μοι νὰ διαφωνήσω πρὸς τὸν κ. Ἀναγνωστάκην, ὅτι ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου **πρῶτον ἤδη μανθάνομεν,** ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχον χειρουργοὶ ἔχοντες τὴν εἰδικότητα ἐπιθέσεως σικυῶν. Τὴν εἰδικότητα ταύτην μαρτυρεῖ χωρίον τοῦ Γαληνοῦ, ὅπερ οὐδὲν ἄπορον ὅτι διέλαθε τὸν κ. Ἀναγνωστάκην, ἅτε ὑπ' οὐδενὸς πρότερον παρατηρηθέν. Χαίρω δέ, ὅτι μοὶ δίδεται ἀφορμὴ ἐνταῦθα τὸ πρῶτον νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχὴν τῶν ἐρευνώντων τὰ κατὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς εἰς τὸ ἀληθῶς διδακτικώτατον τοῦτο χωρίον· **. . . καὶ σπάνιόν ἐστιν,** λέγει ὁ Γαληνός, **εὑρεῖν τέχνην ποιητικὴν οὐδεμιᾶς ἑτέρας δεομένην ἢ ὄργανα παρασκευαζούσης ἢ ὕλην ἐπιτήδειον εἰς τὸ δημιουργούμενον. Οὕτως οὖν καὶ τῷ ἰατρῷ πολλαὶ τέχναι παρασκευάζουσι τὰς ἐπιτηδείους ὕλας, ὥσπερ αὐτὸς αὖ πάλιν τῇ φύσει μετά τινων ὑπηρετῶν. Ἀνάλογον γάρ ἐστιν ὡς ἀρχιτέκτων πρὸς οἰκοδόμους καὶ τέκτονας καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, ὧν ἐστιν ἀρχικὸς ὁ ἰατρὸς πρὸς ὑπηρέτας. Εἰσὶ δ' οὗτοι ριζοτόμοι, μυρεψοί, μάγειροι καταπλάττοντες, ἐπιβρέχοντες, κλύζοντες, ἀποσχάζοντες, φλεβοτομοῦντες, σικυάζοντες.** Ἐπιλέγει δ' εἰς ταῦτα ὁ Γαληνός· **εἰ δ' ἡμεῖς καὶ ταῦτα μεμαθήκαμέν τε καὶ πράττομεν, ὅμοιόν τι ποιοῦμεν ἐρέσσειν ἐπισταμένῳ κυβερνήτῃ καὶ ῥαδίως ἐπ' ἄκρου ἀναβῆναι δυναμένῳ τοῦ ἱστοῦ, ὅσα τ' ἄλλα τῶν ναυτῶν ἐστιν ἔργα γινώσκοντί τε καὶ πράττοντι. Καὶ γὰρ στρατηγοὶ πολλοὶ πολλάκις καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ μάχεσθαι διὰ ξιφῶν τε καὶ δοράτων ἐπίστανταί τε καὶ πράττουσι, καὶ βασιλεῖς ὡσαύτως, ἀλλ' οὐκ ἢ βασιλεὺς ἢ στρατηγὸς ἦν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἢ Φίλιππος ὁ πατὴρ αὐτοῦ ταῦτα τὰ τῶν στρατιωτῶν ἔπραττον, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας τέχνας ὑπηρετικὰς τῇ στρατηγικῇ τε καὶ βασιλικῇ. Καὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἢ μὲν ἰατροὶ γινώσκομεν ἑκάστου βοηθήματος ποιότητά τε καὶ ποσότητα καὶ**

(1) Ἴδε ἀπεικόνισμα τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἐν ἄρθρῳ Chirurgia τοῦ René Briau ἐν τῷ τῶν Ch. Daremberg καὶ Edm. Saglio Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines, Τόμ. I σ. 1109.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καιρὸν καὶ τρόπον χρήσεως, ᾗ δ' ὑπηρέται φλεβοτομοῦμεν καὶ σικυάζομεν καὶ τ' ἄλλα διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦμεν (1).

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα δὲν φαίνεται ἀπίθανον, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἰατροὶ ἐσικύαζον τὰ πολλὰ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἀποδεικνύεται δ' ἡ τοιαύτη γνώμη ὀρθὴ τοῦτο μὲν ἐκ τῶν σικυῶν αἵτινες εὑρέθησαν ἐν τάφοις μετὰ καὶ ἄλλων ἐργαλείων οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὴν σικύασιν ἐχόντων, ἀλλ' ὄντων χρήσεως αὐτόχρημα χειρουργικῆς, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ παραστάσεων, ἐφ' ὧν ἀπεικονίζονται σικύαι ὁμοῦ μετ' ἄλλων χειρουργικῶν ἐργαλείων (Εἰκὼν 44), καὶ τέλος ἐκ χωρίων τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν. **Διὸ καὶ πσραμεῖναι,** λέγει ὁ Γαληνός, **ὀλίγον χρόνον τῷ κάμνοντι κάλλιον εἶναι νομίσας ἔπεμψα τὸν ἀκόλουθόν μου παῖδα κομίσαντα σικυίαν μεγάλην . . . τὴν σικυίαν κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ὑποβαλὼν εὐθέως ἔστησα τὴν αἱμορραγίαν** (2). Ἴσως δ' ἠδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου, ὅτι οἱ ἀκόλουθοι παῖδες τῶν ἰατρῶν προεβιβάζοντο σὺν τῷ χρόνῳ καὶ μετὰ τὴν δέουσαν μαθητείαν εἰς σικυάζοντας.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν μετὰ τὴν γενομένην μικρὰν παρέκβασιν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Ἀσκληπιείου παριστώμενα ἐργαλεῖα.

Αἱ δύο πτυχαὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου παριστωμένης ὀργανοθήκης **σικυάζοντος** συγκρατοῦνται καὶ στρέφονται περὶ γίγγλυμον· ἐν δ' ἑκατέραις ὑπάρχουσιν ἐντεθειμένα ἀνὰ τρία χειρουργικὰ ἐργαλεῖα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων διὰ προεχόντων τινῶν χωρισμάτων. Τρία ἐκ τῶν ἐργαλείων τούτων εἶναι μαχαίρια ἔχοντα κυρτοτάτην, γαστρωτὴν τὴν ἀκμήν, δύο δ' ἄλλα εἶναι δρεπανοειδῆ· δὲν εἶναι δ' ἀπίθανον, ὅτι τὰ τρία ταῦτα μαχαίρια τὰ ἔχοντα κυρτοτάτην τὴν ἀκμὴν εἶναι τὰ **καμπύλα ἐξ ἄκρου μὴ λίαν στενὰ μαχαίρια** τοῦ Ἱπποκράτους, δι' ὧν ἐγίνοντο αἱ πρὸς ἔναιμον σικύασιν ἐγχαράξεις. Ὁ κ. Ἀναγνωστάκης ἐν τῇ μνησθείσῃ αὐτοῦ περιγραφῇ τοῦ ἐν λόγῳ ἀναγλύφου λέγει, ὅτι τὰ ἐξόχως ταῦτα γαστρωτὰ μαχαίρια «εἶναι ἄνευ ἀμφιβολίας οἱ **κατασχαστῆρες** τῶν ἀρχαίων, οὓς εὑρίσκομεν μνημονευομένους ἐν ἅπασι τοῖς χειρουργικοῖς συγγράμμασι τῶν Ἑλλήνων». Ἐπειδὴ δὲ παρὰ τὰς γενομένας ἐρεύνας οὐδαμοῦ ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἐν τοῖς ὑποδεικνυομένοις συγγράμμασί τι περὶ μαχαιρίων **κατασχαστήρων** καλουμένων, ἀπηυθύνθην πρὸς διαφώτισιν τῆς ἐμῆς ἀπορίας πρὸς τὸν κ. Ἀναγνωστάκην, ὅστις μοὶ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι τὴν μὲν λέξιν **κατασχαστὴρ** αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ὡς τεχνικὸν ὅρον οὐδ' αὐτὸς συνήντησέ που, ἀλλ' ἐννοεῖ, ὅτι ἡ λέξις αὕτη, ἣν αὐτὸς ἐσχημάτισεν ἐκ τῶν συνηθεστάτων σχετικῶν ὅρων **κατασχάζειν** καὶ **κατασχασμός,** πρέπει νὰ ὑπῆρχεν, ὡς δικαιούμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῶν εἰρημένων λέξεων.

Εὕρηται δ' ἐν τῇ διπτύχῳ ταύτῃ θήκῃ καὶ ὄργανον, τὸ τελευταῖον πρὸς ἀριστερά, ὅπερ ὁ κ. Ἀναγνωστάκης ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ ὑποθέτει, ὅτι εἶναι «πιθανῶς **μήλη κυρτὴ ἐν εἴδει ἀγκίστρου** ἁρμοδία εἰς τὸ νὰ ὑπεισδύῃ κάτωθεν τῆς προσαρμοσθείσης ἤδη σικύας, ἵνα διανοίγῃ ὁδὸν πρὸς τὸν ἀέρα . . . καὶ ἀληθῶς τὸ μέσον τοῦτο καὶ σήμερον ἔτι δὲν θὰ ἦτο ἀπορρίψιμον. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐὰν ἀνέγνωσα εἰς ἀρχαῖόν τινα ἰατρικὸν συγγραφέα περὶ τοιαύτης τινος ἀγωγῆς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι λόγος νὰ φανῇ ἀπίθανος ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις». Τὸ δ' ἐπ' ἐμοὶ ἀδυνατῶ νὰ ὑποστηρίξω τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ ἀξιοτίμου κ. Ἀναγνωστάκη, ἅτε οὐδαμοῦ τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν ἀνευρὼν σχετικόν τι πρὸς αὐτὴν χωρίον. Ἴσως δ' ἐχρησίμευε τὸ ἐν λόγῳ ὄργανον ὅπως δια-

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XVII μέρος Β^ον σ. 229.
(2) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XIV σ. 668.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

περώμενον διὰ τοῦ πρὸς τὴν κορυφὴν τῶν σικυῶν τὰ πολλὰ ἁρμοζομένου κρίκου παρέχῃ ἀσφαλῆ λαβήν, διευκολύνῃ δ' οὕτω, ὅπου παρίστατο χρεία, τὴν **βιαίαν ἀπόσπασιν** τῶν σικυῶν. Εἰς δὲ τὴν τοιαύτην εἰκασίαν ἦχθην ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς σικύας τῆς παριστωμένης ἐπὶ χαλκίνου νομίσματος τῆς Αἰγιάλης εὑρισκομένης ἀναλόγου διατάξεως, καθ' ἣν συνέχεται πρὸς τὸν κρίκον καὶ ἐγκαρσία ράβδος χρησιμεύουσα προφανῶς πρὸς ἀσφαλῆ σύλληψιν τοῦ ὀργάνου κατὰ τὴν ἀπόσπασιν (Εἰκ. 48). Ἴσως δ' ἐχρησιμοποιοῦντο τέλος τὰ ὀξέα δρεπανοειδῆ πέρατα τοῦ ὀργάνου καὶ πρὸς διάτρησιν τῶν δυσαποσπάστων σικυῶν.

Ἐπιτραπήτω μοι δ' ἐν τέλει ὅπως παραθέσω ὧδε ἐκ τῆς συλλογῆς μου μαχαίριον ὄχι μὲν κατὰ πάντα ἀνόμοιον τοῖς ἐν τῇ διπτύχῳ θήκῃ γαστρωτοῖς μαχαιρίοις, πιθανῶς δὲ προσεγγίζον τὸ σχῆμα τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους περιγραφομένοις **μαχαιρίοις καμπύλοις ἐξ ἄκρου μὴ λίαν στενοῖς,** δι' ὧν ἐνεβάλλοντο αἱ πρὸς ἔναιμον σικύασιν ἀναγκαῖαι ἐγχαράξεις.

Κατά τε δὲ τὴν ἐμβολὴν τῶν κούφων καὶ κατὰ τὴν τῶν χαρακτῶν σικυῶν ἐλαμβάνετο πάντοτε ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις πρόνοια, ὅπως αὗται λειτουργήσωσι προσικόντως καὶ κατὰ τὴν ὑφισταμένην ἑκάστοτε ἀνάγκην, καθ' ἃ δηλοῦται ἐκ τῶν ἑξῆς χωρίων· **... προσβάλλειν** [δὲ] **δεῖ τὰς σικύας μετὰ μετρίου πυρὸς** καὶ **οὐ δεῖ μετὰ πυρὸς πολλοῦ προσβάλλειν τὰς σικύας** καὶ **ὀλίγῳ πυρὶ χρῆσθαι** λέγει ὁ Ἀντύλλος (1)· **ἔστω δὲ φειδὼ πολλὴ τῆς φλογὸς** λέγει ὁ Ἀρεταῖος (2). Ἐν ἄλλαις δὲ πάλιν περιστάσεσι παρηγγέλλοντο **σικύαι μετὰ πολλοῦ πυρὸς** (3), **μετὰ φλογὸς πλείονος** (4), ἢ **μετὰ πολλῆς φλογός** (5), ἢ **σὺν πολλῇ φλογί** (6), ἢ μετὰ **φλογὸς δαψιλοῦς** (7), ἢ **μετὰ πλείονος προσφερόμεναι τῆς φλογός** (8), ἢ **σὺν πολλῷ πυρί** (9). **Ἔστω δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τῇ σικύῃ φλὸξ πολλὴ** ἢ **ὑποτιθέναι δὲ φλόγα μεγάλην,** λέγει ἔτι ὁ Ἀρεταῖος (10). Ἐν ἄλλαις δὲ πάλιν περιπτώσεσιν ἐνεδεικνύετο ἡ ἐπὶ πολὺν χρόνον διατήρησις τῆς σικύας ἐπὶ τῆς χώρας ἐφ' ἧς αὕτη προσεβλήθη **προσκειμένας ἐᾶν χρόνον ἱκανὸν** (11) καὶ **ἐᾶν προσκέεσθαι ὡς πλεῖστον χρόνον** (12) ἐπὶ σκοπῷ τοῦ **ἐᾶν ἕλκειν πουλὺν χρόνον** (13)· ἢ τοὐναντίον ἡ ταχεῖα αὐτῶν ἄρσις **... καὶ ταχέως ἀποσπῶντας** λέγει ὁ Ἀντύλλος (14).

Εἰκὼν 91.
2/3 τοῦ φυσικοῦ μεγέθους.

Ἀναλόγως δὲ τῆς ποσότητος τοῦ πυρὸς μεθ' ἧς προσεφέροντο

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58, 59, 60.
(2) Ἔνθ' ἀν. 221.
(3) **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 172. — **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 219.
(4) **Ἀετίου** λόγος δωδέκατος. Ἔκδ. Κωστομοίρου σ. 12.
(5) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDCCCVIII σ. 61, 43—123, 17.
(6) **Ὀρειβάσιος** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. IV σ. 624.—**Παῦλος Αἰγινήτης** Ἔνθ' ἀν. σ. 161, 15.
(7) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. X σ. 869, Τόμ. XI σ. 114.
(8) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 200.
(9) **Μοσχίων** Ἔνθ' ἀν. σ. 83.
(10) Ἔνθ' ἀν. σ. 238, 239.
(11) **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 219.
(12) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VII σ. 40.
(13) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 318.
(14) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 70.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αἱ σικύαι διεκρίνοντο αὗται εἰς **ἐλαφράς· ἐλαφραῖς χρώμεθα σικύαις,** λέγει ὁ Ἀντύλλος (1)· καὶ **σφοδράς** (2). Ὅτι δὲ οἱ ὅροι ἐλαφρὸς καὶ σφοδρὸς εἰς τὴν ποσότητα μόνην τοῦ πυρὸς καὶ οὐχὶ τυχὸν εἰς τὴν κούφην ἢ τὴν ἔναιμον σικύασιν ἀναφέρονται, δεικνύεται ἄνευ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Ἀντύλλου. **Προσβάλλειν** [δὲ] **δεῖ τὰς σικύας μετὰ μετρίου πυρός· εἰ γὰρ σφοδραὶ τεθεῖεν, τῇ τε ἀτμίδι ἐπιφλεγμαίνουσαι καὶ συντείνουσαι τὰ σώματα, οὐδὲν ἄξιον λόγου ἐπισπῶνται** (3). Ὁ δὲ Σωρανὸς ἐκφράζει τοῦτ' αὐτὸ διὰ τῶν ἑξῆς **... πρᾴως ἐπιτιθεμέναις ἄνευ τοῦ πολλὴν ἐπιφέρειν συνολκήν** (4).

Ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς περιπτώσεσι καθ' ἃς διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον δὲν ἐπετρέπετο ἔντονος συνολκὴ παραγγέλλει ὁ Σωρανός· **τὸ σφοδρότερον γὰρ τοῦ ἐπισπασμοῦ παρεκλύειν ἔστι παρά τι μέρος τοῦ χείλους τῆς σικύας ἰσχνῆς παρεντιθεμένης σπαθομήλης** (5).

Ἅμα τῇ ἀναγνώσει τοῦ ἀνωτέρω χωρίου κατελήφθην ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ ἀμέτρου, ἀλλ' ὅστις ἦν τὰ μάλιστα δεδικαιολογημένος. Βοηθούμενος δηλονότι ὑπὸ τούτου τοῦ χωρίου, οὐ μόνον ἠδυνήθην τότε μόλις τὸ πρῶτον νὰ προσδιορίσω τὴν χρῆσιν δύο σπαθομηλῶν, αἵτινες οὐσιωδῶς διακρίνονται ἀπὸ τῶν λοιπῶν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα τῆς συλλογῆς μου, ἀλλὰ καὶ ἐπείσθην πλέον πληρέστατα, ὅτι ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν ἐπιμελῶς διεξαγομένη μελέτη τῶν ἀρχαίων χειρουργικῶν ἐργαλείων προώρισται νὰ προσκομίσῃ ἡμῖν μέγαν θησαυρὸν γνώσεων, συμπληρουσῶν μὲν τὰ συγγράμματα ταῦτα καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κρατούσας χειρουργικὰς ἰδέας καὶ χειριστικὰς ἀγωγάς, προσποριζουσῶν δὲ οὕτω μέγα τὸ ἐπιστημονικὸν ὄφελος.

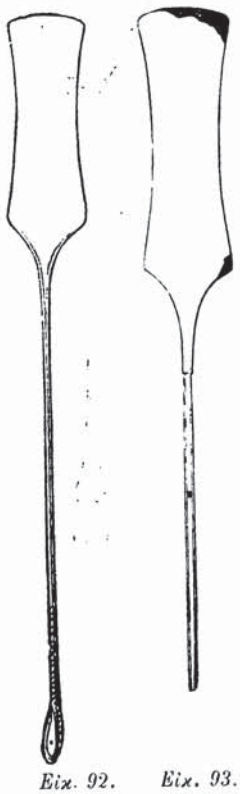

Εἰκ. 92. *Εἰκ. 93.*
$^2/_3$ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους.

Αἱ ἐν λόγῳ σπαθομῆλαι (Εἰκόνες 92, 93) διακρίνονται, ὡς εἶπον, οὐσιωδῶς ἀπὸ τῶν λοιπῶν, συνήθων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰατροῖς. Ἔγκειται δ' εἰς τοῦτο ἡ διαφορά, ὅτι τὸ **πλατὺ** αὐτῶν, ἡ **σπάθη** δηλονότι, εἶναι ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σπάθην τῶν συνήθων σπαθομηλῶν πολλῷ πλατυτέρα ἀλλὰ λεπτοτάτη τε ἅμα καὶ εὐλύγιστος. Τὸ πάχος τῆς σπάθης ἑκατέρας τῶν δύο τούτων μηλῶν μόλις ἐξικνεῖται εἰς $^1/_2$ ὑποχιλιόμετρον. Ἡ δὲ σπάθη τῶν συνήθων σπαθομηλῶν εἶναι στερρὰ καὶ ἄκαμπτος, ἐνῷ τὸ πάχος αὐτῆς ὑπερβαίνει πάντοτε τὸ ὑποχιλιόμετρον.

Οὕτω δ' ἐχόντων τῶν πραγμάτων οὐδεμία, νομίζω, δύναται νὰ κρατήσῃ ἀμφιβολία, ὅτι αἱ δύο αὗται σπαθομῆλαι εἶναι **ἰσχναὶ σπαθομῆλαι,** αἱ σπαθομῆλαι δηλονότι ἐκεῖναι, ὧν ποιεῖται μνείαν ὁ Σωρανὸς ἐν τῷ ἀνωτέρω σημειωθέντι χωρίῳ, αἵτινες **παρεντιθέμεναι παρά τι μέρος τοῦ χείλους τῆς σικύας** ἐχρησίμευον πρὸς **παρέκλυσιν τοῦ σφοδροτέρου ἐπισπασμοῦ.**

Στηρίζεται δ' ἔτι μᾶλλον ἡ γνώμη μου αὕτη καὶ καθίσταται μονονουχὶ ἀπρόσβλητος διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐν τῇ εἰκόνι 93

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(2) Αὐτόθι σ. 58, 70.
(3) Αὐτόθι σ. 59.
(4) Ἔνθ' ἀν. σ. 204.
(5) Αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

παριστωμένη σπαθομήλη, ἧς τὸ λεπτότερον ἄκρον εἶναι ἀποτεθραυσμένον, ἀνῆκεν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μελετοπούλου δωρηθέντα μοι ἐκ Πειραιῶς ἐργαλεῖα. Ἐνδεικτικώτατον δὲ εἶναι, ὅτι ἐν τῷ τάφῳ ἐν ᾧ εὑρέθη ἡ ἰσχνὴ σπαθομήλη εὑρέθη μὲν καὶ σικύα, συνυπῆρχον δὲ καὶ δύο ἕτεραι σπαθομῆλαι ἐκ τῶν ἐχουσῶν τὸ πλατὺ μέρος στερρὸν καὶ ἄκαμπτον καὶ παχύ, ἤτοι ἐκ τῶν συνήθων, τῶν πρὸς τὰς λοιπὰς χειρουργικὰς ἀνάγκας χρησίμων, κατ' ἀντίθεσιν πάντως πρὸς τὴν ἰσχνήν, ἔχουσαν εἰδικὸν προορισμόν.

Τὴν δὲ προέλευσιν τῆς ἐν εἰκόνι 92 ἰσχνῆς σπαθομήλης δὲν κατώρθωσα δυστυχῶς νὰ βεβαιώσω, ἀλλ' οὔτε καὶ ἂν τυχὸν αὕτη ἀνευρέθη μετὰ καὶ ἄλλων ἐργαλείων ἠδυνήθην νὰ μάθω.

Κατὰ δὲ τὴν ἔναιμον σικύασιν τόν τε ἀριθμὸν καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ βάθος τῶν ἐντομῶν καὶ τὸ ποσὸν τοῦ κενωθησομένου αἵματος προσδιώριζε πάντως ἡ ἑκάστοτε κρατοῦσα ἀνάγκη· **καὶ εἰ μὲν ὀλίγον κενῶσαι βουλόμεθα μιᾷ διαιρέσει ἀρκεσθῶμεν, εἰ δὲ πλεῖον πλείοσι,** λέγει Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (1).

Ταῦτὰ δ' ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ἀβουλκασήμ, ἐξαρτῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναγκαίων διαιρέσεων τοῦ δέρματος ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τοῦ αἵματος ὅπερ ἔδει νὰ ἐκρεύσῃ. Φοβούμενος δ' ὁ Ἀβουλκασὴμ τὴν ἐξέλκωσιν τῆς ἀμυχθείσης χώρας παρὰ λιποσάρκοις, συμβουλεύει, ὅπως παρ' αὐτοῖς τούτοις ἐμβάλληται μία μόνον διαίρεσις. Συνιστᾶ δὲ περαιτέρω ὁ Ἀβουλκασήμ, ὅπως αἱ διαιρέσεις αὗται μὴ ὦσι στεναί, ἀλλ' εὐρεῖαι· τοῦτ' αὐτὸ δὲ πάντως συνίστα καὶ ὁ Ἱπποκράτης λέγων **... ἐνίοτε γὰρ ἰχῶρες ἔρχονται γλίσχροι καὶ παχεῖς, κίνδυνος οὖν ἐστὶ ὑποστῆναι τῇσι τομῇσιν, ὅταν στεναὶ τμηθέωσιν** (2). Αἱ ἀμυχαὶ αὗται ἐγίνοντο ἄλλοτε μὲν **ἐπιπόλαιοι** (3), ἄλλοτε δὲ **βαθύτεραι** (4). Τὸν δὲ λόγον τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε τῶν ἀμυχῶν ἐμβολῆς δίδει ἡμῖν Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, λέγων, **καὶ εἰ μὲν λεπτότερον τὸ περιεχόμενον ἀπολάβοιμεν αἷμα, ἐπιπολῆς ἐγχαράξομεν, εἰ δὲ παχύτερον διὰ βάθους, ὅτε καὶ θρόμβους αἵματος ἐκ πληγῆς κενῶσαι θέλοιμεν** (5). **Ὅρος δὲ** κατὰ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην **τοῦ συμμέτρου τῶν διαιρέσεών ἐστι βάθους τὸ πάχος μόνον τοῦ δέρματος** (6). Καὶ ὁ Ἀβουλκασὴμ ὁ' ὁρίζει ὡς ὅριον τοῦ βάθους μέχρις οὗ δέον νὰ ἐξικνῶνται αἱ ἀμυχαὶ τὸ πάχος τοῦ δέρματος· συνιστᾷ δ' ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὅπως ἐν χώραις τοῦ σώματος καθ' ἃς κεῖνται ἐπιπολαίως καὶ ἀμέσως ὑπὸ τὸ δέρμα ἀρτηρίαι ἢ τένοντες (πλάγια τοῦ τραχήλου, ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἀντιβραχίου) γίνωνται αἱ ἀμυχαὶ ἐπιπόλαιοι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπὸ τῆς τρώσεως τῶν τενόντων καὶ τῶν ἀρτηριῶν δυσαρέστων συνεπειῶν.

Καὶ ἡ ποσότης δὲ τοῦ διὰ τῆς ἐναίμου σικυάσεως κενουμένου αἵματος δὲν ἦτο πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλ' ἀνάλογος πάντως πρὸς τὴν κατάστασιν τὴν ἐνδεικνύουσαν τὴν σικύασιν (7) καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἀρρώστου· οὕτως ἐνῷ ἀλλαχοῦ εὑρίσκομεν συμβουλευομένην τὴν ἀφειδῆ ἀφαίμαξιν (8), παρ' Ἀρεταίῳ ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς **... ὅκως ἂν**

---

(1) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 200.

(2) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 214.

(3) **... μετ' ἀμυχῶν ἐπιπολαίως ...** ΣΩΡΑΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 204.

(4) **... βαθυτέραις ταῖς ἀμυχαῖς χρώμενον.** ΑΕΤΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 12. — **... σχάζειν τε ἀφειδέως ἔς τε πλῆθος ὁλκὴν καὶ ἐς τὴν τοῦ βάθους ἐντομήν ...** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. 294, Αὐτόθι σ. 275 **... ἐντάμνειν δὲ βαθύτερα.**

(5) Ἔνθ' ἀν. σ. 200.

(6) Αὐτόθι.

(7) **... καὶ κατασχάζειν καὶ ἕλκειν σύμμετρον αἷμα ...** ΣΩΡΑΝΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 215.

(8) **... σχάζειν τε τὴν ἐπὶ κορυφῆς ἀφειδέως ἔς τε πλῆθος ὁλκὴν ...** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 294. — Αὐτόθι σ. 275 **... ὡς πολλὸν ἑλκύσειας αἷμα ...** — Αὐτόθι σ. 214 **... αἱμάσσειν ἀφειδέως ...**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τά τε φλεγμαίνοντα σημαίνῃ καὶ ἡ δύναμις κελεύῃ, ἀτὰρ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος. τοῖσι δὲ τεκμαρτέον. ἀμετρίη γὰρ συγκοπῆς αἰτίη (1). Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ λέγει ὁ αὐτός **... ἀφαιρέειν αἷμα ὁκόσον ἂν ἡ δύναμις παρείη.** Ἐπιπροσθέτει δέ: **πολλὸν δ' ἔστω πλέον ἢ εἰ ἀπ' ἄλλης προφάσιος ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων ἀφαιρέοις αἷμα. ἐπιδηλοτάτη γὰρ ἐπὶ τῶν πλευριτικῶν ἡ ἀπὸ σικύης ὠφελείη** (2). Καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ κενωθησομένου αἵματος λέγει· **... σικυαστέον καὶ τούτους πρὸς τὴν δύναμιν ποιούμενος τὴν τοῦ αἵματος κένωσιν** (3).

Συνῳδὰ δὲ τῇ σφοδρότητι ἢ τῇ ἐπιμονῇ τοῦ πάθους καὶ τῇ ἐνδεικνυομένῃ θεραπευτικῇ ἐπεμβάσει ἐπεβάλλετο ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν ἡ ἐμβολὴ καὶ πλειόνων, κούφων ἢ χαρακτῶν σικυῶν (4) ἢ ἡ κατ' ἐπανάληψιν προσβολὴ μιᾶς, τῆς τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθείσης, σικύας· **σικύην θέντα,** λέγει ὁ Ἀρεταῖος, **ἐντάμνειν, ἔνθα ἂν ἡ φλεγμονὴ κραίνῃ καὶ μέζων ἔῃ· μίαν δὲ ἢ δευτέρην ...** (5). Ὁ δὲ Σωρανὸς λέγει· **καὶ σικύας προσβάλλειν ... τρὶς ἢ τετράκις αὐτὰς ἐπιβάλλοντα** (6), καὶ ὁ Γαληνός· **καί ποτε καὶ σικύα μεγάλη χωρὶς ἀμυχῶν δὶς ἢ τρὶς ἐπιβαλλομένη,** ἢ **τὴν σικύαν πολλάκις προστιθεμένην** (7). Ὁ δ' Ἀντύλλος λέγει· **μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν σικυῶν, εἰ μὲν αὔταρκες εἴη τὸ εἰλημμένον, ἀποθεραπεύσομεν τὰ μέρη· εἰ δὲ μὴ πάλιν προσβάλλομεν τὰς σικύας** (8). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης τέλος λέγει· **... καὶ σικύα μεγάλη ... δὶς ἢ τρὶς τεθεῖσα** (9). Ἐνεβάλλοντο δ' αἱ πολλαπλαῖ σικύαι κατὰ τὸ ἤδη μνησθὲν χωρίον τοῦ Ἀρεταίου **ἔνθ' ἂν ἡ φλεγμονὴ κραίνῃ καὶ μέζων ἔῃ,** ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀνατομικὴν διάθεσιν τοῦ πάσχοντος ὀργάνου **παρὰ ὅλον τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως** λ χ. κατὰ τοῦ λυγμοῦ τῶν ἐλλεβοριζομένων (10), ἢ **κατὰ κύκλον** κατὰ τὴν ἐμπνευμάτωσιν τῆς μήτρας (11).

Ἐφηρμόζοντο δ' αἱ σικύαι κατ' ἐπανάληψιν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς χώρας καθ' ἣς τὸ πρῶτον προσεβλήθησαν, ὅταν μετὰ τὴν πρώτην προσβολὴν **εἰ δὲ μηδ' ὅλως ὄγκος, μηδὲ ἐρύθημα γένοιτο,** ὁπότε καὶ συνιστᾶτο **σπόγγοις πυριᾷν τὰ μέρη μέχρι φοινίξεως, κἄπειτα οὕτως ἐγχαράσσειν** (12). Πρὸς δ' ἐπίτευξιν τῆς φοινίξεως, ἐν ἐκείναις ταῖς περιπτώσεσι καθ' ἃς ὑπῆρχεν ὑπόνοια ὅτι ἐδύνατο αὕτη νὰ ὑπολειφθῇ, συνιστᾷ ὁ Ἀντύλλος· **εἰ δὲ προκαταμάθοι τις ὅτι οὐ μέλλει τὰ σώματα ἐρυθραίνεσθαι, οἷον ἐπὶ τῶν καταπιμέλων τὸ ἐπιγάστριον ἢ ἐπὶ τῶν κατεψυγμένων καὶ ἐπὶ γυναικῶν τετοκυιῶν, πρὸ τῆς προσβολῆς τῶν σικυῶν καταπλαστέον** (13).

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 150 — **... ἀφαιρέειν ὅτι πλεῖστον αἷμα.** — ΡΟΥΦΟΣ ΕΦΕΣΙΟΣ Ἔκδ. Daremberg—Émil Ruelle σ. 80 **... καὶ ὅσον πλεῖστον δι' αὐτῶν κενωτέον.**

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 196.

(2) Αὐτόθι σ. 238.

(3) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDCCCVIII σ. 87, 52.

(4) **... σικυαστέον, καθ' ὅλον μὲν τοῦ ἐπιγαστρίου πολλαῖς τε καὶ κούφαις σικύαις, κατὰ δὲ τῶν ἀλγούντων καὶ μετὰ κατασχασμοῦ — ... Εὐμεγέθεσι καὶ πολλαῖς σικύαις ...** ΠΑΥΛΟΣ ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Ἔνθ' ἀν. σ. 87, 50.

(5) Ἔνθ' ἀν. σ. 196

(6) Ἔνθ' ἀν. σ. 215.

(7) Ἔκδ. Kühn. Τόμ. X σ. 869, 964.

(8) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 60.

(9) Ἔνθ' ἀν. σ. 143, 4.

(10) **Ὀρειβάσιος** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 177.

(11) **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 249.

(12) **Ὀρειβάσιος** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 59.

(13) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 59.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν ἔναιμον σικύασιν ἐνεβάλλοντο αἱ σικύαι ἐπὶ τῆς αὐτῆς χώρας κατ' ἐπανάληψιν καὶ δὴ πρὸς πλήρη ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ· **δεῖ δὲ μάλιστα,** λέγει ὁ Ἀντύλλος, **εἰ μέλλοιμεν ἀφαιρεῖν αἷμα, τὴν μὲν πρώτην ὀλίγῳ πυρὶ χρῆσθαι· μετὰ δὲ τοῦτο, εἰ ἐρύθημα αὔταρκες εἴη γεγονὸς ὑπὸ τῆς σικύας καὶ ὄγκος τοῦ μέρους, ἐγχαράσσειν· εἰ δὲ μή, καὶ ἐκ τρίτου προσβάλλειν μέχρι ὀγκωθῇ καὶ ἐνερευθὲς γένηται τὸ μέρος** (1).

Καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ συνεβούλευε τὴν κατ' ἐπανάληψιν ἐπιβολὴν τῆς σικύας λέγων· **σικύην δὲ προσβάλλοντα χρή, ἢν ἐπιρρέῃ τὸ αἷμα ἀῤῥηγμένης τῆς σικύης, κἢν πολὺ ῥέῃ, ἢ ἰχὼρ ῥέῃ, αὐτοῖσι ταχέως, πρὶν ἢ πλησθῇ, αὖθις προσβάλλων ἐπεξέλκειν τὸ λειπόμενον·** συνεβούλευε δὲ τοῦτο ὁ Ἱπποκράτης δι' ὡρισμένον λόγον, καθ' ὅσον **ἢν δὲ μὴ** [πάντα ταῦτα γίνωσι] **θρόμβοι ἐνεχόμενοι ἐν τοῖσι σχάσμασιν, ἔπειτα ἀναφλεγμήναντα ἕλκεα γίνεται ἐξ αὐτῶν** (2).

Ἐπὶ δὲ τῶν γενομένων ἀμυχῶν ἐφηρμόζετο ἔστιν ὅτε τέλος ἡ σικύα καὶ αὖθις τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ τὴν πρώτην ἐμβολὴν καὶ τὸν κατασχισμὸν κατ' ἃ παραλαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Ἀρεταίου, ἀλλὰ πρὸς ἕλξιν λεπτοῦ τινος ἰχῶρος (3)· **δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἄριστον τὴν σικύην προσβάλλειν, ὡς ἐκ τῶν τρωμάτων ἕλκηταί τις λεπτὸς ἰχώρ.** Ἦν δ' ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς τῶν σικυῶν ἐμβολῆς κατὰ τὸν Ἀρεταῖον **πολλὸν μὲν τῆς ἐπίπροσθεν σικύης ἀνυσιμώτερον, πολλὸν δὲ τῆς δυνάμιος φυλακτικώτερον. οὐ γὰρ αἷμα ἢ τροφὴ, ἀλλὰ ἰχὼρ ἐκρέει** (4).

Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι ὅπως ἡ ἐκροὴ τοῦ αἵματος κατὰ τὰς χαρακτὰς σικύας, οὕτω καὶ ἡ προσβολὴ πολλῶν ὁμοῦ σικυῶν ἢ ἡ κατ' ἐπανάληψιν ἀναρρόφησις ἀπὸ τῶν ἅπαξ γενομένων ἀμυχῶν τοῦ **λεπτοῦ ἰχῶρος** δὲν ἐγίνετο εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε ἀλλὰ μετὰ προηγουμένην στάθμησιν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀῤῥώστου· **καὶ τόδε μέντοι προευκρινήσας ἀμφὶ τῆς δυνάμιος πρήσσειν** λέγει ὁ Ἀρεταῖος, προκειμένου περὶ τῆς τοιαύτης ὀψίμου ἐπιβολῆς τῶν σικυῶν (5).

Ἐν εἰδικαῖς δέ τισι περιπτώσεσι, καὶ δὴ προκειμένου περὶ παθήσεων τῶν ἄρθρων μετ' ἐξιδρωματικῶν κατ' αὐτὰ ἐπεξεργασιῶν (ὀξὺς ῥευματισμὸς), αἱ πρὸς ἔναιμον σικύασιν ἀμυχαὶ τοῦ δέρματος ἀντικαθίσταντο διὰ παρακεντήσεως τοῦ ἄρθρου διὰ τριγώνου ἀκίδος. **Καὶ ἤν κου τῶν ἄρθρων,** λέγει ὁ Ἱπποκράτης, **ἀποιδίσκηται καὶ μὴ θέλῃ ἀφίστασθαι, σικύην προσβαλὼν ἀφαιρέειν τοῦ αἵματος, κατακεντῶν ἀκίδι τριγώνῳ ἐς τὰ γούνατα, ἢν ἐν τοῖσι γούνασιν ἐνῇ τὸ οἴδημα, τῶν δὲ ἄλλων ἄρθρων μηδὲν κεντριώσῃς** (6).

Πολλάκις δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα συνεδυάζετο πρὸς τὴν ἐμβολὴν τῶν κοίλων σικυῶν καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς θεραπευτικῆς αὐτῶν ἐνεργείας ἡ ἐπίθεσις βδελλῶν, ὧν ἄλλοτε πάλιν τὰ δήγματα ἐχρησίμευον ἔστιν ὅτε ἀντὶ ἀμυχῶν . . . **ἐντάμνειν δὲ βαθύτερα ὡς πολλὸν ἑλκύσειας αἷμα· μετεξετέροισι δὲ αἱ βδέλλαι ἢ σχάσαι κρέσσον· παρεισδύεται δὲ τοῦ ζώου ἡ δῆξις· ἀτὰρ ἡ δὲ μέζονας διαβρώσιας ποιέεται· τῇδε καὶ δυσεπίσχετος ἡ ἀπὸ τῶν ζώων αἱμόῤῥοια· κἢν ἄδην πιὸν ἐκπέσῃ τὸ θηρίον, σικύην προσβάλλειν· νέρθεν γὰρ ἕλκει τὸ νῦν** (7).

---

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(2) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VI σ. 430, 432.
(3) **Ἀρεταῖος** Ἔκδ. Kühn σ. 239.
(4) Αὐτόθι.
(5) Αὐτόθι.
(6) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VII σ. 268.
(7) **Ἀρεταῖος** Ἔκδ. Kühn σ. 275.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου χωρίου βλέπομεν, ὅτι αἱ βδέλλαι ἀντικαθίστων ἐν πολλοῖς τὰς σικύας· **χρώμεθα δὲ αὐταῖς** [ταῖς βδέλλαις] **ἀντὶ σικυῶν,** λέγει ὁ Γαληνός, εἰ καὶ ἀμέσως ἐπιπροσθέτει ὅτι **γινώσκειν δὲ χρὴ, ὡς αἱ βδέλλαι οὐ τὸ ἐν τῷ βάθει ἕλκουσιν αἷμα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ παρακείμενον τῇ σαρκὶ εἰσμύζουσιν** (1). Ὁ δὲ Ἀντύλλος μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν ἀκριβῶς ταὐτὰ λέγων **(γινώσκειν δὲ χρή, ὡς αἱ βδέλλαι οὐ τὸ ἐκ βάθους ἕλκουσιν αἷμα, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ παρακείμενον ταῖς σαρξὶ ἐκμύζουσιν),** προσδιορίζει ἀκριβέστερον τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς μεταχειριζόμεθα αὐτὰς ἀντὶ τῶν σικυῶν· **χρώμεθα δὲ αὐταῖς ἐπὶ τῶν δεδοικότων τὰς ἀμυχὰς, ἢ ἐπὶ ὧν μορίων ἀνάρμοστός ἐστι σικύα διὰ σμικρότητα τῶν μορίων, ἢ σκολιότητα καὶ ἀνωμαλίαν** (2).

Ἐν δὲ σχέσει πρὸς τὸν συνδυασμὸν τῆς ἐπιθέσεως τῶν βδελλῶν πρὸς τὴν σικύασιν ὁ μὲν Μοσχίων ὁρίζει τὰς ἐνδείξεις τὰς ἀπαιτούσας τὸν ἐν λόγῳ συνδυασμὸν λέγων **. . . ἐπιμένουσαν δὲ ἔτι τὴν ὀδύνην τοῖς αὐτοῖς τόποις βδέλλας καλῶς ἐπιτίθεμεν· εἰ δὲ ὀλίγον αἷμα ἐξενέγκαν, σικύας ἐκεῖσε τίθεμεν . . .** (3).

Τοῦτον δ' ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Σωρανὸς λέγων· **ἱκαναὶ δὲ καὶ βδέλλαι μετὰ τὴν τῶν σικυῶν χρῆσιν προστιθέμεναι τοῖς τόποις ἕλκειν σικύας οὐχ ἧττον** (4) καὶ **...μενούσης δὲ τῆς κατασκευῆς καὶ βδέλλαις, προσεπιβληθέντος αὐτοῖς ὀθονίου πρὸς τὸ μὴ ψύχειν· δραστικώτερον δὲ ἀφαιμάσσουσιν αὗται διὰ σικύας τῶν τόπων προεξογκωθέντων ... Μετὰ δὲ τὴν ἀπόπτωσιν αὐτῶν, εἰ μὲν ὀλίγον εἴη τὸ ἀποσπασθὲν αἷμα, σικύας ἐπιβλητέον οἷς ἐνδέχεται τόποις** (5).

Ἡ δ' **ἄρσις** (6) τῶν σικυῶν, ἥτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ **ἀφαίρεσις** (7) καὶ **ἀπόσπασις** (8) καλεῖται, κατορθοῦται νῦν ἐπιπιεζομένης μοίρας τινὸς τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς σικύας δέρματος διὰ τοῦ ὄνυχος τοῦ δείκτου ἢ ἄλλου τινὸς τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς τοῦ ἐμβάλλοντος· διανοιγομένης δ' οὕτως ὁδοῦ δι' ἧς εἰσδύει ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀὴρ εἰς τὸ κύτος τῆς σικύας, ἀποπίπτει αὕτη ἀμέσως ἀφ' ἑαυτῆς.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ πάντως ἢ κατ' ἄλλον τινὰ παραπλήσιον τρόπον θ' ἀπεσπῶντο καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ ἐκ διαφόρων ὑλῶν κατεσκευασμέναι σικύαι πλὴν τῶν κερατίνων, ὧν πρὸς ἀπόσπασιν ἤρκει, ὡς εἰκός, ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ δακτύλου, τῆς σιέλῳ διαποτισθείσης μεμβράνης ἢ τοῦ μαλαχθέντος κηροῦ τοῦ φράσσοντος τὸ κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτῶν μικρὸν τρῆμα.

Οἱ δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ἀνωτέρω ἀπεικονισθεισῶν σικυῶν ἢ τῶν ὁμοιωμάτων αὐτῶν εὑρισκόμενοι κινητοὶ κρίκοι μετὰ ἢ ἄνευ ἁλύσεως ἀπ' αὐτῶν ὁρμωμένης καὶ αἱ στερεαὶ ἀγκύλαι ἢ καθίστων τὸ ὄργανον εὐφόρητον ἢ ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάρτησιν αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς τοῦτο τόπῳ τοῦ **ἰατρείου** ἢ τέλος καὶ πρὸς βιαίαν αὐτοῦ ἀπόσπασιν (σελ. 41). Καὶ τὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' ἐνίων τῶν σικυῶν εὑρισκόμενα σφαιροειδῆ κομβία φαίνεται, ὅτι ἐχρησίμευον ὡσαύτως πρὸς βιαίαν ἀπόσπασιν τῶν σικυῶν, ἂν κρίνωμεν ἐκ τῶν λαβίδων, αἵτινες ἔν τισι τῶν περισωθεισῶν παραστάσεων ἀρχαίων σικυῶν εὕρηνται παρ' αὐτάς (Εἰκ. 41, 51). Ἡ παρὰ τὴν σικύαν λαβὶς μόνον ὑπὸ τὴν

---

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XI σ. 318.
(2) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 71.
(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 61.
(4) Ἔνθ' ἀν. σ. 215.
(5) Αὐτόθι σ. 205.
(6) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Rriau σ. 202.
(7) **Ὀρειβάσιος** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 60.
(8) **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 269. — **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 70.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἔποψιν τῆς βιαίας ἀποσπάσεως τοῦ ὀργάνου δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς αὐτό, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι αὕτη ἐν οὐδεμιᾷ πρὸς τὴν σικύαν σχέσιν εὑρισκομένη ἀπεικονίσθη ἁπλῶς ὥς τι τῶν συνήθων χειρουργικῶν ἐργαλείων.

Ἐν ἐκείναις δὲ ταῖς περιπτώσεσι καθ' ἃς ἀπέβαινε δύσκολος ἡ διὰ τῶν συνήθων μέσων ἀπόσπασις τῶν σικυῶν περιεβάλλοντο αὗται διὰ σπόγγων ἐμπεποτισμένων θερμῷ ὕδατι. **Ὅταν δέ,** λέγει ὁ Ἀντύλλος, **δυσαπόσπαστοι ὦσι, σπόγγοις ἐκ θερμοῦ λαμβάνειν χρὴ τὰς σικύας· ἀνιέναι γάρ· εἰ δὲ μηδὲ οὕτως ἀνεθείη, τρυπᾶν χρὴ τὴν σικύαν** (1).

Καὶ ὁ Παῦλος δ' ὁ Αἰγινήτης γράφει περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου τὰ ἑξῆς· **φυλάττεσθαι δὲ δεῖ σικύαν προσάγειν πλησίον μαστῶν· ἐμπίπτοντες γὰρ εἰς αὐτὰς ἐνίοτε καὶ οἰδοῦντες σφόδρα, δυσχερῆ τὴν ἄρσιν ποιοῦνται, καὶ τότε δεῖ σπόγγοις ἐκ θερμοῦ περιλαμβάνειν τὰς σικύας, ἀνιέναι γάρ. Εἰ δὲ μηδ' οὕτως ἀνεθεῖεν, τρυπᾶν αὐτὰς δεῖ** (2).

Ἴσως δ' ἡ συμβουλή, ἣν πρὸς τοιαύτας περιπτώσεις δίδουσιν ὅ τε Ἀντύλλος καὶ ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης προσεπέρχεται ἀρωγὸς εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἐμοῦ ἐκφρασθείσης γνώμης, ὅτι δηλονότι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα συχνὴ ἦν ἡ χρῆσις καὶ τῶν πηλίνων σικυῶν. Οὔτε δὲ λίαν εὐχερὴς ἄλλως εἶναι ἡ διάτρησις χαλκήρους σικύας προσκειμένης ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος τοῦ ἀρρώστου, ἐνῷ αἱ πήλιναι δύνανται νὰ διατρυπηθῶσι διὰ τοῦ πρώτου προστυγχάνοντος ὀξέος ἢ αἰχμηροῦ ὀργάνου, ἀλλ' οὔτε καὶ νομίζομεν, ὅτι τόσον εὐκόλως θ' ἀπεφάσιζον οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ νὰ καταστρέψωσι χαλκήρη σικύαν, ἥτις βεβαίως δὲν ἦτο τότε λίαν εὔωνος. Ὅτι δὲ τὰ χάλκινα ὄργανα ἦσαν πάντως τότε πολυδάπανα ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ἑξῆς χωρίου τοῦ Ἱπποκράτους λέγοντος **... χαλκώματι δὲ πλὴν τῶν ὀργάνων μηδενὶ χρήσθω· καλλωπισμὸς γάρ τις εἶναί μοι δοκεῖ φορτικὸς σκεύεσι τοιουτέοισι χρῆσθαι**(3).

Οἱ δ' Ἄραβες, μεριμνῶντες ὡσαύτως περὶ τῆς εὐκόλου ἄρσεως τῶν διὰ φλογὸς προσβαλλομένων σικυῶν (Εἰκ. 39), κατεσκεύαζον αὐτὰς μετὰ μικρᾶς ὀπῆς ἰσομεγέθους πρὸς τὴν αἰχμὴν κοινῆς βελόνης. Εὕρητο δ' ἡ ὀπὴ αὕτη ἐπὶ τῶν πλευρωμάτων τῆς σικύας καὶ κατὰ τὸ μέσον περίπου τοῦ ὕψους τοῦ ὀργάνου. Προσεβάλλετο δ' ἡ σικύα ἐπὶ τῆς πασχούσης χώρας, φρασσομένης τῆς ἐν λόγῳ ὀπῆς διά τινος τῶν δακτύλων· ἀφ' οὗ δ' ἔμενεν ἡ σικύα ἐπὶ τόπου ἐφ' ὅσον χρόνον ἐνομίζετο πρέπον, ἤρετο ὁ τὴν ὀπὴν φράσσων δάκτυλος, ἀπέπιπτε δ' οὕτω ἀμέσως ἡ σικύα (Ἀβουλκασήμ)· αἱ δὲ θερμοῦ ὕδατος πληρούμεναι σικύαι τῶν Ἀράβων (Εἰκ. 40) δὲν ἔφερον, ὡς εἰκός, κατὰ τὰ τοιχώματα αὐτῶν τοιαύτην τινὰ ὀπήν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀμβρόσιος Paré ἀπεικονίζει ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ σικύας **ἐχούσας μικρὰ τρήματα, ἅτινα κατὰ τὴν προσβολὴν αὐτῶν συνεκλείοντο κηρῷ, ἀλλὰ δι' ὧν παρείχετο πρὸς ἀπόσπασιν αὐτῶν δίοδος εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα** (Εἰκ. 94) (4).

Εἰκ. 94.

Ὅπως δ' ἀνωτέρω εἴδομεν, ὅτι κατὰ τὴν πρόσθεσιν τῶν σικυῶν ἐλαμβάνετο πάντοτε φροντὶς ὅπως λειτουργήσωσιν αὗται συμφώνως πρὸς τὴν ὑφισταμένην ἀνάγκην καὶ τὰς ἐνδείξεις, οὕτω φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπεδίδετο ὡσαύτως σημασία καὶ εἰς τὸν τρόπον δι' οὗ ἀπε-

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 60.
(2) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 202.
(3) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 208.
(4) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 523.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σπῶντο αἱ σικύαι. Τεκμαιρόμεθα δὲ τὸ τοιοῦτον ἐκ τῶν ἑπομένων χωρίων. Καὶ ὁ μὲν Ἀντύλλος λέγει ἐν γένει· **ἐπὶ δὲ κεφαλῆς οὐ δεῖ μετὰ πολλοῦ πυρὸς προσβάλλειν τὰς σικύας· σφοδρῶς γὰρ ἕλξουσι καὶ δυσαπόσπαστοι γενήσονται, αἱ δὲ σύμμετροι τὸ δέον ποιήσουσι** (1). Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀντύλλου δὲ καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινήτου διδομένη συμβουλὴ ὅπως τρυπῶμεν τὰς σικύας **ὅταν δυσαπόσπαστοι ὦσι** (2), ἢ **δυσχερῆ τὴν ἄρσιν ποιοῦνται** (3), δεικνύει πάντως τὴν περὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποκολλήσεως μέριμναν τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν. Ὁ δὲ Σωρανὸς σαφέστατα ἐκφράζεται περὶ τούτου διακρίνων τὴν βιαίαν ἀπὸ τῆς πραείας ἀποσπάσεως τῶν σικυῶν καὶ λέγων **... εἶτα πρᾴως ἀποσπᾶν** (4) καὶ **βιαίως ἀποσπαστέον** (5).

Μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς σικυάσεως, ὅταν μὲν προσβληθῶσιν αἱ σικύαι κοῦφαι, εἰς οὐδὲν μέτρον νῦν προβαίνομεν· ἀλλ' ὅταν αὗται ὦσι χαρακταί, λαμβάνομεν τὴν δέουσαν μέριμναν περὶ τῆς ἀποθεραπείας τῶν ἀμυχῶν. Καὶ κατὰ μὲν τοὺς προαναφερθέντας χρόνους ἐπετίθετο πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐνδείξεως ταύτης λινοῦν, τὰ πολλὰ ἐλαιοβραχές, σπληνίον. Ἀλλὰ νῦν φροντίζομεν, ὅπως καὶ τὰ ἁπλᾶ ταῦτα καὶ ἀσήμαντα, κατὰ τὸ φαινόμενον, τραύματα ἐπιδεθῶσι κατὰ τοὺς ὑπὸ τῆς ἀσηψίας καὶ τῆς ἀντισηψίας ἐπιβαλλομένους αὐστηροὺς κανόνας.

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δ' ἐλαμβάνετο ἡ δέουσα πρόνοια τοῦτο μὲν ὅπως μὴ κακῶνται καὶ ἑπομένως ἐρεθίζωνται αἱ γενόμεναι ἀμυχαί, τοῦτο δ' ὅπως ἀποθεραπεύωνται αὗται χειρουργικῶς· **μηδὲ κατακέεσθαι ἐπὶ τὰ σχάσματα,** κελεύει ὁ Ἱπποκράτης (6), ἐνῷ διὰ τὸν αὐτὸν πιθανώτατα λόγον ὁ Ἀβουλκασὶμ δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἀρρώστους τὸν ὕπνον ἀμέσως μετὰ τὴν σικύασιν. Ὁ δ' Ἀντύλλος λέγει ὡρισμένως **... εἰ μὲν αὔταρκες εἴη τὸ εἰλημμένον, ἀποθεραπεύσομεν τὰ μέρη** (7).

Ἦν δὲ ἡ τοιαύτη ἀποθεραπεία ἄλλοτε ἄλλη, ὡς εὐκόλως δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἐκ τῶν κατωτέρω χωρίων.

Καὶ ἄλλοτε μὲν κατεχέετο ἔλαιον κατὰ τὸν Ἀντύλλον· **μετὰ δὲ τὴν προσβολὴν ἐκβολῆς ἔλαιον καταχέοντες...** (8). Ἄλλοτε δ' ἀπεπλύνοντο δι' ὄξους αἱ ἀμυχαὶ (9) ἢ κατεχρίοντο **τινὶ τῶν ἐναίμων φαρμάκων** (10) ἢ ἐπετίθετο ἐπ' αὐτῶν **κηρωτὴ ξὺν τῷ κυπρίνῳ καὶ πηγάνῳ** (11). Ὁ δ' Ἀβουλκασὶμ συνεβούλευεν, ὅπως εἰς λιποσάρκους ἀρρώστους καὶ παρὰ τοῖς ἔχουσι τοὺς πόρους τοῦ δέρματος εὐρεῖς ἀποπλύνωνται μετὰ τὴν σικύασιν αἱ ἀμυχαὶ διὰ ροδοστάγματος ἢ ψυχροῦ ὕδατος. Ὅταν δὲ τὸ αἷμα ἦν ὀρρῶδες, πρὸς ἀπόπλυσιν τῶν ἀμυχῶν συνίστα ὁ Ἀβουλκασὶμ τὸ ὕδωρ τῆς μύρτου ἢ τῆς κοκκυγίας κ. τ. τ. Παρὰ δὲ τοῖς ἔχουσι τοὺς χυμοὺς παχεῖς ἐγίνετο ἡ ἀπόπλυσις διὰ παλαιοῦ οἴνου, ὕδατος τοῦ σαμψύχου, ἀφεψήματος ἀνήθου ἢ χαμαιμήλου κ. τ. τ.

Ἔστιν ὅτε δ' ἐχρησιμοποιοῦντο αἱ γενόμεναι ἀμυχαὶ καὶ πρὸς ἐφαρμογὴν φαρμάκων ἐπενεργούντων κατ' αὐτῆς τῆς νόσου, ἥτις ἐπέβαλε τὴν τῶν σικυῶν χρῆσιν· **ἅλες δέ,**

---

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 60.
(2) Αὐτόθι.
(3) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 202.
(4) Ἔνθ' ἀν. σ. 219.
(5) Αὐτόθι.
(6) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VI σ. 432.
(7) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ'ἀν. Τόμ. II σ. 60.
(8) Αὐτόθι, σ. 59.
(9) **Ὄξει δὲ χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα κατανίζειν, καὶ ὕστερον μὴ τέγγειν.** ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ. Ἔκδ. Littré. Τόμ. VI σ. 432.
(10) Αὐτόθι.
(11) **Ἀρεταῖος** Ἔκδ. Kühn σ. 239.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λέγει ὁ Ἀρεταῖος, **ἢ νίτρον ἐπὶ τοῖσι σχάσεσι, δηκτικὸν μὲν καὶ ἀλγεινόν, ὑγιεινὸν δέ· ἀλλὰ ξυντεκμαίρεσθαι τὰς δυνάμιας καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸν τρόπον. ἢν γὰρ ἀλκήεις τὴν ψυχὴν καὶ καρτερὸς ἔῃ, ἐμπάσσειν τῶν ἁλῶν, μὴ αὐτοῖσι τοῖσι ἕλκεσι ὡς αὐτέων ψαύειν, τῇ δὲ ὀθόνῃ ἐπιπάσσειν δεδευμένῃ τῷ λίπαϊ ἠδὲ ἐπιπετάσειν τῷ χωρίῳ. οἱ γὰρ ἐκ τῆς συντήξιος ἰχῶρες τῶν ἁλῶν εἰσὶ ἀδηκτότεροι. πολλὸν δὲ τοῦ λίπκος καταιονεῖν χρή, ὅκως τῷ προσηνέϊ τοῦδε ἀμβλύνῃ τὸ ἄλγος τῆς δήξιος** (1). Καὶ ἀλλαχοῦ ἔτι μᾶλλον ὡρισμένως λέγει ὁ αὐτὸς προκειμένου περὶ τῆς θεραπείας τῆς πλευρίτιδος **... ἢν δὲ ἔτι καθάρσιος τὰ πτύαλα δέηται, τοῖσι κηρώμασι ρητίνης ξυντήκειν ἢ τοῦ θείου τοῦ ἀπύρου ξυμμίσγειν...** (2). Ὁ δὲ Ροῦφος ὁ Ἐφέσιος συνιστῶν κατὰ τῶν **σατυριασμῶν** τὰς σικύας, λέγει **... ἐπιβρεκτέον, δὲ μετὰ τὰς σικύας, τῷ τοῦ πηγάνου ἀφεψήματι· μετὰ δὲ τῇ ῥίζῃ τῆς ἀλθαίας, ἐν μελικράτῳ ἑφθῇ καταπλαστέον· μίσγειν δὲ τῇ ῥίζῃ ἢ βουκέρως ἄλευρον, ἢ λινοσπέρματος, ἢ ἄρτον ξηρὸν κεκομμένον καὶ διηθημένον, ἢ τὰ ἁπαλὰ τοῦ ἰπνίτου ἄρτου· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ βούκερας ἐν μελικράτῳ ἑφθὸν, καὶ τὸ σπέρμα τοῦ λίνου ἐπιτήδεια** (3).

Ἐκ δὲ τοῦ κατηγορηματικῶς ὁριζομένου **τῇ δὲ ὀθόνῃ** δεδικαιολογημένως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀμυχθείσης χώρας ἐπεβάλλετο τὰ πολλὰ ὀθόνη, σπληνίον τοὐτέστιν ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰς ἀμυχὰς συγκαλύπτων ἐπίδεσμος.

Ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τῶν σικυῶν ἐξηγεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πληρέστατα διὰ τῶν τότε κρατουσῶν ἀρχῶν καὶ θεωριῶν. **Κενοῦμεν,** λέγει ὁ Γαληνός, **ἢ διὰ φλεβοτομίας ἢ σικυίας ἢ βδέλλης καὶ τῶν τοιούτων· ἀφαιροῦμεν δὲ αἷμα διὰ πλῆθος πολὺ καὶ μάλιστα ὅταν τὸ αἷμα αἴτιον τοῦ πάθους ὑπονοῶμεν** (4). Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ αὐτός **... Καὶ κατὰ μόρια δέ τινα τοῦ σώματος, οὐ κατὰ ὅλον ἐνίοτε τὸν ὄγκον, ἐπιφαίνεται τὰ σημεῖα τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς μορίοις ὁμοίων διαθέσεων, ὁποῖαι νῦν εἴρηνται κατὰ ὅλον τὸ σῶμα συνίστασθαι. Κεφαλῆς γοῦν μόνης αἰσθανόμεθά ποτε βαρυνομένης, ἢ ἑλκώδη τινὰ αἴσθησιν ἐχούσης, καὶ τῶν κροταφιτῶν μυῶν τεινομένων, ἤτοι γ'ἁπλῶς, ἢ μετὰ θερμασίας πλείονος· οὕτω δὲ καὶ κατὰ ἧπαρ καὶ σπλῆνα καὶ γαστέρα καὶ πλευρὰς καὶ διάφραγμα βάρους αἰσθανόμεθα πολλάκις· ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἤτοι βάρους, ἢ δήξεως, ἢ ναυτίας, ἢ ἀποστροφῆς σιτίων, ἢ ὀρέξεως παραλόγου γίνεταί ποτε αἴσθησις· καὶ πρὸς τούτοις αἱ ὀδύναι κατὰ ὁτιοῦν ἐρείδουσαι μόριον, ἢ διὰ χυμῶν πλῆθος ἀθρόως ἐπενεχθέν, ἢ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἐνδείκνυνται κένωσιν, ὥσπερ γε καὶ διὰ χυμὸν δριμὺν ἐσθίοντά τε καὶ διαβιβρώσκοντα τὸ μόριον· ἔνιαι δὲ καὶ κατὰ δυσκρασίαν γίνονται, καὶ τούτων αὐτῶν τινες μὲν ψιλὴν ἄνευ χυμῶν, τινὲς δὲ μετὰ τούτων. Ἐπὶ ἁπάντων μὲν οὖν τῶν εἰρημένων αἱ κενώσεις τῶν λυπούντων, ἤτοι χυμῶν, ἢ ἀτμῶν, ἀπαλλάττουσι τῶν παθημάτων τὸν ἄνθρωπον** (5).

---

(1) **Ἀρεταῖος** Ἔκδ. Kühn σ. 238.
(2) Αὐτόθι σ. 239.
(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 80.
(4) Ἔκδ. Kühn Τόμ. XIX σ. 458.
(5) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 2.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εὐνόητον δὲ μετὰ τ' ἀνωτέρω εἶναι ὅτι ἡ σικύα, ἥτις κατὰ Γαληνὸν **ὄργανον ... τοῖς ἰατροῖς ἐξεύρηται βιαίας ὁλκῆς** (1), **ἕλκει ἐκ τῆς σαρκὸς τὰ χείριστα** (2) **ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα** (3). **Ἡ σικύα,** λέγει ὁ Γαληνός, **βοήθημα γενναῖον εὕρηται τῆς τ' ἔξω φορᾶς τῶν ἐν τῷ βάθει καὶ τῆς οἱονεὶ μοχλείας τῶν ἤδη σκιρρουμένων** (4). Καὶ ἀλλαχοῦ **... ἐὰν γὰρ ἤτοι σικύαν ἤτοι φάρμακον ἕλκον ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα τοὺς χυμοὺς ἐπενέγκωμεν ...** (5). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης λέγει **... σικύαις χρησόμεθα ... χρεία δὲ γένηται κινῆσαί τι καὶ μοχλεῦσαι, καὶ πρὸς τοὐκτὸς ἑλκύσαι** (6). Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ Γαληνὸς περὶ τῶν σικυῶν, ὅτι αὗται **ἐπισπῶνται ἐκ τοῦ βάθους εἰς αὐτὰ τὴν ὑγρότητα** (7) καὶ ὅτι **δύναται ἡ σικύα τὰ ἐκ τῶν βάθεων μεταφέρειν ρεύματα** (8)· καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ λέγει, ὅτι ἡ σικύα δύναται **τὰ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μεταστῆσαι ...** καὶ **φθοροποιοὺς δυνάμεις ἑλκύσαι** (9).

Καὶ τοιαύτην μὲν σημασίαν ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν ἀπὸ τῶν σικυῶν ἐνέργειαν. Ἀλλ' ἡμεῖς χρώμενοι νῦν ταῖς σικύαις δὲν νομίζομεν πλέον ὅτι δυνάμεθα δι' αὐτῶν νὰ **κινήσωμέν τι καὶ μοχλεύσωμεν καὶ πρὸς τοὐκτὸς νὰ ἑλκύσωμεν** οὔτε τὰ **λυποῦντα,** τὴν **διεφθορυῖαν ὕλην,** τὴν materia peccans, **νὰ κενώσωμεν,** οὔτε **τὰ χείριστα ἐκ τῆς σαρκὸς νὰ ἕλξωμεν,** ἀλλ' ἓν καὶ μόνον σκοποῦμεν, ὅπως διὰ τῆς κατὰ τὴν κούφην σικύασιν ἕνεκα τῆς ἐντονωτέρας πληρώσεως τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων ἐπιγινομένης τοπικῆς ὑπεραιμίας ἢ διὰ τῆς κατὰ τὰς χαρακτὰς σικύας μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφθόνου ἐκροῆς αἵματος κατευνάσωμεν τὴν ἐν τοῖς βαθύτερον κειμένοις, πάσχουσι δὲ καὶ φλεγμαίνουσιν ὀργάνοις ἐδραζομένην ὑπεραιμίαν καὶ συντελέσωμεν οὕτω πρὸς καταπολέμησιν φλογιστικῶν τινων νοσημάτων ἢ κυρίως ἐνίων συμπτωμάτων καὶ ἀπογεννημάτων αὐτῶν.

Ἐθεωροῦντο δ' αἱ σικύαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς **τοπικὰ βοηθήματα· συνδοκιμάζειν δεῖ καὶ τὰ τοπικὰ τῶν βοηθημάτων ... ποτὲ μὲν σικύαις χρώμενον ...** λέγει ὁ Σωρανός (10).

Σαφέστατα δὲ περιγράφει ὁ Κέλσος τὰς πρὸς χρῆσιν τῶν σικυῶν ἐνδείξεις καὶ τὰς ἀπὸ τῆς χρήσεως αὐτῶν ὠφελείας. Ἡ προσβολὴ τῶν σικυῶν ἐνδείκνυται κατὰ Κέλσον ἐν ἐκείναις ἰδιαιτέρως ταῖς περιπτώσεσι καθ' ἃς δὲν πάσχει τυχὸν σύμπαν τὸ σῶμα, ἀλλ' ἓν μόνον αὐτοῦ μέρος, ὁπότε καὶ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας ἀρκεῖ μόνη ἡ ἐξάντλησις τοῦ πάσχοντος τούτου μέρους. Διὰ δὲ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει κατὰ Κέλσον ὅπως ἐμβάλλωμεν τὰς σικύας ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀλγούσης καὶ θεραπείας δεομένης χώρας καὶ ὄχι ἐπὶ χώρας μακρὰν ἀφεστώσης ἀπὸ ταύτης, ἐξαιρουμένων, ὡς εἰκός, ἐκείνων τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς σικύας σκοποῦμεν τὴν ἀντίσπασιν τοῦ αἵματος πρὸς τὰς ἐν λόγῳ ἀπομεμακρυσμένας χώρας (11).

---

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. X σ. 303.
(2) **Πλουτάρχου** Περὶ πολυπραγμοσύνης (σ. 518 B) καὶ περὶ εὐθυμίας (σ. 469 B).
(3) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XII σ. 665.
(4) Αὐτόθι Τόμ. X σ. 925.
(5) Αὐτόθι Τόμ. XII σ. 665.
(6) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 198.
(7) Ἔκδ. Kühn. Τόμ. VIII σ. 152.
(8) Αὐτόθι Τόμ. XI σ. 321.
(9) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 62.
(10) Ἔνθ' ἀν. σ. 210.
(11) Usus autem cucurbitulae praecipuus est, ubi non in toto corpore, sed in parte aliqua vitium est, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem satis est. Idque ipsum testimonium est, etiam scalpello

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Συγκαταλέγοντο δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ σικύαι μεταξὺ τῶν **δραστικωτέρων** τοπικῶν μέσων· **εἰ δὲ κατά τινα δυστροπίαν ἀντιβαίνοι τὸ σύμπτωμα καὶ κατὰ περίοδον ἢ ἄτακτον ἐνοχλοίη καὶ μὴ πείθοιτο τοῖς προειρημένοις βοηθήμασιν, ἐπὶ τὰ δραστικώτερα παραγίγνεσθαι χρὴ καὶ σικύας προσβάλλειν...** λέγει ὁ Σωρανὸς (1), ὅστις ἐν ἐπιγνώσει τῆς δραστικωτέρας τῶν σικυῶν ἐνεργείας συνιστᾷ πάλιν ἀλλαχοῦ· **εἰ δὲ μὴ κατησθένηκεν ἡ δύναμις τοῦ σώματος, σικύαις χρηστέον** (2).

Ἀνεπλήρουν δ' αἱ σικύαι ἕνεκα τῆς δραστικῆς αὐτῶν ἐνεργείας ἔστιν ὅτε καὶ τὴν δραστικωτάτην φλεβοτομίαν καὶ δὴ ἐν ἐκείναις ταῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ἀπέτρεπε τὴν φλεβοτομίαν ἡ ἐξασθένησις τοῦ ἀρρώστου· **... ἢν δὲ φλεβοτομίην μὲν ἡ δύναμις ἀποτρέπῃ, φλεγμασίαι δὲ ἔωσι, σικύην τῇδε προσβάλλειν,** λέγει ὁ Ἀρεταῖος (3)· ταὐτὰ δὲ λέγει καὶ ὁ Κέλσος (4).

Ὁ δ' Ἀβουλκασὴμ φρονεῖ, ὅτι καὶ αἱ κοῦφαι σικύαι καὶ αἱ χαρακταὶ δὲν ἐπιφέρουσι κατάπτωσιν τῶν δυνάμεων, ὡς τοῦτο ποιεῖ ἡ φλεβοτομία, καὶ ἀπαριθμεῖ τὰς χώρας ἐκείνας τοῦ σώματος, ὧν ἡ ἔναιμος σικύασις δύναται ν' ἀναπληρώσῃ τὴν φλεβοτομίαν ὡρισμένων φλεβῶν. Οὕτω, κατὰ τὸν Ἀβουλκασήμ, αἱ κατὰ τοῦ αὐχένος προσβαλλόμεναι χαρακταὶ σικύαι δύνανται ν' ἀντικαταστήσωσι τὴν σχάσιν τῆς κεφαλικῆς φλεβός, αἱ δ' ἀναμέσον τῶν ὠμοπλατῶν τὴν διαίρεσιν τῆς μέσης καὶ βασιλικῆς φλεβός. Αἱ κατὰ τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου ἐφαρμοζόμεναι σικύαι ἠδύναντο ν' ἀναπληρώσωσι τὴν σχάσιν τῆς βασιλικῆς φλεβός, αἱ ἐπὶ τοῦ πωγωνίου τὴν φλεβοτομίαν τῶν κατὰ τὰ χείλη φλεβῶν, αἱ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀντιβραχίου τὴν σχάσιν τῆς βασιλικῆς, τῆς μέσης καὶ τῆς κεφαλικῆς φλεβός, τέλος δ' αἱ κατὰ τὰ κάτω ἄκρα ἐπιβαλλόμεναι σικύαι τὴν φλεβοτομίαν τῆς σαφηνοῦς.

Δὲν ἐφηρμόζοντο δ' αἱ σικύαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ προσήγοντο αὗται μετὰ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἐπιμέλειαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν παθῶν.

Ὁ Γαληνὸς λέγει· **Σικύαι προκενωθέντων χρήσιμοι. πληθωρικῶν γὰρ ὑπαρχόντων οὐ χρησόμεθα ταύταις. τῷ δὲ αὐτῷ λόγῳ κἀπὶ τῶν κατ' ἐγκέφαλον καὶ μήνιγγας φλεγμονῶν οὐ χρησόμεθα σικύαις ἐν ἀρχῇ τῶν παθῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ ἄλλου μορίου φλεγμαίνοντος οὐδενός, ἀλλὰ ὅταν μὴ ἐπιρρῇ μηδὲν ἔτι καὶ προκενώσωμεν ὅλον τὸ σῶμα, χρεία τε γένηται ἢ κινῆσαί τε καὶ ἐκμοχλεῦσαι τὸ καταφλεγμαῖνον, ἢ πρὸς τοὐκτὸς ἐπισπάσασθαι** (5). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης λέγει· **Οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παθῶν, οὔτε πληθωρικῶν ὄντων τῶν σωμάτων σικύαις χρησόμεθα, ἀλλ' ὅταν προκενωθῇ μὲν ὅλον τὸ σῶμα** (6), καὶ ὁ Ἀντύλλος· **Πρὸ δὲ τῆς προσβολῆς τῶν σικυῶν δεῖ προμεμαλάχθαι τὴν γαστέρα, ἢ πάντως μηδεμίαν ὑπόνοιαν εἶναι περισσωμάτων ἐνοχλούντων** (7).

---

sanguinem, ubi membro succurritur, ab ea potissimum parte, quae jam laesa est, esse mittendum, quod nemo cucurbitulam diversae parti imponit, nisi quum profusionem sanguinis eo avertit; sed ei ipsi, quae dolet, quaeque liberanda est. II, 11.

(1) Ἔνθ' ἀν. σ. 215.

(2) Αὐτόθι σ. 204.

(3) Ἔνθ' ἀν. σ. 259.

(4) Opus etiam esse cucurbitula potest . . . si et levari corpus debet, et ex vena sanguinem mitti vires non patiuntur. II, 11.

(5) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn. Τόμ. XI σ. 320.

(6) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 198.

(7) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ Ἀβουλκασὴμ ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ σικυάζωμεν ἐν λουτρῷ ἢ ἅμα τῇ ἐκ τοῦ λουτροῦ ἐξόδῳ καὶ ἐπιτρέπει τὴν σικύασιν τοὐλάχιστον μίαν ἢ δύο μετὰ τὸ λουτρὸν ὥρας. Περαιτέρω δ' ὁρίζει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς τοὺς κανόνας οἵτινες δέον νὰ τηρῶνται πρὸ τῆς σικυάσεως. Καὶ κατὰ πρῶτον συνιστᾷ, ὅπως ἐξετάζωμεν ἂν τὸ σικυασθησόμενον ἄτομον εἶναι χολώδους κράσεως καὶ ἂν τοῦτο ἔχῃ αἷμα ὀξὺ καὶ φλέγον· ἐν δὲ τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει παρήγγελλεν ὁ Ἀβουλκασὴμ τὴν παροχὴν δροσιστικῶν ποτῶν καὶ δὴ ῥόας ἢ πικρίδος μετ' ὄξους, θρίδακος, ὀξυμέλιτος καὶ τῶν τοιούτων· ὡς τροφὴν δὲ ὀρνίθιον, κρέας πρόβειον ἑβρασμένον ἐν ὄξει, ὀξύνους καρποὺς κτλ. Εἰς δὲ τοὺς ἔχοντας κρᾶσιν ψυχρὰν διέτασσεν ὁ Ἀβουλκασὴμ μελιτῶδες σεράπιον, σεράπιον κυδωνίων, ὀξύμελι παρεσκευασμένον μετ' ἀρωματικῶν σπερμάτων, σταφιδίτην οἶνον ἀρωματισθέντα, ἀλλ' οὔτε λίαν νέον οὔτε λίαν παλαιὸν, ἔτι δὲ λιτὴν δίαιταν, καὶ δὴ ὀρνίθια, κορυδαλοὺς, πυργίτας καὶ περιστεράς. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ καθ' ἣν προὔκειτο νὰ προσβληθῶσιν αἱ σικύαι ἀπηγόρευε καὶ τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν. Ἐν δέ τισι περιπτώσεσι συνίστα τὴν πρὸ τῆς σικυάσεως παροχὴν θηριακῆς πρώτης ποιότητος καὶ σκευασιῶν τοῦ μόσχου. Ἔστι δ' ὅτε παρήγγελλε τ' αὐτὰ καὶ μετὰ τὴν σικύασιν, καὶ δὴ πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῶν ἐπισήμων ὀργάνων καὶ πρὸς ἀπολέπτυνσιν τοῦ αἵματος· τὴν δὲ χρῆσιν τῶν ἀνωτέρω φαρμάκων ἀπηγόρευεν ὁ Ἀβουλκασὴμ παρὰ τοῖς ἔχουσι τὴν κρᾶσιν θερμήν Καὶ ὁ Ἀντύλλος δὲ συνίστα ὅπως πρὸ τῆς προσβολῆς τῶν σικυῶν **καὶ προησιτηκέναι δὲ πάντως, ἢ προϋδροποτηκέναι ἐπὶ κούφῃ τροφῇ καὶ διῳκωμένῃ** (1).

Ἡ δὲ δύναμις τῶν κούφων σικυῶν διεκρίνετο σαφῶς ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῶν χαρακτῶν· καὶ διὰ μὲν τῆς χαρακτῆς σικύας, λέγει ὁ Κέλσος, ἀφαιρεῖται αἷμα, διὰ δὲ τῆς κούφης πνεῦμα. Κατὰ δὲ ταῦτα ὅπου μὲν ἔπαθον οἱ ἔσω χυμοὶ ἐνεργοῦμεν κατ' αὐτῶν τούτων ἐφαρμόζοντες τὰς χαρακτὰς, ὅπου δὲ τοὐναντίον ἐπεγένετο ἐμπνευμάτωσις τὰς κούφας σικύας (2). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς· **Ἡ μὲν οὖν κούφη σικύα πνευματώσεις τε λύει, καὶ στόμαχον ρευματιζόμενον ἵστησι, καὶ αἷμα ἐπισπᾶται, καὶ φερόμενον αὖ πάλιν ἵστησιν, ἐν τοῖς ἀντικειμένοις προσφερομένη, καὶ τὸ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀντιμετάγει, καὶ τὸ ὅλον μετάστασιν μὲν τῶν ὑγρῶν, κένωσιν δὲ τῶν πνευμάτων ἐργάζεται. Ἡ δὲ μετὰ κατασχασμῶν, ἐμπρακτότερον δίδωσι τοῖς αἰτίοις τὴν διαπνοὴν, αἰσθητῶς ἐκ τοῦ βάθους κομιζομένη τὰ λυποῦντα· οὐ μόνον γὰρ αἵματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων χυμῶν ἐργάζεται κένωσιν . . .** (3).

Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει Παῦλος ὁ Αἰγινήτης· **καὶ σικύαις δὲ χρὴ, πρὸς μὲν τὰ πνεύματα κούφαις, πρὸς δὲ τοὺς πόνους καὶ τὰς φλεγμονὰς ἀποσχάζων** (4), καὶ περαιτέρω πάλιν **. . . σικυαστέον, καθ' ὅλου μὲν τοῦ ἐπιγαστρίου πολλαῖς τε καὶ κούφαις σικύαις, κατὰ δὲ τῶν ἀλγούντων καὶ μετὰ καταχασμοῦ** (5).

Κατὰ τὸν Μοσχίωνα ποιούμεθα χρῆσιν τῶν **μετὰ κατασχάσεως [σικυῶν] εἰς ἄφεσιν τῆς ὀδύνης** (6). Κατὰ δὲ τὸν Ἀντύλλον **ἐπὶ μετρίας μὲν ὀδύνης καὶ τῶν παραπλησίων ἐλαφραῖς χρώμεθα σικύαις ταῖς χωρὶς ἀμύξεως· ἐπὶ ὧν δὲ τονῶσαι**

---

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.

(2) Ubi inhaesit, si concisa ante scalpello cutis est, sanguinem extrahit; si integra est, spiritum. Ergo ubi materia, quae intus est, laedit, illo modo; ubi inflatio, hoc imponi solet. II, 11.

(3) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 198, 200.

(4) Ἔκδ. Hieron. (Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 66,3 .

(5) Αὐτόθι, σ. 100,4 .

(6) Ἔνθ' ἀν. σ. 61.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

βουλόμεθα, σφοδραῖς· ταῖς δὲ μετὰ ἀμυχῶν ἐπὶ τῶν διασεσαγμένων μορίων ὕλη καὶ τοῖς ὑπὸ διεφθορυίας ἐνοχλουμένοις ὕλης (1).

Κατὰ δὲ τὸν Ἀβουλκασὴμ αἱ κοῦφαι σικύαι ἐφηρμόζοντο μὲν ἐφ' ἁπασῶν τῶν χωρῶν, αἵτινες δὲν ἐπέτρεπον τοὺς κατασχασμούς, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς ἡπατικῆς καὶ τῆς σπληνικῆς χώρας, ἐπὶ τῶν μαστῶν, τῆς κοιλίας, τοῦ ὀμφαλοῦ, τῆς νεφρικῆς χώρας καὶ τῶν ἰσχίων, ἐπεδιώκετο δὲ δι' αὐτῶν τοῦτο μὲν ἀντίσπασις, τοῦτο δ' ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ψυχροῦ πνεύματος ἐκείνων τῶν ὀργάνων, ἅτινα εἶχον πλησθῆ τούτου· ἐνεργοῦσι δ' αὗται κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν θερμαίνουσαι τὰς χώρας, ἐφ' ὧν ἐπετίθεντο, καὶ καταπαύουσαι τοὺς πόνους διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ μνησθέντος πνεύματος.

Ἐκ δὲ τοῦ ἑπομένου χωρίου τοῦ Σωρανοῦ ἐξάγεται, ὅτι αἱ κοῦφαι σικύαι ἐθεωροῦντο ἧττον δραστικαὶ τῶν μετὰ κατασχασμοῦ· **ἐπὶ τὰ δραστικώτερα,** λέγει ὁ Σωρανός, **παραγίνεσθαι χρὴ καὶ σικύας προσβάλλειν ἥτρῳ καὶ βουβῶσι, πρῶτον μὲν χωρὶς κατασχασμοῦ τρὶς ἢ τετράκις αὐτὰς ἐπιβάλλοντα· εἰ δὲ ἐπιμένοι, καὶ κατασχάζειν καὶ ἕλκειν σύμμετρον αἷμα** (2).

Τανῦν δ' ἀφιστάμεθα τῆς ἐναίμου σικυάσεως προσβάλλοντες κούφας μόνον σικύας ἐν ἐκείναις ταῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ἔχομεν λόγους, ὅπως νομίζωμεν, ὅτι πᾶσα ἔστω καὶ μικρὰ ἀφαίμαξις εἶναι ἐπιβλαβής, ἤτοι προκειμένου περὶ παιδίων ἢ γερόντων ἢ καθόλου ἐξησθενημένων ἀρρώστων.

Περὶ δὲ τῆς καθόλου ἐνεργείας καὶ τῆς δυνάμεως τῶν σικυῶν ὁ μὲν Γαληνὸς λέγει· **Σικύα δύναται τὴν ὕλην κενῶσαι, ὀδύνην λῦσαι, φλεγμονὴν μειῶσαι, ἐμπνευμάτωσιν διαφορῆσαι, ὀρέξεις ἀνακτήσασθαι, ἄτονον στόμαχον τονώδη ποιήσασθαι, λειποθυμίας ἀπαλλάξαι, τὰ ἐκ τῶν βάθεων μεταφέρειν ρεύματα καὶ ξηράναι, καὶ αἱμορραγίας ἐπισχεῖν, καὶ ἐμμήνων φθοροποιοὺς δυνάμεις ἑλκύσαι, καὶ ἔμμηνα κουφίσαι** (3). Ὁ δ' Ἡρόδοτος πάλιν οἱονεὶ συμπληρῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ λεχθέντα· **Σικύα δὲ δύναται κεφαλῆς ὕλην κενῶσαι, ὀδύνην λῦσαι, φλεγμονὴν μειῶσαι, ἐμπνευματώσεις διαφορῆσαι, ὀρέξεις ἀνακαλέσασθαι, ἄτονον καὶ λελυμένον στόμαχον τονῶσαι, λειποθυμίας ἀπαλλάξαι, τὰ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μεταστῆσαι, ρεύματα ξηρᾶναι, αἱμορραγίας ἐπισχεῖν, ἐμμήνων ὑπομνῆσαι περιόδους, φθοροποιοὺς δυνάμεις ἑλκύσαι, ῥίγη παῦσαι, περιόδους λῦσαι, ἀπὸ καταφορᾶς διεγεῖραι, ὕπνους ἐργάσασθαι, βάρη κουφίσαι· αὗται δυνάμεις σικυῶν καὶ ὅσαι ταύταις παραπλήσιαι** (4).

Ἐκ τῶν ἤδη λεχθέντων καταφαίνεται, ὅτι ἡ σικύασις ἐνεδεικνύετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν τῇ πράξει κατὰ πλείστων καὶ ποικιλωτάτων νόσων, ἃς κατονομάζομεν ἀμέσως κατωτέρω.

Εἰρήσθω δ' ἐνταῦθα, ὅτι ὅπως νῦν, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς ἀγρόταις καὶ τῷ λαῷ, γίνεται χρῆσις τῆς φλεβοτομίας χωρὶς αὐτὴ νὰ ἐπιβάλληται ὑπὸ ὑφισταμένης τινὸς τυχὸν παθολογικῆς καταστάσεως, ἀλλ' οἱονεὶ καθ' ἕξιν καὶ πρὸς καθαρισμὸν δῆθεν τοῦ αἵματος καὶ καταπολέμησιν τῆς ὑποτιθεμένης πληθώρας εἰς **αἱματώδεις** κυρίως ἀνθρώπους, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἡ αὐτὴ ἐγίνετο, ὡς ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ θέλομεν ἴδει, χρῆσις ἢ μᾶλλον κατάχρησις τῆς φλεβοτομίας. Ἔν τισι δὲ τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων

(1) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 58.
(2) Ἔνθ' ἀν. σ. 215.
(3) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn. Τόμ. XI σ. 321.
(4) **Ἡρόδοτος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 62.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀντὶ τῆς φλεβοτομίας ἐγίνετο προσφυγὴ εἰς τὴν σικύασιν. **Ἐπιβάλλεται** λέγει ὁ Ἀβουλκασὴμ, **ἡ προσβολὴ σικυῶν λόγῳ νόσου ἢ καὶ ἕνεκα συνηθείας·** καὶ περαιτέρω· **ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι οἵτινες ἔχουσιν ἄφθονον αἷμα καὶ παρ' οἷς ὡς ἐκ τούτου καθίσταται ἀναγκαία ἡ διὰ σικυῶν ἐκκένωσις αὐτοῦ.**

Βαίνω δὲ νῦν ἐπὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφόρων νόσων καὶ παθολογικῶν καταστάσεων, ὧν κατὰ τὴν γένεσιν ἢ τὴν πορείαν συνιστᾶτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἡ σικύασις.

Καὶ πρώτιστα μὲν ἐνεδεικνύετο ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ τῶν σικυῶν προσβολὴ πρὸς ἀφέλκυσιν οὐσιῶν αἴτινες δηλητηριώδεις θεωρούμεναι ἢ καὶ ἀποδεδειγμένως δηλητηριώδεις οὖσαι εἰσέβαλλον εἰς τὸν ὀργανισμὸν ἔξωθεν δι' ἐπιγινομένης λύσεως τῆς συνεχείας τοῦ καλυπτηρίου συστήματος.

Ναὶ μὴν καὶ σικύην χαλκήρεα λοιγέι τύψει
προσμάξας ἰόν τε καὶ ἀθρόον αἷμα κενώσεις,
ἠὲ κράδης γλαγόεντα χέας ὀπὸν, ἠὲ σίδηρον
καυστηρῆς θαλφθεῖσαν ὑπὸ στέρνοισι καμίνου,

λέγει ὁ Νίκανδρος (1).

Ἡ δὲ λύσις τῆς συνεχείας τοῦ καλυπτηρίου συστήματος ἡ ἐν ταῖς ὑπονοουμέναις περιπτώσεσιν οἱονεὶ τὰς πύλας πρὸς εἰσβολὴν τῶν ἰωδῶν οὐσιῶν ἀνοίγουσα ἐπεγίνετο τὰ πολλὰ διὰ δηγμάτων ζῴων. Εἶναι δὲ κατὰ Κέλσον ἅπαντα τὰ διὰ δήξεως τραύματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον δηλητηριώδη (2). Τὴν αὐτὴν δὲ ἰδέαν εἶχε καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης περὶ τῶν δηγμάτων **τῶν μὴ λυττώντων κυνῶν** ἅτινα χαρακτηρίζει **καὶ αὐτὰ τινὸς ἰώδους οὐσίας μετέχοντα** (3).

Συνίστα δ' ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν ὁ Κέλσος τὴν κόλλησιν σικύας ὅταν τὸ ἀπὸ τῆς δήξεως τραῦμα ἦν ἐπίσημον (4). Παρήγγελλε δὲ περαιτέρω ὁ Κέλσος τὴν προσβολὴν σικυῶν πρὸς ἀφέλκυσιν τοῦ ἐν τῷ τραύματι ἰοῦ εἰδικώτερον κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν λυσσώντων κυνῶν (5) καὶ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφεων (6).

Καὶ ὁ Γαληνὸς δὲ συνίστα τὴν σικύασιν ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν, ὡς ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ἑπομένου χωρίου. **Ἡ τοίνυν μέθοδος, ὑπὲρ ἧς ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ πρόκειται λέγειν, ἐπὶ ταῖς ὀδύναις ἁπάσαις, ὅσαι διὰ θηρίων ἢ φαρμάκων γίνονται, διττὸν ἔχει τὸν σκοπὸν, κένωσίν τε καὶ ἀλλοίωσιν τοῦ τὴν ὀδύνην ἐργαζομένου. κενοῖ μὲν οὖν τὰ θερμαίνοντα πάντα καὶ τὰ χωρὶς τοῦ θερμαίνειν ἕλκοντα σφοδρῶς, ὥσπερ αἵ τε σικύαι . . .** (7).

Καὶ ὁ Ὀρειβάσιος δὲ πραγματευόμενος περὶ **κοινῆς θεραπείας λυσσοδήκτων καὶ τῶν λοιπῶν θηριοδήκτων καὶ ἑρπετοδήκτων** λέγει· **σικυάζειν δεῖ τὰ δεδηγμένα μέρη σὺν πολλῇ φλογὶ κατασχάζοντα καὶ τοὺς πλησίον τόπους,** καὶ δίδει

---

(1) **Νικάνδρου** Θηριακὰ Τ'. 921.

(2) Omnis autem fere morsus habet quoddam virus. V, 27, 1.

(3) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 163, ε.

Ὅτι δὲ τὰ καθόλου διὰ δήξεως τραύματα, ἰδίᾳ δὲ τ' ἀπὸ ζῴων, καὶ ἰδιαίτερον τὰ δήγματα ζῴων ἄλλως ὑγιῶν, ἀλλ' ἐν καταστάσει ὀργῆς καὶ ἐρεθισμοῦ διατελούντων, εἶναι δηλητηριώδη, ἐπιστεύετο καὶ εἰς μεταγενεστέρας τοῦ Κέλσου ἐποχὰς οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέχρις ἔτι καὶ σήμερον. Κατὰ πόσον δ' αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τ' ἀπὸ μὴ ἰοβόλων ἢ λυσσώντων ζῴων δήγματα εἶναι ὄντως δηλητηριώδη δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσωμεν.

(4) Itaque si vehemens vulnus est, cucurbitula admovenda est. Ἔνθ' ἀν.

(5) Utique autem si rabiosus canis fuit, cucurbitula virus ejus extrahendum est. Ἔνθ' ἀν. 2.

(6) . . . dein venenum extrahendum est. Id cucurbitula optime facit. Ἔνθ' ἀν. 3.

(7) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. Χ σ. 896.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ τὸν λόγον τῆς ἀπὸ τῶν σικυῶν ὠφελείας ἐπιφέρων· **ἀντισπᾶται γὰρ ἅμα τῇ τοῦ πνεύματος ὁλκῇ σὺν τῷ αἵματι ὁ ἰός** (1).

Εἰρήσθω δ' ὅτι καὶ νῦν προσφεύγομεν ἔστιν ὅτε εἰς τὴν χρῆσιν τῶν σικυῶν, τοῦτο μὲν προκειμένου περὶ δηγμάτων ζῴων, οἷς προσιδιάζει ἰός, τοῦτο δὲ καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς περιπτώσεσι, καθ' ἃς ὁ ἰὸς γεννᾶται κατὰ τὴν πρόοδον ἐνίων νόσων ἁλισκουσῶν μὲν τὰ ζῷα, μεταδιδομένων δ' εἶτα διὰ τοῦ δήγματος αὐτῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον. Προβαίνομεν δ' ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν εἰς τὴν σικύασιν σκοποῦντες τὴν ἀναστολὴν τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἐνοφθαλμισθεισῶν βλαβερῶν οὐσιῶν ἢ τὴν ἐξασθένησιν τῶν ἀπ' αὐτῶν συνεπειῶν, μέχρις οὗ τοὐλάχιστον γείνῃ ἐφικτὴ καταλληλοτέρα τις ἐπέμβασις.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶ νόσοις μεταδιδομέναις εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ζῴων ἄνευ τῆς μεσολαβήσεως δήγματος εἶναι νῦν ἐν χρήσει ἡ σικύασις πρὸς ἀφέλκυσιν τῶν εἰσβιβασθεισῶν εἰς τὸν ὀργανισμὸν βλαβερῶν οὐσιῶν. Βλέπομεν δ' οὕτω νῦν κρατοῦν τὸ ἔθος τῆς σικυάσεως πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἄνθρακος οὐ μόνον παρὰ τῷ λαῷ (σελ. 6), ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς ἐνιαχοῦ, παραληφθὲν πάντως ἀπὸ ἀρχαιοτέρων ἐποχῶν (2).

Ἐγίνετο δ' ἔτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα χρῆσις τῶν σικυῶν μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν προσβαλλομένων βδελλῶν, αἵτινες κατὰ τὰς κρατούσας τότε δοξασίας ἐνεῖχον δηλητηριώδη οὐσίαν, ἀλλ' ἥτις ἐξουδετεροῦτο τῇ κολλήσει καὶ ἐπενεργείᾳ τῶν σικυῶν. Πρὸς δὲ διασάφησιν τῶν δοξασιῶν τούτων ἐπιτραπήτω μοι μικρὰ παρέκβασις.

Ὁ Γαληνὸς λέγει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὰ ἑξῆς· **Θηρῶντές τινες τὰς βδέλλας κατακλείουσι καὶ ἐπὶ πολλοῖς αὐταῖς χρῶνται· αὗται γὰρ ἐκμειλίττουσαι ῥᾳδίως ἅπτονται τῶν σαρκῶν. τὰς δὲ νέον εἰλημμένας φυλάττειν χρὴ ἡμέραν μίαν, αἷμα ὀλίγον εἰς διατροφὴν ἐμβάλλοντας. οὕτω γὰρ διαπιεσθήσεται** [γρ. **διαπνευσθήσεται** ὡς κατωτέρω παρ' Ἀντύλλῳ] **τὸ ἰῶδες αὐτῶν** (3).

Καὶ ὁ Ἀντύλλος δὲ ταὐτὰ περίπου λέγει· **Θηρῶντές τινες τὰς βδέλλας κατακλείουσι, καὶ ταῖς αὐταῖς ἐπὶ πολλοῖς χρῶνται· αὗται γὰρ ἐκ μελετῆς οὖσαι** [γρ. **ἐκμειλίττουσαι** ὡς ἀνωτέρω παρὰ Γαληνῷ] **ῥᾳδίως ἅπτονται τῆς σαρκὸς, τῶν ἄλλων ἐνίοτε ξενιζομένων. Δεῖ δὲ τὰς μὲν, ἐκ τῆς πείρας προσάγειν εὐθὺς, τὰς δὲ νῦν συνειλεγμένας φυλάττειν ἡμέραν αἷμα ὀλίγον εἰς διατροφὴν ἐμβάλλοντας· οὕτω γὰρ διαπνευσθήσεται τὸ ἰῶδες αὐτῶν.** Καὶ περαιτέρω ἔτι· **δεῖ δὲ ἐμβάλλειν αὐτὰς εἰς ὕδωρ χλιαρὸν καὶ καθαρὸν εἰς ἀγγεῖον εὐρὺ καὶ μέγα, ὅπως διακινηθεῖσαι τὸν ἰὸν ἀποθῶνται, ἔπειτα σπόγγῳ περιλαβόντες αὐτὰς καὶ τὸ γλοιῶδες ἀποκαθάραντες διὰ τῶν χειρῶν προσάξομεν** (4).

Ὁ δὲ αὐτὸς λέγει πάλιν ἀλλαχοῦ· **μετὰ δὲ τὸ ἀποπεσεῖν, εἰ μὲν ὁ τόπος δέχοιτο σικύαν, τὸ ἰῶδες διὰ προσθέσεως αὐτῆς ἀφελκυστέον, σφοδρῶς κολλῶντας καὶ ταχέως ἀποσπῶντας· εἰ δὲ μὴ, πυριατέον σπόγγοις** (5).

Καὶ νῦν δ' ἔτι πολλαχοῦ ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι αἱ βδέλλαι εἶναι ἰώδεις. Ἴσως δ' ἐγεννήθη ἡ τοιαύτη γνώμη ἐκ τῆς μετὰ τὴν προσβολὴν βδελλῶν ἐν παρῳχημέναις ἐποχαῖς συχνῆς ἀπὸ τῶν δηγμάτων αὐτῶν ἀναπτύξεως γαγγραίνης ἢ ἐρυσιπελατωδῶν φλεγμονῶν αἵτινες ἠπείλουν τὴν ζωὴν τῶν ἀρρώστων ἢ τέλος καὶ τοῦ σχηματισμοῦ ἐκτενῶν καὶ δυσιάτων ἐξελκώσεων. Εἶναι δὲ περιττὸν ὅλως, νομίζω, νὰ εἴπω, ὅτι αἱ

(1) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. IV σ. 224,
(2) Ambroise Paré Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 523.
(3) Ἔκδ. Kühn Τόμ. XI σ. 317.
(4) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Τόμ. II σ. 69.
(5) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Τόμ. II σ. 70.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοιαῦται ἄλλοτε λίαν συχναὶ καταστάσεις προήρχοντο ὄχι τυχὸν ἐκ τοῦ **ἰώδους τῶν ὀδελλῶν** ἀλλ' ἐκ τῆς κατὰ τὴν προσβολὴν αὐτῶν παραμελήσεως τῆς στοιχειωδεστάτης καθαριότητος.

Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων. Χωροῦντες δὲ νῦν ἐπὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἐν τῇ πράξει συνηθεστέρων καὶ καθ' ἡμέραν συντυγχανουσῶν παθολογικῶν καταστάσεων, ὧν κατὰ τὴν πορείαν καὶ πρόοδον ἐπεβάλλετο ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡ προσβολὴ τῶν σικυῶν, βλέπομεν συνιστωμένην τὴν σικύασιν **κάπὶ τῶν κατ' ἐγκέφαλον καὶ μήνιγγας φλεγμονῶν** (1), καὶ κατὰ τῆς **ἀποπληξίης** (2), καὶ τῆς **καταφορᾶς** (3), καὶ κατὰ τῆς **κεφαλαίης** (4) καὶ τῆς **κεφαλαλγίας** (5), καὶ κατὰ τὴν **θεραπείαν φρενιτικῶν**(6) καὶ **ληθαργικῶν**(7) καὶ **σκοτωματικῶν** (8) καὶ κατὰ τῆς **μελαγχολίης**(9) καὶ τῆς **ἐπιληψίας** (10).

Ἔτι δὲ συνιστῶντο αἱ σικύαι ὑπό τε τοῦ Σωρανοῦ (11), τοῦ Ἀρεταίου (12) καὶ Ρούφου τοῦ Ἐφεσίου (13) κατὰ τὴν **θεραπείαν σατυριάσεως.**

Καὶ κατὰ τοῦ **τετάνου** δὲ κατ' Ἀρεταῖον **ἀγαθὸν ἡ σικύη ἐς τὸ ἰνίον τῆς ράχιος ἑκατέρωθεν** (14). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης συνιστᾷ κατὰ τοῦ τετάνου τὰς μετ' ἀμυχῶν σικύας, διατεινόμενος· **αἱ γὰρ κοῦφαι καὶ βλάπτουσι** (15).

Παρηγγέλλετο δὲ περαιτέρω ἡ προσβολὴ σικυῶν καὶ κατὰ τῆς **ὠτὸς περιωδυνίης** ὑπό τε τοῦ Ἱπποκράτους (16) καὶ τοῦ Γαληνοῦ (17).

Καὶ κατὰ τῶν ὀφθαλμικῶν δὲ παθῶν καθ' ὅλου, κατὰ τῆς **ἐπιφορᾶς ρευμάτων**(18) καὶ κατὰ τοῦ **γλαυκώματος** καὶ τοῦ **ὑποχύματος** (19) συνιστῶντο αἱ σικύαι. Ἔτι δὲ **ὀφθαλμίης τῆς ἐπετείου καὶ ἐπιδημίου,** λέγει ὁ Ἱπποκράτης, **ξυμφέρει κάθαρσις κεφαλῆς καὶ τῆς κάτω κοιλίης· καὶ εἰ ἔχοι τὸ σῶμα, αἵματος ἀφαίρεσις ξυμφέρει πρὸς ἔνια τῶν τοιούτων ἀλγημάτων, καὶ σικύαι κατὰ τὰς φλέβας** (20). Ὁ δὲ Γαληνὸς πάλιν λέγει· **καὶ κατ' ἰνίου δὲ σικύα τιθεμένη γενναῖόν ἐστι βοήθημα ρεύματος ὀφθαλμῶν** (21).

---

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XI σ. 320.

(2) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 214.

(3) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 47,8 .

(4) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 294.

(5) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XII σ. 570.—**Παῦλος Αἰγινήτης** Ἔνθ' ἀν. σ. 47,26 .

(6) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 196, 197. — **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 60,14.

(7) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 203, 204.—**Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τομ. X σ. 931.—**Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 61,42.

(8) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 302.—**Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 63,16.

(9) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 317.—**Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 66,3 .

(10) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 309.—**Ροῦφος Ἐφέσιος** Ἔκδ. Ch. Daremberg—E. Ruelle, σ. 361.—**Παῦ-Αἰγινήτης** (Ἔκδ, Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 64,10.

(11) Ἔνθ' ἀν. σ. 257.

(12) Ἔνθ' ἀν. σ. 290.

(13) Ἔνθ' ἀν. σ. 80.

(14) Ἔνθ' ἀν. σ. 221.

(15) (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 70,31.

(16) Ἔκδ. Littré. Τόμ. V σ. 13.

(17) Ἔκδ. Kühn Τόμ. XVII μέρος Α^ον σ. 477.

(18) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 72,41.

(19) **Ροῦφος Ἐφέσιος** Ἔνθ' ἀν. σ. 441.

(20) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. IX σ. 158.

(21) Ἔνθ' ἀν. Τόμ. X σ. 926.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἐνεδεικνύετο δ' ἔτι ἡ χρῆσις τῶν σικυῶν κατὰ τῶν **παρωτίδων** (1) καὶ κατὰ τὴν **θεραπείαν τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα λοιμικῶν παθῶν** (2) καὶ κατὰ τῶν **νόσων τοῦ κίονος καὶ τῶν παρισθμίων** (3) καὶ κατὰ τῆς **κυνάγχης** (4) καὶ τῆς **συνάγχης**, περὶ ἧς λέγει ὁ Ἀρεταῖος· **καὶ ἰητρὸς δὲ ἀγαθὸς ἢ σικύῃ ἐς τὸν θώρηκα τὸ κακὸν ἀνήγαγε, ἢ σίνηπι ἐς τὰ στέρνα καὶ ἐς τὰ παρὰ γνάθους μέρεα ἐπιθείς, εἵλκυσε ἔξω καὶ διέπνευσε· μετεξεταίροισι δὲ ἐς μὲν βραχὺ τὸ κακὸν ὑπὸ τουτέων ἀπετάθη ἔξω, ἀπολυθὲν δὲ ἀθρόως ἐπαλινδρόμησε καὶ ἐπανῆξε** (5). Καὶ κατὰ τὴν πορείαν **τῶν κατὰ τὴν κιονίδα παθῶν** συνιστῶντο αἱ σικύαι· **εἰ δὲ τι ἡ πνὶξ ἐπισπέρχοι,** λέγει ὁ Ἀρεταῖος, **σικύην ἐπὶ τὸ ἰνίον, ἠδὲ ἐς τὸν θώρηκα προσβάλλειν καὶ τουτέων ἐντάμνειν ...** (6).

Καὶ κατὰ τῆς **πλευρίτιδος** δὲ συνίστων τὰς σικύας ὅ τε Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (7) καὶ ὁ Ἀρεταῖος, ὅστις καὶ λέγει· **ἐπιδηλοτάτη γὰρ ἐπὶ πλευριτικῶν ἡ ἀπὸ σικύης ὠφελεῖν** (8), καὶ **κατὰ τῆς πνευμονίας** (9), καθ' ἧς **σικύαι κοῦφαι ἐς τὰ μετάφρενα καὶ τὸν νῶτον καὶ τὰ ὑποχόνδρια πάντη ξύμφοροι** (10), καὶ κατὰ τῆς **αἵματος πτύσεως** (11).

Καὶ κατὰ τῆς **αἱμορραγίας** δὲ **τῶν νεφρῶν** παρηγγέλλετο ἡ χρῆσις τῶν σικυῶν (12). Ὁ δ' Ἀρεταῖος συνίστα περαιτέρω τὴν προσβολὴν σικυῶν καὶ κατὰ τὴν **θεραπείαν τῆς κατὰ τοὺς νεφροὺς ὀξείας νούσου** καὶ κατὰ τῆς **σφηνώσεως τῶν λίθων,** περὶ ἧς ὡρισμένως λέγει· **ἢν ἐνστάσιες λίθων ἔωσι ἔν τε φλεγμασίῃ, τάμνειν φλέβα τὴν ἐπ' ἀγκῶνι, ἢν μὴ κωλύῃ τις ἡλικίη· εὔροον δὲ καὶ πολλὸν ἔστω τὸ αἷμα. οὐ γὰρ αἱ φλεγμοναὶ πρηΰνονται μοῦνον κενώσι· ἀλλὰ καὶ σφηνώσιες τῶν λίθων χαλῶνται τῇσι τῶν ἀγγείων κενώσεσι. ἀτὰρ ἠδὲ ἐν οὐρήσι διεκθέουσι οἱ λίθοι. ἔπειτα τέγξεσι γλευκίνου λίπαος ἢ κυπρίνου καὶ πυρίῃσι καὶ ἐπιπλάσμασι ἀνίεται τὰ μέρεα. ἀρτεμισίη δ' ἔστω ἡ βοτάνη καὶ σχοῖνος καὶ κάλαμος ὁ εὐώδης ἐν τοῖς καταπλάσμασι· ἔπειτα σικύην προσβάλλειν ἐς νεφροὺς καὶ ἰσχίον, μάλιστα δ' ἂν ἡ ἀπὸ τοῦδε τοῦ χωρίου κένωσις ὤνησε** (13). Περὶ δὲ τῆς αὐτῆς καταστάσεως ὁ Γαληνὸς λέγει· **... καὶ σικύαι δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων χρήσιμοι, μετακινοῦσι πολλάκις οὕτως ἀθρόως τὸν λίθον, ὡς ἀποκοπὴν αἰφνίδιον φέρειν τοῦ λίθου εἰς εὐρύτερον μετενεχθέντος χωρίον. διὸ καὶ τὴν ἀρχὴν ἄνωθεν ἀπὸ νεφρῶν ποιητέον ἐπί τε βουβῶνα προχωρητέον ἐν λοξῇ τῇ τοῦ κενεῶνος θέσει, καθ' ὃν ὑφηγοῦνται τόπον αἱ ἀλγηδόνες ἑκάστοτε. βέλτιον δὲ προθερμαίνειν τὰ μέρη τοῖς εἰρημένοις. εἶθ' οὕτως ποιεῖσθαι τὴν τῶν σικυίων θέσιν. ἐπεὶ ἐνίοτε μέγας εὑρεθεὶς ὁ λίθος σφηνοῦται σφοδρῶς. ἑλκόμενος δὲ βίᾳ καὶ κίνδυνον ἔσθ' ὅτε ἐξ ἀλγηδόνων προσφέρει** (14).

---

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XII σ. 665.
(2) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 230.
(3) **Γαληνὸς** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. XII σ. 976.
(4) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VII σ. 40.
(5) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 14.
(6) Αὐτόθι σ. 229.
(7) (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 91,19.
(8) Ἔνθ' ἀν. σ. 238.
(9) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 87, 50.
(10) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 244.
(11) **Παῦλος Αἰγινήτης** Ἔνθ' ἀν. σ. 88, 52.
(12) **Παῦλος Αἰγινήτης** Ἔνθ' ἀν. σ. 102, 41.
(13) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 280.
(14) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn Τόμ. XIX σ. 667.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Παρηγγέλλοντο δὲ περαιτέρω αἱ σικύαι κατὰ τῆς **χολέρας** (1) καὶ τοῦ **εἴλεοῦ** (2) καὶ κατὰ τῶν **κοιλιακῶν παθῶν** καθόλου· **καὶ ἤν πη,** λέγει ὁ Ἀρεταῖος, **τοῦ ἥπατος ἢ τῆς κοιλίης κατὰ στόμα ἐντάσιες ἢ φλεγμασίαι ἔωσι, σικύην προσβάλλοντα ἐντάμνειν** (3). Καὶ κατὰ **τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ὀξέων παθῶν** συνεβουλεύετο ἔτι ἡ χρῆσις τῶν σικυῶν· **ἤν δ' ἐπὶ ἥπατι πλημμύροντι ἢ σπληνὶ ἤ τινι τῶν ἐν τοῖσι μέσοισι σπλάγχνων, ἀρῆγον ἡ σικύη** (4).

Συνιστᾶτο δὲ περαιτέρω ἡ τῶν σικυῶν προσβολὴ καὶ κατὰ τῶν **ἐμφυσημάτων ... οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων θεραπείαν τοῖς οἰδήμασι** (5). Καὶ τὰ μὲν οἰδήματα, λέγει ὁ Γαληνός, **ὑπὸ φλεγματώδους γίνεται χυμοῦ ... τὰ δ' ἐμφυσήματα φυσώδους πνεύματος ἀθροιζομένου γίγνεται ποτὲ μὲν ὑπὸ τῷ δέρματι, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῖς περιοστέοις ὑμέσιν, ἢ τοῖς τοὺς μῦς περιέχουσιν ἤ τι τῶν σπλάγχνων. ἀθροίζεται δ' οὐκ ὀλίγον ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα κἀν τῷ μεταξὺ τούτων τε καὶ τοῦ περιτοναίου. καὶ διαφέρει γε τῶν οἰδημάτων τῷ μὴ βοθροῦσθαι πιεζόμενα καὶ ψοφεῖν ὥσπερ τύμπανον· ἔτι τε καὶ τῷ περιέχεσθαι πολλάκις ἐν αἰσθητῇ κοιλότητι καὶ ταύτῃ γ' ἔστιν ὅτε μεγίστῃ. σκοπὸς δ' ἔστω σοι κἀπὶ τούτων ὁ μὲν ἁπάντων αὐτῶν κοινός, ἐκκενῶσαι τὸ παρὰ φύσιν, ἐν ὅτῳ περ ἂν εἴη περιεχόμενον** (6).

Οἱ δὲ τοιαύτην τινὰ **ἐμπνευματώσιν** πάσχοντες, **οἱ διὰ πνεῦμα,** κατὰ Γαληνόν, **φυσῶδες ὀδυνώμενοι, αὐτίκα ἀνώδυνοί τε ἅμα καὶ εἰς τέλος ὑγιεῖς γίγνονται προσβληθείσης σικύας** (7). Λέγει δὲ περαιτέρω ὁ Γαληνός· **... πλὴν ἤ γε διὰ πνεῦμα φυσῶδες ἐξαίρετον ἴαμα κέκτηται τὴν σικύαν πολλάκις προστιθεμένην ἅμα δαψιλεῖ φλογί. καὶ δόξοι σοι τὸ βοήθημα τοῦτο μαγείᾳ τινὶ παραπλήσιον ἐργάζεσθαι κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, εἴτε κατά τι τῶν ἐντέρων, εἴτε κατ' ἄλλο τι τοῦ σώματος γένοιτο μόριον** (8). Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ αὐτός, ὅτι ὅταν **καὶ κατὰ τὸ τῆς γαστρὸς ἢ τὸ τῶν ἐντέρων σῶμα κατακλείεται πνεῦμα φυσῶδες ... καὶ σικύα δὲ μεγάλη μετὰ φλογὸς δαψιλοῦς ἄνευ τοῦ σχάσαι τὸ δέρμα πολλάκις ἀνωδύνους διὰ ταχέων εἰργάσατο. Χρὴ δὲ περιλαμβάνειν αὐτὴν τὸν ὀμφαλόν** (9). Κατὰ δὲ τὸν Ἀντύλλον **πολλάκις γὰρ αἱ ἐπιβολαὶ τῶν σικυῶν ἀπευθύνουσι τὸν στόμαχον σκολιούμενον καὶ συνελκόμενον ὑπὸ τῆς λυγγός** (10). Ὁ δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ὁμιλῶν περὶ **πνευματώσεως γαστρὸς** καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς λέγει **... σικύα δὲ εὐμεγέθης περιλαμβάνουσα τὸν ὀμφαλόν, πολλάκις ἀπαλάττει τὸ σύμπτωμα** (11).

Ἀξία δὲ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον ὁ **κατακλυσμὸς τοῦ φυσώδους πνεύματος κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἢ**

---

(1) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 47, 36.

(2) **... σικνασέον, καθ' ὅλου μὲν τοῦ ἐπιγαστρίου πολλαῖς τε καὶ κούφαις σικύαις, κατὰ δὲ τῶν ἀλγούντων καὶ μετὰ κατασχασμοῦ ...** ΠΑΥΛΟΣ ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ 100, 1

(3) **Ἀρεταῖος** Ἔνθ' ἀν. σ. 307.

(4) Αὐτόθι σ. 303.

(5) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn. Τόμ. X σ. 963.

(6) Αὐτόθι.

(7) Αὐτόθι σ. 869.

(8) Αὐτόθι.

(9) Αὐτόθι σ. 113, 114.

(10) **Ἀντύλλος** Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 178.

(11) **Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 95, 8.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν ἐντέρων, ἢ ἡ σκολίωσις καὶ συνολκὴ τοῦ στομάχου ὑπὸ λυγγὸς καὶ ἡ τούτου ἀπεύθυνσις ὑπὸ τῶν ἐπιβαλλομένων σικυῶν, τῶν περιλαμβανουσῶν τὸν ὀμφαλὸν ἐδύνατο νὰ σχετισθῇ πρὸς τὰς ἐν σελίδι 9 ἀναγραφείσας, νῦν δὲ παρὰ τῷ λαῷ κρατούσας ἰδέας περὶ τῆς λύσεως τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς κατὰ τῶν καταστάσεων τούτων ἐν χρήσει σικυάσεως.

Ἐνεδεικνύετο δὲ περαιτέρω ἡ χρῆσις τῶν σικυῶν καὶ κατὰ τῶν **γυναικείων** καθ' ὅλου **νούσων,** καὶ δὴ κατὰ τῆς **μύλης** (1) καὶ κατὰ τῆς **ὀλεγμονῆς τῆς ὑστέρας** (2) καὶ κατὰ τῆς **ἐμπνευματώσεως τῆς μήτρας** (3) καὶ κατὰ τῆς μητρορραγίας **(ῥόος πυρρὸς, ῥόος ἐρυθρὸς)** (4) καὶ κατὰ τοῦ **σκίρρου** καὶ τοῦ **σκληρώματος** (5) καὶ κατὰ τῆς **προπτώσεως τῆς ὑστέρας** (6). ἣν ὁ Ἱπποκράτης καλεῖ **ἔκπτωσιν·** λέγει δ' οὗτος· **Ἢν παντάπασιν ἐκ τοῦ αἰδοίου ἐκπέσωσιν αἱ μῆτραι . . . ἔπειτα πρὸς κλίμακα δῆσαι τοὺς πόδας, τὴν δὲ κεφαλὴν κάτω ἔχειν, καὶ τῇ χειρὶ ἔσω ἀπωθέειν· ἔπειτα λύειν, καὶ ξυνδῆσαι αὐτῆς τὰ σκέλεα ἐναλλὰξ, καὶ ἐὴν νύκτα καὶ ἡμέρην οὕτω, καὶ διδόναι ὀλίγον χυλὸν πτισάνης ψυχρόν, ἄλλο δὲ μηδέν. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ κατακλίνας ἐπὶ τὸ ἰσχίον σικύην προσβάλλειν . . .** (7).

Καὶ **πρὸς κίνησιν τῶν ἐμμήνων** ἐνεδεικνύετο ἡ προσβολὴ τῶν σικυῶν· **... κατὰ γοῦν ἐθνβαίου τε καὶ βουβῶνος ἐπιτίθεμεν σικύαν, ἔμμηνα κινῆσαι βουλόμενοι,** λέγει ὁ Γαληνός (8). Καὶ κατὰ τῆς **ἐποχῆς ἐμμήνων καὶ στραγγῆς καὶ μετὰ πόνου καθάρσεως** συνιστῶνται αἱ σικύαι ὑπὸ τοῦ Σωρανοῦ (9). Ὁ δὲ Μοσχίων ἐν τῷ **περὶ ἐπισχέσεως τῶν ἐμμήνων** κεφαλαίῳ συμβουλεύει· **τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν ἐπιθέναι σικύαν ὀφείλομεν** (10). Προσεβάλλοντο δὲ περαιτέρω αἱ σικύαι καὶ **πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν καταμηνίων· Γυναικί,** λέγει ὁ Ἱπποκράτης, **τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν, σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλλε** (11), καὶ **γυναιξὶν ἐπιμήνια ὥστε ἴσχειν, σικύην μεγίστην παρὰ τὸν τιτθὸν προσβάλλειν** (12).

Καὶ κατὰ τῆς **ὑστερικῆς** ἢ **ὑστερῶν πνιγὸς** τῆς καὶ **ἀποπνίξεως τῆς μήτρας** καλουμένης συνεβούλευον τὴν κόλλησιν σικυῶν ὅ τε **Ἀρεταῖος** (13) καὶ ὁ Σωρανὸς (14) καὶ ὁ Φιλούμενος (15) καὶ ὁ Μοσχίων (16) καὶ Παῦλος ὁ **Αἰγινήτης** (17).

---

(1) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 150.

(2) **Σωρανὸς** Ἔνθ' ἀν. σ. 263.

(3) Αὐτόθι, σ. 249.

(4) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 236.—**Παῦλος Αἰγινήτης** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 115,46.

(5) **Παῦλος Αἰγινήτης** Ἔνθ' ἀν. σ. 118, 27.

(6) Αὐτόθι σ. 120,18.

(7) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VIII σ. 316, 318.

(8) Ἔκδ. Kühn Τόμ. X, σ. 926.

(9) Ἔνθ' ἀν. σ. 204.

(10) Ἔνθ' ἀν. σ. 64.

(11) **Ἱπποκράτης,** Ἔκδ. Littré. Τόμ. IV σ. 550.

(12) Αὐτόθι, Τόμ. V σ. 136.

(13) **... προσβάλλειν δὲ σικύας κούφας μηροῖσι, λαγόσι, ἰσχίοισι, βουβῶσι, ἑλκοῦντα τὴν ὑστέρην· προσβάλλειν δὲ καὶ πρὸς ἐς ῥάχιν, ἐς τὸ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων, τῇ πνιγὶ ἀρήγοντα.** ΑΡΕΤΑΙΟΣ Ἔκδ. Kühn σ. 287.

(14) Ἔνθ' ἀν. σ. 230.

(15) Παρ' **Ὀρειβασίῳ** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. 5 σ. 539.

(16) Ἔνθ' ἀν. σ. 70.

(17) (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDCCCVIII σ. 119,46.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Παρηγγέλλετο δ' ἔτι ἡ κόλλησις σικυῶν καὶ κατὰ **τῶν ἐκ τοῦ ἐλλεβόρου ἐξακολουθούντων συμπτωμάτων** (1).

Ὁ δ' Ἱπποκράτης (2) καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (3) συνίστων τὰς σικύας καὶ κατὰ τῆς **ἰσχιάδος,** τῆς φλεγμονῆς δηλονότι τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου καὶ κατὰ τοῦ ὀξέος ἔτι ρευματισμοῦ τῶν ἄρθρων.

Ἐφηρμόζοντο δ' ἔτι αἱ σικύαι καὶ πρὸς ἄρσιν τοῦ πρὸς τὰ ἔσω ἐκτοπισμοῦ τῶν κατεαγότων **(ἐπὶ τῶν εἴσω νενευκυῖῶν)** τεμαχίων τῶν πλευρῶν· λέγει δ' ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης περὶ τῆς τοιαύτης τῶν σικυῶν χρησιμοποιήσεως· **Τὰς μὲν οὖν ἄλλας παραλλαγὰς τοῖς δακτύλοις ἐνδέχεται διαπλάττειν, τὴν δὲ εἰς τὸ ἔνδον οὐκέτι διὰ τὸ ἄπορον τῆς τάσεως. Ὅθεν οἱ μὲν ῥυσώδη τε καὶ πολλὴν παρακελεύονται διδόναι τροφὴν, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἐμπνευματώσεώς τε καὶ τάσεως ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ὤθησιν τοῦ κατάγματος, ὅπερ οὐκ ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ κοινὸν ὅσον γε πρὸς τοῦτο θώρακί τε καὶ τοῖς θρεπτικοῖς, πρὸς τῷ καὶ τὴν φλεγμονὴν ὑπὸ τῆς ἐμφορήσεως αὔξεσθαι. Οἱ δὲ σικύαν προσβάλλουσιν, ὅπερ οὐκ ἀμέθοδον, εἰ μὴ μέλλοι τῷ τῶν σωμάτων ἐκ τῆς συνολκῆς ἀθροισμῷ πλέον ἐπὶ τὰ ἔνδον ὠθεῖσθαι τὸ κάταγμα** (4).

Ἐφηρμόζοντο δ' ἔτι αἱ σικύαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πρὸς ἄρσιν τῆς **κυφώσεως,** ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης λέγει περὶ τῆς τοιαύτης τῶν σικυῶν χρησιμοποιήσεως (5)· **... καὶ μὴν αἱ μεγάλαι σικύαι προσβαλλόμεναι ἀνασπάσιος εἵνεκα δεῦθεν τῶν ἔσω ρεπόντων σπονδύλων μεγάλη ἁμαρτὰς γνώμης ἐστίν· ἀπωθέουσι γὰρ μᾶλλον, ἢ ἀνασπῶσι· καὶ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκουσιν οἱ προσβάλλοντες· ὅσῳ γὰρ ἄν τις μέζω προσβάλλῃ, τοσούτῳ μᾶλλον λορδοῦνται οἱ προσβληθέντες, ξυναγκαζομένου ἄνω τοῦ δέρματος.** Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος λέγει ὁ Ἱπποκράτης· **Τὰ δὲ ὑβώματα, τὰ μὲν ἔσω οὔτε πταρμῷ, οὔτε βηχί, οὔτε ῥύσης ἐνέσει, οὔτε σικύῃ . . .** (6). Καὶ ὁ Παῦλος δ' ὁ Αἰγινήτης λέγει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος· **... ἀμήχανος ἡ ἐπανόρθωσις, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διὰ τῆς γαστρὸς ἔμπροσθεν ποιεῖσθαι τὴν ἀντώθησιν. Ὅσοι γὰρ οἱ ἐν κλίμακι κατατείνοντες τοὺς οὕτω παθόντας, ἢ σικύας προσβάλλοντες . . . τίποτε κατορθοῦν ᾠήθησαν, ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἠλέγχθησαν** (7).

Καὶ πρὸς **ἀντίσπασιν** δ' ἐνεβάλλοντο αἱ σικύαι, καθ' ἃ εὐκόλως μὲν προκύπτει ἐκ τῶν ἤδη μνησθέντων χωρίων τοῦ Ἱπποκράτους, δι' ὧν συμβουλεύει οὗτος τὴν πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν ἐμμήνων προσβολὴν σικύας μεγίστης πρὸς τοῖς τιτθοῖς (σελ. 59) καὶ τοῦ χωρίου ἔτι τοῦ Κέλσου, καθ' ὃ αἱ σικύαι πρέπει νὰ ἐμβάλλωνται ἐπὶ τῆς ἀλγούσης καὶ θεραπείας δεομένης χώρας καὶ ὄχι ἐπὶ χώρας μακρὰν ἀφεστώσης ἀπὸ ταύτης, ἐξαιρουμένων ὡς εἰκὸς, ἐκείνων τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς σικύας σκοποῦμεν τὴν ἀντίσπασιν τοῦ αἵματος πρὸς τὰς ἐν λόγῳ ἀπομεμακρυσμένας χώρας (σελ. 50)· σαφέστερον δὲ δηλοῦται διὰ τῶν κάτωθι ἀναγραφομένων χωρίων. **Γιγνομένων δ' ἔτι τῶν παθῶν, οὐκ αὐτοῖς τοῖς ἀρχομένοις κάμνειν·**

---

(1) **Ὀρειβάσιος** Ἔνθ' ἀν. Τόμ. II σ. 172.
(2) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré. Τόμ. VII σ. 296.
(3) (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDCCCVIII σ. 123,17.
(4) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 404.
(5) Ἔκδ. Littré. Τόμ. IV σ. 214.
(6) **Ἱπποκράτης** Ἔκδ. Littré Τόμ. 4 σ. 382.
(7) **Παύλου Αἰγινήτου** Περὶ τῶν χειρουργουμένων. Ἔκδ. René Briau σ. 470.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μέλεσιν, ἀλλὰ τοῖς συνεχέσιν αὐτῶν ἐπιβάλλειν τὴν σικύαν ἀντισπάσεως ἕνεκεν, λέγει ὁ Γαληνός (1).

Περὶ δ' ἀντισπάσεως γράφει καθ' ὅλου ὁ Γαληνὸς τὰ ἑξῆς· **Τὰς σφοδροτάτας ἐπιρροὰς τῶν χυμῶν ἀντισπαστικοῖς βοηθήμασι κωλύομεν ἀθρόως κατασκήπτειν. ἀντισπαστικὰ δέ ἐστι βοηθήματα ἐπὶ τῆς εἰς θώρακα καὶ γαστέρα ροπῆς εἰς χεῖρας· ἔμετοι δὲ ἐπὶ τῆς εἰς τὰ κάτω, καθάπερ καὶ ἡ διὰ τῶν δριμυτέρων κλυσμῶν τῆς ἐπὶ τοὺς ἐμέτους. ἄμφω δὲ ταύτας τὰς ροπὰς, λέγω δὲ τὰς διὰ τῆς ἄνω καὶ κάτω γαστρὸς, εἰς οὖρα καὶ ἱδρῶτας ἀντισπάσεις· καὶ μέντοι γε καὶ τὰ οὖρα πρὸς ἱδρῶτάς τε καὶ διαχωρήσεις γαστρός. ἀντισπαστικὸν δὲ βοήθημα καὶ ἡ παρὰ τοὺς τιτθοὺς προσβαλλομένη σικύα. ταῖς δὲ καθ' ὑποχόνδριον ἐρειδομέναις ἀντισπάσεις τὴν ἐπὶ τοὺς μυκτῆρας ὁρμὴν τοῦ αἵματος, ὥσπερ γε καὶ τὴν διὰ μήτρας ἄμετρον φοράν. ἀντισπᾷ δὲ καὶ τὰ δριμέα φάρμακα τοῖς κόλποις ἐπιτιθέμενα τὰς ἐπὶ κεφαλὴν καὶ σπλάγχνα ροπὰς τῶν χυμῶν. καὶ ἁπλῶς τὴν ἀντίσπασιν ποιητέον ἐπὶ μὲν τῆς ἄνω ῥέουσι χυμοῖς εἰς τὰ κάτω, ἐπὶ δὲ τοῖς εἰς τὰ κάτω τοὐναντίον, καὶ ἐπὶ μὲν ταῖς ἔσω ροπαῖς ἔξω, καὶ πάλιν ἐπὶ ταῖς ἐκτὸς εἴσω, κἂν πρὸς τὰ δεξιὰ ῥέπῃ, ἐπὶ τὰ ἀριστερά, καὶ εἰ πρὸς τὰ εὐώνυμα, πρὸς τὰ ἐναντία. οὕτω δὲ καὶ τὰς μὲν ὀπίσω ροπὰς πρόσω, τὰς δὲ εἰς πρόσω ὄπισθεν** (2).

Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ Γαληνός· **κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱμορραγίας διὰ ρινὸς γιγνομένης ἐπιβάλλομεν τοῖς ὑποχονδρίοις μεγίστας σικύας. οὕτω δὲ καὶ πᾶσαν ἄλλην αἱμορραγίαν ἀντισπῶμεν ἐπὶ τἀναντία διὰ τῶν κοινῶν φλεβῶν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἕλκομεν, εἰ τούτου δεοίμεθα** (3). Ἡ δὲ διὰ τῶν κοινῶν φλεβῶν ἀντίσπασις ἐξηγεῖταί πως σαφέστερον καὶ διὰ τοῦ ἑξῆς χωρίου· **... οὕτω γοῦν καὶ μήτρας αἱμορραγούσης πρὸς τοὺς τιτθοὺς ἐπιβάλλομεν σικύαν, ἐπ' αὐτῶν ἐρείδοντες μάλιστα τῶν κοινῶν ἀγγείων, θώρακός τε καὶ μήτρας, τὸ τῆς σικύας στόμα** (4).

Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει ὁ Γαληνός· **... καὶ καταμηνίων ἀθρόων ἐκκενουμένων ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως αἱμορραγούσης μήτρας ἀντισπάσεις ἄνω σικύαν μεγίστην ὑπὸ τοὺς τιτθοὺς προσβαλών.** Ἐπιλέγει δὲ ὁ Γαληνός, **... ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Ἱπποκράτους εὕρημα** (5).

Καὶ Παῦλος δ' ὁ Αἰγινήτης ὁμιλῶν περὶ τῆς θεραπείας τῆς ἐπιβαλλομένης κατὰ τὰς αἱμορραγίας συνιστᾷ ἐπίσης τὴν προσβολὴν σικυῶν πρὸς ἀντίσπασιν (6).

Τοιαύτη εὐρύτης ἐνεργείας ἀποδιδομένη εἰς τὸν σικυασμὸν ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἰατρικῆς ἐκπλήσσει ἀληθῶς ἡμᾶς σήμερον, ὅτε ἡ νεωτέρα ἐπιστημονικὴ θεραπευτικὴ περιέστειλεν αἰσθητῶς τὸν σικυασμὸν, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅτι σχεδὸν ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ.

---

(1) **Γαληνὸς** Ἔκδ. Kühn. Τόμ. X σ. 925.
(2) Αὐτόθι Τόμ. XI σ. 319.
(3) Αὐτόθι Τόμ. X σ. 926.
(4) Αὐτόθι Τόμ. X σ. 925.
(5) Αὐτόθι Τόμ. X σ. 315.
(6) **... προσεπινοεῖν δὲ τοῖς αἱμορραγοῦσι καὶ ἀνάρροπον ἀνωδύνως σχῆμα, καὶ σικύαν ἐπιβλητέον, ἐπὶ τἀναντία τῶν κενουμένων ἀντισπῶντας μόρια.** (Ἔκδ. Hieron. Gemusaei) Basileae MDXXXVIII σ. 51,51.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ δ' ἀπαρίθμησις τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς ἐποιεῖτο χρῆσιν αὐτοῦ ἡ ἀρχαία ἰατρική, δικαιοῖ μὲν τὴν σημασίαν ἣν ἀπέδιδον εἰς τὴν σικύαν οἱ ἰατροὶ τῆς ἀρχαιότητος, ἐξηγεῖ δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰς τὸν σικυασμὸν ἀνεφερομένων μαρτυριῶν τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν καὶ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος. Ταῦτα τὸ πρῶτον ἐπὶ τὸ αὐτὸ περισυλλέξας ἐνταῦθα, νομίζω, ὅτι συνετέλεσα τὸ κατὰ δύναμιν εἰς διαφώτισιν ἑνὸς τῶν κυριωτάτων κεφαλαίων τῆς παρ' ἀρχαίοις θεραπευτικῆς καὶ τῶν πρὸς διεξαγωγὴν αὐτῆς ἀναγκαίων χειρουργικῶν γνώσεων καὶ μέσων.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπόλεως
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

BK
M84.4

Αριθ. εισ. 131738
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ

ZWEI GRIECHISCHE INSCHRIFTEN.

Die grundlegende Erörterung der Pinakes als Weihegeschenke in den Griechischen und sicilischen Vasenbildern bespricht S. 14 eine Inschrift, die sich angeblich auf der Akropolis von Athen gefunden hat. Schon von Ernst Curtius in den Inscriptiones atticae duodecim behandelt, dann von dem allverehrten Gelehrten, dem diese Festgabe gewidmet ist, eingehend gewürdigt, ist sie noch immer unergänzt in der Sammlung der attischen Inschriften II, 639 wieder abgedruckt. Ich theile nachstehend nach meiner Abschrift den Text in Umschrift mit.

ṭον
φι]λοτιμί[α
]ποιησασθ[
ι]ελουμένων π
5 *-εσεως τυγχάνον*
ἀπο]δοχῆς καὶ ἐπισημασ[ίας
τ]ὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶ[ν
-ωι εἰκονικῶν πινάκων
-αι αὐτοὺς εἰς τὴν στοὰν καὶ
10 *ἀνάξια τοῦ ἱεροῦ καὶ εἰς το[*
-ατιθέναι μηθὲν ἐν τῶι [ἱ]ερ[ῶι
κα]θάπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν

Der hauptsächlichste Theil der Urkunde, die ich der Schrift nach dem 2. Jahrhundert v. Chr. zuweisen möchte, ist augenscheinlich verloren; dass uns ihr Ende vorliegt, zeigt der freie Raum unter der letzten Zeile. Dazu passt, dass Z. 4 die bekannte Formel *ἵνα τούτων συντελουμένων* vermuthet werden darf, die nur dann am Platze ist, wenn die wesentlichen Bestimmungen des Beschlusses vorhergingen.[1] Die Zeilen können nicht sehr lang gewesen sein, denn überall lässt sich zwischen den einzelnen Satztheilen eine angemessene Verbindung unschwer herstellen. Einige Ergänzungen sind für die letzten Zeilen bereits von Ernst Curtius versucht worden; sie sind ebenso leicht auch für die übrigen zu finden. Es liegt nahe, *τυγχάνον* Z. 5 zu *τὸ ἄγαλμα* Z. 7 zu ziehen und davon zugleich *ἀποδοχῆς καὶ ἐπισημασίας* abhängig zu denken; ferner *ὑπὸ τῶν* in Z. 7 mit *εἰκονικῶν πινάκων* Z. 8 zu verbinden. Nur eine einzige Gedankenfolge entspricht dem Sachverhalte. Die Absicht der verloren gegangenen Bestimmungen wird dahin zusammengefasst, es solle durch Ausführung der Vorschrift u. s. w. dem Götterbilde die gebührende Auszeichnung und Würde wiedergegeben und seine Beeinträchtigung durch die in dem Heilig-

[1] Vgl. CIA II, 395?, 403, 404, 414, 478ff., 489b; IV 2, 451 f., 477d (Archäol. epigr. Mitth. 1897, 65); *Ἐφημ. ἀρχ.* 1884, 165 u. s.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

thume befindlichen *εἰκονικοὶ πίνακες* aufgehoben werden. Ebenso klar ist der Sinn der nächsten Zeilen. Nach *πινάκων* Z. 8 beginnt, durch freien Raum gesondert, ein neuer Satz, der aber mit dem vorangehenden in engster Beziehung steht, da, wie schon Curtius erkannt hat, *αὐτοὺς* Z. 9 sicherlich auf *εἰκονικῶν πινάκων* zurückweist. Sie und andere Gegenstände, die als *ἀνάξια τοῦ ἱεροῦ* bezeichnet werden, sollen entfernt und in die Halle gebracht und weiterhin keine Veränderungen (falls *μετ]ατιθέναι* zu lesen ist) oder keine Weihungen *(ἀν]ατιθέναι)* in dem *ἱερὸν* gestattet sein, sondern alles im alten Stande belassen werden. Diese Erwägungen rechtfertigen nachstehenden Herstellungsversuch:

τον
φι]λοτιμί[α
]ποιησασθ[*ὅπως (ἂν)* oder *ἵνα τού-*
των συντ]ελουμένων π[
5 *-]έσεως τυγχάνον [τῆς ὀφειλομένης αὐ-*
τῶι ἀπο]δοχῆς καὶ ἐπισημασ[ίας μηκέτι ἐπισκο-
τῆται τ]ὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶ[ν ἀνακειμένων ἐν
τῶι ἱερ]ῶι εἰκονικῶν πινάκων· *[τὸν δὲ ἱερέα με-*
τα- oder *καταθεῖν]αι αὐτοὺς εἰς τὴν στοὰν καὶ [τὰ ἄλλα ὅσα-*
10 *πέρ ἐστιν] ἀνάξια τοῦ ἱεροῦ καὶ εἰς τὸ [λοιπὸν μη-*
θένα ἀν]α- oder *μετ]ατιθέναι μηθὲν ἐν τῶι [ἱ]ερ[ῶι ἀλλ' ἐᾶν*
πάντα κα]θάπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν.

Wie man vermuthen darf, enthielt der verlorene Haupttheil des Beschlusses Bestimmungen über Veränderungen, die in der baulichen Anlage oder in der Ausstattung des Heiligthums des ungenannten Gottes vorgenommen werden sollten. Dass es sich nicht um ein Heiligthum der Akropolis handeln kann — Michaelis[1] dachte an das Erechtheion — ist einleuchtend; mit Köhler[2] wird anzunehmen sein, dass die Inschrift, wenngleich auf der Akropolis vorgefunden, aus dem Asklepieion am Südabhange der Burg stammt.

Den Sinn glauben meine Ergänzungen im Allgemeinen getroffen zu haben; die einzelnen Worte vermag ich nicht zu verbürgen. Die Abtheilung ist willkürlich, nur durch die Rücksicht auf Brechung nach Silben bestimmt. Z. 4/5 herzustellen ist mir nicht gelungen, auch unter der Annahme nicht, dass *-ες ἕως* statt *-έσεως* zu lesen sei. Z. 5 könnte man auch an *τῆς προυπαρχούσης ἀποδοχῆς κτλ.* oder ähnlich denken. Z. 6/7 habe ich nur des Raumes wegen *ἐπισκοτῆται* statt des kürzeren *κρύπτηται* oder *βλάπτηται*, das durch die später anzuführende Stelle einer Inschrift aus Paros empfohlen wird, eingesetzt; ich vergleiche Demosth. 21, 158; Inschriften von Hierapolis 339 Z. 8 *οὐκ ἐξέσται δὲ οὐδενὶ ἔμπροσθεν τοῦ βωμοῦ κατα-*

[1] Athen. Mitth. 1877, 23[14].
[2] Ebenda 234.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σκευάσειν τι ὃ ἐπισκοτήσει τῷ βωμῷ ἢ τῇ ἐπικειμένῃ κατὰ αὐτοῦ σορῷ. Doch wird man in einer nicht *στοιχηδὸν* geordneten Inschrift stets mit Schwankungen der Buchstabenzahl in verschiedenen Zeilen zu rechnen haben. Fraglich mag es bleiben, ob Z. 6 und 7 die allgemeinsten Ausdrücke, die sich zunächst aufdrängen, nicht durch besondere zu ersetzen sind und nicht, statt schlechtweg von allen in dem *ἱερὸν* oder dem *νεὼς* befindlichen *εἰκονικοὶ πίνακες*, vielmehr nur von ganz bestimmten Pinakes die Rede ist, die vermöge ihrer Anbringung vor anderen geeignet waren das Götterbild zu schädigen. So könnte man versucht sein, in Z. 7 beispielsweise statt *τῶν ἀνακειμένων: τῶν κρεμαμένων*[1] *ἐν τῶι ἱερῶι* (oder *τῶι νεῶι?*) *εἰκονικῶν πινάκων* zu vermuthen. Die Auffassung des Verhältnisses der Sätze, die meine Ergänzung bekundet, scheint mir durch den freien Raum, den der Stein nach *πινάκων* zeigt, und durch die Wortstellung nahegelegt. Den schon oben angedeuteten Zweifel, ob Z. 9 *μετα-* oder *καταθεῖν]αι*, und Z. 11 *ἀν]ατιθέναι* oder *με]τατιθέναι* zu lesen sei, kann ich hier lediglich wiederholen. Aber *ἐᾶν πάντα κτλ.* scheint mir gegenüber Curtius' *εἶναι πάντα* sicher.

Zur sachlichen Erklärung[2] finde ich wenig beizutragen; die anschliessenden allgemeinen Bemerkungen über die Schicksale der Weihegeschenke beabsichtigen lediglich den grösseren Zusammenhang zu gewinnen, in den ich eine bisher wenig beachtete Inschrift aus Hypata und andere Zeugnisse einzureihen wünsche.

Votivtafeln, wie sie die Inschrift aus dem Asklepieion erwähnt, konnten in den Heiligthümern entweder an grösseren Flächen befestigt oder eingelassen, oder in Rahmen auf besonderen Trägern aufgestellt oder endlich irgendwie frei aufgehängt werden. Für alle diese Arten der Aufbewahrung und Ausstellung liefert die Literatur und der Schatz der Denkmäler Beispiele, die nach Benndorfs inhaltreicher Erörterung aus neueren Veröffentlichungen und Funden lediglich zu vermehren wären. Ich erwähne nur, dass bei den Ausgrabungen auf der Akropolis in grosser Zahl Tafeln (und Teller) mit gebohrten Löchern versehen zu Tage gekommen sind, die einst augenscheinlich, wie man meint, an den Wänden,[3] aber zum Theile sicherlich, mindestens die doppelseitig bemalten Stücke, ganz frei im Raume aufgehängt waren, nicht anders als heute noch zahllose Weihegaben in den grossen Kirchen griechischer Gnadenorte. Dieselbe einfachste Art der Anbringung ist für die zum Theile ebenfalls doppelseitig bemalten altkorinthischen Pinakes[4] vorauszusetzen; gleich ihnen zeigen die kürzlich von P. Perdrizet[5] aus dem Heiligthume eines

---

[1] Kränze *κρεμαμένοι* und *ἠρτημένοι πρὸς τῷ τοίχῳ* erwähnt in delischen Inventaren Bull. de corr. hell. 1882, 107 mit Homolles ausgezeichneten Bemerkungen über die Einrichtung der Heiligthümer. Weitere Aufschlüsse lassen sich CIA II, 835, 836 abgewinnen.

[2] Ueber Pinakes im Allgemeinen vgl. auch Benndorf, *Ἐφημ. ἀρχ.* 1887, 115; Schoene, Archäol. Anz. 1892, 121 zu Aen. Tac. 31, 15 Hercher; Wolters, Amer. Journ. 1896, 145 und die Erklärer zu Herondas IV, 18.

[3] Vgl. Botho Graefs Bericht über die Vasenfunde der Akropolis, Archäol. Anz. 1893, 18.

[4] Antike Denkmäler, Bd. I, Taf. 7, 8; E. Pernice, Jahrbuch 1897, 9.

[5] Bull. de corr. hell. 1896, 361.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

kyprischen Heilgottes mitgetheilten Täfelchen Löcher zum Aufhängen. Es leuchtet ein, um zu unserer Inschrift zurückzukehren, dass solche in dem heiligen Raume in Masse theils frei, theils, wie Benndorf andeutet, vielleicht auch an dem Götterbilde selbst aufgehängte Pinakes dessen Würde und Weihe erheblich beeinträchtigten.

In vielbesuchten Heiligthümern musste die Zahl so wenig kostspieliger und so beliebter Weihegaben, wie die *εἰκονικοὶ πίνακες* es waren, mit der Zeit sehr zunehmen und, wie die athenische Verordnung anschaulich zeigt, schliesslich lästig werden. Hervorragender Kunstwerth kam nur in seltenen Fällen besonderen Stücken zu: so schienen sie, alt und beschädigt, vorgeschrittenem Geschmacke oder nur strengerer Beurtheilung *ἀνάξια τοῦ ἱεροῦ*. Neue Weihegeschenke verlangten Aufnahme; die grosse Masse der alten wanderte aus dem Heiligthume in die Halle, um dann vielleicht im Hofe oder an irgend einem abgelegenen Schuttplatze verscharrt zu werden: so fanden sich die altkorinthischen Pinakes in Penteskuphia in einem schon im Alterthume zusammengeworfenen Haufen von als werthlos beseitigten Votivgegenständen des Poseidonheiligthums. Nicht einmal die Erinnerung an die frommen Spender ward bei diesen billigen Gaben festgehalten; schmolz man, wie heute noch in griechischen Kirchen,[1] von Zeit zu Zeit unbrauchbar gewordene oder veraltete Weihegeschenke aus edlen Metallen ein, so sicherte wenigstens erneute Aufzeichnung das Gedächtniss des Stifters und seiner Widmung.[2] Aber auch bevor sie schliesslich wie immer verschwanden und untergingen, drohte den Weihegeschenken jeder Art, gross und klein, in den Heiligthümern mancherlei Schädigung. Zwar war die Aufstellung von Statuen und anderen Weihegeschenken, wie zahllose Inschriften lehren, an die Erlaubniss der zuständigen Behörde und, was kaum beachtet scheint,[3] geradezu an eine Prüfung vor der Aufnahme gebunden. So heisst es in einer Inschrift aus Kyzikos CIG 3657 (Michel 537) Z. 2 ff. *Ἐπεὶ Ἀρίστανδρος ὁ Ἀπολλοφάνου φησὶν τὰς συντελούσας τοὺς κόσμους παρὰ τῇ Μητρὶ τῇ Πλακιανῇ καὶ τὰς ἱεροποιοὺς τὰς προσαγορευομένας θαλασσίας καὶ τὰς συνούσας μετ' αὐτῶν ἱερείας βουλομένας ἀναθεῖναι εἰκόνα χαλκῆν Κλειδίκης τῆς Ἀσκληπιάδου ἀξιοῦν συνχωρηθῆναι ἑαυταῖς τόπον ἐν τῇ ἀνδρήῃ ἀγορᾷ ἐπὶ τοῦ προγονικοῦ αὐτῆς συνεδρίου τὸν ἀπὸ δύσεως τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Διονυσίου τοῦ Ἀσκληπιάδου· δεδόχθαι τῷ δήμῳ δεδοκιμάσθαι τε τὴν εἰκόνα καὶ ἐξεῖναι αὐταῖς ἀναθεῖναι καθάπερ ἀξιοῦσιν*, und in einer zweiten auf dieselbe Kleidike bezüglichen Inschrift, Athen. Mitth. 1882, 155 (Michel 538) Z. 3: *ἐπεὶ [Ἀπολλώνιος Ἀπολλοφάνου φησὶν κα]τεσκευασμένου πίνακος [εἰκονικοῦ Κλειδίκης τῆς Ἀσκληπ]ιάδου ἀξιοῦν δοθῆναι τόπον εἰς ἀ[νάθεσιν*[4] *αὐτοῦ] ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μητρὸς τῆς*

---

[1] C. T. Newton, Essays on Art and Archaeology 137; Th. Homolle, Bull. de corr. hell. 1882, 93.

[2] So CIA II, 403; CIG Sept. I 303. Zur Erklärung von *πυρόω* bei Theophrast Char. 18, 7 ist Z. 15 der Inschrift von Oropos noch nicht herangezogen worden.

[3] E. Kuhnerts Sammeleien (De cura statuarum apud Graecos, diss. Regim. 1883; «Statue und Ort in ihrem Verhältnisse bei den Griechen», Jahrb. für class. Philologie, Suppl. Bd. XIV) geben über diese Dinge keine Auskunft. Nicht einmal Dions Rede an die Rhodier ist berücksichtigt.

[4] *ἀ[νάστασιν* Lolling und Michel.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πλακιανῆς ἐν τῷ παρθενῶνι· δεδόχθαι τῷ δήμῳ δεδοκιμάσθαι τε τὸν πίνακα καὶ συνκεχωρῆσθαι αὐτῷ τὸν τόπον καθάπερ ἀξιοῖ.

Aber die Wahl des Platzes ward durch die Wünsche des Stifters und das wechselnde Mass der Rücksicht bestimmt, die man seinem Begehren und der bestehenden Ordnung schuldig zu sein glaubte. Gleich der Statue des Chrysippos auf dem Kerameikos, die, durch ein Reiterbild fast verdeckt, sich den Spottnamen *Κρύψιππος* gefallen lassen musste,[1] wird so manches ältere Weihegeschenk durch Aufstellung neuer Anatheme in seiner Sichtbarkeit oder Wirkung beeinträchtigt worden sein: deshalb verordnet ein Beschluss aus Paros CIG 2374 e ausdrücklich Z. 43 ff. *ὅπως οὖν καὶ ἡ εἰκὼν κατασκευ[ασθ]εῖσα σταθεῖ τὴν ταχίστην ἐν τῶι ἀγορανο[μίωι] οὗ ἂν φαίνηται αὐτοῖς μ[ηδὲν] βλάπτου[σα] τῶν ἀναθημάτων καὶ τὸ [ψήφισ]μα*[2] *ἀναγρα[φὲ]ν εἰς στήλην λιθίνην σταθ[εῖ παρ]ὰ τὴν εἰκό[να], ἐπιμεληθῆναι Δεξίοχον κα[θὼς ἐπα]γγέλλεται[ι.* Ein Psephisma aus Byzantion CIG 2060 (Latyschew, *IPE* 47; GrDI 3059) findet es nöthig, die Aufstellung *ἐν τῷ βουλευτηρίῳ* nur mit dem Zusatze zu gewähren: *ἐν τόπῳ ᾧ μὴ ἄλλος ἔχει*, und hie und da wird der Platz, den eine neue Stele oder Bildsäule einzunehmen hat, ganz genau bezeichnet. So in der eben angeführten Inschrift aus Kyzikos; in einem Psephisma von Priene, Inscr. Brit. Mus. 420 (Michel, 468) Z. 73 *καὶ σταθήσεται ἡ στήλη ἐν τῶι ἱερῶι τῆς Ἀθηνᾶς ἐνδέξια τῆς εἰκόνος τῆς Κώμου τοῦ Τιμοκλείους*; in einem Beschlusse der Delier, Bull. de corr. hell. 1886, 102 (Michel, 346) Z. 32 *δοῦναι τόπον ἐν τῶι ἱερῶι Ἰστιαε⟨ῦ⟩σιν ὃν αἰτοῦνται ἀνὰ μέσον*[3] *τῶν εἰκόνων τῆς τε Ὀφε[— καὶ τῆς —]κρειος? ὥστε ἀναθεῖναι στήλην ἐν ᾗι εἰσι ἀναγεγραμμέναι αἱ τιμαὶ ⟨αἱ⟩ δεδομέναι Ἀθηνοδώρωι ὑπὸ Ἰστιαιέων.*[4] In einer Inschrift aus Iasos, die im Bull. de corr. hell. 1889, 23 veröffentlicht ist, glaube ich Z. 20 folgendermassen ergänzen: *δοῦναι δὲ καὶ εἰς ἀνάθεσιν τόπον] τὸν ἐν τῆι ἐφόδωι γεγραμμένο[ν* und entsprechend Z. 10 f. *δ[οθῆι δὲ καὶ εἰς ἀνάθεσιν τόπος ὁ ἀποδε]δειγμένος [τοῖς νεω]ποίαις [ἐν τῆι ἐφόδωι* herstellen zu sollen. Wo es an Raum fehlte, musste man ihn schaffen: eine Inschrift aus Pergamon II, 256 ordnet Z. 8 *παρὰ τὰς Ἀ]σκλάπωνος εἰκόνας μετατεθέντος τ[—* geradezu die Beseitigung eines älteren Weihegeschenkes an. So mochte, wenn auch in wenig günstiger Aufstellung, manch' altes Anathem im Heiligthume bleiben und von Glück sagen, wenn ihm nur das Schicksal der *μετάθεσις*, nicht die seiner Bedeutung und dem Andenken des Stifters so viel gefährlichere *μετεπιγραφή* widerfuhr. Für diese Unsitte, die Dion von Prusa in

---

[1] Diog. Laert. VII, 182; A. Milchhöfer in den Heinrich Brunn dargebrachten archäologischen Studien 39.

[2] So scheint mir nothwendig zu lesen statt mit Böckh *τὸ [ὄνομα*; der Rest eines runden Buchstabens, den Thiersch nach dem Artikel verzeichnet, fehlt in Le Bas' Abdruck II, 2097.

[3] *Ἀνὰ μέσον* «zwischen» vgl. CIA II, 835, Z. 55; Inschrift von Itanos Mus. Ital III, 570, Z. 46: *τῆς Πραισίων πόλεως τῆς κειμένης ἀνὰ μέσον Ἰτανίων τε καὶ Ἱεραπυτνίων*; Gründungsgeschichte von Magnesia, herausgegeben von O. Kern (Sakolowsky, Mythographi graeci II, 1, p. XX), Z. 7 *πόλιν ἀνὰ μέσον* (nicht «interim» nach v. Wilamowitz, Hermes 1895, 188) *π[— Γόρτυ]νος καὶ Φαιστοῦ.*

[4] Der Herausgeber liest *Ἰστιαέσιν* und *αἱ τιμαὶ δεδομέναι.*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

seiner Rede an die Rhodier[1] brandmarkt, wären Sammlungen aus den Schriftstellern und den erhaltenen Denkmälern erwünscht.

Es ist nur natürlich, wenn man grössere Weihegeschenke durch besondere Verfügung oder ausdrücklichen Wunsch gegen die Gefahren der *μετάθεσις* und *μετεπιγραφή* nach Möglichkeit zu schützen suchte.

Eine in dieser Hinsicht lehrreiche Inschrift, die etwa dem 1. Jahrhundert n. Chr. zuzutheilen sein mag, ist in unvollständiger Abschrift von P. Jamot und G. Deschamps im Bull. de corr. hell. 1891, 337 herausgegeben worden. Ich hatte sie im Winter des Jahres 1890 in Hypata im Garten des Arztes Parnassos Mylonas aufgenommen; neuerdings hat sie Th. Homolle in dem letzten Jahrgange der Zeitschrift der französischen Schule 1897, 157 veröffentlicht. Die Inschrift steht auf einer vierseitigen Basis von 0·87 M. Höhe, 0·56 bis 0·64 Breite und 0·55 Dicke, die oben in der Mitte ein rundes Loch zeigt. Ich lese nach Abschrift und Abklatsch:

Ῥ]ώμῃ δὲ κα[ὶ] Θεοῖς Σεβαστοῖς
οἱ γονεῖς Ἀμφία Δαμοίτας
κ]αὶ Ἄβροια [ἡ] καὶ Νεικοστράτα
π]αρέθεντο τὰ ἀναθήματα
5 *φυ]λ[ά]ττεσθαι ἀμετάθετα*
καὶ ἀμ[ε]τεπίγραφα.

Ohne auf die Abweichungen der älteren unvollständigen Abschrift von Jamot und Deschamps einzugehen, stelle ich den neulich mitgetheilten Lesungen Z. 2 *Ἀμφιάδα Φοιτᾶς* und Z. 3 *Ἄβροια καὶ Νεικοστράια* gegenüber auf Grund meiner Copie und meiner Abklatsche fest, dass an ersterer Stelle der Buchstabe zwischen *α* und *ο* nur *μ* gewesen sein kann, und dass an letzterer zwischen *α* und *κ* zwei senkrechte Linien sichtbar sind, die nur auf ein *η* bezogen werden können. In der zweiten Zeile macht das Verständniss und die Abtheilung Schwierigkeiten. *Ἀμφία* als Genetiv zu *γονεῖς* zu ziehen scheint die Wortstellung zu widerrathen; dennoch ist und bleibt dies die einfachste Auskunft. Man erwartet nach *οἱ γονεῖς* den Namen des Vaters, etwa begleitet von dem des Grossvaters, und den der Mutter, verständigerweise den ersten an erster Stelle. Dass die Eltern *Ἀμφία Δαμοίτας* und dann eine zweite Frau genannt seien, ist unwahrscheinlich, schon weil *Ἀμφία* als Frauenname nicht nachzuweisen ist. Alles wäre in Ordnung, stünde statt *Ἀμφία Δαμοίτας* vielmehr *Ἀμφίας Δαμοίτα* da; doch wird man schwerlich einen solchen Irrthum annehmen wollen. Der Name zu Anfang der dritten Zeile ist zunächst nicht völlig deutlich, wie überhaupt die Oberfläche des Steines durch Verwitterung und tiefe Risse gelitten hat. Der fast viereckig erscheinende Buchstabe nach dem zweiten *α* kann wohl ein *β* sein, wie auch *ρ* in der nächsten Zeile eine fast viereckige Schlinge zeigt. Da die

[1] Dazu H. Weil, Revue de philologie 1897, 99. Lehrreiche Beispiele der *μεταγραφή* oder *μετεπιγραφή* von Kaiserinschriften hat kürzlich E. Hula in unseren Jahresheften I, 27 beigebracht.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

übrigen Zeichen sicher sind, ist *Ἄβροια* die einzig mögliche Lesung. Der Name ist selten; ich vermag ihn im Augenblicke nur in einer attischen Inschrift CIA III 686 und in Lukians Schrift *Λούκιος ἢ ὄνος* 4 (merkwürdigerweise gerade für Hypata) nachzuweisen. Sind in der nächsten Zeile die ersten Buchstaben auch sehr zerstört, so glaube ich mich doch bei der Lesung *φυλάττεσθαι* beruhigen zu dürfen. Das Wort *ἀμετάθετος* ist bekannt, *ἀμετεπίγραφος* dagegen neu; *μετεπιγραφή* fehlt bisher in unseren Wörterbüchern, begegnet aber in den Berliner Papyrusurkunden 236, 3; 238, I 20; 622, 4. Die Weihegeschenke, auf die sich der Text bezieht, haben augenscheinlich ausser der uns erhaltenen, die, wie *δέ* lehrt, nur Fortsetzung ist, noch eine andere verlorene Inschrift getragen; ich vermag über ihre Fassung nichts auszusagen. Wie die Nebenseiten, zeigt auch die Rückseite der Basis, die ich seinerzeit nicht zu untersuchen vermochte, nach Homolles freundlicher Mittheilung keinerlei Inschrift.

ADOLF WILHELM.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

BK
M84.5

Αριθ. εισ. 131739

ΑΜΦΟΡΕΥΣ

ΠΗΛΙΝΟΣ ΕΚ ΜΗΛΟΥ

ΥΠΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΕΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑ

ΜΕΤΑ ΤΡΙΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1895

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

(Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ τετάρτῳ τεύχει τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος τοῦ 1894).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΡΝΕΣΤΩΙ ΚΟΥΡΤΙΩΙ

ΕΠΙ ΤΗΙ ΟΓΔΟΗΚΟΣΤΗΙ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΕΘΛΙΩΙ

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣ

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΝΤΡΙΩΤΟΥ

ΠΗΛΙΝΟΣ ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΚ ΜΗΛΟΥ[1]

Α'.

Ὁ ἐν τοῖς πίναξι 1, 2 καὶ 3 ἀπεικονιζόμενος ἀμφορεὺς[2] ἠγοράσθη κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀπόκειται δὲ νῦν ἐν τῇ Α' αἰθούσῃ τῶν ἀγγείων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 354. Ὡς εἶπεν ἡμῖν ὁ πωλητὴς τὸ ἀγγεῖον εὑρέθη ἐν Κρήτῃ, ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως ἀληθὲς εἶνε, διότι πλὴν ἄλλων ἡμετέρων πληροφοριῶν, λίαν ἀξιοπίστων, περὶ τῆς ἐκ Μήλου προελεύσεως τοῦ ἀγγείου, καὶ ἁπλῆ παραβολὴ αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄλλα ἐκ Μήλου ἀγγεῖα, ἀποκείμενα καὶ ταῦτα νῦν ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 911, 912, 913 καὶ 914, τῶν ὁποίων τρία μέν, τὰ ὑπ' ἀριθ. 911, 912 καὶ 913 ἐξέδωκεν ὁ Conze[3], ἓν δέ, τὸ ὑπ' ἀριθ. 914, ὁ Böhlau[4], πείθει ἡμᾶς ὅτι καὶ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε ἐκ Μήλου, καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστηρίου, διότι εἶνε λίαν παρεμφερὲς κατά τε τὸν πηλόν, τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν ὅλην καθόλου τεχνοτροπίαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω μνημονευόμενα, εἰ καὶ ἡ διακόσμησις αὐτοῦ εἶνε λεπτοτέρα καὶ πολυτελεστέρα, αἱ δὲ μορφαὶ τῶν ἀνθρώπων ἰδίᾳ καὶ τῶν ζῴων τελειότεραι.

Ἐν μὲν τῷ 1ῳ πίνακι ἀπεικονίσθη ἄνευ χρωμάτων τὸ ὁλικὸν σχῆμα τοῦ ἀμφορέως μετὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ποικίλης διακοσμήσεως, ἐν δὲ τῷ 2ῳ καὶ 3ῳ ἐξειλίχθησαν ἰδιαιτέρως αἱ ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως τοῦ ἀγγείου παραστάσεις μετὰ τῶν χρωμάτων, ἐν ἐκείνῳ μὲν ὁ Ἡρακλῆς καὶ αἱ τρεῖς ἄλλαι ἀνθρώπιναι μορφαί, τὸ ἅρμα καὶ οἱ σύροντες αὐτὸ πτερωτοὶ ἵπποι, ἐν τούτῳ δὲ ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ ἀπέναντι αὐτοῦ ἐν πολυτελεῖ ἀμφιέσει ἱσταμένη γυναικεία μορφή· πρὸς δὲ ἀπεικονίσθη ἐν τοῖς αὐτοῖς πίναξιν ἐν χρώμασι καὶ ὁ ποικίλος διάκοσμος, ὁ πληρῶν τὰ κενὰ τοῦ ἐδάφους μέρη.

Αἱ διαστάσεις τοῦ ἀγγείου ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ὁλικὸν ὕψος	Γ.Μ.	1,025
Ὕψος τοῦ λαιμοῦ.	»	0,27
Περίμετρος τοῦ λαιμοῦ . . .	»	1,28
Διάμετρος τοῦ στομίου . . .	»	0,45
Ὕψος τῆς κοιλίας	»	0,54
Περίμετρος τῆς κοιλίας. . .	»	1,64
Ὕψος τῆς κωνικῆς βάσεως . .	»	0,27
Διάμετρος τῆς κωνικῆς βάσεως κατὰ τὸ ἔσχατον ἄκρον ἐφ' οὗ ὁ ἀμφορεὺς ἑδράζεται.	Γ. Μ.	0,35
Διάμετρος τῆς κωνικῆς βάσεως κατὰ τὸ ἄνω πρὸς τὴν κοιλίαν τοῦ ἀγγείου μέρος.	Γ. Μ.	0,18

Ὁ λαιμὸς τοῦ ἀγγείου κοσμεῖται κατὰ μὲν τὰ ἄνω περὶ τὸ χεῖλος ὑπὸ τετραγώνων ἐντομῶν παρεμφερῶν πρὸς ὀδόντας ἢ γεισίποδας ἰωνικοῦ γείσου, διαιρεῖται δὲ εἰς τέσσαρας χώρας, χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ τεσσάρων καθέτων γραμμικῶν χωρισμάτων· τῶν χωρῶν τούτων αἱ δύο εἶνε μεγαλείτεραι, ἡ ἐπὶ τῆς κυρίας ὄψεως τοῦ ἀγγείου, φέρουσα Ἑρμῆν μὲ πτερωτοὺς πόδας καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ γυναικείαν μορφὴν πολυτελῶς ἐνδεδυμένην καὶ περιδεδεμένην ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν ταινίᾳ ἢ μᾶλλον διαδήματι (πίν. 3), καὶ ἡ ἀντίθετος ἀκριβῶς αὐτῇ χώρα, ἥτις πληροῦται ὁλόκληρος ὑπὸ ἑλικοειδοῦς μετ' ἀνθεμίων κοσμήματος, ἐλλείποντος κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων μεγαλειτέρων χωρῶν κεῖνται ἔνθεν καὶ ἔν-

[1] Τὸ ἀγγεῖον εἶνε συγκεκολλημένον ἐκ διαφόρων τεμαχίων, ἐνιαχοῦ δὲ ἐλλιπὲς συμπεπληρωμένον διὰ γύψου, ὅμως δὲ τὰ πλεῖστα μέρη σώζονται ἱκανῶς, καὶ δὴ ἡ κυρία ὄψις αὐτοῦ, ἐφ' ἧς ἡ παράστασις τοῦ Ἡρακλέους (πίν. 2) καὶ τοῦ Ἑρμοῦ (πίν. 3). Ἐν τῇ ἀντιθέτῳ δευτερευούσῃ ὄψει αὐτοῦ ὑπάρχουσι χάσματα κατὰ τὸν λαιμὸν ἰδίως, καὶ εἰς μέγα μέρος τῆς κοιλίας αὐτοῦ, ἐφ' ἧς διεσώθησαν ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως καὶ λείψανά τινα δύο ἀντιμετώπων ἵππων.

[2] Ἡ ἀπεικόνισις ἐγένετο μετ' ἀκριβείας ἀπαραμίλλου ὑπὸ τῆς ἐξησκημένης γραφίδος τοῦ E. Gillieron, δὲν ἀπεδόθη ὅμως μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας ἐν τῇ λιθογραφήσει.

[3] Melische Thongefässe, Leipzig, 1862.

[4] Jahrbuch, 1887, σελ. 211-215, πιν. 12.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θεν αἱ δύο στενώτεραι, ἑκατέρα τῶν ὁποίων φέρει ἐν τῷ μέσῳ σφίγγα.

Ἡ κοιλία τοῦ ἀγγείου φέρει ἐπὶ μὲν τῆς κυρίας προσόψεως (πίν. 2) ἅρμα, συρόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἵππων, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνει νεαρὰ γυνὴ ἐν μεγαλοπρεπεῖ περιβολῇ καὶ παρ' αὐτῇ ὁ Ἡρακλῆς, ἐνδεδυμένος τὴν λεοντῆν, φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων φαρέτραν καὶ κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ ῥόπαλον[1], ἐνῷ διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἡνιοχεῖ καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ ἐπιβῇ τοῦ ἅρματος, ἐφ' οὗ ἔχει ἤδη θέσει τὸν ἀριστερὸν πόδα· ὁ δὲ δεξιὸς πατεῖ ἀκόμη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἔμπροσθεν τοῦ ἅρματος παρὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη τῶν ἵππων ἵσταται γυνὴ πολυτελῶς ἐνδεδυμένη, ἥτις προσβλέπει τὴν ἐπιβαίνουσαν τοῦ ἅρματος ἐν ἀπορίᾳ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς καὶ τῆς προτεταμένης μὲ ἀνοικτὴν τὴν παλάμην δεξιᾶς· ὄπισθεν δὲ τοῦ ἅρματος παρατηρεῖται ἀνὴρ πωγωνοφόρος βραχυχίτων, τὴν μὲν ἀριστερὰν ὀρέγων τῷ Ἡρακλεῖ, ἔχοντι ἐστραμμένον πρὸς αὐτὸν τὸ πρόσωπόν του ὀργίλον, τὴν δὲ δεξιὰν ἐκβάλλων τοῦ ἱματίου μὲ ἀνοικτὴν τὴν παλάμην. Τό τε βλέμμα τοῦ πωγωνοφόρου τούτου πρεσβύτου καὶ ἡ ὅλη ἔκφρασις τοῦ προσώπου αὐτοῦ παριστῶσιν ἄνθρωπον ἐν μεγίστῃ ἐκπλήξει καὶ ἀπορίᾳ διατελοῦντα ἐπὶ ἀπροσδοκήτῳ τινὶ περὶ αὐτὸν συμβάντι.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέτου ταύτῃ προσόψεως ἀπεικονίζονται δύο ἀντιμέτωποι ἵπποι ἄνευ ἱππέων, παρόμοιοι τοῖς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 913 ἀγγείου, οἵτινες ὅμως ἐν μέρει μόνον σώζονται[2]. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων παραστάσεων (πίν. 1) καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὰς λαβὰς τοῦ ἀγγείου, ὁμοίας πρὸς ἡνωμένας ὀφρῦς παρατηροῦνται δύο ὀφθαλμοί[1], ὑφ' οὓς ἑλικοειδὲς μετ' ἀνθεμίων κόσμημα, παρεμφερὲς πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου, τὸ ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς ἐφ' ἧς ἀπεικονίζεται ὁ μὲ τοὺς πτεροτοὺς πόδας Ἑρμῆς καὶ ἡ ἀπέναντι αὐτοῦ ἱσταμένη γυνή. Τὸ κόσμημα τοῦτο θέσας ὁ ἀγγειογράφος ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς φαίνεται ὅτι ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ δι' αὐτοῦ τὴν ῥῖνα.

Ἡ κωνοειδὴς τέλος βάσις τοῦ ἀγγείου, ἥτις κοσμεῖται ὑπὸ σπειροειδῶν καὶ ἑλικοειδῶν κοσμημάτων, ὑπὸ στρογγύλων στιγμῶν[2], ὑπὸ παραλλήλων λεπτῶν γραμμῶν καὶ ὑπὸ μαιάνδρου, ἀπολήγει εἰς κόσμημά τι ὀδοντοειδὲς καὶ ἔχει τέσσαρας ἐπιμήκεις ὀπὰς κατὰ κάθετον διεύθυνσιν καὶ εἰς ἴσην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν. Αἱ ὀπαὶ αὗται ἁπαν τῶσιν ἀπαραλλάκτως καὶ εἰς τρία ἄλλα ἐκ Μήλου ἀγγεῖα, τὰ ὑπ' ἀριθ. 911, 912 καὶ 913.

[1] Τὸ ῥόπαλον τοῦτο, ἀναγνωριζόμενον εὐκόλως ἐκ τοῦ σχήματός του, δὲν ἐξετελέσθη ὁλόκληρον ὑπὸ τοῦ τεχνίτου. Ἀτελὲς ἔμεινε καὶ τὸ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἥρωος κρεμάμενον τόξον, διότι στερεῖται χορδῆς. Ἕνεκα ταύτης τῆς ἐλλείψεως ἐδύνατο ἴσως νὰ ἐκληφθῇ τοῦτο ὡς ἡ οὐρὰ τῆς λεοντῆς, ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐξελέγχεται οὖσα σφαλερά, διότι, ἂν ὄντως τοῦτο ἦτο ἡ οὐρὰ τῆς λεοντῆς, ἔπρεπε νὰ κῆται χαμηλότερα, καὶ νὰ καταπίπτῃ ὑπὸ τὴν γωνίαν τὴν σχηματιζομένην διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῶν σκελῶν τοῦ ἥρωος. Σημειωτέον πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ φαρέτρα, ἣν ὁ Ἡρακλῆς φέρει, δὲν θὰ εἶχε λόγον ἄνευ τοῦ τόξου. Ἡ ἀτέλεια αὕτη τῆς μὴ ἐκτελέσεως τοῦ ὅλου ῥοπάλου, καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς χορδῆς ἀπὸ τοῦ τόξου προῆλθεν ἴσως ἐξ ἀμελείας τοῦ τεχνίτου ἢ μᾶλλον ἐξ ἐλλείψεως χώρου· ὁ ἀγγειογράφος φαίνεται, ὅτι ἐκτελέσας πρῶτον τὰ κύρια τῆς παραστάσεως μέρη καὶ καταπληρώσας τὸ ἔδαφος τοῦ ἀγγείου διὰ κοσμημάτων, ἐπεληφθη τελευταῖον τῆς ἐξεικονίσεως τοῦ ῥοπάλου καὶ τῆς χορδῆς τοῦ τόξου, ὅτε δὲν ἦτο πλέον δυνατὴ αὐτῷ ἡ πλήρης αὐτῶν ἐκτέλεσις οὐ μόνον ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα πιθανώτατα εὐνοήτων τεχνικῶν λόγων.

[2] Ἀπεικόνισιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 913 ἀγγείου βλέπε ἐν Conze, Melische Thongefässe, Titelvignette καὶ πιν. 5, 1. = Brunn, Grich. Kunstgesichte σελ. 137 ἀριθ. 107.

[1] Οἱ ἀποτρόπαιοι οὗτοι ὀφθαλμοὶ ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἄλλοις ἐκ Μήλου ἀγγείοις καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, οἷον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 911 (Conze, Melische Thongefässe πιν. 4. = Rayet-Collignon, Hist. de la Ceram. grecque, σελ. 52, πιν. 3. = H. Brunn, Grich. Kunstgesichte σελ. 139, ἀριθ. 109) καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 914 (Böhlau αὐτόθι σελ. 211, πιν. 12). Ἡ συνήθεια αὕτη τοῦ ζωγραφίζειν ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἀποτροπαίους ὀφθαλμοὺς φαίνεται προελθοῦσα ἐκ τῆς τέχνης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς τῶν Ἰώνων ἐξ ὑποδειγμάτων πιθανώτατα τεχνικῆς ἀσκήσεως ἀνατολικῶν ἐθνῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα οἱ Ἴωνες ἦλθον εἰς σχέσεις ἀμέσους ἢ ἐμμέσους πολὺ πρωϊμώτερα τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, οὕτω δὲ ἀπαντῶσιν ὀφθαλμοὶ ἐπὶ ἀγγείων τῆς Μιλήτου, οἷον ἐπὶ τῆς φιάλης τοῦ ἐν Würzburg Μουσείου μὲ τὴν παράστασιν τοῦ Φινέως καὶ τῶν Βορεαδῶν, ἧς ἡ προέλευσις, ὡς ἀναμφηρρίστως ἀπέδειξεν ὁ F. von Duhn ἐν τοῖς Bemerkungen zur Würzburgen Phineusschale, εἶνε Μιλησία. Ἐκ τῆς τεχνοτροπίας δὲ ταύτης τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἰδίᾳ τῆς Μιλήτου πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη ἐξηπλώθη καὶ εἰς ἀγγεῖα ἄλλων μερῶν, οἷον ἐπὶ ἀγγείων τῆς Ῥόδου (Salzmann Necropole de Camirus πιν. 37 καὶ 53), τῆς Ναυκράτιος (Mical. Mon. Ined. πιν. 4· πρβλ. καὶ Cecil Smith, Flinders Petris Naucratis I, σελ. 49). Παραβλητέα καὶ τὰ ἐν Gerhard. A. V. ἀγγεῖα I, πιν. 38. II, πιν. 113 καὶ 139. Ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς φαίνονται προερχόμενοι καὶ οἱ ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων ἀγγείων τῆς Μήλου ὀφθαλμοί. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι ἡ κακόζηλος αὕτη ἀνατολικὴ συνήθεια τοῦ κοσμεῖν τὰ ἀγγεῖα δι' ὀφθαλμῶν ἀποτροπαίων ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς ἀττικὰς φιάλας, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει προδηλότατα τὴν διὰ τῶν Ἰώνων ἐπίδρασιν τῆς τέχνης τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν ἐπὶ τὴν ἀττικὴν τέχνην. Πλεῖστα τεμάχια ἀττικῶν φιαλῶν καλλίστων χρόνων κοσμούμενα δι' ὀφθαλμῶν ἔχει τὸ ἐν Ἀκροπόλει Μουσεῖον. Πρβλ. καὶ Micali, Stor. 99, 15-17. Mon ined. 43, 4, 5. Mus. Gregor. II, 76, 79. O. Jahn, Berichte der Kön. Sächs. Gesel. d. Wiss. Phil. Hist. Classe 1855. σελ. 64 καὶ ἑξ.

[2] Αἱ στρογγύλαι αὗται στιγμαί, αἵτινες διαθέουσιν ὁριζοντείως εἰς δύο σειρὰς καὶ τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου, ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἀγγείοις τοῦ οὕτω λεγομένου ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου· (ὅρα τὰ ὑπ' ἀρ. 219, 803 καὶ 804 ἐκ Κεραμικοῦ ἀγγεῖα τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν Μουσείου) καὶ προῆλθον πιθανώτατα ἀπὸ τῆς ἐκ μετάλλου τεχνουργίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ὁ χρωματισμὸς τοῦ ἀγγείου εἶνε ποικιλώτατος· τὸ ἔδαφος εἶνε ὑποκίτρινον, ἐν τοῖς κοσμήμασι, τοῖς ἐνδύμασι, τοῖς σώμασι τῶν ἵππων καὶ ἐν τῷ ἅρματι ἐπικρατεῖ τὸ μελανόφαιον χρῶμα, ἀποκλῖνον μᾶλλον εἰς τὸ μέλαν, αἱ χωρίζουσαι τὰ πτερὰ τῶν ἵππων πλατεῖαι γραμμαί, ἡ χαίτη αὐτῶν, παρυφαί τινες τῶν ἐνδυμάτων, αἱ ταινίαι ἢ μᾶλλον τὰ διαδήματα τὰ περὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν, τὰ περὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἑρμοῦ πτερὰ καὶ ἀστεροειδῆ τινα κοσμήματα ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος ἔχουσι χρῶμα οἰνωπόν, κόσμημά τι κυματιοειδὲς κατὰ τὰ ἄκρα τῶν ἱματίων, οἷον τοῦ ὄπισθεν τοῦ Ἡρακλέους ἱσταμένου πωγωνοφόρου πρεσβύτου, τῆς παρὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη τῶν ἵππων ἱσταμένης γυναικὸς καὶ τῆς ἀπέναντι τοῦ Ἑρμοῦ, ἔχουσι χρῶμα κίτρινον ἢ χρυσοειδές. Τὰ γυμνὰ μέρη τῶν ἀνδρικῶν μορφῶν πλὴν τοῦ προσώπου τοῦ Ἑρμοῦ, οὗ ὁ χρωματισμὸς ἐξηφανίσθη, διασωθέντων μόνον ἀμυδρῶν τινων ἰχνῶν, ἔχουσι χρῶμα κιρρὸν ἢ μᾶλλον χαλκοειδές. Τῶν γυναικείων μορφῶν τὰ γυμνὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷον πρόσωπον, χεῖρες, πόδες δὲν εἶνε λευκὰ κατὰ τὴν συνήθη ἐν ἄλλοις ἀρχαϊκοῖς ἀγγείοις τεχνοτροπίαν, ἀλλ' ἔχουσι χρῶμα ὑποκίτρινον, τὸ χρῶμα δηλ. τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου. Τὰ περιγράμματα τῶν μορφῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων εἶνε ἐνιαχοῦ κεχαραγμένα δι' ὀξέως ἐργαλείου, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς παρυφὰς τῆς ἐσθῆτος. Εἶνε δὲ πάντα τὰ χρώματα ἐπαληλιμμένα διὰ μετρίας θερμοκρασίας μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἀγγείου ἐκ τοῦ πυρός· διὰ τοῦτο δὲ εἶνε καὶ εὐεξίτηλα ἐξαφανισθέντα πολλαχοῦ διὰ τῆς ἐπιτριβῆς[1].

Τῶν κοσμημάτων πολλὰ εἶνε τοῦ γεωμετρικοῦ ῥυθμοῦ, ὧν ἔνια ἀπαντῶσι καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις, τοῖς οὕτω λεγομένοις τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου καὶ τοῦ τῶν Μυκηνῶν, οὐχ ἧττον ἐπικρατεῖ ἐνταῦθα ἐν τοῖς κοσμήμασιν ἡ στρογγυλότης ἀντὶ τοῦ τετραγωνικοῦ σχήματος ἐν τοῖς τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου. Εἶνε δὲ τὰ κοσμήματα ταῦτα, τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀγγείου διεσπαρμένα, πλινθιοειδῆ (Schachbrettartig)[1], ῥομβοειδῆ καὶ ἑλικοειδῆ, ἀγκιστροειδεῖς σταυροὶ (Swastika), μαίανδροι καὶ κύκλοι μετὰ διακρινομένου μεγάλου κέντρου, πρὸς δὲ ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου ἀνθεμιοειδῆ τινα κοσμήματα, μὴ ἔχοντα ὅμως φυτολογικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ μεταπεποιημένα κατὰ τεχνοτροπίαν διακοσμητικήν.

Τὸ ἔδαφος τοῦ ἀγγείου εἶνε πανταχοῦ πεπληρωμένον κατὰ ἀνατολικὴν τεχνοτροπίαν, οἷον ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ ὑπὸ τὸ ἅρμα ὑπάρχουσι ῥόδακες, ἀγκιστροειδεῖς σταυροί, ἑλικοειδῆ καὶ ἀνθεμιοειδῆ καὶ ῥομβοειδῆ κοσμήματα· δὲν λαμβάνεται δὲ ὑπ' ὄψιν οὐδόλως τὸ κατὰ φύσιν, μόνος σκοπὸς εἶνε ὁ διακοσμητικός· οἱ ἵπποι οἱ τὸ ἅρμα σύροντες εἶνε φαντασιώδεις, τὰ περιγράμματα ὅμως αὐτῶν ἀκριβῆ, οὐχ ἧττον εἶνε πολὺ τελειότεροι ἀπὸ τοὺς ἵππους τῶν ἄλλων ἐκ Μήλου ἀγγείων, οἷον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 911 (Conze, ἔνθα ἀνωτέρω, πιν. 4 = Rayet - Collignon, Histoire de la Ceramique Grecque, πίν. 3. = H. Brunn, Griech. Kunstgeschichte, σελ. 139, ἀριθ. 109), καὶ πλησιάζουσι τῷ κατὰ φύσιν. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν παρατηρεῖται ἐνταῦθα πρόοδός τις καὶ τελειότης ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας μορφὰς τῶν ἄλλων ἐκ Μήλου ἀγγείων· αἱ ῥῖνες π. χ. δὲν εἶνε ἐνταῦθα μεγάλαι καὶ ὀξεῖαι, αἱ κάτω σιαγόνες εἶνε κανονικώτεραι, οἱ λαιμοὶ δὲν εἶνε ὑπερμεγέθεις καὶ τὸ τῶν μυῶν δὲ σύστημα εἶνε τελειότερον· οἱ μύες π.χ. οἱ παρατηρούμενοι ἐν τῷ ἐντεταμένῳ ποδὶ τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐν τῷ δεξιῷ αὐτοῦ βραχίονι πλησιάζουν πολὺ τὴν ἀνατομικὴν ἀλήθειαν, ἐπίσης οἱ περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἥρωος μύες· καὶ ἡ ὅλη δὲ στάσις αὐτοῦ ἑτοίμου νὰ ἐπιβῇ τοῦ ἅρματος, εἶνε μετ' ἀληθείας ἐκπεφρασμένη, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ διάπλασις τῶν γυναικείων μορφῶν, εἰ καὶ ἅπασαι ἐν γένει αἱ ἀνθρώπιναι μορφαὶ ἔχουσιν ἀκόμη χαρακτηριστικά τινα τῆς ἀρχαιοτέρας τεχνοτροπίας, οἷον τὰ ὦτα εἶνε τοποθετημένα ὑψηλά, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξεικονίζον-

[1] Τὰ ὑπ' ἀριθ. 911, 912 καὶ 913 ἐκ Μήλου ἀγγεῖα ἔχουσι γάνωμα, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν εἶνε ἀρχικόν, ἀλλ' ἐπηλείφθη μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν αὐτῶν ἐκ τῆς γῆς, ὅπως διατηρηθῇ ὁ χρωματισμός, τὸ γάνωμα ὅμως τοῦτο μετέβαλε τὴν λαμπρότητα τῶν ἀρχικῶν χρωμάτων καταστῆσαν αὐτὰ θολερὰ καὶ ἀσαφῆ.

[1] Τοιοῦτον εἶνε τὸ ἐν τῷ διαχωρίσματι τῶν πτερωτῶν σφιγγῶν περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου (πίν. 1), Παρόμοιον πληνθιοειδὲς κόσμημα ἀπαντᾷ καὶ ἐν Μυκηναίοις ἀγγείοις (Furtwängler und Loeschcke, Mykenische Vasen. Atlas, XXXIV, ἀριθ. 341) καὶ ἐν ἄλλοις τῆς Μήλου ἀγγείοις, οἷον ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 911 (Conze. A)· ἐπίσης δὲ ἐν ἀγγείοις τοῦ Διπύλου· ὅρα τὰ ὑπ' ἀριθ. 769, 840 καὶ 990 ἀγγεῖα τοῦ ἐθνικοῦ Μουσείου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ται ὁλόκληροι, ἂν καὶ τὸ πρόσωπον εἶνε ἐν κατατομῇ· ὅμως δὲ αἱ μορφαὶ αὗται παραβαλλόμεναι πρὸς τὰς μορφὰς τῶν ἄλλων ἐκ Μήλου ἀγγείων εἶνε κανονικώτεραι, καὶ ἔχουσι τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου γλυκεῖαν, πλὴν τοῦ προσώπου τοῦ Ἡρακλέους ἔχοντος τὴν ἔκφρασιν ἀπειλητικὴν καὶ ὀργίλην. Καὶ ὁ Ἑρμῆς, τοῦ ὁποίου τὰ γυμνὰ μέρη μαρτυροῦσιν ἱκανὴν ἀνατομικὴν ἀκρίβειαν, καὶ αἱ γυναικεῖαι μορφαὶ μετὰ τοῦ πωγωνοφόρου πρεσβύτου ἀποδεικνύουσι συλλήβδην πάντα λαμβανόμενα, ὅτι ὁ τεχνίτης ἐξῆλθε τῆς τετριμμένης ὁδοῦ καὶ τοῦ κοινῶς παραδεδομένου καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον του ροπὴν καὶ ῥυθμὸν ἀπηλλαγμένον τῆς συνήθους τεχνοτροπίας, πλησιάζει δὲ τῷ κατὰ φύσιν. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ διακοσμητικὸν σύστημα, εἰ καὶ δεικνύει τὴν ἐξ Ἀνατολῆς ἀκόμη τεχνικὴν ἐπιρροήν, εἶνε πολὺ ἐντελέστερον, λεπτότερον καὶ εὐρυθμότερον, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τῶν ἄλλων ἐκ Μήλου ἀγγείων.

Ἐκδηλοῦται λοιπὸν ἐν τῷ ἡμετέρῳ τούτῳ ἀγγείῳ πρόοδος ἐπαισθητὴ καὶ ποιά τις ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς δουλικῆς μιμήσεως καὶ ἀντιγραφῆς ἀσιατικῶν ἔργων. Ὁ τεχνίτης ἠκολούθησε μὲν τὴν τεχνικὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολῆς, ὅμως δὲ μὲ ποιάν τινα ἐλευθερίαν· τοῦτο δὲ καταφαίνεται προδηλότατα μάλιστα εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν. Ὥστε διὰ τοῦ ἀγγείου τούτου ἀποκτῶμεν σταθμὸν προόδου εὐπρόσδεκτον τῆς Μηλίας ἀγγειοπλαστικῆς, ἀπέχοντα τῆς τεχνοτροπίας τῶν ἄλλων ἐκ Μήλου ἀγγείων κατὰ μίαν τοὐλάχιστον πεντηκονταετηρίδα. Ἂν λοιπὸν ἀναγάγωμεν τὰ ἄλλα ἐκ Μήλου ἀγγεῖα εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς 7ης ἑκατονταετηρίδος[1], δέον νὰ θέσωμεν τὸ ἡμέτερον τοῦτο ἀγγεῖον εἰς τὸ τέλος τῆς 7ης ἢ καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς 6ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ταῦτα εἰπόντες περὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀγγείου, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς παραστάσεως, εἰλημμένης ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Β'.

Μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἀνθρωπίνων μορφῶν τῶν παριστανομένων ἐπὶ τῆς κυρίας τοῦ ἀγγείου προσόψεως (πίν. 2) ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τῶν συμβόλων αὐτοῦ ὁ *Ἡρακλῆς*, ἕτοιμος ὢν ν' ἀπέλθῃ μετὰ τῆς ἐπιβεβηκυίας ἤδη ἐπὶ τοῦ ἅρματος νέας γυναικός. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰκονίζεται ἐνταῦθα ἁρπαγή τις γυναικός, ἀπαγομένης ὑπὸ τοῦ ἥρωος βιαίως, ὡς μαρτυροῦσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ στάσις τοῦ *Ἡρακλέους* καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ἐκδηλοῦσα ὀργὴν καὶ ψυχικὴν ἐξέγερσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπὶ τῷ γεγονότι μεγίστη ἔκπληξις καὶ ἀπορία, ἡ χαρακτηρίζουσα τὰς δύο ἄλλας συμπαριστανομένας τῷ *Ἡρακλεῖ* μορφάς, τὴν πρὸ τοῦ ἅρματος γυναῖκα, καὶ τὸν ὄπισθεν αὐτοῦ πρεσβύτην. Ὅτι λοιπὸν παρίσταται ἐνταῦθα ἁρπαγή τις ἢ αἰχμαλωσία οὐδόλως πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν· ἀλλὰ ποία εἶνε ἄρά γε ἡ ἀπαγομένη γυνή, καὶ τίνες αἱ συμπαριστανόμεναι δύο ἄλλαι μορφαί;

Κατὰ γνωστὴν μυθικὴν παράδοσιν ὁ *Εὔρυτος*, ὁ τῆς Οἰχαλίας δυνάστης προέθηκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ *Ἰόλην* ὡς ἔπαθλον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τὸν ὑπερβάλῃ εἰς τὸν ἐπὶ τοξείᾳ ἀγῶνα. Ὁ *Ἡρακλῆς* διαγωνισθεὶς καὶ νικήσας οὐ μόνον τὸν *Εὔρυτον*, ἀλλὰ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, δὲν ἔλαβε τὴν *Ἰόλην* ὡς ἐδικαιοῦτο, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ *Εὐρύτου* καὶ ἐξεδιώχθη τοῦ οἴκου του. Τὴν ὕβριν ταύτην μὴ ἀνεχόμενος ὁ *Ἡρακλῆς* ἐπεχείρησεν ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ *Εὐρύτου*, συμμάχους ἔχων τοὺς Ἀρκάδας, τοὺς ἐκ Τραχινίας Μαλιεῖς καὶ τοὺς Ἐπικνημιδίους Λοκρούς· τῆς ἐκστρατείας δὲ ταύτης ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἅλωσις τῆς Οἰχαλίας[1],

[1] Ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς χρονολογίας τῶν ἀγγείων τούτων δὲν εἶνε βεβαίως δυνατός· ὁ περικλεὴς ὅμως Η. Brunn (Zitzungsberichte des Archaeol. Instituts von Winter 1860 ἐν Bulletino del Instituto 1861 καὶ Griechische Kunstgeschichte, σελ. 140) ἀπεπειράθη νὰ ὁρίσῃ τὴν ὡς ἔγγιστα χρονολογίαν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 911 ἀγγείου τοῦ ἀπεικονισμένου ἐν τῷ τετάρτῳ πίνακι τοῦ συγγράμματος τοῦ Conze « Melische Thongefässe » ὁρμηθεὶς ἐκ τῆς ἑπταχόρδου λύρας, ἣν κρατεῖ ἐν τῷ ἀγγείῳ ἐκείνῳ ὁ Ἀπόλλων. Ἡ ἑπτάχορδος λύρα εἰσήχθη, ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτον ἀντὶ τῆς τετραχόρδου ὑπὸ τοῦ Τερπάνδρου, ἀκμάσαντος περὶ τὴν 23ην Ὀλυμπιάδα· ἐντεῦθεν ὁ Brunn συμπεραίνει, ὅτι ἡ εἰκὼν ἐκείνη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξετελέσθη πρὸ τῆς 30ης Ὀλυμπιάδος (660 π. Χ.). Ἀλλ' ἐκ τούτου καὶ μόνου τοῦ τεκμηρίου εἶνε νομίζομεν ἐπισφαλὲς νὰ ὁρισθῇ ἡ χρονολογία τοῦ ἀγγείου, ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἀγγειογράφοι ὡς ἀπέδειξεν ὁ Otto Jahn (Arch Zeitung, 1858, σελ. 187.) οὐδόλως εἶνε ἀκριβεῖς, ἀλλὰ λίαν αὐθαίρετοι εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν χορδῶν τῆς λύρας· οὐχ ἧττον, ἂν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ διακοσμητικὸν τοῦ ἀγγείου ἐκείνου σύστημα, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ ἴχνη κατάδηλα ἀνατολικῆς τεχνοτροπίας, δὲν θὰ ἀπόσχωμεν πολὺ τοῦ ἀληθοῦς, ἀνάγοντες αὐτὸ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς 7ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

[1] Ἡ ἁλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους Οἰχαλία ἦτο ἡ ἐν Εὐβοίᾳ, διότι ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι Οἰχαλίαι, οἷον ἡ ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἡ ἐν Μεσσηνίᾳ, ἡ ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ παρὰ τὴν Τρίκκην, ἡ καὶ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὁ φόνος τοῦ *Εὐρύτου* καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀπαγωγὴ τῆς *Ἰόλης*[1].

Ἐάν, ὡς πιθανώτατον φαίνεται, ἡ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου παράστασις ἐλήφθη ἐκ τοῦ μύθου τούτου, δὲν θὰ ἀστοχήσωμεν, νομίζω, ἐξηγοῦντες τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ ἅρματος νεαρὰν γυναῖκα *Ἰόλην*, τὴν δὲ πρὸ τοῦ ἅρματος παρὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη τῶν ἵππων ἱσταμένην *Ἀντιόπην*, τὴν μητέρα αὐτῆς, τὸν δὲ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος βραχυχίτωνα πρεσβύτην *Εὔρυτον*, τὸν τῆς ἀπαγομένης πατέρα· ὅμως δὲ ἡ ἐξήγησις αὕτη προσκρούει ἴσως εἰς τὴν συμπαράστασιν τοῦ *Εὐρύτου* καὶ τῆς *Ἀντιόπης*, διότι κατά τινα παράδοσιν τοῦ μύθου, ἣν διέσωσεν ἡμῖν ὁ Ὑγῖνος[2] καὶ πρὸς ἣν συμφωνεῖ ἐν μέρει καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος[3], ὁ *Ἡρακλῆς* ἀπήγαγε τὴν *Ἰόλην*, ἀφοῦ ἐφόνευσε τοὺς γονεῖς της. Τίς ὅμως δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμᾶς ὅτι ὁ ἀγγειογράφος δὲν ἠκολούθησεν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἄλλην τινὰ διασκευὴν τοῦ μύθου[4], καὶ πιθανώτατα αὐτὸ τὸ μὴ διασωθὲν ἡμῖν ἔπος τοῦ *Κρεωφύλου* «*τὴν Οἰχαλίας ἅλωσιν*» καθ' ὃ συμπαρίσταντο πιθανῶς ἐν τῇ ἁρπαγῇ καὶ οἱ γονεῖς τῆς *Ἰόλης*; ἢ ὅτι ὁ τεχνίτης δὲν ἐπροτίμησεν ἐλευθερίᾳ τεχνικῇ χρώμενος νὰ διασκευάσῃ ὁ ἴδιος τὴν μυθικὴν παράδοσιν συμπαριστάνων ἐπὶ τὸ δραματικώτερον καὶ τοὺς γεννήτορας τῆς ἀπαγομένης ἐν τῇ ἁρπαγῇ;

Δὲν πρέπει δὲ ἄλλως νὰ ἐπιλανθανώμεθα ὅτι ἡ ἀρχαία τέχνη ἐν πολλοῖς, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς μυθικαῖς παραστάσεσιν ἔχει παράδοσιν αὐτοτελῆ καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς παραδόσεως, διὰ τοῦτο λίαν ἐπισφαλὲς εἶνε νὰ ζητῶμεν ἐν πάσαις ταῖς ἀγγειογραφίαις, ὧν αἱ παραστάσεις εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τοῦ μύθου, τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν συμφωνίαν πρὸς τὴν φιλολογικὴν παράδοσιν. Τοιαύτη τις μέθοδος τοῦ ἐξετάζειν τὰς ἐπὶ τῶν ἀγγείων μυθικὰς παραστάσεις, πλὴν τοῦ ὅτι θὰ ὑπετίμα πολὺ τοὺς ἀρχαίους τεχνίτας, παριστῶσα αὐτοὺς δουλικοὺς μόνον ἀντιγραφεῖς τῶν ποιητῶν καὶ τῶν μυθογράφων, θὰ μᾶς ἔφερεν καὶ εἰς σφαλερὰ ὅλως συμπεράσματα. Ἐὰν π. χ. ἐκ τῶν ἐξ ἀρχαιοτάτων καὶ διαφόρων τόπων προκυψασῶν παραστάσεων τοῦ περὶ τῆς *κρίσεως τοῦ Πάριδος* μύθου θελήσωμεν νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῆς διαμορφώσεως αὐτοῦ ἐν τοῖς *Κυπρίοις ἔπεσι*, θὰ ἐπλανώμεθα πλάνην μεγίστην. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπαντᾷ στενώτερός τις σύνδεσμος μεταξὺ ποιήσεως καὶ τέχνης, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἴδιον χρόνων πολὺ μεταγενεστέρων[1].

Καὶ ἄλλαι δὲ ὑπάρχουσιν ἀγγειογραφίαι, φέρουσαι παραστάσεις εἰλημμένας ἐκ τοῦ μύθου τούτου, αἵτινες ὅμως ἀποκλίνουσι τῆς συνήθους μυθικῆς παραδόσεως, οἷον ἐπὶ ἀρχαϊκοῦ ἐξ Ἀγύλ-

κατ' ἐξοχὴν πόλις τοῦ Εὐρύτου κατὰ τὸν Ὅμηρον (Ἰλ. 2, 730). Ἐν τῇ Θεσσαλικῇ Οἰχαλίᾳ φαίνεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὅτι διεμορφώθη τὸ πρῶτον ὁ περὶ τῶν μαχῶν τοῦ *Εὐρύτου* καὶ τοῦ *Ἡρακλέους* μῦθος· τὸ δὲ νεώτερον ἔπος, τὸ τοῦ Κρεωφύλου διεσκεύασε καὶ μετετόπισεν αὐτὸν ἐκ τῆς Θεσσαλικῆς Οἰχαλίας εἰς τὴν Εὐβοϊκήν, ἔνθα καὶ ἡ πρᾶξις τῆς ἁρπαγῆς τῆς *Ἰόλης*· ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ὅμως ποιήμασι οὐδὲν εὕρηται, σχετιζόμενον πρὸς τὴν ἁρπαγὴν ταύτην τῆς *Ἰόλης* ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· πρβλ. καὶ Εὐσταθ. εἰς Ὀδυσσ. Θ. στ. 233 «*τὰ μέν τοι ὑφ' Ἡρακλέους θαρεῖν τὸν Εὔρυτον κατὰ τοὺς ὕστερον καὶ τὰ περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Εὐρύτου Ἰόλης, οὐκ οἶδεν ὁ ποιητής. Ἄλλοι δὲ μεθ' Ὅμηρον αὐτὸ ἱστοροῦσιν· ὧν καὶ Σοφοκλῆς.*»

[1] Πρβλ. Ἀπολλ. Βιβ. 2, 6, 7. καὶ 7, 7. Διοδωρ. 4, 37, 5. Σοφοκλ. Τραχ. στ. 259, 269. Φερεκ. παρὰ τῷ Σχολ. τοῦ Σοφοκλέους (Τραχ. στ. 354). Ἡρόδωρον παρὰ τῷ Σχολ. τοῦ Εὐριπίδου (Ἱππολ. στ. 545). Ὑγῖνον, μυθ. 35. Σχολ. Ὁμ. Ἰλ. Ε. 392. Σχολ. Σοφοκλ. (Τραχ. στ. 266).

[2] Ὑγῖνος, μυθ. 35.

[3] Ἀπολλοδ. 2, 7, 7. πρβλ. καὶ Σοφοκλέους Τραχ. στ. 354.

[4] Ὅτι ὁ περὶ Εὐρύτου καὶ Ἡρακλέους μῦθος διεσκευάσθη ποικιλοτρόπως ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν μυθογράφων ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μεταξύ των περὶ αὐτοῦ ἀσυμφωνίας, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς λεπτομερείαις· ὁ Διόδωρος λ. χ. (βιβ. 4, 37, 5) οὐδὲν μὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ ὑφ' Ἡρακλέους γενομένου φόνου τοῦ Εὐρύτου καὶ τῆς Ἀντιόπης πρὸ τῆς ἀπαγωγῆς τῆς Ἰόλης, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ φόνου τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὧν μνημονεύει τρεῖς *Τοξέα*, *Μολίονα* καὶ *Κλύτιον*, ἐνῷ ὁ Ἡσίοδος (παρὰ τῷ Σχολ. τοῦ Σοφοκλ. Τραχ. στ. 266) ἀναφέρει τέσσαρας *Δηΐονα*, *Κλύτιον*, *Τοξέα* καὶ *Ἴφιτον* (τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων τούτων ἐπικυροῦνται καὶ ἐκ τοῦ ἐξ Ἀγύλλης ἀμφορέως (Welcker Annali del Inst. Arch. 1859, σελ. 243-257 πιν. 33 A. D. 5. σελ. 261-274 πιν. 15), ὁ Ἀριστοκράτης (Σχολ. Σοφοκλ. Τραχ. στ. 266) τρεῖς, *Τοξέα*, *Κλύτιον* καὶ *Δηΐονα*, ὁ Κρεώφυλος (Σχολ. Σοφοκλ. Τραχ. στ. 266) δύο μὴ ὀνομαζομένους; καὶ ὁ Ὅμηρος (Ὀδ. φ, 14.) ἕνα μόνον τὸν *Ἴφιτον*· ὁ δὲ Φερεκύδης (Σχολ. Σοφοκλ. Τραχ. στ. 354) ἀναφέρει μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τοὺς Εὐρυτίδας, ἀφοῦ ζητήσας παρὰ τοῦ Εὐρύτου τὴν Ἰόλην διὰ σύζυγον τοῦ υἱοῦ του Ὕλλου ἀπεκρούσθη, ὁ Εὔρυτος δὲ τότε ἔφυγεν εἰς τὴν Εὔβοιαν ἐκ τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ Οἰχαλίας, οὐδὲν δὲ μνημονεύει περὶ τοῦ ἐπὶ τοξείᾳ ἀγῶνος καὶ περὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Οἰχαλίας καὶ τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἰόλης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους· ὁ δὲ Σκυθῖνος ὁ Τήϊος (παρ' Ἀθηναίῳ, βιβ. 11, σελ. 461 καὶ ἑξ.) ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν Εὔρυτον καὶ τὸν υἱόν του Ἴφιτον, διότι εἰσέπραττον φόρους παρὰ τῶν Εὐβοέων· ὁ δε Σοφοκλῆς ἐν ταῖς Τραχινίαις του διασκευάσας τὸν μῦθον μὲ ὅλην τὴν ποιητικὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὴν χρείαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ δράματός του παριστᾷ τὸν Ἡρακλέα πορθοῦντα τὴν Οἰχαλίαν, φονεύοντα τὸν Εὔρυτον καὶ ἀπάγοντα τὴν Ἰόλην βίᾳ, οὐχὶ διότι ὁ Εὔρυτος παρέβη τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσίν του, νὰ δώσῃ τὴν Ἰόλην τῷ νικήσαντι αὐτὸν Ἡρακλεῖ εἰς τὸν ἐπὶ τοξείᾳ ἀγῶνα, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἡρακλῆς «*οὐκ ἔπειθε τὸν φυτοσπόρον τὴν παῖδα δοῦναι κρύφιον ὡς ἔχοι λέχος*, (Σοφ. Τραχ. στ 360).

[1] Πρβλ. καὶ Robert, Bild und Lied, σελ. 123 καὶ ἑξ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

λης ἀμφορέως, ὃν ἐξέδωκεν ὁ Welcker[1] ἀπεικονίζονται τέσσαρες κλῖναι κατὰ σειρὰν τεθειμέναι ἐφ' ὧν κατάκεινται ὁ *Ἡρακλῆς*, ὁ *Εὔρυτος* καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ *Ἴφιτος*, *Κλύτιος*, *Δηΐων* καὶ *Τοξεύς*, ὡς δηλοῦσι τὰ ἀρχαίοις Κορινθιακοῖς γράμμασιν ἐπιγεγραμμένα ὀνόματά των· πρὸ μιᾶς ἑκάστης τῶν κλινῶν τούτων παράκειται τράπεζα μετὰ ἐδεσμάτων· ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης ἐν δεξιᾷ τῷ ὁρῶντι κλίνης κατάκειται ὁ *Ἡρακλῆς*, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ὁ *Εὔρυτος*[2], μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλινῶν ἵσταται ἡ *Ἰόλη* ἐν ποδήρει χιτῶνι καὶ ἱματίῳ ἐστραμμένη οὖσα πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς *Εὔρυτον*· ἐπὶ δὲ τῶν δύο ἄλλων κλινῶν τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης κατάκεινται οἱ τέσσαρες τοῦ *Εὐρύτου* υἱοὶ ἀνὰ δύο ἐφ' ἑκατέρας, ἐπ' ἐκείνης μέν, τῆς τετάρτης ὁ *Κλύτιος* καὶ ὁ *Τοξεύς*, ἐπὶ ταύτης δέ, τῆς τρίτης ὁ *Δηΐων* καὶ ὁ *Ἴφιτος*.

Ἐπὶ ἄλλου δέ τινος ἀμφορέως, ὃν ἐξέδωκεν ὁ Minervini[3] ἀπεικονίζεται εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς εἰκόνος σκοπὸς ἐφ' οὗ εἶνε ἐμπεπηγμένα πλείονα βέλη καὶ παρ' αὐτῷ ἡ *Ἰόλη*, εἰς δὲ τὸ ἀντίθετον ἄκρον αὐτῆς ἵσταται ὁ *Ἡρακλῆς* ἕτοιμος ὢν νὰ τοξεύσῃ, ἐνῷ σπεύδουσι πρὸς αὐτὸν μὲ ἐντεταμένας τὰς χεῖρας ὁ *Εὔρυτος* ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ καὶ εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κράνος, δύο δὲ ἄλλοι υἱοὶ αὐτοῦ ὁ *Ἴφιτος* καὶ ἄλλος τρίτος μὴ ὀνομαζόμενος ἀμφότεροι ἐν περιβολῇ τοξότου κατάκεινται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς ἐντελῶς ἡττηθέντες.

Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀγγειογραφίαις ταύταις ἀπεικονίζονται λεπτομέρειαι μὴ μνημονευόμεναι ἐν τῇ γνωστῇ ἡμῖν τοῦ περὶ *Εὐρύτου* μύθου παραδόσει οὕτως ἐμπεριστατωμένως, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ συμβάν τι πρὸ τοῦ ἐπὶ τοξείᾳ ἀγῶνος, καὶ δὴ συμπόσιον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ *Εὐρύτου*, ξενίζοντος τὸν *Ἡρακλέα*, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ γεγονός τι μετὰ τὸν ἀγῶνα, παριστῶν τὴν ἐντελῆ τοῦ *Εὐρύτου* καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἧτταν[4].

Ἐν τῇ αὐτῇ πλευρᾷ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου ἀπεικονίζεται ὁ *Ἑρμῆς* εὐδιάγνωστος ἐκ τοῦ κηρυκείου, ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ γυνὴ πολυτελῶς ἐνδεδυμένη (πίν. 3). Ἂν ἡ παράστασις αὕτη σχετίζεται πρὸς τὴν κυρίαν ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου παράστασιν τῆς ἀπαγωγῆς τῆς *Ἰόλης* ὑπὸ τοῦ *Ἡρακλέους* ἕνεκα ἰδίως τοῦ Ἑρμοῦ, ὅστις ἐν πλείσταις ἐπὶ ἀγγείων παραστάσεσι συμπαρίσταται τῷ *Ἡρακλεῖ*, οἷον ἐν τῇ *ἀποθεώσει*[5], ἐν τῷ *ἐξιλασμῷ*[6], καὶ ἐν τοῖς διαφόροις τοῦ *Ἡρακλέους* ἄθλοις[7], ἢ ἂν εἶνε ἄσχετος πρὸς αὐτήν, ἐτέθη δὲ ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῆς κυρίας παραστάσεως πρὸς διακόσμησιν ἴσως, ἢ καὶ πρὸς πλήρωσιν τοῦ χώρου, τοῦτο μένει ἀπροσδιόριστον. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ τοὐλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι οὐδὲν ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω τεκμήριον ἀσφαλὲς δι' οὗ αὕτη δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς τὴν κυρίαν τοῦ ἀγγείου παράστασιν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

[1] Annali d J. Archaeol., 1859 31, 243-257, πιν. 33. A. D. 5. σελ. 260-274, πιν. 15.

[2] Ἄνω τοῦ κατακειμένου ἐπὶ τῆς δευτέρας κλίνης ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα *Εὐρύτιος* (= Εὔρυτος) ἀντὶ *Ἴφιτος*, ἀλλὰ δι' οὗς ἀναφέρει ὁ Welcker πειστικοὺς λόγους (Annali d. J. 1859 σελ. 245 καὶ 248. A. D. 4, σελ. 263 καὶ 216) εἶνε τοῦτο παραδρομὴ μᾶλλον τοῦ γραφέως.

[3] Illustr. di un vaso volc. rapr. *Ercole* presso la famiglia di *Eurito*, Napoli, 1851.

[4] Καὶ ἐν ἀποσπάσματι ἀγγείου τινὸς τοῦ ἐν Παλέρμῳ Μουσείου, ἐκδοθέντι ὑπὸ Hartwig (Journal of Hellenic Studies τομ. 12, σελ. 334-449, πιν. 19), ἐφ' οὗ ἀπεικονίζονται τέσσαρες ἀνδρικαὶ μορφαί, ὧν ἡ ἐν χιτῶνι ποδήρει καὶ ἱματίῳ προπορευομένη τῶν ἄλλων παριστᾷ τὸν *Εὔρυτον*, ἱκετεύοντα τὸν *Ἡρακλέα*, ἐν δὲ τῷ ἀντιθέτῳ μέρει τῆς εἰκόνος φαίνεται ἡ *Ἰόλη*, δὲν συμφωνεῖ ἀκριβῶς ἡ παράστασις πρὸς τὴν γνωστὴν τοῦ μύθου τούτου παράδοσιν, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ Hartwig (αὐτόθι σελ. 337) ἀποφηνάμενος ὅτι ὁ τεχνίτης εἴτε ἀμέσως ἐμπνευσθεὶς ἐκ τοῦ ἔπους τοῦ *Κρεωφύλου* συνέλαβεν ὁ ἴδιος τὴν παράστασιν, εἴτε ἐμμέσως ἐξ ἄλλων ζωγραφικῶν μνημείων. Ἐν τοῖς πολυαρίθμοις ὀστράκοις τοῦ ἐν Ἀκροπόλει Μουσείου, τοῖς προελθοῦσιν ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1882 ὁ Winter (Jahrbuch, 1887, σελ. 230-231) ἀνεῦρε τεμάχιά τινα, ἀνήκοντα εἰς ἀγγεῖον καλῶν χρόνων, ἐφ' ὧν εἰκάζει (αὐτόθι σελ. 229 ὑποσημ. 46) ὅτι ἀπεικονίζεται ὁ ἐπὶ τοξείᾳ ἀγὼν τοῦ Εὐρύτου καὶ Ἡρακλέους (πρβλ. καὶ Hartwig, Griech. Meisterschalen, Text, σελ. 363), ἀναγνωρίζει δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν Ἰόλην. Πῶς ὅμως ἡ παράστασις αὕτη εἶχεν, ἂν ἡ εἰκασία τοῦ Winter εἶνε ὀρθή, ἀδύνατον βεβαίως ἀποβαίνει ἐκ μόνων τῶν εἰρημένων τεμαχίων νὰ συμπεράνωμεν.

[5] Ὅρα Furtwängler, Berliner Wasensammlung ἀριθ. 1827.

[6] Furtwängler, αὐτόθι, ἀριθ. 3187.

[7] Furtwängler, αὐτόθι, ἀριθ. 1799, 1828, 1845, 1849, 1851, 1890, 1905, καὶ 1907. Πρβλ. καὶ Otto Jahn, Arch. Aufs. σελ. 98 καὶ 101.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΑ
ΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ

ΠΗΛΙΝΟΣ ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΚ ΜΗΛΟΥ

(ὁλικὸν σχῆμα καὶ διακόσμησις.)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Λιθ. Κ. Γρούνδμαν Ἀθήνησι.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓ[illegible] Κ[illegible]ΥΡΙΛΑ
[illegible]
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ. .....

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

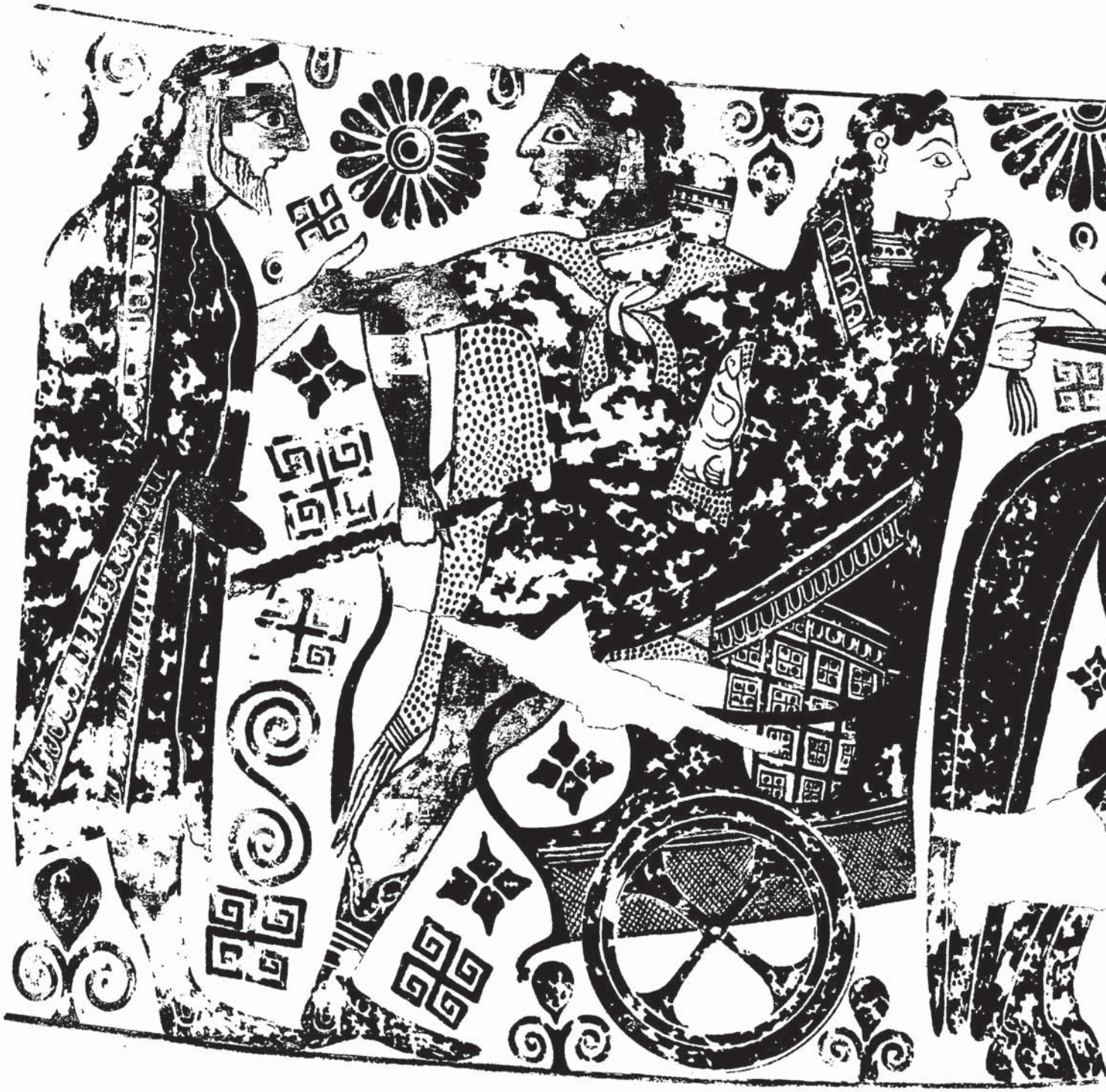

ΠΗΛΙΝΟΣ ΑΜΦΟΡΕΥ

(ἐξέλιξις τῆς ἐπὶ τῆς ποιλίας τοῦ

ΠΑΝΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

[illegible]

ΠΙΝΑΞ 2.

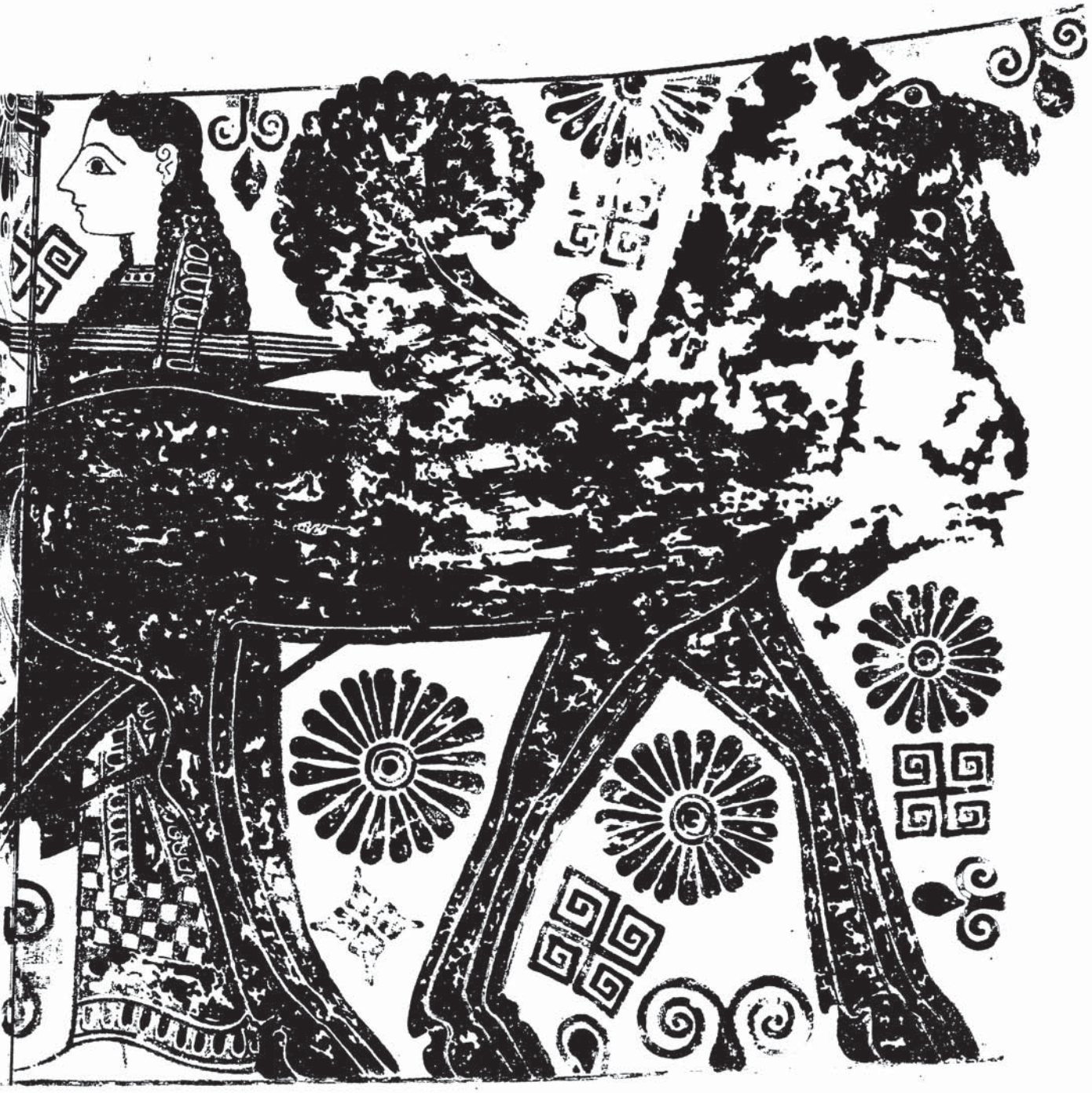

ΕΚ ΜΗΛΟΥ

είου παραστάσεως)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Λιθ. Κ. Ἰρούνδμαν Ἀθη

ΠΗΛΙΝΟΣ ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΕΚ ΜΗΛΟΥ

(ἐξέλιξις τῆς ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου παραστάσεως)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ